ANKARA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MUĞLA, BEÇİN ARKEOLOJİK SİT ALANI'NIN ARKEOLOJİK PARK KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Adive Begül BULUT

PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

ANKARA

2020

Her hakkı saklıdır

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

MUĞLA, BEÇİN ARKEOLOJİK SİT ALANI'NIN ARKEOLOJİK PARK KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Adive Begül BULUT

Ankara Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Elmas ERDOĞAN

Arkeolojik sit alanları, önemli uygarlıkların sosyal, ekonomik ve kültürel özelliklerini yansıtan, her tür kültür varlığını içeren yerleşmeler ve alanlardır. İnsanlığın ortak mirası olan arkeolojik sit alanları, geçmişin araştırılması ve öğrenilmesi için önemli bilgi kaynakları olarak görülmektedir. Bu neden ile arkeolojik sit alanlarının korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması gerekmektedir. Arkeolojik sit alanlarının korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması, yasal düzenlemeler ile birlikte, arkeolojik mirasın kamu tarafından da sahiplenilmesi ve korunması ile mümkün olmaktadır. Arkeolojik sit alanlarının kamuya tanıtılması ve kamunun bilinçlendirilmesi konusunda güncel bir yaklaşım olarak arkeolojik parklar, tarihi ve kültürel mirasın korunması amacı ile oluşturulmalarının yanı sıra kamunun rekreasyon ihtiyacını da karşılayan, içerdiği uygulama ve aktiviteler ile arkeolojik sit alanının dinamizmini arttıran uygulamalardır.

Bu araştırmanın amacı, araştırma alanı olarak belirlenen Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nın arkeolojik parklar kapsamında ele alınarak tarihi ve kültürel özelliklerinin korunması, alanın dinamizmini arttıracak sunum yöntemleri ve uygulamalar ile kamunun bu alana olan ilgi ve bilincinin arttırılmasıdır.

Bu kapsamda; Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nın doğal peyzaj ve kültürel özellikleri incelenmiş, araştırma alanında etüd-analiz çalışmaları sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda Beçin Arkeolojik Sit Alanı, arkeolojik park kapsamında değerlendirilmiş, alanın korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması için koruma-kullanım dengesi gözetilerek alan için tasarım önerileri geliştirilmiştir.

Aralık 2020, 211 sayfa

Anahtar Kelimeler: Muğla, Beçin, Arkeolojik Sit Alanı, Arkeolojik Park, Koruma

ABSTRACT

Master's Thesis

THE EVALUATION OF MUĞLA, BEÇİN ARCHEOLOGICAL SITE IN THE FRAME OF ARCHEOLOGICAL PARKS

Adive Begül BULUT

Ankara University
Graduate School of Natural and Applied Sciences
Department of Landscape Architecture

Supervisor: Prof. Dr. Elmas ERDOĞAN

Archeological sites are the settlements and areas that reflect the social, economical and cultural characteristics of major civilizations, while also comprising of any kind of cultural assets. As the common heritage of the human kind, the archeological sites are recognized as significant knowledge resources for investigating and learning the past. For this reason, it is a must to preserve and ensure the sustainability of the archeological sites. Preservation of the archeological sites, while also ensuring the sustainability of the same, can be done by means of not only the legal regulations, but also through the appropriation and protection of the archeological heritage by the public. As an up-to-date approach with regards to introducing the archeological sites to public and raising the awareness on this matter, the archeological parks – in addition to be constituted with the purpose of protecting the historical and cultural heritage - are the applications that improve the dynamism of these archeological sites with the activities and practices they possess, which meet the recreational needs of the public.

The objective of this research is to raise the interest and awareness of the public on the archeological sites by means of presentation methods and practices to increase the area's dynamism, along with the protection of historical and cultural properties, within the scope of the archeological parks in Beçin Archeological Site, as the research area.

In this scope, the natural landscape and cultural properties of Beçin Archeological Site have been analyzed, while Beçin Archeological Site has been examined within the scope of archeological park aspects in line with the findings obtained through the survey-analysis studies in the research area, thus offering design suggestions in order for the preservation of the site, along with ensuring the sustainability of the same, taking the preservation – usage balance into consideration.

December 2020, 211 pages

Key words: Muğla, Beçin, Archeological Site, Archeological Park, Conservation

TEŞEKKÜR

Tez çalışmamın her aşamasında beni bilgilendiren ve yönlendiren, kendisine ne zaman danışsam bana kıymetli zamanını ayıran, bilgisi ve deneyimleri ile yolumu aydınlatan ve desteğini hiçbir zaman esirgemeyen değerli hocam ve danışmanım Prof. Dr. Elmas ERDOĞAN'a (Ankara Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı) sonsuz teşekkürlerimi ve şükranlarımı sunarım.

Eğitim hayatım boyunca aşıladıkları kararlılık ve inanç için arkadaşlarım Cansu ve Kübra'ya, yardım ve desteklerini esirgemeyen arkadaşlarım Sena, Sinan ve Beyza'ya çok teşekkür ederim.

Her koşulda yanımda olan, hiçbir zaman desteğini esirgemeyen, bu hayattaki en büyük şansım olan annem ve babama, neşe kaynağım kardeşime sonsuz teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

Adive Begül BULUT
Ankara, Aralık 2020

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI
ETİK ..... **i**
ÖZET ..... **ii**
ABSTRACT ..... **iii**
TEŞEKKÜR ..... **iv**
İÇİNDEKİLER ..... **v**
KISALTMALAR DİZİNİ ..... **vii**
ŞEKİLLER DİZİNİ ..... **viii**
ÇİZELGELER DİZİNİ ..... **xvii**
1. GİRİŞ **1**
2. KURAMSAL TEMELLER **4**
2.1 Sit Kavramı ve Sit Türleri **4**
2.1.1 Doğal sit **5**
2.1.2 Kentsel sit **11**
2.1.3 Tarihi sit **12**
2.1.4 Arkeolojik sit **14**
2.1.4.1 Dünya'da arkeolojik sit alanları ve koruma yaklaşımları **19**
2.1.4.2 Türkiye'de arkeolojik sit alanları ve koruma yaklaşımları **24**
2.2 Arkeolojik Parklar **31**
2.2.1 Arkeolojik park kavramı **31**
2.2.2 Arkeolojik park kriterleri **32**
2.2.3 Arkeolojik park örnekleri **39**
2.2.3.1 Uluslararası ölçekte arkeolojik park örnekleri **40**
2.2.3.2 Ulusal ölçekte arkeolojik park örnekleri **70**
3. MATERYAL ve YÖNTEM **90**
3.1 Materyal **90**
3.2 Yöntem **92**
4. ARAŞTIRMA BULGULARI **99**
4.1 Coğrafi Konum **99**
4.2 Ulaşım **101**
4.3 Doğal Peyzaj Özellikleri **103**
4.3.1 İklim **103**

4.3.2 Topografya **106**
4.3.3 Toprak yapısı **111**
4.3.4 Su varlığı **113**
4.3.5 Bitki varlığı **115**
4.4 Kültürel Özellikler **119**
4.4.1 Tarihsel gelişim **119**
4.4.2 Beçin arkeolojik sit alanı yerleşim dokusu **123**
4.4.2.1 Beçin arkeolojik sit alanı taşınmaz kültür varlıkları **131**
4.4.2.2 Beçin arkeolojik sit alanı ulaşım altyapısı **164**
4.5 Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nın Arkeolojik Park Kriterleri Kapsamında Değerlendirilmesi **166**
4.6 Beçin Arkeolojik Sit Alanına İlişkin Sorunlar ve Olanaklar **171**
5. TARTIŞMA VE SONUÇ **177**
5.1 Beçin Arkeolojik Sit Alanı Arkeolojik Park Tasarımı Öneri Projesi **179**
5.2 Sonuç **196**
KAYNAKLAR **198**
EKLER **207**
ÖZGEÇMİŞ **211**

KISALTMALAR DİZİNİ

ICOMOS	International Council of Monuments and Sites (Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi)
M.Ö	Milattan Önce
M.S	Milattan Sonra
UNESCO	United Nations Educational Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu)

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2.1 Antalya, Alanya Kalesi Doğal Sit Alanı- Kesin Korunacak Hassas Alan……....8

Şekil 2.2 Kocaeli, Kerpe Doğal Sit Alanı-Nitelikli Doğal Koruma Alanı……...9

Şekil 2.3 Balıkesir, 60 Numaralı (Ayvalık İlçesi, Badavut Mevkii) Doğal Sit Alanı-Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanı ……10

Şekil 2.4 Konya, Mevlâna ve Piri Mehmet Paşa Külliyeleri Kentsel Sit Alanı……12

Şekil 2.5 Ankara, Anıtkabir Tarihi Sit Alanı……13

Şekil 2.6 Antalya, Side I. Derece Arkeolojik Sit Alanı……16

Şekil 2.7 Tekirdağ, Marmara Ereğlisi İlçesi II. Derece Arkeolojik Sit Alanı……17

Şekil 2.8 Hatay, Paşahöyük Arkeolojik Sit Alan……..……18

Şekil 2.9 İstanbul, Sultanahmet Kentsel Arkeolojik Sit Alanı……..19

Şekil 2.10 Všestary Arkeolojik Parkı'nda deneysel arkeoloji etkinliğinden görüntüler...22

Şekil 2.11 Livelet Arkeolojik Parkı'nda yapılan canlandırma uygulaması kapsamında inşa edilen konutlar……..23

Şekil 2.12 Verrucole Kalesi Arkeolojik Parkı'nda düzenlenen canlandırma etkinliklerinden görüntüler …….……..……24

Şekil 2.13 Sanal gerçeklik gözlüğü ile Atina Akropolis'ini gözlemleyen ziyaretçiler…..24

Şekil 2.14 Heidentor Zafer Takı……...……25

Şekil 2.15 Çatalhöyük'te inşa edilen koruma amaçlı üst örtü…….……28

Şekil 2.16 Göbeklitepe Arkeolojik Alanı'nda bulunan membran üst örtü ve gezi platformu……..29

Şekil 2.17 Efes Antik Kenti'nde bulunan üst örtü ve gezi platformları…….……30

Şekil 2.18 Yeşilova Höyüğü deneysel arkeoloji etkinlikleri…….31

Şekil 2.19 Pergamon Antik Kenti sanal gezi uygulamasından görüntüler……31

Şekil 2.20 Andautonia Arkeolojik Parkı……...42

Şekil 2.21 Andautonia parkında yer alan sınırlandırıcı elemanlar……42

Şekil 2.22 Andautonia Arkeolojik Parkı'nda yer alan bilgilendirme panoları ve yönlendirici levhalar ……..……43

Şekil 2.23 Andautonia Arkeolojik Parkı'nda yer alan basamak ve platformlar ……..44

Şekil 2.24 Andautonia Arkeolojik Parkı'nda yer alan üst örtü ……44

Şekil 2.25 Andautonia Arkeolojik Parkı ziyaretçi rotaları ve bilgilendirme noktaları.…45

Şekil 2.26 Andautonia Arkeolojik Parkı'nda gerçekleştirilen etkinlikler ……46

Şekil 2.27 Eketorp Arkeolojik Parkı ……47

Şekil 2.28 Eketorp I, II ve III ……...47

Şekil 2.29 Eketorp Arkeolojik Parkı'nın 3 boyutlu planı ……48

Şekil 2.30 Eketorp Arkeolojik Parkı'nda yer alan yürüyüş platformu ……49

Şekil 2.31 Eketorp Arkeolojik Parkı'nda yer alan üst örtü ……...50

Şekil 2.32 Eketorp Arkeolojik Parkı'nda yer alan oturma elemanları……..50

Şekil 2.33 Eketorp Arkeolojik Parkı bilgilendirme panoları ……..……..51

Şekil 2.34 Eketorp Arkeolojik Parkı içinden görüntüler ……..51

Şekil 2.35 Eketorp Arkeolojik Parkı içinden görüntüler……..…….52

Şekil 2.36 Eketorp Arkeolojik Parkı'nda yer alan 3 boyutlu modeller ……53

Şekil 2.37 Petronell-Carnuntum Arkeolojik Parkı planı …….……54

Şekil 2.38 Petronell-Carnuntum Arkeolojik Parkı karşılama merkezi ve ziyaretçi merkezi ……55

Şekil 2.39 Lucius'un Evi ……55

Şekil 2.40 Villa Urbana ve ana salonu ……56

Şekil 2.41 Carnuntum'da bulunan Roma Hamamı ……..56

Şekil 2.42 Domus Quarta ve zeminde yer alan mozaikler……57

Şekil 2.43 Petronell-Carnuntum Arkeolojik Parkı'nda bulunan sınırlandırıcı elemanlar ……57

Şekil 2.44 Petronell-Carnuntum Arkeolojik Parkı'nda bulunan mobil rampalar ….……58

Şekil 2.45 Petronell-Carnuntum Arkeolojik Parkı'nda bulunan üst örtü ve 3 boyutlu model ……...……58

Şekil 2.46 Petronell-Carnuntum Arkeolojik Parkı'nda yer alan bilgilendirme panoları...59

Şekil 2.47 Petronell-Carnuntum Arkeolojik Parkı'nda yer alan aydınlatma elemanları...59

Şekil 2.48 Petronell-Carnuntum Arkeolojik Parkı'nda yer alan çocuk oyun alanı ……...60

Şekil 2.49 Petronell-Carnuntum Arkeolojik Parkı'nda yapılan bitkilendirme çalışmalarından örnekler ……60

Şekil 2.50 Paphos Bölgesi'ni gösteren Kıbrıs haritası ……62

Şekil 2.51 Kato-Paphos Arkeolojik Parkı planı ……...63

Şekil 2.52 Kato-Paphos Arkeolojik Parkı ana girişi ……64

Şekil 2.53 Kato-Paphos Arkeolojik Parkı ziyaretçi merkezi ……...64

Şekil 2.54 Konutların zemininde yer alan mozaikler (a) Aion Evi, (b) Dionysos Evi, (c) Theseus Evi, (d) Orpheus Evi ……..65

Şekil 2.55 Kato-Paphos Arkeolojik Parkı'nda yer alan şifa tapınağı ve hastane ……..66

Şekil 2.56 Kato-Paphos Arkeolojik Parkı'nda yer alan Odeon ……..66

Şekil 2.57 Chrysopolitissa Bazilikası yakın çevresinde bulunan yürüyüş platformları..67

Şekil 2.58 Kırk Sütun Kalesi ……..67

Şekil 2.59 Baf Deniz Feneri ……68

Şekil 2.60 Kato-Paphos Arkeolojik Parkı'nda yer alan yürüyüş platformları ……..……68

Şekil 2.61 Kato-Paphos Arkeolojik Parkı'nda yer alan bilgilendirme panoları …….69

Şekil 2.62 Odeon'da yer alan aydınlatma elemanları ……..69

Şekil 2.63 Kato-Paphos Arkeolojik Parkı ana giriş kapısında yer alan bitkisel materyal……...70

Şekil 2.64 Aktopraklık Höyüğü Arkeolojik Parkı Vaziyet Planı ……72

Şekil 2.65 Aktopraklık Höyüğü Arkeolojik Parkı'nda yer alan ziyaretçi karşılama merkezi ……73

Şekil 2.66 Aktopraklık Höyüğü Arkeolojik Parkı'nda yer alan çocuklar için oluşturulmuş yapay kazı alanı ……...74

Şekil 2.67 Neolitik Köy Canlandırması projesi kapsamında inşa edilen Neolitik Dönem konutu ……..75

Şekil 2.68 Kalkolitik Köy Canlandırması projesi kapsamında inşa edilen Kalkolitin Dönem konutları …….75

Şekil 2.69 Geleneksel Köy Canlandırması projesi kapsamında inşa edilen Eskikızılelma Köyü konutu ……76

Şekil 2.70 Arkeolojik parkta yer alan tüneller ……76

Şekil 2.71 Aktopraklık Höyüğü Arkeolojik Parkı'nda yer alan gözlem kulesi ……77

Şekil 2.72 Aktopraklık Höyüğü Arkeolojik Parkı içinde bulunan yürüyüş yolları, aydınlatma elemanları ve yönlendirici levhalar……77

Şekil 2.73 Küçükyalı Arkeolojik Parkı…….78

Şekil 2.74 Küçükyalı Arkeolojik Parkı yerleşim planı……79

Şekil 2.75 Küçükyalı Arkeolojik Parkı ziyaretçi merkezi ve kazı evi ……..80

Şekil 2.76 Küçükyalı Arkeolojik Parkı'nda yer alan sarnıç …….……81

Şekil 2.77 Küçükyalı Arkeolojik Parkı'nda yer alan rampa …….81

Şekil 2.78 Küçükyalı Arkeolojik Parkı ana girişinde yer alan yaya yolu.…….82

Şekil 2.79 Küçükyalı Arkeolojik Parkı'nda yer alan üst örtüler ……..82

Şekil 2.80 Küçükyalı Arkeolojik Parkı ziyaretçi merkezi ve kazı evi yakın çevresi bitkisel tasarımı ……....83

Şekil 2.81 Kaunos Antik Kenti ……84

Şekil 2.82 Kaunos Arkeolojik Parkı Planı ……...85

Şekil 2.83 Kaunos Antik Kenti'nde yer alan tiyatro ……86

Şekil 2.84 Roma Hamamı ……86

Şekil 2.85 Kubbeli Bazilika …….87

Şekil 2.86 Kaunos antik limanı (Sülüklü Göl) …….87

Şekil 2.87 Kubbeli Bazilika içinde yer alan mozaik için oluşturulan üst örtü ve yürüyüş platformu ……88

Şekil 2.88 Kaunos Antik Kenti'nde yer alan tiyatronun yeniden yapılan basamakları….88

Şekil 3.1 Araştırma Alanı ve Beçin I. Derece Arkeolojik Sit Alanı ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı …….91

Şekil 3.2 Arkeolojik park tasarım önerilerinin geliştirildiği Beçin I. Derece Arkeolojik Sit Alanı……..……..94

Şekil 4.1 Muğla İli ve Milas İlçesi'nin Türkiye'deki konumu …….…..99

Şekil 4.2 Milas, Beçin Beldesi'nin konumu ……100

Şekil 4.3 Beçin Beldesi'nde yer alan araştırma alanı sınırları ……..101

Şekil 4.4 Milas ilçe merkezinden Beçin Arkeolojik Sit Alanı'na ulaşım ……..…103

Şekil 4.5 Milas İlçesi aylara göre ortalama sıcaklık dağılımı ……105

Şekil 4.6 Milas İlçesi aylara göre ortalama yağış dağılımı……..105

Şekil 4.7 Beçin Arkeolojik Sit Alanı içinde yer alan Beçin Kalesi ve Milas Ovası…..…106

Şekil 4.8 Beçin Kalesi'nden Milas ilçe merkezi ve Milas Ovası'nın görünüşü ……..106

Şekil 4.9 Beçin Arkeolojik Sit Alanı Topografya Haritası ……108

Şekil 4.10 Beçin Arkeolojik Sit Alanı 3 Boyutlu Arazi Modeli ……109

Şekil 4.11 Beçin Arkeolojik Sit Alanı Eğim Analizi ……..……110

Şekil 4.12 Beçin Arkeolojik Sit Alanı Toprak Haritası …….……112

Şekil 4.13 Batı Akdeniz Havzası Alt Havzaları ……113

Şekil 4.14 Beçin Arkeolojik Sit Alanı Havza Haritası……114

Şekil 4.15 Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nında bitki varlığı ……..115

Şekil 4.16 Ahmet Gazi Medresesi'nin doğusunda yer alan bitki varlığı ……..117

Şekil 4.17 Menteşe Mezarlığı içinde yer alan bitki varlığı ……117

Şekil 4.18 Karya bölgesinin konumu ……121

Şekil 4.19 14.Yüzyıl'da Menteşeoğulları Beyliği'nin sınırları……...…121

Şekil 4.20 Sit derecelerine göre yapı işlevlerine ait oranlar ……..125

Şekil 4.21 Beçin Arkeolojik Sit Alanı yapı işlevleri …..……...……126

Şekil 4.22 Beçin Arkeolojik Sit Alanı (a) ziyaretçi karşılama merkezi, (b) kazı evi…127

Şekil 4.23 III. derece arkeolojik sit alanında yer alan konutlar……..128

Şekil 4.24 III. derece arkeolojik sit alanında yer alan konut altı ticari yapılar ……128

Şekil 4.25 Beçin Arkeolojik Sit Alanı kat sayıları……..130

Şekil 4.26 Beçin Kalesi ve yerleşim dokusu ……..……131

Şekil 4.27 Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nda yer alan taşınmaz kültür varlıkları……...132

Şekil 4.28 Beçin Kalesi konumu ve kalenin mevcut durumu ……133

Şekil 4.29 Beçin Kalesi girişi ……..……..133

Şekil 4.30 Kale Hamamı'nın konumu ve plan şeması ……134

Şekil 4.31 Kale Hamamı ……134

Şekil 4.32 Kale Çeşmesi'nin konumu ve mevcut durumu ……135

Şekil 4.33 Kale Çeşmesi ……135

Şekil 4.34 Türbe (I No'lu) konumu ve planı ……..136

Şekil 4.35 Türbe (I No'lu) ……136

Şekil 4.36 Büyük Hamam'ın konumu ve Büyük Hamam plan şeması ……138

Şekil 4.37 Beçin Kalesi'nden Büyük Hamam'ın görünüşü ……..138

Şekil 4.38 Zaviyenin konumu ve plan şeması ……..……138

Şekil 4.39 Zaviye'nin mevcut durumu ……139

Şekil 4.40 Mültezim Evi ve Sofuhane'nin konumu ve Mültezim Evi ve Sofuhane plan şeması ……140

Şekil 4.41 Mültezim Evi ve Sofuhane mevcut durumu ……..141

Şekil 4.42 Türbe'nin konumu ve plan şeması ……141

Şekil 4.43 Türbe (II No'lu) mevcut durumu ……..142

Şekil 4.44 Türbe'nin konumu ve plan şeması ……142

Şekil 4.45 Türbe (III No'lu) mevcut durumu ……143

Şekil 4.46 Orhan Camii'nin konumu ve plan şeması ……143

Şekil 4.47 (a) Orhan Camii giriş kapısı, (b) Orhan Camii mihrabı ……144

Şekil 4.48 Hanikah'ın konumu ve plan şeması ……..……144

Şekil 4.49 Hanikah ……145

Şekil 4.50 Ahmet Gazi Medresesi'nin konumu ve plan şeması ……..……..145
Şekil 4.51 Ahmet Gazi Medresesi (a) taç kapısı, (b) kitabesi ……146
Şekil 4.52 Ahmet Gazi Medresesi ana eyvanı ve aslan kabartmaları ……147
Şekil 4. 53 Ahmet Gazi Medresesi içi Milas Taş Eserler Müzesi ……147
Şekil 4.54 Ahmet Gazi Çeşmesi'nin konumu ……148
Şekil 4.55 Ahmet Gazi Çeşmesi ……148
Şekil 4.56 Bey Konağı'nın konumu ve plan şeması ……149
Şekil 4.57 Bey Konağı……149
Şekil 4.58 Bey Hamamı konumu ve plan şeması ……..150
Şekil 4.59 Bey Hamamı mevcut durumu ……..150
Şekil 4.60 Kubbeli Çeşme'nin konumu ve plan şeması……..151
Şekil 4.61 Kubbeli Çeşme'nin mevcut durumu……151
Şekil 4.62 Kızılhan'ın konumu ve plan şeması ……152
Şekil 4.63 Kızılhan'ın mevcut durumu ……152
Şekil 4.64 Şapelin konumu ve planı ……...…153
Şekil 4.65 Bizans dönemine ait şapel ……153
Şekil 4.66 Seymenlik Zaviyesi'nin konumu ve plan şeması ……154
Şekil 4.67 Seymenlik Zaviyesi mevcut durumu ……154
Şekil 4.68 Seymenlik Hamamı konumu ve plan şeması ……155
Şekil 4.69 Seymenlik Hamamı ……155
Şekil 4.70 Deve Damı (Üçgöz) Hanı'nın konumu ve plan şeması ……156
Şekil 4.71 Deve Damı (Üçgöz) Hanı ……156
Şekil 4.72 Orman Tekkesi'nin konumu ve plan şeması ……157
Şekil 4.73 Orman Tekkesi ……157
Şekil 4.74 Emir Avlusu'nun konumu ve plan şeması ……158
Şekil 4.75 Emir Avlusu mevcut durumu ……158

Şekil 4.76 Menteşe Mezarlığı'nın konumu ve plan şeması ……159

Şekil 4.77 Menteşe Mezarlığı ……159

Şekil 4.78 Yelli Camii'nin konumu ve plan şeması ……...160

Şekil 4.79 Yelli Camii mevcut durumu ……..160

Şekil 4.80 Yelli Hamamı'nın konumu ve plan şeması……161

Şekil 4.81 Yelli Hamamı mevcut durumu ……..161

Şekil 4.82 Yelli Medresesi'nin konumu ve plan şeması ……162

Şekil 4.83 Yelli Medresesi ……162

Şekil 4.84 Karapaşa Medresesi konumu ve plan şeması……163

Şekil 4.85 Karapaşa Medresesi ……..163

Şekil 4.86 Beçin Arkeolojik Sit Alanı yol döşeme kaplamalarını gösteren harita ……165

Şekil 4.87 Araştırma alanında yoğun olarak bulunan zeytin ağaçları ……173

Şekil 4.88 Ziyaretçi karşılama merkezi ve otopark ……173

Şekil 4.89 Beçin Arkeolojik Sit Alanı içinde yer alan taş döşemeli yol …… 174

Şekil 4. 90 Araştırma alanında yer alan patika yollardan örnekler ……..……175

Şekil 4.91 Zarar görmüş bilgilendirme panolarından örnekler……..…175

Şekil 5.1 Beçin Arkeolojik Sit Alanı Arkeolojik Park Tasarımı Öneri Projesi ……..…….180

Şekil 5.2 Beçin Arkeolojik Sit Alanı Arkeolojik Parkı Rota Önerileri ……...…182

Şekil 5.3 Beçin Arkeolojik Sit Alanı Arkeolojik Park Tasarımı Öneri Projesi kapsamında tasarlanan bilgilendirme noktası…….……183

Şekil 5.4 Beçin Arkeolojik Sit Alanı Arkeolojik Park Tasarımı Öneri Projesi……185

Şekil 5.5 Beçin Arkeolojik Sit Alanı Arkeolojik Park Tasarımı Öneri Projesi kapsamında tasarlanan giriş kapısı…….186

Şekil 5.6 Beçin Arkeolojik Sit Alanı Arkeolojik Park Tasarımı Öneri Projesi……..……..188

Şekil 5.7 Beçin Arkeolojik Sit Alanı Arkeolojik Park Tasarımı Öneri Projesi, Deneysel Arkeoloji Etkinlik Alanı……...……..189

Şekil 5.8 Beçin Arkeolojik Sit Alanı Arkeolojik Park Tasarımı Öneri Projesi, Kızılhan……..….189

Şekil 5.9 Beçin Arkeolojik Sit Alanı Arkeolojik Park Tasarımı Öneri Projesi kapsamında tasarlanan mobil rampa…….…….190

Şekil 5.10 Beçin Arkeolojik Sit Alanı Arkeolojik Park Tasarımı Öneri Projesi kapsamında tasarlanan bilgilendirme panosu……...……..191

Şekil 5.11 Beçin Arkeolojik Sit Alanı Arkeolojik Park Tasarımı Öneri Projesi kapsamında tasarlanan oturma elemanı……...……...……192

Şekil 5.12 Beçin Arkeolojik Sit Alanı Arkeolojik Park Tasarımı Öneri Projesi kapsamında tasarlanan çöp kutusu…….193

Şekil 5.13 Beçin Arkeolojik Sit Alanı Arkeolojik Park Tasarımı Öneri Projesi kapsamında tasarlanan aydınlatma elemanı……..…….194

Şekil 5.14 Beçin Arkeolojik Sit Alanı Arkeolojik Park Tasarımı Öneri Projesi kapsamında bitkisel materyal için tasarlanan saksılar…….……..…….195

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 2.1 Sit türleri ve dereceleri 5

Çizelge 3.1 Araştırmanın aşamaları 93

Çizelge 3.2 Araştırma alanının arkeolojik park planlama kriterleri açısından değerlendirilmesi için oluşturulan sorular 96

Çizelge 3.3 Araştırma alanının arkeolojik park tasarım kriterleri açısından değerlendirilmesi için oluşturulan sorular 96

Çizelge 3.3 Araştırma alanının arkeolojik park tasarım kriterleri açısından değerlendirilmesi için oluşturulan sorular (devam) 97

Çizelge 3.4 Araştırma alanının arkeolojik park tasarım kriterleri açısından değerlendirilmesi için oluşturulan sorular 97

Çizelge 3.5 Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nın arkeolojik park yönetim kriterleri açısından değerlendirilmesi için oluşturulan sorular 98

Çizelge 4.1 Milas ilçe merkezinin önemli kent ve konumlara uzaklığı 102

Çizelge 4.2 Milas İlçesi iklim verileri 104

Çizelge 4.3 Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nda tespit edilen bitki türleri 116

Çizelge 4.4 Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nda yer alan yapıların işlevleri 124

Çizelge 4.5 Beçin Arkeolojik Sit Alanı yapı kat sayıları 129

Çizelge 4.6 Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nda yer alan taşınmaz kültür varlıkları 133

Çizelge 4.7 Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nın arkeolojik park planlama kriterleri açısından değerlendirilmesi 166

Çizelge 4.8 Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nın arkeolojik park tasarım kriterleri açısından değerlendirilmesi 168

Çizelge 4.9 Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nın arkeolojik park tasarım kriterleri açısından değerlendirilmesi 170

Çizelge 4.10 Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nın arkeolojik park yönetim kriterleri açısından değerlendirilmesi 171

Çizelge 5.1 Beçin Arkeolojik Park Tasarım Öneri Projesi kapsamında önerilen, saksıda yetişebilen bitkiler 195

1. GİRİŞ

İnsan yaşamının izlerini taşıyan arkeolojik sit alanları, geçmiş ile bugün arasında köprü kuran ve korunması gereken önemli bilgi kaynaklarıdır. Arkeolojik sit alanlarının korunması ve sürekliliğinin sağlanması, geçmiş ile bugünün bağının kurulması ile mümkündür. Bu kapsamda, arkeolojik sit alanlarının yasal yönetsel çerçeve ile korunması, alanın ve içerdiği kültür varlıklarının bakım ve temizliğinin düzenli olarak sağlanması, arkeolojik sit alanında arkeolojik kazı çalışmaları ve araştırmaların yapılması ve bu alanların kamuya tanıtılması kapsamında çalışmaların yürütülmesi gerekmektedir.

Arkeolojik sit alanları ve içerdiği kültür varlıklarının kamuya tanıtılmasında güncel bir yaklaşım olarak arkeolojik parklar, arkeolojik sit alanının ve kültür varlıklarının özgün nitelik ve kimliklerinin vurgulanması, kamunun da dahil olduğu etkinlikler ve sunum teknikleri ile kamuya sergilenmesi amacı ile oluşturulan uygulamalar olarak gündeme gelmektedir.

Bu bağlamda, arkeolojik alanların dinamizmini arttıran, park ve müze işlevi gören, kamunun rekreasyon ihtiyacını karşılayan, yerel ve bölgesel ölçekte kalkınmaya katkı sağlayan önemli bir uygulama olan arkeolojik park kavramı, bu araştırmanın ana temasını oluşturmaktadır.

Araştırmanın ana materyalini Muğla, Beçin Arkeolojik Sit Alanı oluşturmaktadır. Beçin Arkeolojik Sit Alanı, içinde yer alan arkeolojik yapı kalıntılarının büyük bir çoğunluğunun 14. Yüzyıl Beylikler dönemine ait olması sebebi ile bir Orta Çağ Türk yerleşimi kimliğini yansıtan ve Batı Anadolu mimarisi özelliklerini bugüne aktaran önemli bir yerleşim alanıdır. Beçin Arkeolojik Sit Alanı, 17. Yüzyıl'a kadar yerleşim alanı olarak kullanılmış; özellikle 14. Yüzyıl Beylikler dönemine ait taşınmaz kültür varlıklarının özgün nitelikleri bugüne ulaşmıştır.

Araştırma alanı olarak belirlenen Beçin Arkeolojik Sit Alanı, doğal peyzaj özellikleri, tarihi geçmişi, kültür birikimi ile içinde yer aldığı Beçin Beldesi ve Muğla İli'nin turizm

ve sosyo-ekonomik açıdan gelişimine destek sağlama potansiyeli taşımaktadır. Beçin Arkeolojik Sit Alanı konumu ve topografik yapısı gereği kent merkezi ve güncel yapılanmış çevre içinde yer almamaktadır. Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nın, eğitim ve rekreasyon ile işlevlendirilerek kamu ile bağının güçlendirilmesi, yerel ve ulusal ölçekte turizme ve ekonomiye katkı sağlaması amacı ile araştırma alanı arkeolojik park kapsamında değerlendirilmiştir.

Bu araştırmanın amacı, arkeolojik sit ve arkeolojik park kavramının öneminin ortaya konması, UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesi'ne yer alan önemli bir yerleşim alanı olan Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nın tarihsel süreç içerisindeki gelişiminin ortaya konması, doğal peyzaj ve kültürel özelliklerinin irdelenmesi ve araştırma alanının arkeolojik park kriterleri kapsamında değerlendirilerek mevcut durumunun saptanması, mevcut mekânsal dokunun korunması, kültür varlıklarının iyi algılanabilmesi, sunulması ve sergilenmesi ve güncel yapılanmış çevreye entegre edilmesi için koruma-kullanım dengesinin gözetilerek, arkeolojik park kapsamında tasarım önerilerinin geliştirilmesidir.

Bu bağlamda, Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nın korunması, kamuya sunulması, kamu ile bağının güçlendirilmesi, yerel ve ulusal ölçekte sürdürülebilirliğe katkı sağlaması amacı ile arkeolojik park kapsamında ele alınmasını hedefleyen bu araştırma, belirli bir yöntem doğrultusunda beş bölümden oluşmaktadır.

Araştırmanın birinci bölümünde; araştırmanın amacı, araştırma alanı olan Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nın önemi ve araştırmanın amaç ve hedeflerine yer verilmiştir.

İkinci bölümde; araştırma konusu ile ilgili kuramsal temeller açıklanmış, sit kavramı ve sit türleri, arkeolojik sit kavramı, Dünya ve Türkiye ölçeğinde arkeolojik sit alanları ve koruma yaklaşımları, arkeolojik park kavramı, arkeolojik park planlama, tasarım ve yönetim kriterleri, Dünya ve Türkiye ölçeğinde arkeolojik park örnekleri irdelenmiştir.

Üçüncü bölümde, araştırmanın amacı doğrultusunda kullanılan ve değerlendirilen materyal belirtilmiş ve araştırmada izlenen yöntem tanımlanmıştır.

Dördüncü bölümde; araştırma bulgularına yer verilmiştir. Bu kapsamda, Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nın coğrafi konumu, ulaşımı, doğal peyzaj ve kültürel özellikleri, araştırma alanının yerleşim dokusu, taşınmaz kültür varlıkları ve ulaşım altyapısı irdelenmiş, elde edilen veriler doğrultusunda araştırma alanı arkeolojik park kriterleri kapsamında değerlendirilmiş, araştırma alanının mevcut durumunun ve gelecekte karşılaşılabilecek sorunların saptanması amacı ile arazi-etüd çalışmaları doğrultusunda elde edilen veriler ile sorunlar ve olanaklar belirlenmiştir.

Beşinci bölümde ise, araştırma sonucunda elde edilen bulgular değerlendirilmiş, Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nın korunması ve sürekliliğini sağlanması ve kamu ile bütünleştirilerek dinamik bir alan olması amacı ile Muğla, Beçin I. Derece Arkeolojik Sit Alanı için arkeolojik park kapsamında öneriler geliştirilmiş ve arkeolojik park tasarımı öneri projesi hazırlanmıştır.

2. KURAMSAL TEMELLER

Bu bölümde araştırmaya temel oluşturmak amacı ile sit kavramı, sit türleri ve koruma yaklaşımları incelenmiş, arkeolojik park kavramı değerlendirilerek arkeolojik park örnekleri irdelenmiştir.

2.1 Sit Kavramı ve Sit Türleri

UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu) tarafından 16 Kasım 1972 hazırlanan Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına İlişkin Sözleşme'de sitler; "Tarihsel, estetik, etnolojik veya antropolojik bakımlardan istisnaî evrensel değeri olan insan ürünü eserler veya doğa ve insanın ortak eserleri ve arkeolojik alanları kapsayan alanlar" olarak tanımlanmıştır (UNESCO 1972).

1973 yılında çıkarılan 1710 sayılı Eski Eserler Kanunu ile sit kavramı 1. maddede "homojen oluşları ve özellikleri tarihi, estetik, artistik, bilimsel, ekolojik, etnografik, ebedi veya efsanevi önemleri bakımından korunmaları ve değerlendirilmeleri gereken, tabiatın veya tabiatla insanların müşterek eseri olan topografik bölgeler" olarak tanımlanmıştır (Resmî Gazete 1973).

2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kanunu'nun 3. Maddesi'nde sit; "Tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli medeniyetlerin ürünü olup, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik, mimari ve benzeri özelliklerini yansıtan kent ve kent kalıntıları, kültür varlıklarının yoğun olarak bulunduğu sosyal yaşama konu olmuş veya önemli tarihi hadiselerin cereyan ettiği yerler ve tespiti yapılmış tabiat özellikleri ile korunması gerekli alanlar" olarak tanımlanmıştır (Resmî Gazete 1983).

2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kanunu'nunda, hazırlanan mevzuat, kanun yönetmelik ve ilke kararlarında adı geçen ve tanımlanan sit türleri Çizelge 2.1'de yer almaktadır.

Çizelge 2.1 Sit türleri ve dereceleri (Resmî Gazete 1983)

SİT TÜRLERİ	SİT DERECELERİ
DOĞAL SİT	I. Derece (Kesin Korunacak Hassas Alan)
	II. Derece (Nitelikli Doğal Koruma Alanı)
	III. Derece (Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanı
KENTSEL SİT	
TARİHİ SİT	
ARKEOLOJİK SİT	I. Derece Arkeolojik Sit Alanı
	II. Derece Arkeolojik Sit Alanı
	III. Derece Arkeolojik Sit Alanı
	Kentsel Arkeolojik Sit Alanı

Tarihi anıtlar ve sitlerin korunması ve değerlendirilmesine yönelik ilkeler, teknikler ve siyasetler geliştirmek ve ilgili her türlü araştırmayı desteklemek ve yönlendirmek amacı ile kurulan Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi (International Council on Monuments and Sites) (ICOMOS) tarafından 2013 yılında hazırlanan ICOMOS Türkiye Mimari Mirası Koruma Bildirgesi'nde sit, sit alanı; "Tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli uygarlıkların ürünü olup, bu uygarlıkların ait oldukları dönemlerin sosyal, ekonomik, mimari ve benzeri özelliklerini yansıtan, süreklilik ve bütünlük gösteren kent ve/veya yerleşme kalıntıları" olarak tanımlanmıştır. ICOMOS Türkiye Mimari Mirası Koruma Bildirgesinde Sitler; kentsel, kırsal, arkeolojik, tarihi, doğal ve karma sit olarak sınıflandırılmıştır (ICOMOS 2013).

2.1.1 Doğal sit

2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kanunu'nun 3. Maddesi'nde doğal (tabii) sit; "jeolojik devirlere ait olup, ender bulunmaları nedeni ile olağanüstü özelliklere sahip yer üstünde, yer altında veya su altında bulunan korunması gerekli alanlar" olarak tanımlanmıştır (Resmî Gazete 1983).

T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından 2012 yılında hazırlanan, Korunan Alanların Tespit, Tescil ve Onayına İlişkin Usul ve Esaslara Dair Yönetmelik'in 3. Bölüm 6. Maddesi'nde doğal sitlerin tespit ilke ve kriterleri açıklanmıştır. Yönetmeliğe göre doğal sit alanları, aşağıdaki özelliklerden bir ya da birkaçını içeren alanlardır. Bu özellikler

(Resmî Gazete 2012a):

- Ekosistem işlevlerini sürdürebilecek yeterli büyüklükte olan,
- Tür, genetik, habitat ve ekosistem çeşitliliği açısından önemli biyolojik çeşitlilik değerlerine sahip,
- Bölgesel, ulusal veya dünya ölçeğinde nesli tehdit ve tehlike altında olan, dar yayılımlı veya endemik türleri barındıran veya bu türlerin yaşamlarının belirli bir dönemini geçirdikleri habitatları içeren,
- Tehdit altındaki ekosistemlerin veya yok olma tehlikesi altında bulunan türlerin korunması açısından bu türleri temsil etme kabiliyetine sahip,
- Kaynak ve peyzaj bütünlüğünü sağlayan sosyal, kültürel ve rekreasyonel değere sahip,
- İnsan müdahalesinin olmadığı veya sınırlı müdahalenin olduğu doğal yapısını muhafaza edebilen,
- Tipik, doğal, nadir özellikler taşıyan,
- İçerdiği tür ya da habitatları diğer tür ya da habitatlara göre daha ilgi çekici olan,
- Hidrolojik-hidrojeolojik açıdan ekolojik önemi bulunan yer üstü ve yeraltı su kaynaklarına sahip,
- Göçmen kuş türlerine ait bir habitatı temsil eden,
- Mevcut ve potansiyel habitat tiplerini içine alacak biçimde ekolojik rehabilitasyon veya ekolojik restorasyon çalışmaları ve ıslah yöntemleri ile yeniden kazanılabilen,
- Biyolojik çeşitliliğin uzun vadeli devamlılığını sağlayacak doğal süreçleri ve türleri muhafaza eden alanlar olarak belirlenmiştir.

Doğal sit alanları yönetmeliğe göre üçe ayrılmaktadır. Bu alanlar:

- **Kesin Korunacak Hassas Alanlar:** Kaynak değerlerinin korunması için; alan kullanımı ve alana tüm etkilerin sınırlandırıldığı, gerektiğinde insanların bölgeye girişlerinin engellendiği, bilimsel araştırmalar, eğitim ya da çevresel izleme amacıyla özel önlemler alınarak korunacak kara, su, deniz alanları olup, Cumhurbaşkanı kararı ile ilan edilerek yapı yasağı getirilen mutlak korunması gereken alanlardır (Resmî Gazete 2012a).

T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından hazırlanan ve 2019 yılında Resmî Gazete' de yayınlanan "Doğal Sit alanları Koruma ve Kullanma Koşulları İlke Kararı"nda doğal sit alanları tekrar tanımlanmıştır. İlke kararında kesin korunacak hassas alanlar, "ulusal ve uluslararası öneme sahip tür, habitat ve ekosistemleri bünyesinde barındıran, biyolojik, jeolojik ve jeomorfolojik özellikleri açısından ekosistem hizmetlerine katkı sağlayan, insan faaliyetleri sonucu bozulma veya tahrip olma riski yüksek olan, bitki örtüsü, topografya ve siluetin korunması ve gelecek nesillere aktarılması gereken ve Cumhurbaşkanı Kararı ile ilan edilen kara, su ve deniz alanları" olarak belirlenmiştir (Resmî Gazete 2019).

Kesin korunacak hassas alanlar, doğal süreçler içinde insan faaliyetlerinin etkisi olmadan şekillenmiş, kara, su ve deniz alanlarını içeren, bilimsel araştırmalar dışında kamunun kullanımına açılmaması gereken; ancak kamu yararı için yakın çevresi ile birlikte ele alınarak korunması gereken alanlardır. Kesin korunacak hassas doğal sit alanları, topografik yapısı, sahip olduğu flora ve fauna ile nadir özellikler taşıyan, önemli biyolojik çeşitlilik değerlerine sahip, ekosisteme katkı sağlayan alanlardır (Şekil 2.1).

Şekil 2.1'de verilen kesin korunacak hassas alan olan Alanya Kalesi Doğal Sit Alanı (Alanya) içinde doğal yapısı korunmuş kara ve deniz alanı görülmektedir. Yapı yasağı sebebi ile alan içinde yerleşim dokusu bulunmamaktadır.

Şekil 2.1 Antalya, Alanya Kalesi Doğal Sit Alanı- Kesin Korunacak Hassas Alan (T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü 2018a)

- **Nitelikli Doğal Koruma Alanları:** Doğal yapısı değişmemiş veya az değişmiş, modern yaşam ve önemli ölçüde insan faaliyetleri tarafından etkilenmemiş, doğal süreçlerin hakim olduğu, koruma amaçlarına uygun olarak yörede yaşayanların alanın mevcut kaynaklarını kullanmasını sağlayarak doğal hayata dayalı geleneksel yaşam şekillerinin korunduğu kara, su, deniz alanlarıdır (Resmî Gazete 2012a).

Nitelikli doğal koruma alanları, doğal süreçler içinde şekillenmiş ve insan faaliyetlerinden etkilenmemiş alanlardır. Ancak nitelikli doğal koruma alanının sahip olduğu kaynaklar, kamu yararı için alanın yakın çevresinde yaşayan insanlar tarafından koruma-kullanım dengesi gözetilerek kullanılabilmektedir. Nitelikli doğal koruma

alanları, turizm ve hizmete yönelik yapılar dışında yapılaşma yasağı bulunan, konut kullanımına açılmayan alanlardır (Şekil 2.2).

Şekil 2.2'de verilen nitelikli doğal koruma alanı olan Kerpe Doğal Sit Alanı (Kocaeli) içinde yerleşim dokusu görülmemektedir.

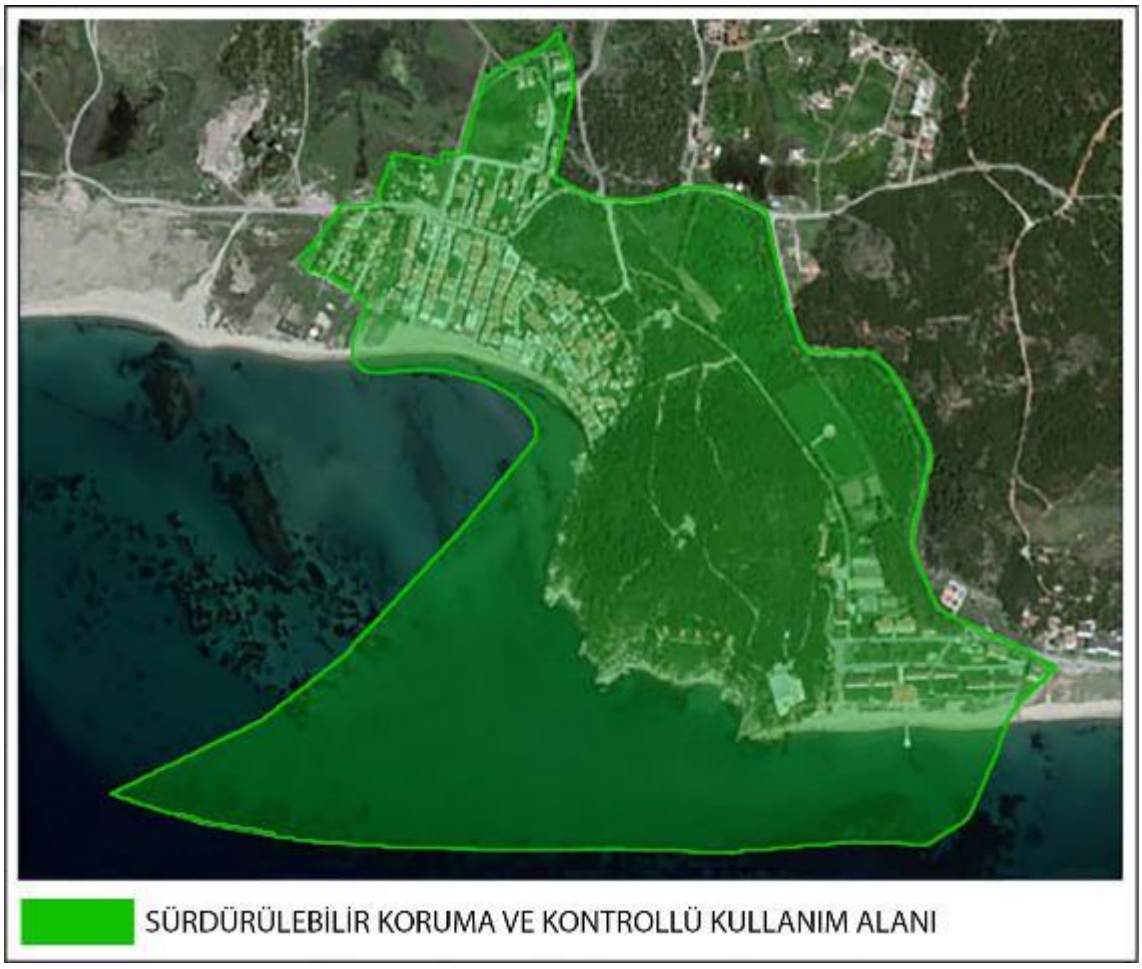

Şekil 2.2 Kocaeli, Kerpe Doğal Sit Alanı-Nitelikli Doğal Koruma Alanı (T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü 2019)

- **Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanları:** Sürdürülebilir koruma ve kontrollü kullanım alanları; barındırdığı siluet, jeolojik ve ekolojik değerlerin korunması ve geliştirilmesi amacıyla alanın potansiyeli ve kullanım özellikleri göz önünde bulundurularak, kesin korunacak hassas alan ve nitelikli doğal koruma alanlarında izin verilen faaliyetlere ek olarak doğal ve kültürel bakımdan uyumlu düşük yoğunlukta faaliyetler, turizm ve yerleşimlere izin veren alanlardır (Resmî Gazete 2012a).

Sürdürülebilir koruma ve kontrollü kullanım alanları, koruma-kullanım dengesi gözetilerek, doğal sit alanı yakın çevresinin gelişimine katkıda bulunması amacı ile turizm faaliyetleri, hizmete yönelik yapılar ve konut kullanımına açılmış ancak; doğal yapının bozulmaması için insan faaliyetlerinin sınırlandırıldığı alanlardır (Şekil 2.3)

Şekil 2.3'de verilen sürdürülebilir koruma ve kontrollü kullanım alanı olarak belirlenen Balıkesir, Ayvalık, Badavut Mevkii'nde doğal alanlar ile birlikte yerleşim alanları ve turizm işletmeleri bulunmaktadır.

Şekil 2.3 Balıkesir, 60 Numaralı (Ayvalık İlçesi, Badavut Mevkii) Doğal Sit Alanı-Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanı (T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü 2018b)

2.1.2 Kentsel sit

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından 2012 yılında hazırlanan, Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlıklarının ve Sitlerin Tespit ve Tescili Hakkında Yönetmelik'in 3.Maddesi'nde kentsel sit; "Mimari, mahalli, tarihsel, estetik ve sanat özelliği bulunan ve bir arada bulunmaları ve bir bütün olarak o yerleşmenin ait oldukları dönemin yaşam biçimini gelecek nesillere aktarmaları sebebi ile teker teker taşıdıkları kıymetten daha fazla kıymeti olan, kültürel ve tabii çevre elemanlarının (yapılar, bahçeler, bitki örtüleri, yerleşim dokuları, duvarlar, sokak ve meydanlar, vb.) birlikte bulundukları alanlar" olarak tanımlanmıştır (Şekil 2.4) (Resmî Gazete 2012b).

Yönetmelikte kentsel sit alanın bulunduğu çevre içinde korunmasında, geliştirilmesinde etkinlik taşıyan ve kentle bütünleşmesine olanak sağlayacak kararlara konu alanlar ise etkileşim "geçiş sahası" olarak tanımlanmıştır (Resmî Gazete 2012b).

ICOMOS tarafından 2013 yılında hazırlanan Türkiye Mimari Mirası Koruma Bildirgesi'nde kentsel sitler; "mimari, tarihsel, sanatsal ve yerel özellik taşıyan ve bir arada bulunmaları ve bütünlükleri nedeni ile değerleri artan kültürel ve doğal çevre ögelerinin (yapılar, bahçeler, bitki örtüleri, yerleşim dokuları, duvarlar) birlikte bulundukları alanlar" olarak tanımlanmıştır (ICOMOS 2013).

Kentsel sit alanları, kültürel ve doğal çevre unsurlarının bir arada bulunduğu, ait oldukları dönemin özelliklerini bugüne yansıtan, tarihi, mimari ve estetik niteliği olan alanlardır. Kentsel sit alanlarında, yapılar, yapısal ögeler ve bitkisel materyal bir arada bulunmakta ve bir bütün olarak ele alınarak korunmaktadır (Şekil 2.4).

Şekil 2.4'de verilen Mevlâna ve Piri Mehmet Paşa Külliyeleri'nin de içinde yer aldığı kentsel sit alanında yapılar, bahçeler, bitki ve yerleşim dokuları bir arada konumlanmaktadır.

Şekil 2.4 Konya, Mevlâna ve Piri Mehmet Paşa Külliyeleri Kentsel Sit Alanı (Konya Belediyesi Koruma Uygulama Denetim Bürosu 2015)

2.1.3 Tarihi sit

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın 2012 yılında hazırladığı, Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlıklarının ve Sitlerin Tespit ve Tescili Hakkında Yönetmelik'te tarihi sit; "insanlık tarihi, milli tarihimiz veya askeri harp tarihi açısından çok önemli tarihi olayların cereyan ettiği ve bu sebeple doğal yapısıyla korunması gerekli yerler" olarak tanımlanmıştır (Şekil 2.5) (Resmî Gazete 2012b).

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından 16.01.2014 tarihinde alınan, 271 karar sayılı Tarihi Sitler, Koruma ve Kullanma Koşulları İlke Kararı'nda "tarihi sitlere, kamu hizmet yapıları dışında, bitki örtüsünü, topografik yapıyı, siluet etkisini bozabilecek, tahribata

yönelik hiçbir inşai ve fiziki uygulamada bulunulamayacağı" belirtilmiştir (Resmî Gazete 2014).

Tarihi sit alanları, uluslararası ve ulusal ölçekte önem arz eden tarihi olayların gerçekleştiği alanlardır. Tarihi sit alanları, doğal yapısı ile tarihi dokusu bozulmaması ve insan faaliyetleri etkisi ile tahribata uğramaması gereken alanlardır (Şekil 2.5).

Şekil 2.5'de verilen Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu, ilk Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk'ün anıt mezarı olan Anıtkabir'in içinde yer aldığı Anıtkabir Tarihi Sit Alanı'nda zorunlu altyapı uygulamaları ve peyzaj çalışmaları dışında hiçbir inşai ve fiziki uygulamaya izin verilmemiştir ve doğal yapı korunmaktadır.

Şekil 2.5 Ankara, Anıtkabir Tarihi Sit Alanı (Ankara Büyükşehir Belediyesi 2020)

2.1.4 Arkeolojik sit

ICOMOS tarafından 2013 yılında hazırlanan Türkiye Mimari Mirası Koruma Bildirgesi'ne göre arkeolojik sit; "Tarih öncesinden günümüze ulaşan eski uygarlıkların yerüstü, yeraltı veya sualtında bulunan ve varlıklarını sürdürdükleri dönemin sosyal, ekonomik ve kültürel özelliklerini yansıtan kültür varlıklarının yer aldığı alanlar" olarak tanımlanmıştır (ICOMOS 2013).

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu tarafından hazırlanan, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 7., 8. ve 10. maddelerine dayanılarak T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın hazırladığı, "Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlıklarının ve Sitlerin Tespit ve Tescili Hakkında Yönetmelik" de arkeolojik sit; "İnsanlığın varoluşundan günümüze kadar ulaşan eski uygarlıkların yer altında, yer üstünde ve su altındaki ürünlerini, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik ve kültürel özelliklerini yansıtan her türlü kültür varlığının yer aldığı yerleşmeler ve alanları" olarak tanımlanmaktadır (Resmî Gazete 2012b).

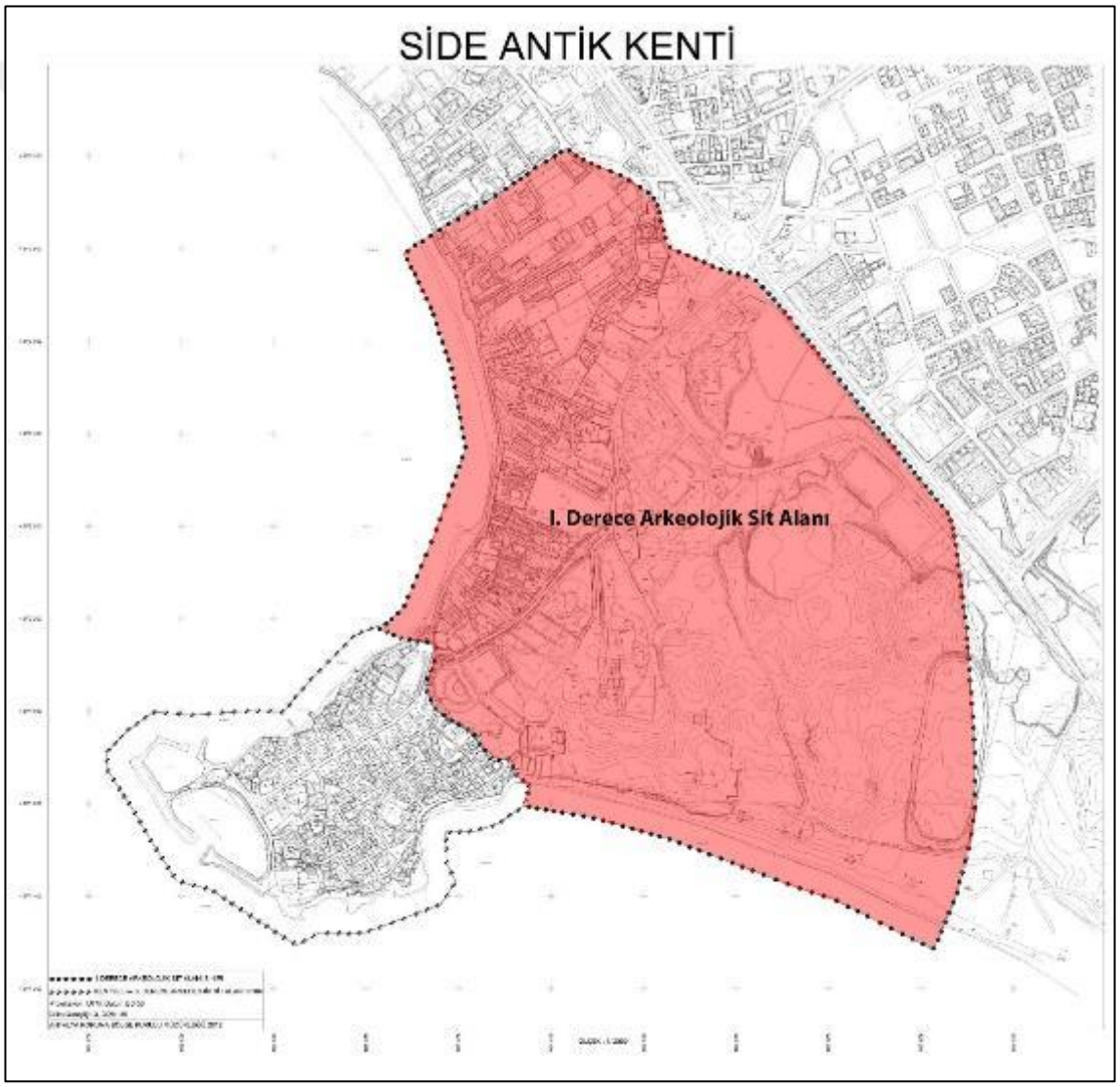
Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun "Arkeolojik Sitler, Koruma ve Kullanma Koşulları" başlıklı, 05.11.1999 tarihinde aldığı 658 sayılı ilke kararı doğrultusunda arkeolojik sit alanları derecelendirilmiş; 13.03.2012 tarihli "Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlıklarının ve Sitlerin Tespit ve Tescili Hakkında Yönetmelik" ile derecelerine göre arkeolojik sitlerin özellikleri açıklanmıştır (Resmî Gazete 2012b).

Mevzuatta **I. derece arkeolojik sitler**; "tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli medeniyetlerin ürünü olup, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik, mimari ve benzeri özelliklerini yansıtan kent kalıntıları ile yerleşim alanları ve sosyal yaşama konu olmuş; taşınmaz kültür varlıklarına ait kalıntılar ve buluntuların veya bunu destekleyen taşınır kültür varlığı buluntularının yoğun olarak yer aldığı alanlar" olarak tanımlanmıştır.

I. derece arkeolojik sit alanları, geçmiş toplumların kültürel, sosyal ve ekonomik

özelliklerini bugüne taşıyan her tür kültür varlığının yoğun olarak bulunduğu, arkeolojik peyzajın tahribata uğramaması amacı ile insan faaliyetlerinin sınırlandırıldığı ve hiçbir yapılaşmaya izin verilmeyen alanlardır (Şekil 2.6).

Şekil 2.6'da verilen Side I. Derece Arkeolojik Sit Alanı sınırları içinde geçmiş toplumların izlerini taşıyan birçok taşınmaz kültür varlığı yer almaktadır. I. derece arkeolojik sit alanı içinde hiçbir yeni yapılaşmaya ve tahribata neden olabilecek faaliyetlere izin verilmemiştir.

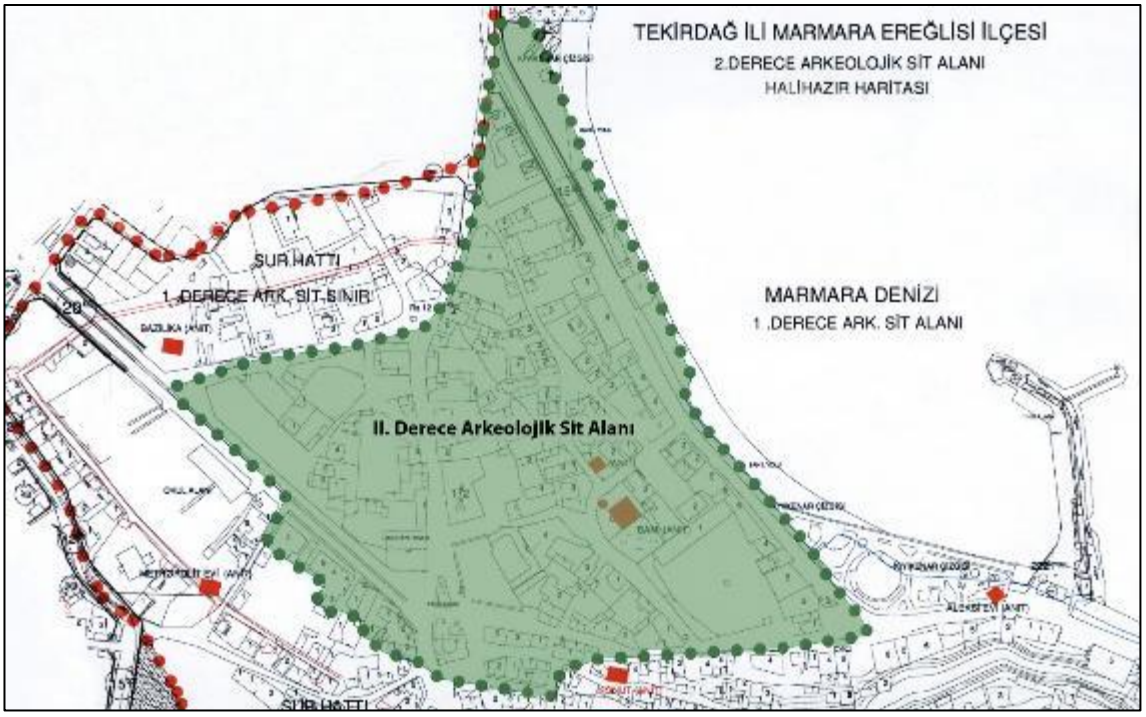

Şekil 2.6 Antalya, Side I. Derece Arkeolojik Sit Alanı (Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu 2012)

Mevzuatta **II. derece arkeolojik sitler**; "tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli medeniyetlerin ürünü olup, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik, mimari ve benzeri özelliklerini kısmen yansıtan yerleşim ve sosyal yaşama konu olmuş alanlardır; ancak I. derece arkeolojik sitler kadar yoğun kültür varlığı kalıntı ve buluntusuna sahip olmayan veya kısmen modern yerleşme birimleri ile de doku bozulmaları görülen arkeolojik alanlar" ve "korunması gereken, ancak koruma ve kullanma koşulları koruma kurulları tarafından belirlenecek, korumaya yönelik bilimsel çalışmalar dışında aynen korunacak sit alanlar" olarak tanımlanmıştır.

II. derece arkeolojik sit alanları, geçmiş toplumların kültürel, sosyal ve ekonomik özelliklerini yansıtan ancak kültür varlıklarının yoğun olmadığı, arkeolojik peyzajın insan faaliyetleri ve yapılaşma nedeni ile kısmen tahribata uğradığı alanlardır (Şekil 2.7).

Şekil 2.7'de verilen Marmara Ereğlisi İlçesi II. Derece Arkeolojik Sit Alanı içinde geleneksel yerleşim dokusu ile birlikte kamu binaları, yeni konut alanları ve çocuk oyun alanları yer almaktadır.

Şekil 2.7 Tekirdağ, Marmara Ereğlisi İlçesi II. Derece Arkeolojik Sit Alanı (Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu 2012)

Mevzuatta **III. derece arkeolojik sitler;** "ender rastlanılan buluntulardan ve/veya bilimsel araştırmalar, çevresel gözlemler ile bilimsel varsayımlar sonucunda kültür varlığı veya kalıntısı bulunma olasılığı olan alanlar veya birinci ve ikinci derece arkeolojik sitlerle etkileşim içinde ve bu alanların korunmasında uzun ya da kısa vadede kamu yararı olan alanları içermektedir" şeklinde tanımlanmıştır.

III. derece arkeolojik sit alanları, geçmiş toplumlara ait her tür kültür varlığının bulunma olasılığı bulunan, kamu yararı gözetilerek faaliyetlere ve yeni yapılaşmaya izin verilebilecek alanlardır. III. derece arkeolojik sit alanları genellikle I. derece ve II. derece arkeolojik sit alanları ile birlikte bulunmaktadır (Şekil 2.8).

Şekil 2.8'de verilen Paşahöyük Arkeolojik Sit Alanı, I. derece ve III. derece arkeolojik sit alanından oluşmaktadır. I. derece arkeolojik sit alanı sınırları yakın çevresi, içinde kültür varlığı veya kalıntısı bulunma olasılığı sebebi ile etkileşim alanı olarak görülmüş ve III. derece arkeolojik sit alanı olarak belirlenmiştir.

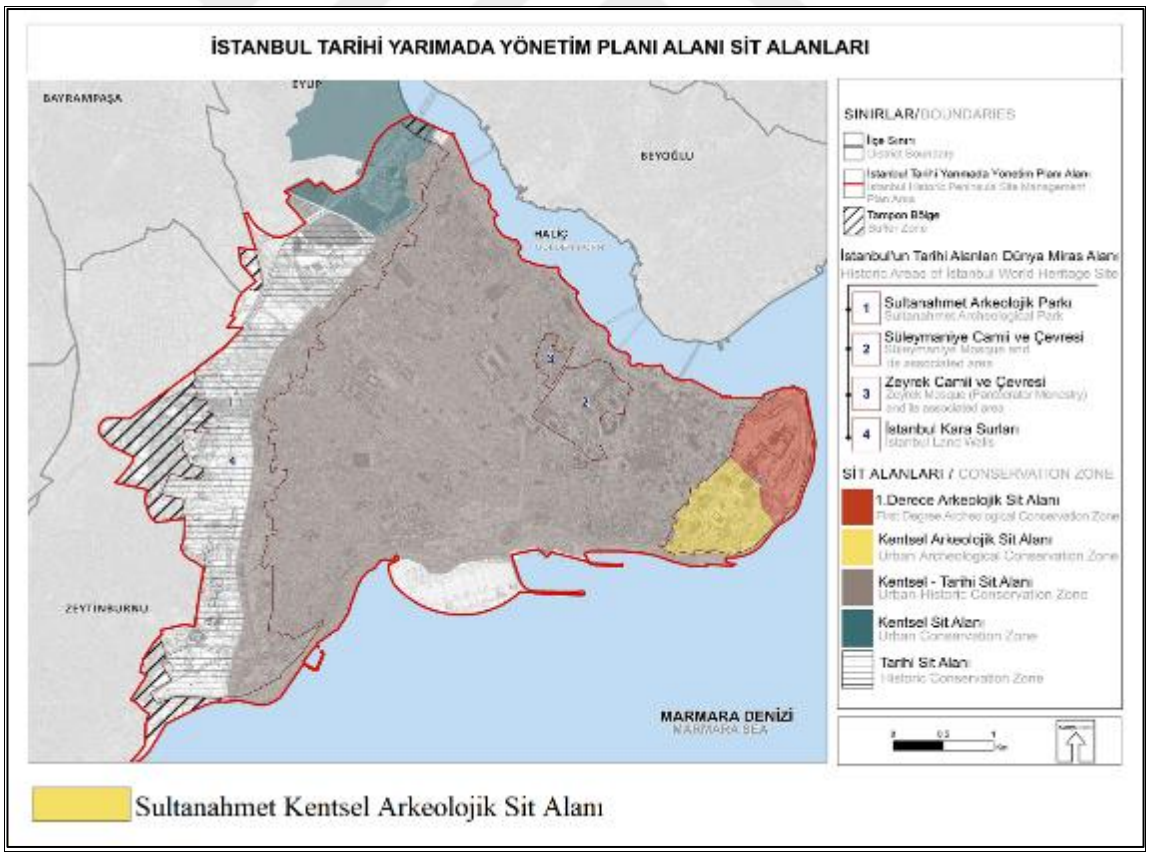

Şekil 2.8 Hatay, Paşahöyük Arkeolojik Sit Alanı (Adana Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu 2015)

Mevzuatta **kentsel arkeolojik sitler;** "arkeolojik alanlarla günümüzde sosyal yaşamın devam ettiği geleneksel kentsel dokunun bir arada bulunduğu alanlar" ve "arkeolojik sit alanları ile birlikte korunması gerekli kentsel dokuları içeren ve bu özellikleri ile bütünlük arz eden korumaya yönelik özel planlama gerektiren alanlar" olarak tanımlanmıştır (T.C. Kültür Bakanlığı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu 2005).

Kentsel arkeolojik sitler; arkeolojik sit alanı, geleneksel yerleşim dokusu ve kentsel dokunun birlikte bulunduğu alanlardır. Kentsel arkeolojik sit alanı içinde kamu yararı gözetilerek yapılan yeni yapıların, yapı tekniği ve malzemesi geleneksel doku ile uyumlu olması gerekmektedir (Şekil 2.9).

Şekil 2.9'da verilen Sultanahmet Kentsel Arkeolojik Sit Alanı içinde taşınmaz kültür varlıkları, konut alanları, kamu yapıları, turizm ve hizmete yönelik yapılar yer almaktadır.

Şekil 2.9 İstanbul, Sultanahmet Kentsel Arkeolojik Sit Alanı (İstanbul Tarihi Alanları Alan Başkanlığı 2020)

2.1.4.1 Dünya'da arkeolojik sit alanları ve koruma yaklaşımları

Arkeolojik alanlar, uluslararası ölçekte önem arz eden organizasyonlar (UNESCO, ICOMOS vb.) tarafından yapılan yayın ve açıklamalarda, insanlık tarihi için önemli, korunması gerekli ve gelecek kuşaklara aktarılması gereken alanlar olarak tanımlanmaktadır.

Arkeolojik alanların korunması kapsamında birçok karar, ilke, sözleşme ve tüzük geliştirilmiştir. Dünyadaki ilk yasal düzenlemelerden olan UNESCO tarafından 1956 yılında hazırlanan "Arkeolojik Kazılarda Uygulanacak Uluslararası İlkeler Tavsiye Kararı"nda, tüm insanlığın tarihi ile ilgili bilgiler sağlayan arkeolojik mirasın korunmasının, denenmiş yöntemlere göre yürütülmesi gerektiği belirtilmiştir.

1964 yılında imzalanan "Venedik Tüzüğü" ile tarihi anıtlar ile ilgili açıklamalar yapılmıştır. Tüzükte tarihi anıtların korunması ve onarılmasının amacı, anıtların bir sanat eseri olmalarının yanı sıra tarihi belge niteliği taşıması olarak açıklanmıştır.

Venedik Tüzüğü'nde korumanın kalıcı ve sürekli olabilmesi için tarihi anıtların, toplumsal amaç için kullanılmasını önerilmektedir. Ancak yeniden işlevlendirilen yapının planı ya da süslemelerinin değiştirilmemesi şartı ile yeni işlevin gerektirdiği değişikliklere izin verilebileceği belirtilmiştir. Tarihi anıtların korunmasında yapı çevresinin de bakımının önemli olduğu, yapı çevresinde geleneksel doku varsa olduğu hali ile bırakılması gerektiği ve geleneksel dokuyu bozacak hiçbir yeni eklentiye ya da değişikliğe izin verilmemesi gerektiği vurgulanmıştır (Venedik Tüzüğü 1964).

ICOMOS tarafından hazırlanan ve önemini hala koruyan, 1990 yılında Lozan'da kabul edilen "Arkeolojik Mirasın Korunması ve Yönetimi Tüzüğü", Venedik Tüzüğü temel alınarak geliştirilmiştir. Arkeolojik Mirasın Korunması ve Yönetimi Tüzüğü'nde, arkeolojik mirasın zarar görmesi ve yok olmasını en aza indirilmesi için arazi kullanımlarının denetlenmesi gerektiği vurgulanmıştır. Halkın etkin katılımı ile arkeolojik mirasın korunabileceği ve arkeolojik mirasın korunmasının ortak bir toplumsal

sorumluluk olduğu, arkeolojik mirasın korunması için her ülkenin yasalar ile arkeolojik mirası koruma altına alması gerektiği belirtilmiştir. Tüzükte; arkeolojik mirasın halka sunulması, çağdaş toplumların kökenlerinin ve gelişimlerinin anlaşılmasına yardım eden önemli bir yöntem ve arkeolojik mirasın korunması gerekliliğinin anlaşılmasına da yardım eden en iyi araç olarak tanımlanmıştır. Ayrıca, rekontstrüksiyonun tarihin araştırılması ve yorumlanmasında önemli bir işlevi olduğu vurgulanmıştır (ICOMOS 1990).

1969'da Londra'da ilki, 16 Ocak 1992 tarihinde güncellenmiş hali Valetta'da imzalanan "Arkeolojik Mirasın Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi"nin amacı "Avrupa'nın ortak anı kaynağı olduğu kadar, bilimsel ve tarihi araştırma gereci olarak da arkeolojik mirası korumak" olarak tanımlanmıştır. Sözleşmede; arkeolojik araştırma ve kazıların bilimsel yöntemlerle yapılması gerektiği, arkeolojik mirasın tercihen bulunduğu yerde korunması ve bakımının yapılması, yerinde korunması mümkün olmayan arkeolojik buluntuların uygun koşullarda depolanması gerektiği belirtilmiştir. Sözleşmeyi imzalayan ülkeler, arkeolojik mirasın önemli öğelerinin ve özellikle arkeolojik sitlerin halka tanıtılmasını sağlamayı, seçilmiş arkeolojik varlıkların sergilenmesini teşvik etmeyi taahhüt etmektedir (Resmî Gazete 1999).

Arkeolojik alanlar ile ilgili uluslararası ölçekte geliştirilen ilke, karar, sözleşme ve tüzükler incelendiğinde arkeolojik sit alanlarının insanlığın ortak mirası olarak kabul edildiği ve arkeolojik alanların ortak bir toplumsal sorumluluk ile ancak kamunun da dahil olduğu yöntemler ile korunabileceği görülmüştür.

Arkeolojik sit alanlarının kamu tarafından korunması, alanın kamu tarafından tanınması ve sahiplenilmesi ile mümkün olmaktadır. Bu nedenle, arkeolojik alanların koruma-kullanım dengesi gözetilerek kamuya sunulması, koruma bilincinin ve arkeolojik alanlar ile ilgili farkındalığın oluşmasında önemli bir araçtır.

Arkeolojik alanların kamuya sunulması ve tanıtılmasında bugün; müzeler, açık hava müzeleri ve arkeolojik parklar önemli uygulamalar olarak görülmektedir. Arkeolojik alanda, yerinde sergilenemeyen arkeolojik buluntular müze içinde, arkeolojik alanda,

yerinde sergilenebilme imkanı olan arkeolojik buluntular ve yapı kalıntıları açık hava müzesi kapsamında kamuya sunulmaktadır. Arkeolojik parklar ise; arkeolojik alanın ve arkeolojik kalıntıların çeşitli sunum yöntemleri kullanılarak kamuya tanıtılmasını sağlamakta, kamunun bilgilendirilirken aynı zamanda rekreasyon ihtiyacını da karşılamaktadır.

Müzeler, açık hava müzeleri ve arkeolojik parklar içinde bugün deneysel arkeoloji etkinliklerine, canlandırmalara ve teknolojik sunum tekniklerine yer verilmesi arkeolojik alanın kamu tarafından daha iyi algılanmasını sağlamakta ve alanın dinamikliğini arttırmaktadır (Keskin ve Zeren 2018).

Deneysel arkeolojide, geçmişteki olaylar tekrar canlandırılarak veya benzerleri oluşturularak geçmiş araştırılmaya ve anlaşılmaya çalışılmaktadır.

Arkeolojik alanda deneysel arkeolojinin kullanıldığı önemli örneklerden biri, Çek Cumhuriyet'inde bulunan Všestary Arkeolojik Parkı'dır. Arkeolojik parkta, Hradec Králové Üniversitesi'nin desteği ile deneysel arkeoloji merkezi kurulmuştur. Deneysel arkeoloji merkezi, üniversite öğrencileri için bir açık hava laboratuvarı olarak işlev görmektedir. Halkın katılımı ile yapılan deneysel arkeoloji etkinlikleri ile arkeolojik alan ve alanın tarihsel gelişimi kamuya uygulamalı olarak anlatılmaktadır (Şekil 2.10) (Všestary Arkeolojik Parkı Resmi Web Sitesi 2016).

Şekil 2.10 Všestary Arkeolojik Parkı'nda deneysel arkeoloji etkinliğinden görüntüler (Všestary Arkeolojik Parkı Resmi Web Sitesi 2016)

Arkeolojik alanın ve alanın tarihsel gelişiminin halka uygulamalı olarak tanıtılmasında canlandırmalar bugün önemli uygulamalar olarak görülmektedir. Geçmişte yaşanan önemli olayların ve geçmiş toplumların günlük yaşam aktivitelerinin canlandırılması, tarihin her yaş grubu tarafından öğrenilmesini kolaylaştırmaktadır.

Livelet Arkeolojik Parkı'nda yapılan canlandırma uygulaması, önemli örneklerden biridir. Arkeolojik parkta, Neolitik Çağ, Bakır ve Tunç Çağı dönemini temsil eden üç konutun canlandırması yapılmış; yapılar birebir ölçek ile ahşap yığma sistem ile yeniden inşa edilmiştir (Şekil 2.11). Arkeolojik park çalışanları, Neolitik Çağ konseptine uygun olarak seçilen kıyafetler giymektedir. Canlandırma uygulaması kapsamında inşa edilen konutlar, arkeolojik park etkinlikleri kapsamında kullanılmaktadır (Modolo vd. 2017).

Şekil 2.11 Livelet Arkeolojik Parkı'nda yapılan canlandırma uygulaması kapsamında inşa edilen konutlar (Modolo vd. 2017)

Verrucole Kalesi Arkeolojik Parkı da kamunun canlandırma etkinlikleri ile bilgilendirildiği önemli örneklerden biridir. Verrucole Kalesi Arkeolojik Parkı'nda düzenlenen etkinliklerde arkeolojik alanın tarihsel gelişimine uygun olarak seçilen kıyafetler ve araç-gereçler kullanılarak, ziyaretçilerin de katılımıyla canlandırma etkinlikleri gerçekleştirilmektedir (Şekil 2.12). Arkeolojik park çalışanları tarafından düzenlenen arkeolojik alan gezisi sonrasında yapılan canlandırmalar, geçmişin bugün yaşayan toplumlar tarafından deneyimlenmesini sağlamaktadır (Verrucole Kalesi Arkeolojik Parkı Resmi Web Sitesi 2020).

Şekil 2.12 Verrucole Kalesi Arkeolojik Parkı'nda düzenlenen canlandırma etkinliklerinden görüntüler (Verrucole Kalesi Arkeolojik Parkı Resmi Web Sitesi 2020)

Arkeolojik alanların kamuya sunulması ve kamunun bilinçlendirilmesinde bugün teknolojinin de etkisi ile çeşitli sunum teknikleri geliştirilmiştir. Sanal gerçeklik teknolojisi, 3 boyutlu modellemeler, animasyonlar ve sanal rekonstrüksiyonlar kullanılarak bilgilendirilen ziyaretçiler arkeolojik alanı ve arkeolojik kalıntıları daha iyi gözlemlemekte ve deneyimlemektedir.

Bugün Atina Akropolis'i teknolojik sunum tekniklerinin kullanıldığı önemli örneklerden biridir. Ziyaretçiler, sanal gerçeklik gözlüğü yardımı ile arkeolojik alanın ve arkeolojik kalıntıların geçmişte nasıl göründüğünü 3 boyutlu modeller aracılığı ile görebilmektedir. 3 boyutlu modeller kullanılarak oluşturulan animasyonlar ile Atina Akropolis'ini gözlemleyebilen ziyaretçiler teknolojik sunum teknikleri kullanılarak bilgilendirilmektedir (Şekil 2.13) (VanderHart 2018).

Şekil 2.13 Sanal gerçeklik gözlüğü ile Atina Akropolis'ini gözlemleyen ziyaretçiler (VanderHart 2018)

Teknolojik sunum tekniklerinin kullanıldığı diğer bir örnek ise Carnuntum Arkeolojik Parkı'dır. Arkeolojik park içinde yer alan Heidentor Zafer Takı'nın ziyaretçiler tarafından daha iyi algılanabilmesi için yapının geçmişte nasıl göründüğünü gösteren saydam panolar, 3 boyutlu modeller ve çizimler kullanılmaktadır (Şekil 2.14) (Breznik 2016).

Şekil 2.14 Heidentor Zafer Takı (Novakovic vd. 2014)

2.1.4.2 Türkiye'de arkeolojik sit alanları ve koruma yaklaşımları

Türkiye, tarih öncesi dönemlerden bugüne kadar birçok farklı insan topluluğuna ev sahipliği yapan, bu farklı insan topluluklarına ait kalıntıları, eserleri de bünyesinde barındıran evrensel düzeyde zenginlik ve çeşitliliğe sahip bir ülkedir. Bu kültürel mirasın korunması konusunda kurumlar, koruma kurulları oluşturulmuş ve birçok yasal düzenleme yapılmıştır.

Türkiye'de 25.04.1973 tarih ve 1710 sayılı "Eski Eserler Yasası" ile tarihi eserlerin korunmasına dair ilk adım atılmıştır. Bu kanunun ile taşınır ve taşınmaz eski eserlerin ayrıca, anıt, külliye, tarihi sit, arkeolojik sit, tabii sit kavramlarının ilk defa ayrıntılı tanımları yapılmıştır (Resmî Gazete 1973). 1710 sayılı Eski Eserler Kanunu, 21 Temmuz 1983 yılında yürürlükten kaldırılmış, 2863 Sayılı "Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu", 21 Temmuz 1983 tarihinde kabul edilmiştir (Resmî Gazete 1983).

1999 yılında Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu tarafından, 658 sayılı "Arkeolojik Sitler, Koruma ve Kullanma Koşulları" başlıklı ilke kararı ile uygulamada arkeolojik sit tanımlanmış, sınıflandırılmış ve arkeolojik sit derecelerine göre koruma ve kullanma koşulları açıklanmıştır (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu 1999).

I. derece arkeolojik sit alanlarında, kesinlikle hiçbir yapılaşmaya izin verilmemesine, imar planlarında aynen korunacak sit alanı olarak belirlenmesine, bilimsel amaçlı kazıların dışında hiçbir kazı yapılamayacağına karar verilmiştir. Bu alanlarda; zorunlu durumlarda yapılacak altyapı uygulamalarının koruma kurulunun değerlendirilmesi ile yapılabileceği, yeni tarımsal alanların açılmaması, taş, tuğla, maden vb. ocakların açılmaması, toprak, çöp, sanayi atığı vb. malzemelerin dökülmemesi, gerek görüldüğünde alan içinde yer alan ören yerlerinde gezi yolu ve meydan düzenlemelerinin, açık otopark, WC, bilet gişesi, bekçi kulübesi gibi ünitelerin koruma kurulundan izin alınarak yapılabileceği, alan içinde bulunan ve bugün de kullanılan kamuya açık mezarlıklarda sadece defin işlemlerinin yapılabileceği 658 sayılı ilke kararında belirtilmiştir (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu 1999).

II. derece arkeolojik sit alanlarında, yeni yapılaşmaya izin verilmemesi, bugün kullanılmakta olan tescilsiz yapıların basit onarımlarının yürürlükteki ilke kararı doğrultusunda yapılabileceği ve I. derece sit alanları için alınan kararların II. derece arkeolojik sit alanlarını da kapsadığı 658 sayılı ilke kararında belirtilmiştir (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu 1999).

III. derece arkeolojik sit alanlarında, mevcut ve olası arkeolojik varlıkların korunması ve değerlendirilmesini sağlayacak bir biçimde çözümler getirilmesi, alan içinde yerleşime açılmış bölgelerde arkeolojik değerlerin korunmasını gözeterek, koruma amaçlı imar planlarının yapılması, inşaat izni verilmeden önce, ilgili müze müdürlüğü uzmanları tarafından sondaj kazısı gerçekleştirilmesi gerektiği, sondaj sonuçlarının bu alanlarla ilgili varsa kazı başkanının görüşleri ile birlikte müze müdürlüğünce koruma kuruluna iletilip kurul kararı alındıktan sonra uygulamaya geçilebileceği, uygun görülmesi halinde kamu yararı doğrultusunda enerji üretimi için rüzgâr enerji santralleri yapılabileceği 658 sayılı ilke kararında belirtilmiştir (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu 1999).

5226 sayılı kanun ile 2863 sayılı kanunda değişiklikler yapılmıştır. Yapılan değişiklik ile "alan yönetimi" kavramı yasal düzenlemelerde ilk kez kullanılmış ve yönetim planı "yönetim alanının korunmasını, yaşatılmasını, değerlendirilmesini sağlamak amacıyla, işletme projesini, kazı plânı ve çevre düzenleme projesi veya koruma amaçlı imar plânını dikkate alarak oluşturulan koruma ve gelişim projesinin, yıllık ve beş yıllık uygulama etaplarını ve bütçesini de gösteren, her beş yılda bir gözden geçirilen planlar" olarak tanımlanmıştır. Alan yönetim planları, arkeolojik alanların korunmasında ulusal ve uluslararası ölçekte önemli bir yer edinmiştir. UNESCO Dünya Miras Merkezi, Dünya Miras Listesi'ne kabul edilebilecek alanların yönetim planına sahip olması gerekmektedir (Tuna 2019).

Türkiye, UNESCO ve ICOMOS gibi önemli organizasyonların bildiri ve kararlarını imzalayarak kabul eden ve önerilerin gerçekleşmesini taahhüt eden ülkeler arasında yer almaktadır. Uluslararası gelişmeler ile birlikte yeni yasal düzenlemeler yapılarak, yetersiz kalan yasa ve kararlar güncellenmektedir.

Türkiye'de, 2019 verilerine göre toplam 19.415 arkeolojik sit alanı bulunmaktadır. I. derece arkeolojik sit alanı sayısı 13.079, II. derece arkeolojik sit alanı sayısı 843, III. derece arkeolojik sit alanı sayısı 2.406, karma dereceli (I+II, I+III, II+III ve I+II+III) arkeolojik sit alanı sayısı 2.332 ve derecelendirme çalışmaları devam eden arkeolojik sit alanı sayısı 815'tir. Ayrıca Türkiye'nin UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde 18 mirası,

UNESCO Dünya Kültürel ve Doğal Mirası Listesi'nde 78 kültürel, 2 karma ve 3 doğal olmak üzere toplam 83 mirası bulunmaktadır (UNESCO 2020).

Türkiye'nin arkeolojik miras bakımından bu zenginliği, arkeolojik mirasın yasal düzenlemeler ile korunmasının yanı sıra kamu tarafından da sahiplenilmesi ve korunmasını gerekli kılmaktadır. Bu nedenle arkeolojik alanların kamuya sunulması, tanıtılması ve kamunun bilinçlendirilmesi için önemli uygulamalar olan ve bugün uluslararası ölçekte arkeolojik alanlarda görülen müze, açık hava müzesi ve arkeolojik park uygulamalarının Türkiye'de de örnekleri görülmekte ve sayısı hızla artmaktadır.

Türkiye'de arkeolojik sit alanlarının korunması, kamuya sunulması ve tanıtılması için yapılmış örnek teşkil eden önemli uygulamalar bulunmaktadır.

Bu uygulamalardan biri Konya, Çatalhöyük Neolitik Kenti'nde bulunmaktadır. Çatalhöyük'ün güneyinde bulunan arkeolojik kalıntıların üzerine yapılan üst örtü sıcaklık, yağış, rüzgâr gibi etkileri azaltma amacıyla yapılmış önemli bir koruma çalışmasıdır. Kapladığı alanda yapılan çalışmaları kolaylaştıran üst örtü ahşap malzeme kullanılarak inşa edilmiştir ve üst örtünün yan kısımları kış mevsiminde kapalı tutulmaktadır (Şekil 2.15) (Çatalhöyük Raporu 2008).

Şekil 2.15 Çatalhöyük'te inşa edilen koruma amaçlı üst örtü (Çatalhöyük Raporu 2008)

Arkeolojik sit alanında yer alan arkeolojik kalıntıların korunması için yapılan önemli

uygulamalardan biri de Şanlıurfa, Göbeklitepe'de arkeolojik kazılar sırasında elde edilen buluntuların geniş bir alana yayılması ve alanının doğal şartlardan korunması amacı ile inşa edilen üst örtüdür. Üst örtü hakim rüzgarlara da dayanabilmesi amacıyla membran malzeme kullanılarak ve kazı alanını kaplayacak şekilde inşa edilmiştir (Şekil 2.16). Ziyaretçilerin arkeolojik kazı alanını daha iyi gözlemleyebilmesi için kazı alanı çevresine gezi platformu inşa edilmiş ve arkeolojik kalıntıların yukarıdan görülebilmesini sağlanmıştır (TUCSA 2019).

Şekil 2.16 Göbeklitepe Arkeolojik Alanı'nda bulunan membran üst örtü ve gezi platformu (TUCSA 2019)

Arkeolojik sit alanlarının korunması ve kamuya sunulması amacı ile yapılan bir diğer uygulama Efes Antik Kenti'nde bulunmaktadır. Yamaç Evler olarak adlandırılan arkeolojik kalıntıların üzerine yapılan üst örtü ve ziyaretçilerin alanı kolaylıkla gezebilmesi için tasarlanan gezi platformları, alanın arazi yapısına uygun olarak inşa edilmiştir (Şekil 2.17). Üst örtü arkeolojik kalıntıları dış etmenlerden koruyacak şekilde, çelik malzeme kullanılarak inşa edilmiştir ve yan yüzeyler rüzgara dayanımlı malzemeler

ile örtülmüştür (Zeren ve Uyar 2010). Gezi platformları arazi yapısına uygun olarak ve arkeolojik kalıntıların ziyaretçiler tarafından daha iyi görülebilmesi için farklı yüksekliklerde, çelik konstrüksiyon ile cam malzeme kullanılarak inşa edilmiştir.

Şekil 2.17 Efes Antik Kenti'nde bulunan üst örtü ve gezi platformları (Zeren ve Uyar 2010) (T.C. Selçuk Belediyesi 2020)

Arkeolojik alanların sunumunda önemli bir etkinlik olan deneysel arkeoloji çalışmalarının yapıldığı Yeşilova Höyüğü, Türkiye'de bulunan önemli bir örnektir. Deneysel arkeoloji etkinlikleri ile alanda yaşamış geçmiş toplumların kültürleri uygulamalı olarak ziyaretçilere sunulmaktadır. Neolitik Çağ aletleri tanıtılarak bu malzemeler ile deneysel arkeoloji uygulamaları yapılmakta ve Neolitik Çağ kostümleri ile canlandırmalar düzenlenmektedir (Şekil 2.18) (Keskin ve Zeren 2018)

Şekil 2.18 Yeşilova Höyüğü deneysel arkeoloji etkinlikleri (Yeşilova Höyüğü Resmi Web Sitesi)

Arkeolojik alanların kamuya sunulmasında teknolojik sunum tekniklerinin kullanıldığı, önemli bir örnek İzmir'de yer alan Pergamon Antik Kenti'dir. Pergamon Antik Kenti'nde uygulanan "İVisit Anatolia" adlı proje ile antik kent sanal olarak gezilebilmektedir (Şekil 2.19). Türkiye'de ilk kez uygulanan, örnek teşkil eden bu projede 3 boyutlu modeller ve mobil uygulamalar aracılığı ile sanal gezi uygulaması oluşturulmuştur. Ziyaretçiler, Pergamon Antik Kenti'nde bulunan arkeolojik kalıntıları, yapıldığı döneme ait 3 boyutlu modeller aracılığı ile deneyimlenmektedir (Karabağ 2019).

Şekil 2.19 Pergamon Antik Kenti sanal gezi uygulamasından görüntüler (Karabağ 2019)

2.2 Arkeolojik Parklar

Bu bölümde arkeolojik park kavramı ve arkeolojik park kriterleri ele alınmış, uluslararası ölçekte ve Türkiye ölçeğinde arkeolojik park örnekleri incelenmiştir.

2.2.1 Arkeolojik park kavramı

Arkeolojik parklar, temel olarak korunan ancak kamuya açık arkeolojik alanlardır (Kwas 1986). Arkeolojik parklar, arkeolojik alan olmanın yanı sıra "park" kavramının getirdiği rekreasyonel faaliyetleri de içermektedir ve arkeolojik alanlardan farklı biçimde tasarlanmakta ve kurgulanmaktadır Arkeolojik parklar, eğitim, rekreasyon ve sergileme ile işlevlendirilen kamunun yararlandığı dinamik alanlardır (Tuna ve Erdoğan 2016).

Tuna (2014)'ya göre arkeolojik parklar; tarihsel değerler ile birlikte kullanıcılarının rekreasyon ihtiyacını karşılama unsurlarını taşıyan, kültürel ve arkeolojik miras yönetimi ile kentsel rekreasyonel faaliyetlerin birlikte sunulduğu kent içinde yeni bir yorumlama merkezidir.

Breznik (2016), arkeolojik parkları; kültürel ve tarihi çevreyi sergilemesinin yanı sıra peyzaj unsurlarını içeren ve kullanıcılara eğlenme-dinlenme olanağı sunan alanlar olarak tanımlamaktadır.

Naroei ve Behbahani (2016)'a göre arkeolojik parklar, doğal bir ortamda sergilenen arkeolojik kalıntıların, tarihi ve kültürel değerlerini yansıtan alanlardır.

İyi kurgulanmış bir arkeolojik park, kullanıcılarına keyifli bir rekreasyon olanağı sunmakla beraber, arkeolojik alanın korunması hakkında kamunun eğitiminde son derece etkili bir araçtır (LeBlanc and Green 1981).

Arkeolojik parklar, tarihi ve kültürel mirasın korunması amaçlı oluşturulan arkeolojik alanlar olduğu gibi park veya müze olarak da işlev görmektedir (Kwas 1986).

Tanımlara bakıldığında arkeolojik parklar; arkeolojik alanların kamuya sunulmasını, tanıtılmasını ve farkındalık yaratarak kamunun arkeolojik alanın korunması ile ilgili bilinçlenmesini, kamunun rekreasyon ihtiyacını karşılarken arkeolojik alanın da korunmasını sağlayan alanlardır. Arkeolojik parklar, arkeolojik alan niteliği ile birlikte kullanıcıların arkeolojik alanı deneyimlemesini ve anlamlandırmasını sağlayan kurgusu ve kullanıcılara sunduğu rekreasyon olanakları ile park niteliği de taşımaktadır.

Arkeolojik park kapsamında değerlendirilen arkeolojik alanın nitelikleri ve karakteri doğrultusunda; alanın kurgusu, arkeolojik kalıntıların sergilenmesi ve sunumunda kullanılan yöntemler, kamunun eğitiminde kullanılan araçlar ve rekreasyon olanakları değişiklik göstermektedir.

2.2.2 Arkeolojik park kriterleri

Arkeolojik parklar oluşturulurken başlıca aşamalar: alanın planlanması, tasarımı ve yönetimidir.

Nigro (2006) arkeolojik park planlama kriterlerini;

- Arkeolojik sit alanı ve yakın çevresinin tarihi/kültürel, peyzaj/çevresel değerleri doğrultusunda yorumlanması ve tanımlanması,
- Arkeolojik sit alanı ve yakın çevresinin sosyo-kültürel kaynaklarına göre analiz edilmesi,
- Arkeolojik sit alanı ve yakın çevresinin risk ve fırsatlarının tanımlanması olarak belirlemiştir.

Nigro (2006)'nun belirlediği arkeolojik park planlama kriterlerinde yer alan, arkeolojik alanın analiz ve değerlendirmeleri için kullanılabilecek yöntemlerden bir tanesi Tuna (2014)'ya göre, SWOT analizidir. SWOT analizi, kaynaklar arasındaki fiziksel ilişkinin tanımlanmasında, arkeolojik alanın ve yakın çevresinin gelecekteki durumu ve olma

olasılığı bulunan sorunların çözümüne yönelik planlama yaklaşımlarında kullanılmak üzere bir temel oluşturmaktadır.

Arkeolojik parklar planlanırken, arkeolojik alanın ve yakın çevresinin tarihsel gelişim süreci, doğa ve kültür envanteri, sosyo-kültürel ve ekonomik verilerin analizi ve değerlendirilmesi parkın stratejik planlamasında önemli bir aşamadır (Tuna 2014).

Arkeolojik parklar oluşturulurken, yapılan analiz ve değerlendirmeler sonucunda arkeolojik parkın sahip olduğu kültürel mirasların korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasında koşulları sağlayacak faaliyetlerin belirlenmesi ve uygulanmasını sağlayacak eylem planları hazırlanmalıdır. Bu eylem planları Nigro (2006)'a göre;

- Alanın yakın çevresi ile ilişkisinin analiz edilmesi ve tarihsel-arkeolojik koruma alanlarının tanımlanması ve arazi kullanım haritalarının çıkarılması,
- Erişilebilirliğin sağlanması için, yolların iyileştirilmesi, park ulaşımının tanımlanması, arkeolojik alan çevresi yol sistemlerinin durumu ve yeni yol sistemlerinin geliştirilmesi,
- Çevresel, tarihi ve arkeolojik araştırmaların arttırılması, arkeolojik alanın korunması için faaliyetlerin arttırılması, koruma-kullanım dengesinin kurulabilmesi için ziyaretçilerin temel ihtiyaçlarını karşılayabileceği hizmet birimlerinin konumlarının belirlenmesi,
- Arkeolojik alan ve yakın çevresinde park kullanıcıları için turistik hizmetlerin ve ziyaretçi merkezlerinin geliştirilmesi konularını kapsamalıdır (Tuna 2014).

Arkeolojik alanların korunması ve kamuya sunulması, tanıtılmasında alanın kurgusu ve tasarımı önemli rol oynamaktadır. Arkeolojik alanların tasarımında dikkat edilmesi gereken hususlar Mosler (2006)'a göre:

- Kültürel mirasın korunması,

- Arkeolojik peyzaj değerlerinin korunması,
- Alanın turizm yoğunluğu ve kullanım kapasitesi,
- Alanın kurgusu ve altyapısı
- Alan içinde yer alacak etkinliklerin organizasyonudur.

Erdoğan (2006)'a göre, arkeolojik alanların peyzaj tasarımlarında yaratıcı olunmalı; özgün nitelik ve kimlik vurgulanırken yeni düzenleme ve tasarımlar kentsel imgeyi bozmayan; destekleyici nitelikte olmalıdır. Topografik özellikler korunmalı, alanda mekânsal ve zamansal süreklilik sağlanmalıdır. Arkeolojik sit alanlarında yapılacak peyzaj tasarımlarında başarılı bir sonuç elde edilebilmesi için;

- Çevre faktörleri (jeomorfoloji, topografya, bitkisel materyal) dikkatle değerlendirilmeli,
- Yerli bitki türlerine ekolojik dengenin sağlanması nedeni ile önem verilmeli,
- Kültürel kimliğini bozabileceği göz önünde bulundurularak süs bitkilerinin kullanımından kaçınılmalı,
- Vejetasyon, yapısal elemanlar, donatı elemanları yalın olmalı; anıtlar ile yarışır nitelikte olmamalı,
- Arkeolojik sitlerin her birinin kendine özel eşsiz karakteri korunmalı, çelişkili ögelerin kullanımı dengelenmeli,
- Ölçek, form, renk ve doku farklılaşmaları ile yeni müdahaleler/tasarımlar özgünden ayırt edilir nitelikte olmalı,
- Multidisipliner bir yaklaşım ile alanın tasarımı, bakımı ve koruması sağlanmalıdır.

Puren vd. (2007)'e göre, ziyaretçilerin duygu ve düşüncelerinin olumlu yönde

etkilenebilmesi için ziyaretçiler arkeolojik park girişinde karşılanmalı; arkeolojik parkı daha iyi deneyimleyebilmeleri için arkeolojik park içinde yönlendirilmeli; ziyaretçilerin arkeolojik parkı kullanırken ve kullandıktan sonra memnuniyet duyması için arkeolojik parkta deneyim kazanması gerekmektedir. Puren vd. (2007)'e göre ziyaretçilerin karşılanması, yönlendirilmesi ve ziyaretçilerin deneyim kazanması şu şekilde açıklanmıştır:

- **Ziyaretçilerin Karşılanması:** Araştırmacılara göre, bir alanın içinde olmanın açık bir şekilde tanımlanması alanın görsel okunabilirliğini arttırmaktadır. Alanın özellikle giriş noktalarının vurgulanması ve ziyaretçileri giriş noktalarının karşılaması, ziyaretçilerin karşılandığını hissetmesini sağlamaktadır. Ziyaretçilere arkeolojik parka eriştiklerini ve yeni bir alan içinde olduklarını hatırlatmak amacı ile giriş noktalarının tasarımı, arkeolojik parka ve doğal ortamın karakterine uygun olmalıdır.

- **Ziyaretçilerin Yönlendirilmesi:** Araştırmacılara göre, alan içinde ziyaretçilerin kendilerini yönlendirmeleri, alanın okunabilirliği ve yönlendirici elemanlara bağlıdır. Alana ziyaretçilerin ulaşmasını ve alan içinde yönlendirilmesini sağlayan hareket yerleri (taşıt yolları, yaya yolları vb.) vurgulanmalıdır. Özellikle alan içinde yer alan ve ziyaretçilerin yönlendirilmesini sağlayan yaya yolları derecelendirilmeli ve bu derecelendirme döşeme farklılığı ile oluşturulmalıdır. Yolların başlangıç, bitiş ve düğüm noktalarında veya yön değişikliklerinde farklı döşeme ve işaretlendirmelerin kullanımı yönlendirmeye yardımcı olmaktadır. Yol kenarları, bitkisel materyalin de kullanımı ile yolun vurgulanmasında önemli olmaktadır.

- **Ziyaretçilerin Deneyim Kazanması:** Araştırmacılara göre, ziyaretçilerde mekan hissi yaratan ve mekanın ruhunu yansıtan noktalar vurgulanmalıdır. Park içinde yer alan mekanlar birbiri ile fiziksel veya konsept olarak bağlantılı ve uyumlu olmalıdır. Arkeolojik parklar, ziyaretçileri ilk andan itibaren kendine çekmelidir. Bu sebeple parkın girişinde yapılacak vurgu ve bitkisel düzenlemeler ziyaretçiler için etkileyici olmalıdır. Parkın mekânsal organizasyonu, ziyaretçilerin arkeolojik alanı deneyimlemesini kolaylaştırmalı ve arkeolojik alanda koruma-kullanım dengesinin kurulmasına katkı sağlamalıdır. Yollar, tarihi alanlar arası geçişi sağlamalı, yolların birleştiği kavşak

noktalar ise arkeolojik alana zarar vermeyecek bir biçimde ziyaretçilerin temel ihtiyaçlarını karşılayabileceği hizmet birimlerinin aldığı alanlar olarak tasarlanmalıdır.

Copeland (2004) arkeolojik parkların tasarımında ve kurgusunda, arkeolojik alanların kamuya tanıtılması ve deneyimlenmesinde kullanılmak üzere sunum tekniklerini belirlemiş ve sınıflandırmıştır. Sınıflandırma Bruner (1966)'in geliştirdiği öğrenme kuramından yararlanılarak yapılmıştır. Bruner (1966)'e göre, öğrenme ve deneyimlerin anlamlandırılması üç yolla olmaktadır. Bunlar; eylemsel, imgesel ve semboliktir. "Eylemsel", hareket ve eylemler aracılığı ile, "imgesel", görsel materyaller aracılığı ile, "sembolik", dil ve semboller aracılığı ile öğrenmeyi açıklamaktadır (Gürkan 1980). Copeland (2004)'in eylemsel, imgesel ve sembolik başlıkları altında sınıflandırdığı sunum teknikleri şu şekildedir:

- **Eylemsel Sunum Teknikleri:** Deneysel arkeoloji etkinlikleri, dokunma, canlandırma, park alanında gezinti,
- **İmgesel Sunum Teknikleri:** Fotoğraflar, çizimler, canlandırma, 3 boyutlu görüntüler, modeller, TV programları, bilgilendirici panolar, haritalar, çoklu ortam sunuları, park planı, yönlendirme işaretleri,
- **Sembolik Sunum Teknikleri:** Planlar, kazı raporları, sesli turlar, rehberli turlar, rehber kitaplar, konferanslar, bilgilendirici panolardır.

Copeland (2004)'e göre, arkeolojik parklarda üç başlık altında sınıflandırılan sunum tekniklerine yer verilmesi, ziyaretçilerin bilgilenmesini ve arkeolojik alanı anlamlandırmasını kolaylaştırmakta, ziyaretçilerin parkı deneyimlerken memnuniyet duymalarını sağlamaktadır.

Arkeolojik park tasarımında yapılan araştırma ve üretilen teoriler ortak noktalarda birleşmektedir. Nikolic vd. (2010)'e göre;

- Park girişleri yazı, numara, sembol vb. kullanılarak vurgulanmalıdır. Bu şekilde parka ulaştığını algılayan kullanıcılar parka giriş yaptığını ve karşılandığını hissetmektedir.

- Parkın etkin kullanımı ve okunabilirliği görsel materyaller ile sağlanmalıdır. Görsel materyaller (yönlendirici levhalar, bilgilendirme panoları vb.) aracılığı ile yönlendirilen kullanıcılar parkı daha iyi algılamakta, deneyimlemekte ve parkı kullanırken memnuniyet duymaktadır**.**

- Eylemsel sunum teknikleri (deneysel arkeoloji etkinlikleri, dokunma, canlandırma, park alanında gezinti) ile arkeolojik parkı deneyimleyen kullanıcılar parkta kazandıkları deneyimlere karşı memnuniyet duymaktadır.

Repiso (2007), arkeolojik parkın kurgu ve tasarımında temel oluşturması amacı ile arkeolojik alan ve yakın çevresinin çevre, işlev, alan kurgusu ve teknik olmak üzere dört kriter kapsamında incelenmesi gerektiğini belirtmektedir. Çevre kriteri kapsamında; arkeolojik alanın çevre ile fiziksel ilişkisi ve yakın çevrenin mevcut durumu, işlev kriteri kapsamında; arkeolojik alanda yapılan etkinlik ve organizasyonlar, alan kurgusu kriteri kapsamında; arkeolojik alanın düzeni, yapılar ve donatılar, teknik başlığı altında ise; arkeolojik alanda kullanılan teknolojik altyapı ve sunum teknikleri araştırılmalıdır.

Repiso (2007)'e göre, arkeolojik park tasarımı yapılırken; bitki örtüsü, topografya, su kaynakları ve kültürel miraslar araştırılmalı, bu araştırmalar sonucunda elde edilen veriler doğrultusunda alanın güçlü yönleri öne çıkarılmalıdır. Arkeolojik park kurgu ve tasarımında kullanılacak malzemeler arkeolojik alanın karakterine uygun olarak seçilmeli ve teknolojik çözümler ve altyapı kullanıcıların konfor düzeyini ve arkeolojik park deneyimini arttıracak şekilde düzenlenmelidir.

Arkeolojik parkların sürdürülebilirliği arkeolojik park yönetimi ile sağlanmaktadır. Arkeolojik park yönetimi; arkeolojik alanın ve arkeolojik kalıntıların korunması, kullanıcıların parkı deneyimlemesini sağlayacak organizasyonların ve kullanıcıların ihtiyaçlarının karşılanması için yapılacak uygulamaların yönetimini kapsamaktadır. (Breznik 2016)'e göre arkeolojik park yönetimi:

- Arkeolojik alan ve içinde bulunan arkeolojik kalıntıların uzman kişiler tarafından arkeolojik alanın karakterine uygun yöntemler ile korunması ve bakımını,

- Arkeolojik park kullanıcılarının ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için hizmet birimlerinin (ziyaretçi merkezi, servisler, otopark, gastronomik birimler vb.) yönetimi ve bakımını,

- Arkeolojik parkta kullanıcıların yaş gruplarına göre etkinlik ve aktivitelerin düzenlenmesi ve etkinlik takviminin oluşturulmasını,

- Arkeolojik park içinde bulunan arkeolojik mirasın kamuya tanıtılmasında kullanılan sunum tekniklerinin belirlenmesi ve organizasyonunu,

- Kullanıcıların arkeolojik park içinde gezebilmeleri için oluşturulan yollarda ve arkeolojik mirasın kamuya tanıtılmasında kullanılan sunum tekniklerinde erişilebilirliğin sağlanmasını,

- Arkeolojik park içinde yer alan yolların, donatı elemanlarının bakımını ve parkın güvenliğini ve temizliğini sağlayacak düzenlemeleri içermelidir.

Tuna (2014)'e göre, arkeolojik parkın yönetimi aşamasında parkın işleyişini düzenleyen yönetimsel çerçeve oluşturulmalıdır. Parkın yönetimi siyasi-idari koordinasyon, teknik ve bilimsel konularla ilgili danışmanlık hizmetleri verecek birimleri içermelidir. Park alanına komşu alanlarının korunması ve rehabilitasyonu için müdahaleler tanımlanmalı, tarihi ve arkeolojik araştırmaların devamlılığı sağlanmalı, alanda önerilecek yeni ve farklı kullanımlar (yeni yollar, girişler vb.) için alanın kullanılabilirlik durumu saptanmalı ve kullanıcılar için hizmet elemanlarının (sunum araçları, bilgilendirme noktaları, kitap, broşür vb.) temin edilmelidir.

Tuna ve Erdoğan (2016)'a göre, arkeolojik parkların yönetiminde; bölgedeki yetkili kamu aktörlerinin, yerel ve ulusal düzeyde temsilcilerle oluşturulan koordinasyon birimlerinin, teknik ve bilimsel ekibin, eğitim birimlerinin, özel girişimcilerin ve en önemlisi sivil inisiyatifin içinde yer aldığı eylem ve yönetim planları yer almalıdır. Arkeolojik park

yönetim planı; alan yönetim politikalarını ve ziyaretçi yönetim politikalarını, koruma ve müdahale programlarını içermelidir.

Ertürk (2006)'e göre arkeolojik parkların yönetimi, her arkeolojik alanda ve ülkede farklılık göstermektedir. Ancak tüm arkeolojik parklar ortak bir amaca, kültürel mirasın korunmasına hizmet etmektedir. Bu amaç doğrultusunda arkeolojik park yönetimi;

- Kültürel mirasın korunması, belgelenmesi ve araştırılması,
- Kalıcı/geçici çözümler ile arkeolojik kalıntıların sergilenmesi,
- Eğitim faaliyetleri ve yayınlar aracılığı ile arkeolojik alanın ve kalıntıların tanıtılması ve kamu bilincinin arttırılması,
- Yıl boyunca arkeolojik park için sürekli bir güvenlik sisteminin sağlanması,
- Arkeolojik alanın turistik cazibe merkezi haline getirilmesi ve bölgeye ekonomik gelir sağlaması,
- Arkeolojik park içinde yapılacak etkinliklerin duyurulması gibi işlevlerin kesintisiz olarak yürütülmesini sağlayacak düzenlemeleri içermelidir.

2.2.3 Arkeolojik park örnekleri

Geçmişte yaşayan toplumların kültürleri doğrultusunda şekillenen arkeolojik alanların arkeolojik park olarak sunulduğu birçok örneği bulunmaktadır. Araştırmanın bu bölümünde, araştırmaya temel oluşturacak uluslararası ve ulusal ölçekte arkeolojik park örneklerine yer verilmiştir.

Uluslararası ölçekte, araştırma alanı ile benzer olarak kent merkezinde yer almayan ve yapılaşma baskısı altında olmayan arkeolojik park örnekleri olan; Andautonia Arkeolojik Parkı, Eketop Arkeolojik Parkı, Carnuntum Arkeolojik Parkı, Kato-Paphos Arkeolojik Parkı seçilmiştir. Ulusal ölçekte arkeolojik park örneğinin az bulunması sebebi ile öncü

olan, örnek teşkil eden önemli uygulamalar; Aktopraklık Höyüğü Arkeolojik Parkı, Küçükyalı Arkeolojik Parkı ve Kaunos Arkeolojik Parkı seçilmiştir.

2.2.3.1 Uluslararası ölçekte arkeolojik park örnekleri

- **Andautonia Arkeolojik Parkı- Hırvatistan**

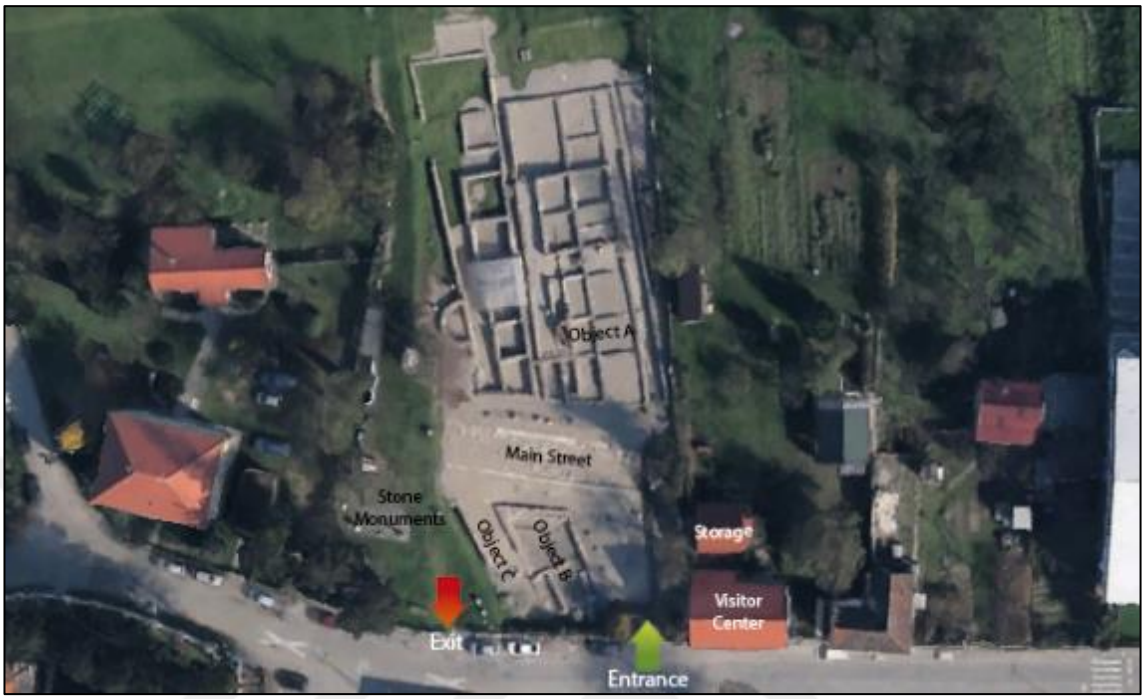
Andautonia Arkeolojik Parkı, Zagreb'e 10 kilometre mesafedeki Ščitarjevo'da yer almaktadır. Arkeolojik park kent merkezinden 10 km uzaklıkta, düşük yapı yoğunluğuna sahip yerleşim alanı içinde bulunmaktadır. Antik Roma dönemi kasabası olan Andautonia, bugünkü Zagreb kentinin kurucuları olarak kabul edilen İlirya Kabilesi'nin eski bir yerleşim alanıdır (Touropolje 2014).

Arkeolojik park alanı, 5.000 m^2 olup, arkeolojik kalıntılar 3.500 m^2 alanı kapsamaktadır. Andautonia'da arkeolojik kazılar 1969'dan bugüne kadar devam etmektedir. 1994 yılında kazılan alanın bir kısmı, ilk ve dördüncü yüzyıllardan kalma bir Roma kasabasının kalıntılarının görülebileceği bir arkeolojik park olarak düzenlenmiş ve kullanıma açılmıştır (Zagreb Arkeoloji Müzesi Resmi Web Sitesi 2020).

Parkta yer alan arkeolojik kalıntıların bakımı, kazı çalışmalarını yürüten Zagreb Arkeoloji Müzesi tarafından yapılmaktadır. Arkeolojik parkta farklı yaş gruplarına yönelik olarak eğitim faaliyetleri gerçekleştirilmektedir. Andautonia Arkeolojik Parkı, Zagreb Arkeoloji Müzesi kapsamında faaliyet göstermektedir. Arkeoloji park, Zagreb Arkeoloji Müzesi ve Zagreb Şehir Belediyesi tarafından finanse edilmektedir (Zagreb Arkeoloji Müzesi Resmi Web Sitesi 2020).

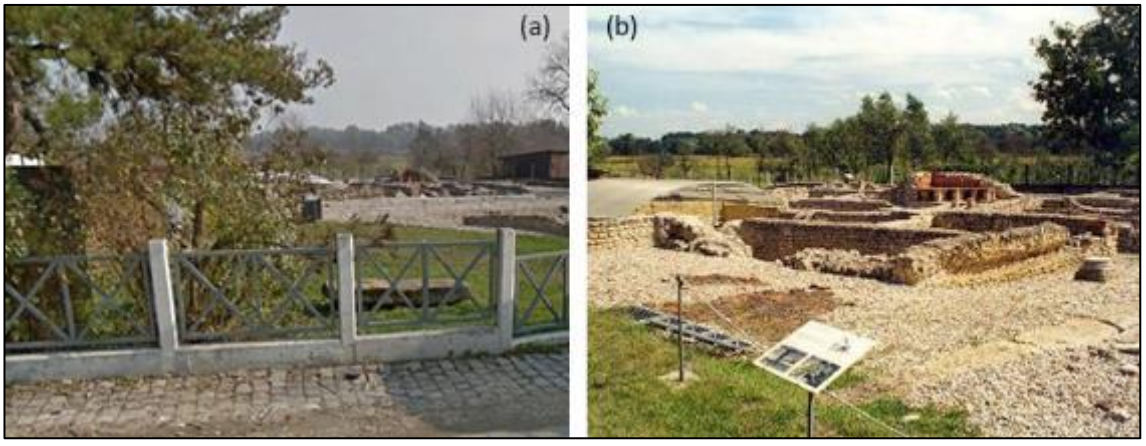
Arkeolojik parkta yer alan yapılar: Arkeolojik parkta bugün yerleşime ait sokak, kanalizasyon sistemi, hamam, kamu binaları, yerleşim alanları ve nekropol kalıntıları yer almaktadır (Şekil 2.20). Arkeolojik parka giriş ve çıkışlar aynı noktadan yapılmaktadır. Arkeolojik parkın girişinde, ziyaretçi merkezi yer almaktadır. Ziyaretçi merkezi yığma sistem ile tuğla kullanılarak inşa edilmiştir. Ziyaretçi merkezi içinde gişe, sunum odası,

satış birimi ve servisler bulunmaktadır (Touropolje 2014).

Şekil 2.20 Andautonia Arkeolojik Parkı (Obelic vd. 2002)

Arkeolojik parkta yer alan yapısal ögeler ve donatı elemanları: Arkeolojik park arazisi beton destekli çelik çitler ile sınırlandırılmıştır. Arkeolojik parkta ziyaretçilerin arkeolojik kalıntılara yaklaşmasını engellemek amacı ile şerit bariyerler kullanılmıştır (Şekil 2.21).

Şekil 2.21 Andautonia parkında yer alan sınırlandırıcı elemanlar (Mahajan 2018)

Arkeolojik parkta, kullanıcılara arkeolojik kalıntıların konumlarını gösteren yönlendirici tabelalar ve bilgilendirme panoları yer almaktadır. Yönlendirici elemanlar, uyarı levhaları ve duyurular Andautonia Arkeolojik Parkı için tasarlanmış karakterin görselleri kullanılarak oluşturulmuştur (Şekil 2.22) (Zagreb Arkeoloji Müzesi Resmi Web Sitesi 2020).

Şekil 2.22 Andautonia Arkeolojik Parkı'nda yer alan bilgilendirme panoları ve yönlendirici levhalar (Roma İmparatorluğu Rotası Projesi 2020)

Arkeolojik parkta ziyaretçilerin arkeolojik kalıntıları daha iyi görebilmesi ve algılayabilmesi için çeşitli konumlara çelik ve ahşap malzeme ile kullanılarak oluşturulmuş basamaklar ve platformlar bulunmaktadır (Şekil 2.23).

Şekil 2.23 Andautonia Arkeolojik Parkı'nda yer alan basamak ve platformlar (Krajcar 2020)

Arkeolojik park içinde kazı çalışmalarının yürütüldüğü noktalarda, çalışmalarının dış mekan koşullarından etkilenmemesi için üst örtü kullanılmaktadır. Üst örtüde, metal strüktür ile birlikte cam malzeme kullanılmıştır (Şekil 2.24).

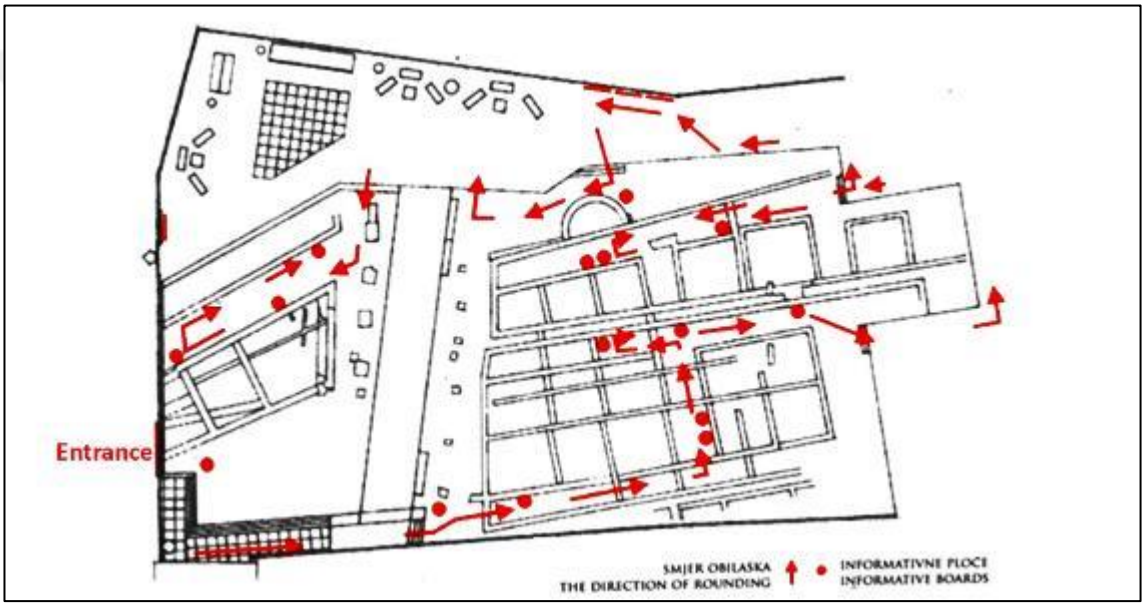
Şekil 2.24 Andautonia Arkeolojik Parkı'nda yer alan üst örtü (Google Earth 2020)

Arkeolojik parkta yer alan bitkisel materyal: Arkeolojik alan içinde arkeolojik kalıntılara bitki köklerinin zarar vermemesi sebebi ile bitkilendirme çalışması

yapılmamıştır ve doğal olarak yetişen yabani bitkiler düzenli olarak temizlenmektedir (Zagreb Arkeoloji Müzesi Resmi Web Sitesi 2020).

Andautonia Arkeolojik Parkı'nın tasarım özellikleri şu şekilde özetlenebilmektedir:

- Arkeolojik parkta ziyaretçiler arkeolojik kalıntılara zarar vermeyecek biçimde kurgulanan belirli bir rota doğrultusunda arkeolojik park içinde gezmekte ve ziyaretçiler belirli konumlarda yer alan bilgilendirme panolarından bilgi almaktadır (Şekil 2.25).

Şekil 2.25 Andautonia Arkeolojik Parkı ziyaretçi rotaları ve bilgilendirme noktaları (Zagreb Arkeoloji Müzesi Resmi Web Sitesi 2020)

- Arkeolojik parkta ziyaretçiler için oluşturulan rotalarda yer döşemesi kullanılmamıştır. Ziyaretçilerin park alanı içindeki dolaşımları yer döşeme malzemeleri ile değil, yönlendirici ve sınırlandırıcı elemanlar ile sağlanmaktadır.

- Arkeolojik parkta ziyaretçiler için eğitim amacı ile canlandırmalar ve sunumlar yapılmaktadır. Arkeolojik park içinde ve ziyaretçi merkezinde eğitim faaliyetleri için alanlar oluşturulmuştur.

- Arkeolojik parkta düzenlenen etkinlikler ve organizasyonlar için (doğum günü, parti vb. faaliyetler) özel programlar düzenlenmektedir. Bu etkinlikler için arkeolojik park içinde etkinlik alanı yer almaktadır. Etkinlik alanında gerçekleştirilen organizasyonlarda geçici üst örtüler ve sahneler kullanılmaktadır (Şekil 2.26).

Şekil 2.26 Andautonia Arkeolojik Parkı'nda gerçekleştirilen etkinlikler (Touropolje 2014)

- Arkeolojik park içinde bitkilendirme çalışması yapılmamış, mevcut bitki varlığı olduğu gibi korunmuştur. Bitkisel materyalin estetik nitelikleri, form, ölçü, renk ve doku özellikleri arkeolojik park tasarımında kullanılmamıştır.

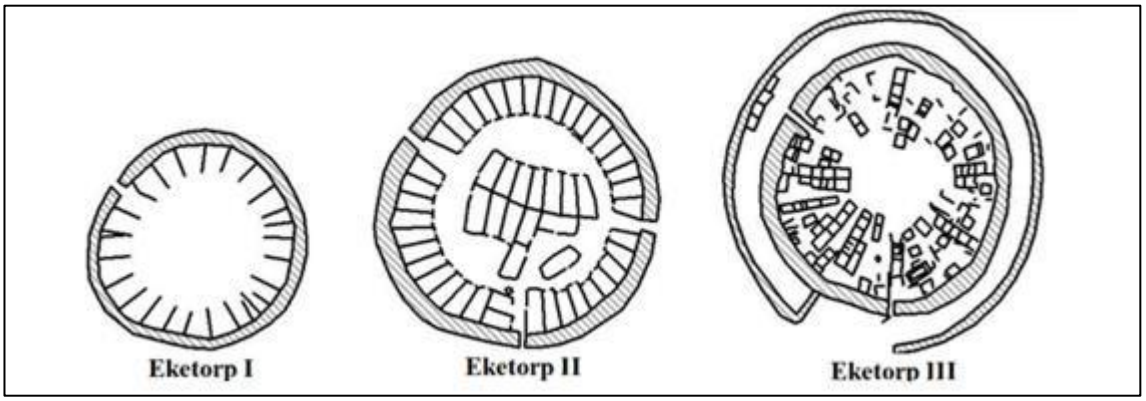
- **Eketorp Arkeolojik Parkı – İsveç**

İsveç'te Öland Adası'nda bulunan Eketorp, 1964 ve 1974 yılları arasında kazısı yapılmış tarih öncesi bir kaledir (Şekil 2.27). Kazılar bu bölgedeki ilk kalenin (Eketorp I) MS 4.Yüzyıl'da inşa edildiğini göstermiştir. Yaklaşık 100 yıl sonra Eketorp I, Şekil 2.28'de

yer alan Eketorp II şeklini almıştır ve tarımsal faaliyetlerin yürütüldüğü, çiftçilik yapılan bir yerleşim alanı olarak kullanılmıştır. Kale, son olarak, yaklaşık 1170'den 1240'a kadar olan süreçte Eketorp III olarak adlandırılan şeklini almış ve askeri bir garnizon olarak kullanılmıştır (Josefson ve Olofsson 2006).

Şekil 2.27 Eketorp Arkeolojik Parkı (Anonymous 2020a)

Şekil 2.28 Eketorp I, II ve III (Calleberg 2019)

1978 yılında rekonstrüksiyonu yapılan Eketorp Kalesi, İsveç'te rekonstrüksiyon, deneysel arkeoloji ve arkeoloji-eğitim eylemlerinin gerçekleştirildiği ilk yer olma özelliğine sahiptir. Eketorp arkeolojik alanında yapılan kazı çalışmalarında elde edilen buluntular, arkeolojik park içinde bir müze altında toplanmıştır. Müzede; silahlar, takılar, askeri

ekipmanlar ve çeşitli el aletleri dahil olmak üzere yaklaşık 26.000 buluntu sergilenmektedir (Freson 2018).

Ziyaretçileri, Orta Çağ dönemi karakterine ait kıyafetler ile karşılayan arkeolojik park çalışanları, Eketorp Kalesi'nde yaşayan toplumların yaşantıları ve bu toplumların günlük faaliyetleri olan okçuluk, ekmek pişirme, tekstil ve el sanatları gibi çeşitli konular hakkında bilgi vermektedir. Rehberli turlar, etkinlikler, sunumlar ve atölyeler ile arkeolojik alanın dinamizmi arttırılmaktadır (Anonymos 2020e).

Arkeolojik parkta yer alan yapılar: Kalenin içinde rekonstrüksiyonu tamamlanan yapılar, Eketorp II dönemi konutlarıdır (Şekil 2.29). Bu yapılar bugün arkeolojik eserleri sergilemek için bir müze alanı olarak hizmet vermektedir. Arkeolojik park bünyesinde, ziyaretçi merkezi, gastronomik birimler ve servisler bulunmaktadır (Eketorp Kalesi Resmi Web Sitesi 2020).

Şekil 2.29 Eketorp Arkeolojik Parkı'nın 3 boyutlu planı (Anonymous 2018)

Arkeolojik parkta yer alan yapısal ögeler ve donatı elemanları: Eketorp Arkeolojik Parkı arazisi metal çitler ve taş duvarlar kullanılarak sınırlandırılmıştır. Arkeolojik park içinde rekonstrüksiyonu tamamlanan konutlar arasında ahşap çitler kullanılmıştır.

Eketorp Arkeolojik Parkı'nda yer alan kale duvarları üzerinden ziyaretçilerin çevreyi ve arkeolojik parkın içini daha iyi gözlemleyebilmesi amacı ile ziyaretçilerin üzerinde gezebildiği, yürüyüş platformu ahşap malzemeler kullanılarak oluşturulmuştur (Şekil 2.30).

Şekil 2.30 Eketorp Arkeolojik Parkı'nda yer alan yürüyüş platformu (Anonymous 2020a)

Arkeolojik parkta etkinlik ve organizasyonlarda kullanılmak üzere etkinlik alanı olarak kullanılan alanda üst örtü bulunmaktadır. Üst örtüde metal taşıyıcı strüktür ile birlikte kaplama malzemesi olarak tekstil ürünü kullanılmıştır (Şekil 2.31).

Şekil 2.31 Eketorp Arkeolojik Parkı'nda yer alan üst örtü (Anonymous 2020a)

Eketorp Arkeolojik Parkı'nda ziyaretçiler için düzenlenen etkinlik ve organizasyonlarda kullanılmak üzere oturma elemanları yer almaktadır. Oturma elemanları ahşap malzeme ile yapılmıştır (Şekil 2.32).

Şekil 2.32 Eketorp Arkeolojik Parkı'nda yer alan oturma elemanları (Eketorp Kalesi Resmi Web Sitesi 2020)

Eketorp Arkeolojik Parkı içinde ziyaretçiler için bilgilendirme panoları bulunmaktadır. Bilgilendirme panolarında arkeolojik alanın tarihsel gelişimi, rekonstrüksiyonu tamamlanan yapılara ait bilgiler, geçmiş toplumların günlük yaşamlarını anlatan görseller bulunmaktadır. Bilgilendirme panoları da ahşap malzeme ile oluşturulmuştur (Şekil 2.33).

Şekil 2.33 Eketorp Arkeolojik Parkı bilgilendirme panoları (Anonymous 2020a)

Arkeolojik parkta yer alan bitkisel materyal: Arkeolojik alan içinde bitkilendirme çalışması yapılmamıştır. Arkeolojik park alanı toprak zemine sahiptir ve doğal hali ile bırakılmıştır. Belirli aralıklarla toprak zeminde doğal olarak yetişen bitkilerin bakımı ve temizliği yapılmaktadır (Freson 2018).

Eketorp Arkeolojik Parkı'nın tasarım özellikleri şu şekilde özetlenebilmektedir:

- Eketorp Arkeolojik Parkı içinde ziyaretçiler için yürüyüş yolları bulunmamaktadır. Ziyaretçiler arkeolojik park içinde belirli bir rota olmadan tercihleri doğrultusunda gerçekleşmektedir (Şekil 2.34).

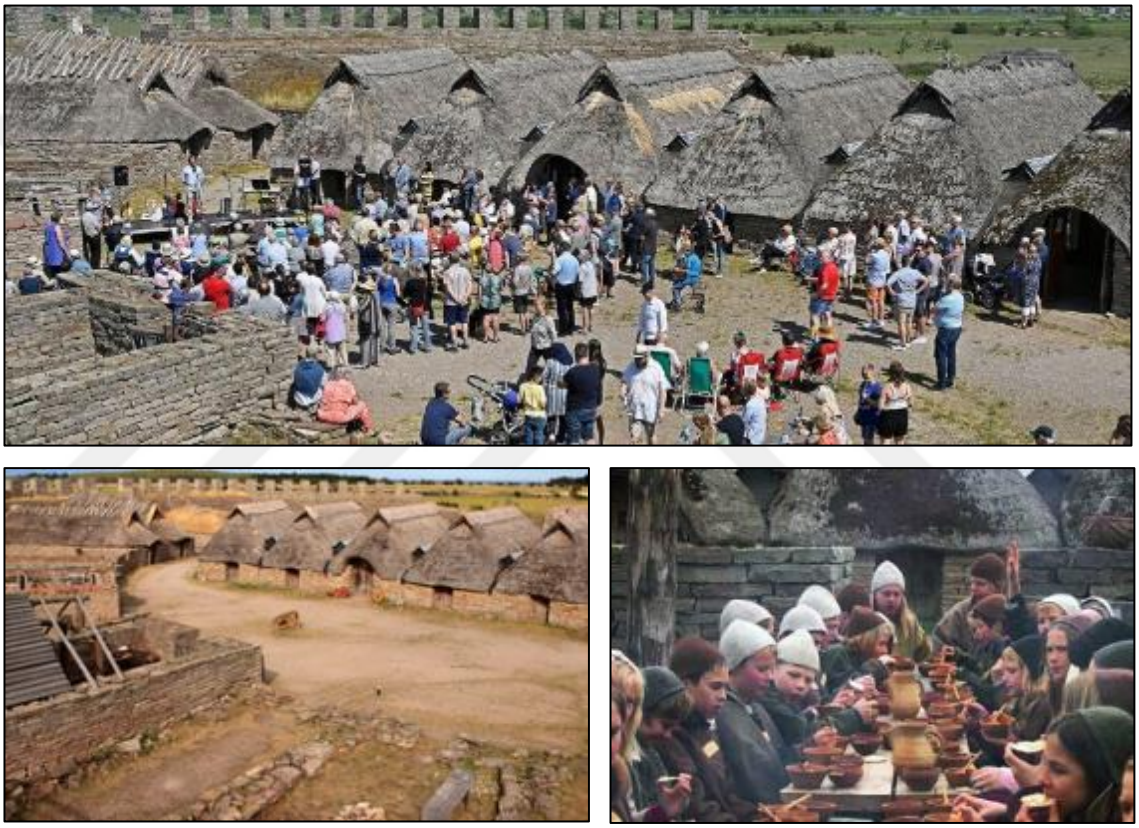

Şekil 2.34 Eketorp Arkeolojik Parkı içinden görüntüler (Anonymous 2020a)

- UNESCO, Öland'ın büyük bir bölümünü (tarlalar, meralar, nehirler, köyler ve kaleler) Dünya Mirası Alanı olarak belirlemiştir. Eketorp Kalesi, tarım arazileri arasında

bulunmaktadır. Eketorp Arkeolojik Parkı içinde yer alan yürüyüş platformu ile arkeolojik parkın çevresinde bulunan tarım arazileri gözlemlenebilmektedir.

- Eketorp Arkeolojik Parkı'nda ziyaretçilere deneysel arkeoloji etkinlikleri, canlandırmalar yapılmaktadır ve arkeolojik park içinde bu tür faaliyetlerin gerçekleşebilmesi için etkinlik alanı bulunmaktadır (Kalmar Kent Müzesi Resmi Web Sitesi 2019) (Şekil 2.35).

Şekil 2.35 Eketorp Arkeolojik Parkı içinden görüntüler (Kalmar Kent Müzesi Resmi Web Sitesi 2019)

- Arkeolojik park içinde yer alan müzede arkeolojik alanın tarihsel gelişimini ve Eketorp'da yaşayan geçmiş toplumların günlük yaşam aktivitelerini anlatan sunumlar yapılmaktadır. Müze içinde ziyaretçilerin arkeolojik parkı daha iyi algılayabilmesi için Eketorp Kalesi'nin gelişimini (Eketorp I, Eketorp II ve Eketorp III) gösteren 3 boyutlu modeli sergilenmektedir. 3 boyutlu model arkeolojik park içinde yer alan diğer yapısal

ögelere uygun olarak ahşap malzeme kullanılarak ile oluşturulmuştur (Şekil 2.36).

Şekil 2.36 Eketorp Arkeolojik Parkı'nda yer alan 3 boyutlu modeller (Anonymous 2020a)

- Arkeolojik parkta bitkisel materyal bulunmamaktadır ve bitkisel materyalin estetik nitelikleri, form, ölçü, renk ve doku özellikleri arkeolojik park tasarımında kullanılmamıştır**.**

- **Petronell-Carnuntum Arkeolojik Parkı – Avusturya**

Petronell-Carnuntum Arkeolojik Parkı, Viyana'nın 48 km batısında ve Bratislava'nın 25 km doğusunda yer almaktadır. Petronell-Carnuntum arkeolojik alanı, 2005 yılında arkeolojik park olarak düzenlenmiştir Petronell-Carnuntum Arkeolojik Parkı içinde arkeolojik kalıntılar, rekonstrüksiyonu tamamlanan yapılar ve arkeolojik buluntular sergilenmektedir (Şekil 2.37) (Grosmann 2015).

Şekil 2.37 Petronell-Carnuntum Arkeolojik Parkı planı (Grosmann 2015)

Petronell-Carnuntum Arkeolojik Parkı'nda birçok etkinlik, canlandırma ve sunumlar yapılmaktadır. Yetişkinler ve çocuklar için rehberli turlar, gösteriler ve atölyeler gerçekleştirilmektedir. Arkeolojik park, belirli dönemlerde yapılan arkeolojik kamplar gladyatör oyunları ve Carnuntum Roma Festivali gibi özel etkinliklere de ev sahipliği yapmaktadır (Carnuntum Resmi Web Sitesi 2020).

Arkeolojik parkta yer alan yapılar: Arkeolojik parkta karşılama merkezi, ziyaretçi merkezi ile rekonstrüksiyonu tamamlanan Roma Dönemi'ne ait dört yapı bulunmaktadır.

Arkeolojik parkın girişinde yer alan içinde gişenin de bulunduğu karşılama alanı giriş-çıkış noktası olarak işlev görmektedir. Ziyaretçi merkezinde, arkeolojik alanın tarihsel gelişimi, arkeolojik kalıntılar ve rekonstrüksiyonu tamamlanan yapılar ile ilgili sunum ve sergiler düzenlenmektedir. Ziyaretçilerin ihtiyaçlarına yönelik servisler, gastronomik birimler, satış birimi ziyaretçi merkezi içinde yer almaktadır. Ziyaretçi merkezi çelik taşıyıcı sistem kullanılarak inşa edilmiştir (Şekil 2.38) (Carnuntum Resmi Web Sitesi 2020).

Şekil 2.38 Petronell-Carnuntum Arkeolojik Parkı karşılama merkezi ve ziyaretçi merkezi (Google Earth 2020)

Petronell-Carnuntum Arkeolojik Parkı'nda rekonstrüksiyonu tamamlanan dört yapı; Lucius'un Evi (House of Lucius), Villa Urbana, Roma Hamamı, Domus Quarta'dır.

Lucius'un Evi'nin rekonstrüksiyonu 2006 yılında tamamlanmıştır (Şekil 2.39). Yapılan arkeolojik araştırmalar, evin Romalı bir tüccara ait olduğunu göstermektedir. Lucius'un Evi, bugün iç mekan tasarımı ve detayları ile Romalı bir ailenin günlük yaşamına ilişkin ziyaretçilere bilgi vermektedir (Carnuntum Resmi Web Sitesi 2020).

Şekil 2.39 Lucius'un Evi (Carnuntum Resmi Web Sitesi 2020)

Villa Urbana, rekonstrüksiyonu 2008 yılında tamamlanan Roma Dönemi'ne ait bir konuttur. Yapının büyüklüğü ve oda sayısı, konutun varlıklı bir aileye ait olduğunu göstermektedir. Villa Urbana, bugün Roma Dönemi'nde Carnuntum'da yaşayan varlıklı ailelerin yaşam tarzını yansıtmaktadır. Rekonstrüksiyonu tamamlanan yapı 600 m2'lik

bir alanı kapsamaktadır. Villa Urbana'nın en dikkat çekici özelliği, ana salonda yer alan kubbe ve duvar resimleridir (Şekil 2.40) (Grosmann 2015).

Şekil 2.40 Villa Urbana ve ana salonu (Anonymous 2020b)

Roma Hamamı'nın rekonstrüksiyonu 2011 yılında tamamlanmıştır (Şekil 2.41). Hamamın, Roma Dönemi'nde Carnuntum'da yaşayan varlıklı aileler tarafından kullanıldığı belirlenmiştir. Roma Hamamı'nın ısıtma sisteminin de rekonstrüksiyonu tamamlanmıştır ve bugün kullanılabilmektedir (Carnuntum Resmi Web Sitesi 2020).

Şekil 2.41 Carnuntum'da bulunan Roma Hamamı (Grosmann 2015)

Domus Quarta adlı yapının belirli bir kısmının rekonstrüksiyonu tamamlanmıştır. 2013 yılında rekonstrüksiyonu tamamlanan yapının en önemli özelliği zemininde yer alan mozaiklerdir (Şekil 2.42) (Grosmann 2015).

Şekil 2.42 Domus Quarta ve zeminde yer alan mozaikler (Piperno 2019)

Arkeolojik parkta yer alan yapısal ögeler ve donatı elemanları: Petronell-Carnuntum Arkeolojik Parkı arazisi taş duvarlar ve bitkisel materyalin bulunduğu noktalarda çelik çitler kullanılarak sınırlandırılmıştır. Arkeolojik park içinde rekonstrüksiyonu tamamlanmış yapılar, arkeolojik kalıntılar metal malzeme kullanılarak üretilmiş çitler ile sınırlandırılmıştır (Şekil 2.43).

Şekil 2.43 Petronell-Carnuntum Arkeolojik Parkı'nda bulunan sınırlandırıcı elemanlar (Google Earth 2020)

Arkeolojik parkta yer döşemesi olarak taş malzeme kullanılmış olup her yapı ve alana taş döşemeli yollar ile erişim sağlanmaktadır. Yaya yollarında tekerlekli sandalye ve bebek arabalarının rahatlıkla kullanımı sağlanmıştır (Carnuntum Resmi Web Sitesi 2020). Erişilebilirliğin sağlanması için kot farkı bulunan yollarda, basamakların yanında ve rekonstrüksiyonu tamamlanmış yapılar içinde mobil rampalar kullanılmaktadır (Şekil 2.44).

Şekil 2.44 Petronell-Carnuntum Arkeolojik Parkı'nda bulunan mobil rampalar (Carnuntum Resmi Web Sitesi 2020)

Petronell-Carnuntum Arkeolojik Parkı girişinde bulunan karşılama merkezi yanında yer alan metal strüktüre sahip üst örtü altında Roma Dönemi Carnuntum Kenti'nin 3 boyutlu modeli bulunmaktadır (Şekil 2.45).

Şekil 2.45 Petronell-Carnuntum Arkeolojik Parkı'nda bulunan üst örtü ve 3 boyutlu model (Anonymous 2020b)

Petronell-Carnuntum Arkeolojik Parkı'nda yer alan bilgilendirme panoları ve yönlendirici elemanlar metal malzemeler kullanılarak oluşturulmuştur. Erişilebilirliğin kolay ve rahat sağlanması amacı ile parkın belirli noktalarında bilgilendirici panolarda görme engelli bireyler için Braille alfabesi kullanılmıştır ve panolarda sesli betimlemeler için ses sistemi bulunmaktadır (Şekil 2.46) (Carnuntum Resmi Web Sitesi 2020).

Şekil 2.46 Petronell-Carnuntum Arkeolojik Parkı'nda yer alan bilgilendirme panoları (Anonymous 2020b)

Arkeolojik park içinde özellikle rekonstrüksiyonu tamamlanan yapıların çevresinde ve yürüyüş yollarında belirli aralıklarda aydınlatma elemanları yer almaktadır (Şekil 2.47).

Şekil 2.47 Petronell-Carnuntum Arkeolojik Parkı'nda yer alan aydınlatma elemanları (Anonymous 2020b)

Petronell-Carnuntum Arkeolojik Parkı'nda çocukların arkeolojik park içinde daha fazla zaman geçirmesi amacı ile çocuk oyun alanı oluşturulmuştur (Carnuntum Resmi Web Sitesi 2020). Arkeolojik kalıntıların bulunmadığı bir alana, toprak zemin üzerine kurulan oyun ekipmanlarında ahşap malzeme kullanılmıştır (Şekil 2.48).

Şekil 2.48 Petronell-Carnuntum Arkeolojik Parkı'nda yer alan çocuk oyun alanı (Carnuntum Resmi Web Sitesi 2020)

Arkeolojik parkta yer alan bitkisel materyal: Petronell-Carnuntum Arkeolojik Parkı'nda önemli aksların vurgulanması amacı ile yürüyüş yollarının kenarlarında, yapılar ve arkeolojik kalıntılar arasında kalan alanlarda çim uygulaması yapılmıştır. Arkeolojik park çevresinde doğal olarak yetişmiş birçok boylu ağaçlar bulunmaktadır. Boylu ağaçlar formları ve konumları sebebi ile fon etkisi oluşturmaktadır. Arkeolojik park içinde bitki köklerinin arkeolojik kalıntılara zarar vermemesi ve yer değiştirme olanağı sağlamak amacı ile saksıda bitkiler kullanılmıştır (Şekil 2.49).

Şekil 2.49 Petronell-Carnuntum Arkeolojik Parkı'nda yapılan bitkilendirme çalışmalarından örnekler (Anonymous 2020b)

Petronell-Carnuntum Arkeolojik Parkı'nın tasarım özellikleri şu şekilde özetlenebilmektedir:

- Arkeolojik park girişi karşılama merkezi ile vurgulanmıştır.

- Arkeolojik park içinde yürüyüş yolları açık renk taş döşeme kullanılarak vurgulanmıştır. Yürüyüş yollarını takip eden ziyaretçiler arkeolojik park içinde yer alan yapılara ve arkeolojik kalıntılara ulaşabilmektedir.

- Arkeolojik parkta erişimin kolay sağlanabilmesi için, yer döşemelerinin eğimine dikkat edilmiş, eğimin fazla olduğu ve kot farkı bulunan alanlarda mobil rampalar kullanılmıştır.

- Arkeolojik parkta bitkisel materyal yapıların ve arkeolojik kalıntıların ziyaretçiler tarafından görünmesini engellemeyecek formda ve göz hizasını geçmeyecek boyutlarda kullanılmıştır. Park genelinde gerçekleştirilen çim uygulamaları ile açık renk taş döşeme kullanılan yürüyüş yolları vurgulanmaktadır.

- Ziyaretçilerin ihtiyaçlarını karşılayabileceği birimler ziyaretçi merkezi içinde toplanmıştır.

- Arkeolojik parkta çocukların daha çok vakit geçirmesi amacı ile çocuk oyun alanı oluşturulmuştur. Arkeolojik parkta çocuklar için Roma Dönemi kıyafetleri giyen özel rehberler tarafından turlar ve deneysel arkeoloji etkinlikleri yapılmaktadır (Carnuntum Resmi Web Sitesi 2020).

- Petronell-Carnuntum Arkeolojik Parkı'nın ziyaretçiler tarafından daha iyi algılanabilmesi amacı ile arkeolojik park için mobil uygulama geliştirilmiştir. Mobil uygulama ile ziyaretçiler animasyonlar ve 3 boyutlu modeller kullanılarak arkeolojik alanın tarihsel gelişimi, arkeolojik kalıntılar ve rekonstrüksiyonu tamamlanan yapılar hakkında bilgi edinmektedir (Carnuntum Resmi Web Sitesi 2020).

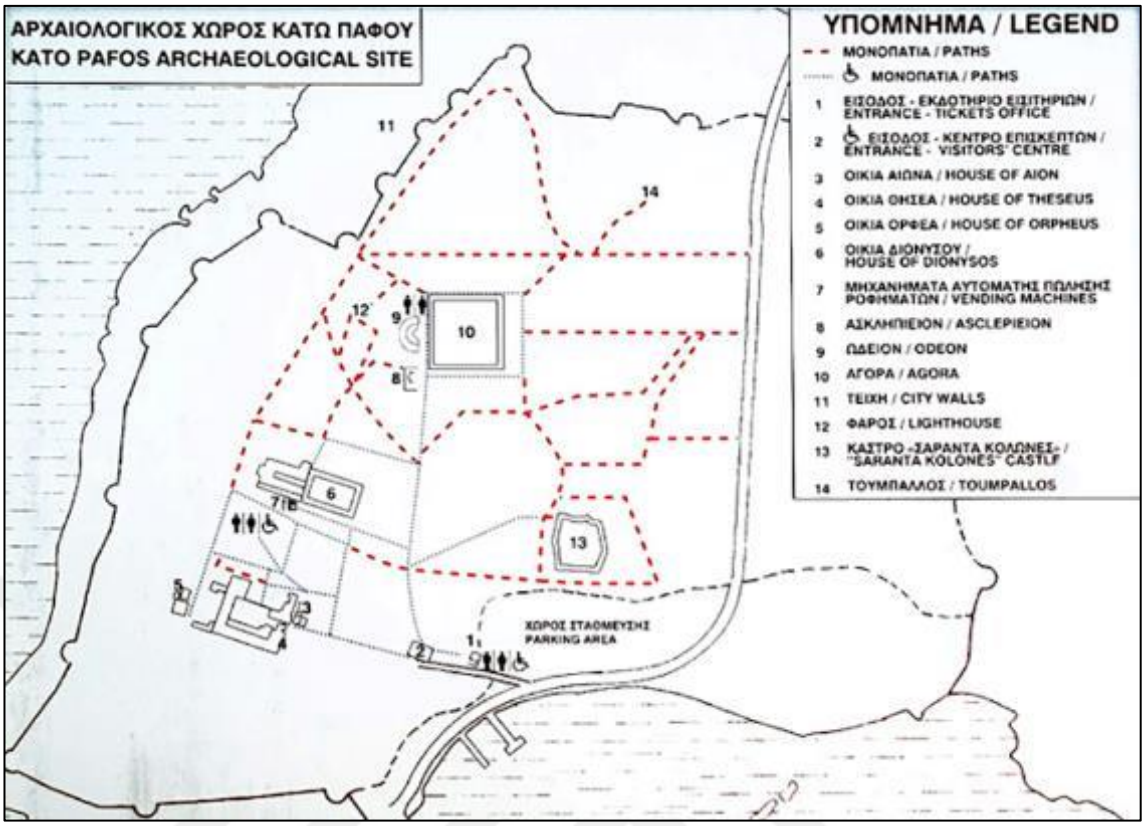
- **Kato-Paphos Arkeolojik Parkı – Güney Kıbrıs**

Kato-Paphos Arkeolojik Sit Alanı 1980 yılında UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne dahil edilmiştir. Arkeolojik sit alanının ve kalıntıların korunması, tanıtılması ve ziyaretçiler için kapsamlı bilgi sağlaması için arkeolojik parka dönüştürülmüştür (Paphos Bölgesi Turizm Kurulu 2018).

Kato-Paphos Arkeolojik Parkı, antik Yunan ve Roma dönemi kenti kalıntılarını içermekte ve Güney Kıbrıs'ın güneybatısındaki Paphos (Baf) Bölgesi'nde bulunmaktadır (Şekil 2.50). Hala kazı çalışmalarının devam ettiği park, kıyı kentinin Nea Paphos (Yeni Baf) kısmında yer almaktadır (Bryant 2008). Kato-Paphos Arkeolojik Parkı, tarih öncesi çağlardan Orta Çağ'a kadar olan alan ve anıtları içerirken, kalıntıların çoğu Roma dönemine aittir (Şekil 2.51) (Paphos Bölgesi Turizm Kurulu 2018).

Şekil 2.50 Paphos Bölgesi'ni gösteren Kıbrıs haritası (Google Earth 2020)

Şekil 2.51 Kato-Paphos Arkeolojik Parkı planı (Kıbrıs Turizm Teşkilatı Resmi Web Sitesi 2020)

Arkeolojik parkta yer alan yapılar: Kato-Paphos Arkeolojik Parkı ana girişinde yer alan yapı içinde bilet satış birimi ve servis birimleri yer almaktadır. Ana girişte ziyaretçilere biletler ile birlikte park haritası ve park alanı içinde yer alan kalıntılar ile ilgili bilgiler içeren broşürler verilmektedir (Şekil 2.52) (Klaos 2018).

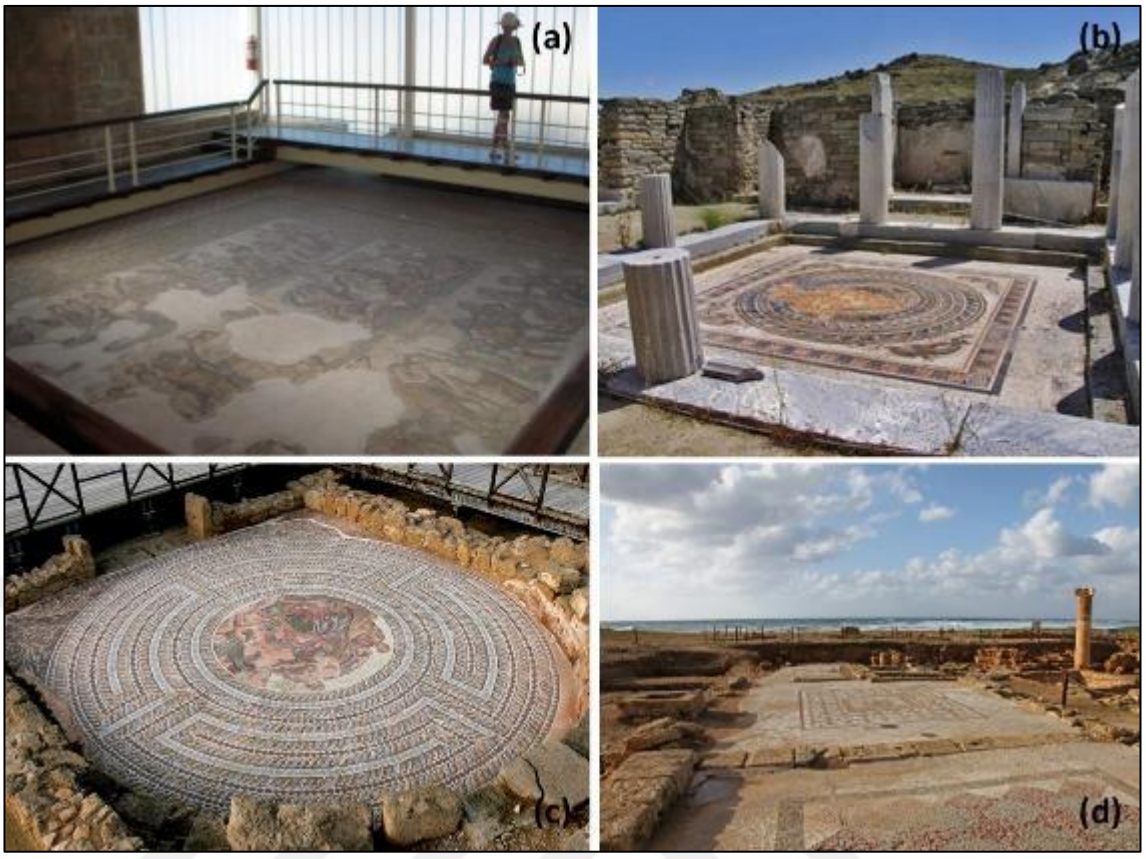
Şekil 2.52 Kato-Paphos Arkeolojik Parkı ana girişi (Klaos 2018)

Arkeolojik parkın ana kapısına yakın bir konumda ziyaretçi merkezi yer almaktadır (Şekil 2.53). Ziyaretçi merkezi içinde, arkeolojik park ve buluntulara ilişkin belgesel gösterimi ve sunumlar yapılmaktadır (Klaos 2018).

Şekil 2.53 Kato-Paphos Arkeolojik Parkı ziyaretçi merkezi (Klaos 2018)

Arkeolojik parkta, Roma Dönemi'ne ait Dionysos Evi, Aion Evi, Theseus Evi ve Orpheus Evi olarak adlandırılan dört konut bulunmaktadır. Konutların, iktidardaki Roma sınıfının üyelerine ve Paphos'un varlıklı ailelerine ait olduğu saptanmıştır. Roma Dönemi'ne ait konutların en önemli özelliği zeminlerinde yer alan mozaiklerdir (Şekil 2.54) (Paphos Bölgesi Turizm Kurulu 2018)

Şekil 2.54 Konutların zemininde yer alan mozaikler (a) Aion Evi, (b) Dionysos Evi, (c) Theseus Evi, (d) Orpheus Evi (Anonymous 2020d)

Kato-Paphos Arkeolojik Parkı'nda Yunan Mitolojisi'nde sağlık tanrısı olarak bilinen Asklepios'a ithafen yapılmış bir şifa tapınağı ve hastane bulunmaktadır. Tapınağın hasta kişiler tarafından şifa bulma amacı ile ziyaret edildiği ve hastanede tedavi oldukları belirlenmiştir. Bugün tapınağın ve hastanenin zemini ile duvarlarının bir kısmı mevcuttur (Şekil 2.55) (Tariverdieva 2008).

Şekil 2.55 Kato-Paphos Arkeolojik Parkı'nda yer alan şifa tapınağı ve hastane (Tariverdieva 2008)

Kato-Paphos Arkeolojik Parkı'nda yer alan Odeon, Antik Yunan Dönemi'nde kireçtaşı kullanılarak inşa edilmiştir. Müzik dinletileri ve tiyatro gösterileri için inşa edilen Odeon, 12 sıra oturma yeri ile yarım daire şeklindedir. Odeon bugün birçok festivale, müzik, dans ve tiyatro gösterilerin yapıldığı bir yapıdır (Michalik 2020) (Şekil 2.56).

Şekil 2.56 Kato-Paphos Arkeolojik Parkı'nda yer alan Odeon (Michalik 2020)

Arkeolojik parkta Antik Yunan Dönemi'ne ait agora bulunmaktadır. Bugün arkeolojik kazı çalışmalarının devam ettiği agorada sadece temeller görülebilmektedir. Agoranın dört kenarının revak ile çevrili olduğu belirlenmiştir (Güney Kıbrıs Rum Yönetimi Eski Eserler Bakanlığı 2020).

Arkeolojik parkta yer alan Chrysopolitissa Bazilikası 'nın 11. Yüzyıl'da inşa edildiği saptanmıştır ancak zemininde yer alan mozaikler 4. ve 5. Yüzyıl'a tarihlenmektedir. Bizans Dönemi'nde inşa edilen bazilikada bugün ayinler düzenlenmektedir. Güney Kıbrıs Rum Yönetimi Çalışma Bakanlığı tarafından engelli bireylerin bazilikaya erişiminin

kolaylaştırılması amacı ile Chrysopolitissa Bazilikası yakın çevresinde düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemeler kapsamında, arkeolojik kalıntıların üzerine çelik konstrüksiyona sahip, tekerlekli sandalye kullanan ziyaretçilerin kullanabileceği genişlikte yürüyüş platformları oluşturulmuştur (Şekil 2.57) (Güney Kıbrıs Rum Yönetimi Eski Eserler Bakanlığı 2020).

Şekil 2.57 Chrysopolitissa Bazilikası yakın çevresinde bulunan yürüyüş platformları (Güney Kıbrıs Rum Yönetimi Eski Eserler Bakanlığı 2020).

Arkeolojik parkta çok sayıda granit sütun bulunması sebebi ile "Kırk Sütun" (Saranda Kolones) (Şekil 2.58) olarak bilinen Bizans Dönemi'ne ait kale, agoranın güneyinde yer almaktadır. Kalenin, Paphos Limanı'nı koruma amacı ile MS 7. Yüzyıl'da inşa edildiği saptanmıştır (Güney Kıbrıs Rum Yönetimi Eski Eserler Bakanlığı 2020).

Şekil 2.58 Kırk Sütun Kalesi (Saunder 2011)

Kato-Paphos Arkeolojik Parkı'nda 1888 yılında inşa edilen Baf Deniz Feneri bulunmaktadır (Şekil 2.59). 20 metre yüksekliğindeki deniz feneri Paphos Kenti'nin en bilinen yapıları arasında yer almaktadır. Askeri amaçla inşa edilen deniz fenerinin bakımı bugün Güney Kıbrıs Rum Yönetimi Eski Eserler Bakanlığı tarafından yapılmaktadır (Nicolaides 2018).

Şekil 2.59 Baf Deniz Feneri (Nicolaides 2018)

Arkeolojik parkta yer alan yapısal ögeler ve donatı elemanları: Arkeolojik park arazisi taş duvarlar ve çelik çitler kullanılarak sınırlandırılmıştır. Arkeolojik parkta, 2011 yılında arkeolojik kalıntıların ve mozaiklerin ziyaretçiler tarafından daha iyi algılanması amacı ile yükseltilmiş, kenarları sınırlandırıcı elemanlar ile çevrili yürüyüş platformları oluşturulmuştur (UNESCO 2020a). Yürüyüş platformları arkeolojik alanın ve kalıntıların karakterine, dokusuna ve rengine uygun olarak doğal taş ve ahşap malzemeler kullanılmıştır (Şekil 2.60)

Şekil 2.60 Kato-Paphos Arkeolojik Parkı'nda yer alan yürüyüş platformları (Paphos Bölgesi Turizm Kurulu 2018)

Arkeolojik park içinde yer alan anıt ve kalıntıların ziyaretçiler tarafından kolaylıkla algılanabilmesi için bilgilendirici panolar yer almaktadır. Bilgilendirici panolarda; arkeolojik parkın planı, anıt ve kalıntıların tarihçesi, planlar ve üç boyutlu çizimler yer almaktadır. Bazı bilgilendirme panoları erişilebilirliğin sağlanması amacı ile görme engelli bireyler için Braille alfabesi kullanılarak oluşturulmuştur (Şekil 2.61).

Şekil 2.61 Kato-Paphos Arkeolojik Parkı'nda yer alan bilgilendirme panoları (Anonymous 2020d)

Arkeolojik park içinde belirli aralıklarla aydınlatma elemanı kullanılmamıştır. Aydınlatma elemanları; birçok festival ve gösteriye ev sahipliği yapan Odeon çevresinde bulunmaktadır (Şekil 2.62).

Şekil 2.62 Odeon'da yer alan aydınlatma elemanları (Paphos Bölgesi Turizm Kurulu 2018)

Arkeolojik parkta yer alan bitkisel materyal: Arkeolojik parkta bitkisel materyal yoğun olarak giriş alanında bulunmaktadır. Bitkilendirme çalışması sadece ana giriş ve ana girişten ziyaretçi merkezine doğru giden aks boyunca yapılmıştır (Şekil 2.63).

Şekil 2.63 Kato-Paphos Arkeolojik Parkı ana giriş kapısında yer alan bitkisel materyal (Anonymous 2020d)

Kato-Paphos Arkeolojik Parkı'nın tasarım özellikleri şu şekilde özetlenebilmektedir:

- Arkeolojik park girişi, içinde bilet satış birimi bulunan yapı ile vurgulanmıştır.

- Arkeolojik park içinde yürüyüş yolları, arkeolojik alanın karakterine, dokusuna ve rengine uygun olacak biçimde doğal taş kullanılarak oluşturulmuştur.

- Arkeolojik kalıntılar ve mozaikler yükseltilmiş yürüyüş platformları ile korunmakta ve sergilenmektedir. Yürüyüş platformları arkeolojik alanın karakterine, dokusuna ve rengine uygun olarak ahşap malzeme kullanılarak oluşturulmuştur.

- Arkeolojik parkın tanıtımı; rehberli turlar, ziyaretçi merkezi içinde yapılan sunum ve gösterimler, bilgilendirme panoları ve tanıtım broşürleri ile yapılmaktadır.

- Arkeolojik park içinde ana giriş kapısı çevresinde Akdeniz iklimine uygun olarak, palmiye türleri ile sürekli yeşil kalan Cupressus sempervirens L. (Akdeniz Servisi) kullanılmıştır. Ana giriş kapısı haricinde arkeolojik park içinde bitkilendirme çalışması

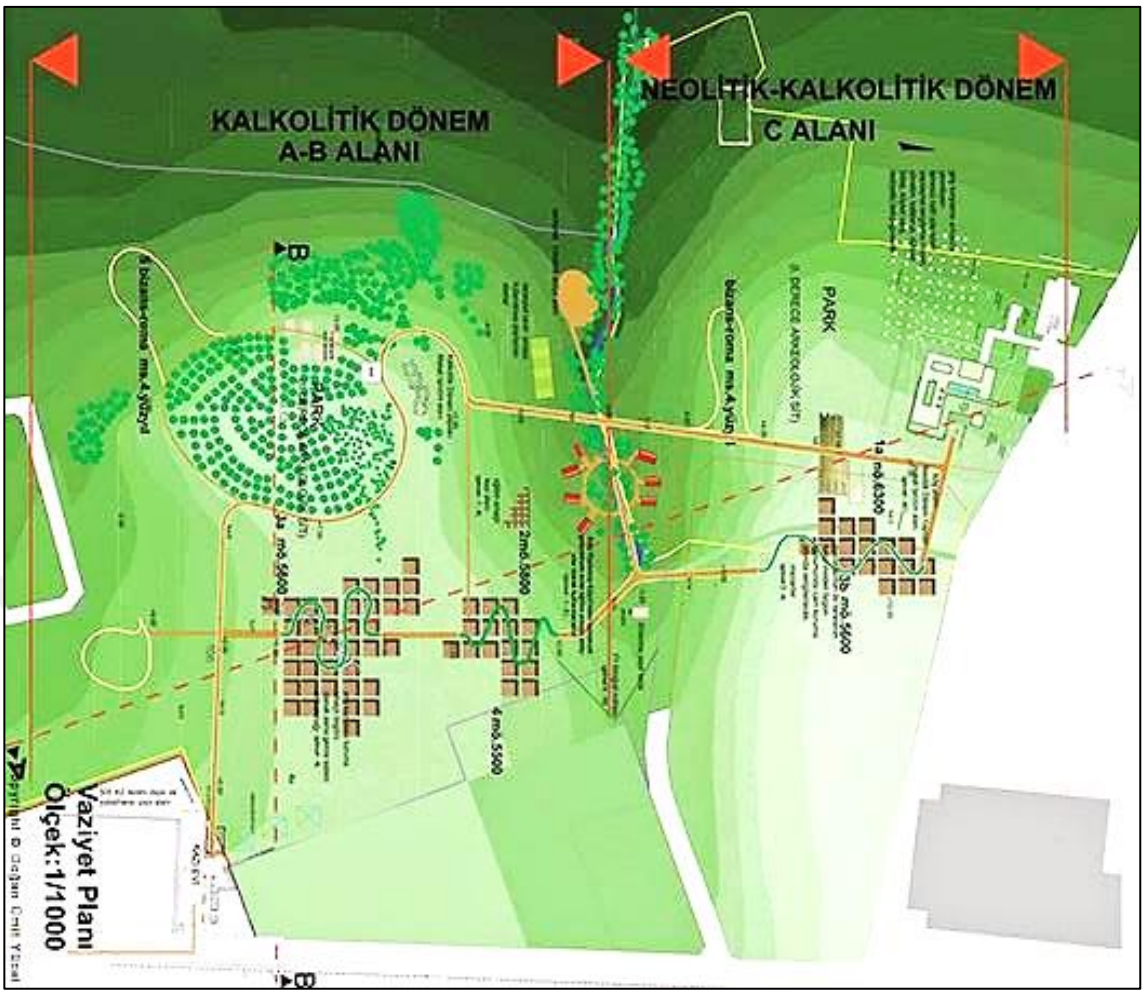
yapılmamıştır. Bitkisel materyalin estetik nitelikleri, form, ölçü, renk ve doku özellikleri arkeolojik park tasarımında kullanılmamıştır.

2.2.3.2 Ulusal ölçekte arkeolojik park örnekleri

- **Aktopraklık Höyüğü Arkeolojik Parkı – Bursa**

Aktopraklık Höyüğü Arkeolojik Parkı, Bursa İli Akçalar Beldesi, Aktopraklık Mevkii'nde bulunmaktadır. Aktopraklık Höyüğü'nde 2004 yılından bugüne Güney Marmara Arkeoloji Projesi kapsamında, İstanbul Üniversitesi tarafından arkeolojik kazı çalışmaları yürütülmektedir (Bursa Büyükşehir Belediyesi 2015).

Yapılan arkeolojik kazı ve araştırmalar ile Aktopraklık Höyüğü'nde Prehistorik dönem yerleşimlerinin üç alanda gelişim gösterdiği saptanmıştır. Bu alanlar A, B ve C alanı olarak tanımlanmıştır (Şekil 2.64).

Şekil 2.64 Aktopraklık Höyüğü Arkeolojik Parkı Vaziyet Planı (Yücel 2014)

C alanı en eski yerleşimin bulunduğu alandır. C alanı içinde yer alan, bölgeye gelen ilk çiftçilere ait yerleşimler M.Ö 6350 olarak tarihlendirilmiştir. B alanı içinde Kalkolitik Dönem'e ait, M.Ö. 6000 başlarından ortalarına kadar uzanan yerleşimler görülmüştür. B alanı, C alanından daha uzun süre kullanılmış bir yerleşimdir. A alanının B alanı ile birlikte aynı dönemlerde yerleşim alanı olarak kullanıldığı, Tunç Çağı'ndan sonra uzun süre yerleşim alanı olarak kullanılmadığı, Geç Roma Dönemi (M.S. 284-602)'nde yeniden yerleşim alanı olarak kullanıldığı saptanmıştır. A alanında Geç Roma Dönemi'ne ait bir şapel ve birkaç yapıdan oluşan bir çiftliğe ait kalıntılar yer almaktadır (Karul vd. 2010).

Arkeolojik parkta yer alan yapılar: Aktopraklık Höyüğü Arkeolojik Parkı'nda yer alan ziyaretçi karşılama merkezi kompleks bir yapıya sahiptir (Şekil 2.65). Ziyaretçi karşılama

merkezi içinde, sergi alanı, sunum odaları, kafeterya ve satış birimi yer almaktadır. Ziyaretçi karşılama merkezinde, arkeolojik çalışmalar yapılırken ziyaretçilerin de görebilmesini sağlayan atölyeler ve çocuklar için yaz okulu etkinliklerinin yapılabileceği çalışma alanları bulunmaktadır (Karul vd. 2010).

Şekil 2.65 Aktopraklık Höyüğü Arkeolojik Parkı'nda yer alan ziyaretçi karşılama merkezi (Keskin ve Zeren 2018)

Arkeolojik parkta çocukların arkeolojik alanlara olan ilgisini arttırmak ve arkeolojik kazı sürecini öğrenmelerini sağlama amacı ile çocuk kazı evi ve arkeolojik kazı çalışmaları sonucunda çıkan atık topraktan yararlanılarak yapay kazı alanı oluşturulmuştur. Yapay kazı alanına imitasyon kalıntılar ile buluntular yerleştirilmiştir. Çocuklar için oluşturulan bu yapay kazı alanının iklim koşullarından etkilenilmemesi amacı ile üst örtü kullanılmıştır (Şekil 2.66) (Keskin ve Zeren 2018).

Şekil 2.66 Aktopraklık Höyüğü Arkeolojik Parkı'nda yer alan çocuklar için oluşturulmuş yapay kazı alanı (Keskin ve Zeren 2018)

Arkeolojik alanın ve alanın tarihsel gelişiminin ziyaretçiler tarafından daha iyi anlaşılmasını sağlamak amacı ile önemli bir sunum tekniği olan canlandırma arkeolojik parkta kullanılmış, "İlk Çiftçi Köyü Canlandırması", "Kalkolitik Köy Canlandırması" ve "Geleneksel Köy Canlandırması" adlı üç alan oluşturulmuştur.

Neolitik köy canlandırması, arkeolojik alanda en eski yerleşimlere ait kalıntıların bulunduğu C alanını temsil etmektedir. Neolitik köy canlandırmasında konutlar, arkeolojik kazı çalışmaları ile elde edilen veriler doğrultusunda yaklaşık 3-4 m çapında ve dairesel planlı olarak inşa edilmiştir (Şekil 2.67) (Keskin ve Zeren 2018).

Şekil 2.67 Neolitik Köy Canlandırması projesi kapsamında inşa edilen Neolitik Dönem konutu (Keskin ve Zeren 2018)

Kalkolitik köy canlandırması, arkeolojik parkta B alanında yer alan Kalkolitik yerleşim kalıntılarını temsil etmektedir. Konutlar, arkeolojik kazılar ve araştırmalar sonucunda elde edilen veriler doğrultusunda hazırlanan 40x40x8 cm boyutlarında kerpiç kullanılarak inşa edilmiştir (Şekil 2. 68). Konutlar bitişik düzen ile inşa edilmiştir ve her biri yaklaşık 40 m^2'lik bir alanı kaplamaktadır (Karul vd. 2010).

Şekil 2.68 Kalkolitik Köy Canlandırması kapsamında inşa edilen Kalkolitin Dönem konutları (Keskin ve Zeren 2018)

Arkeolojik parkta, geleneksel değerlerin korunmasının teşvik edilmesi amacıyla, "Geleneksel Köy Canlandırması" adlı canlandırma, proje kapsamına dahil edilmiştir. Proje kapsamında geleneksel köy canlandırması için B ve C alanlarını birbirinden ayıran arkeolojik kalıntıların bulunmadığı dere yatağı ve yakın çevresi tercih edilmiştir. Eski Kızılelma Köyü'nde bulunan ve terk edilerek harabeye dönüşmüş altı konutun tüm ahşap yapı öğeleri numaralandırılmış ve sökülmüş, sökülen ahşap yapı ögeleri geleneksel köy canlandırmasının yapıldığı alanda tekrar birleştirilmiştir. Yapıların çevresinde, geleneksel örneklerde olduğu gibi hayvan ağılları, fırın ve işlikler, ziyaretçilerin arkeolojik park içinde deneyimlerini arttırmak amacı ile çömlekçilik, dokumacılık ya da demircilik gibi atölyelerin yer almaktadır (Şekil 2.69) (Karul vd. 2010).

Şekil 2.69 Geleneksel Köy Canlandırması kapsamında inşa edilen Eski Kızılelma Köyü konutu (Karul vd. 2010)

Arkeolojik parkta yer alan yapısal ögeler ve donatı elemanları: Arkeolojik parkta köy canlandırmalarını birbirine bağlayan tüneller bulunmaktadır. Bu tüneller "zaman tüneli" kavramından yola çıkılarak metal malzeme kullanılarak oluşturulmuştur (Şekil 2.70).

Şekil 2.70 Arkeolojik parkta yer alan tüneller (Özcan 2018)

Arkeolojik park içinde arkeolojik kalıntıların ve köy canlandırmalarının daha iyi görülebilmesi amacı ile C alanı içinde metal yapı gereci kullanılarak gözlem kulesi oluşturulmuştur (Şekil 2.71).

Şekil 2.71 Aktopraklık Höyüğü Arkeolojik Parkı'nda yer alan gözlem kulesi (Anonymous 2020f)

Arkeolojik park içinde ziyaretçilerin belirli bir rota ile parkı gezebilmeleri amacı ile yürüyüş yolları, yönlendirici levhalar ve aydınlatma elemanları ile vurgulanmaktadır (Şekil 2.72).

Şekil 2.72 Aktopraklık Höyüğü Arkeolojik Parkı içinde bulunan yürüyüş yolları, aydınlatma elemanları ve yönlendirici levhalar (Anonymous 2020f)

Arkeolojik parkta yer alan bitkisel materyal: Arkeolojik parkta; yürüyüş yollarının kenarlarında, tünellerde, köy canlandırmaları çevresinde ve arkeolojik kalıntıların bulunmadığı alanlarda bitkilendirme çalışması yapılmıştır. Yapılan bitkilendirme çalışmaları kapsamında; yol ağaçlandırmaları ile yollar vurgulanmakta, köy canlandırmaları çevresinde bulunan ağaçlar ise fon etkisi yaratmak amaçlı kullanılmıştır. Arkeolojik kalıntıların ve arkeolojik kazı çalışmalarının yapılmadığı alanlar bitkilendirilmiştir. Bitkiler arkeolojik alanın çevresinde sınırlandırıcı olarak işlev görmektedir.

Aktopraklık Höyüğü Arkeolojik Parkı'nın tasarım özellikleri şu şekilde özetlenebilmektedir:

- Arkeolojik park girişi, ziyaretçi karşılama merkezi yapısı ile vurgulanmaktadır.

- Ziyaretçilerin ihtiyaçlarını karşılayabileceği servis birimleri girişte bulunan ziyaretçi karşılama merkezi yapısı içinde bir arada yer almaktadır.

- Gözlem kulesi, aydınlatma elemanları, yönlendirici levhalarda metal malzeme kullanılmış ve arkeolojik alanın dokusuna ve rengine uygun olarak koyu yeşil renkte kullanılmıştır.

- Arkeolojik parkın tanıtımı; rehberli turlar, ziyaretçi merkezi içinde yapılan sunumlar, deneysel arkeoloji etkinlikleri kapsamında yapılmaktadır.

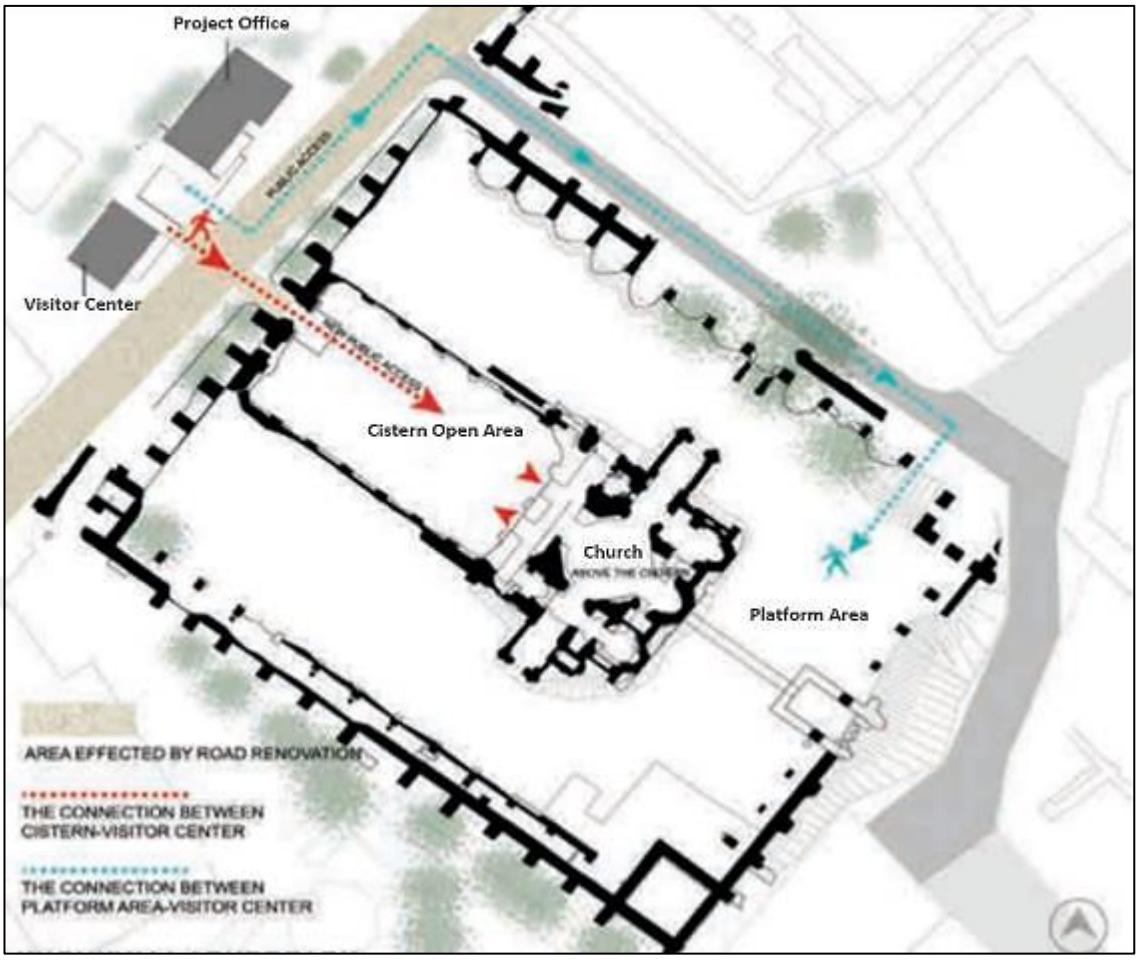
- **Küçükyalı Arkeolojik Parkı – İstanbul**

Küçükyalı Arkeolojik Parkı, İstanbul Anadolu Yakası'nda Maltepe İlçesi, Küçükyalı Semti içinde yer almaktadır (Şekil 2.73). Arkeolojik park içinde yer alan arkeolojik kalıntılar Bizans Dönemi'ne tarihlenmektedir. Bizans Dönemi'ne ait arkeolojik kalıntıların genellikle İstanbul'un Avrupa Yakası'nda bulunması nedeni ile arkeolojik alan önem taşımaktadır (Bayraktar 2010).

Şekil 2.73 Küçükyalı Arkeolojik Parkı (KYAP 2020)

Küçükyalı Arkeolojik Parkı'nda bugüne ulaşmış arkeolojik kalıntılar dikdörtgen planlı bir platform oluşturmaktadır. Bu platform, dolgu toprak ve dolguyu destekleyen duvarların inşa edilmesi sonucu antik dönemde oluşmuştur (Şekil 2.74) (KYAP 2020).

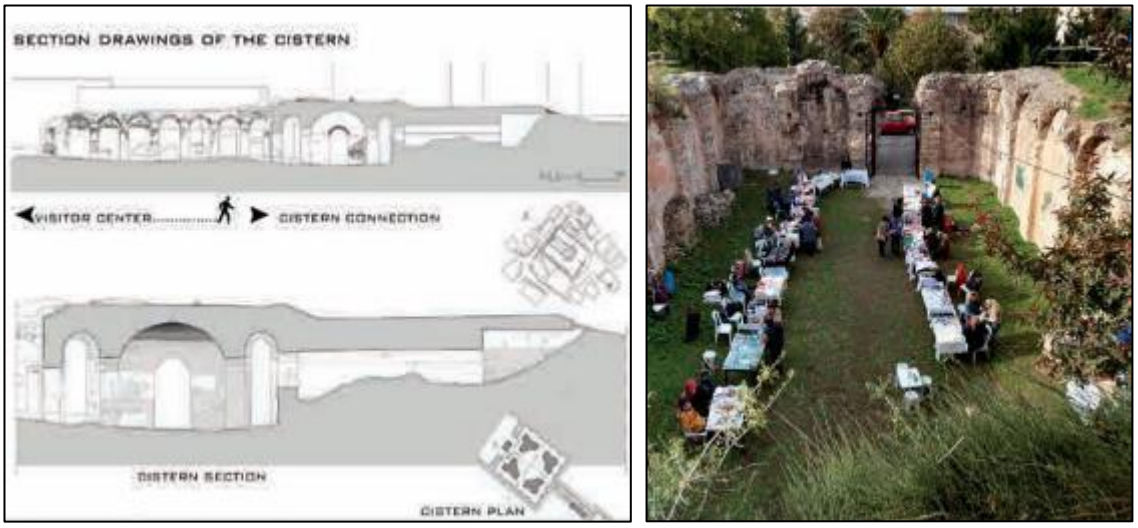
Şekil 2.74 Küçükyalı Arkeolojik Parkı yerleşim planı (Ricci ve Altan 2015)

Arkeolojik parkta yer alan yapılar: Arkeolojik alanlarda kazı dönemlerinde barınma, dinlenme, depolama, veri işleme, belgeleme gibi ihtiyaçların karşılanması için kazı evleri kullanılmaktadır. Bu ihtiyaçtan yola çıkarak, arkeolojik park girişinin karşısında yer alan arazide kazı evi inşa edilmiştir. Arkeolojik park girişi karşısında yer alan alana arkeolojik park projesi kapsamında inşa edilen diğer bir yapı ise ziyaretçi merkezidir. Ziyaretçi merkezi, ziyaretçilere parkın tanıtılması, arkeolojik alan hakkında bilgilendirilmesi ve çeşitli organizasyonlarda kullanılması amacı ile inşa edilmiştir. İki yapı da alana en az müdahale olabilmesi için tekil temeller üzerine ahşap malzeme kullanılarak inşa edilmiştir (Şekil 2.75) (KYAP 2020).

Şekil 2.75 Küçükyalı Arkeolojik Parkı ziyaretçi merkezi ve kazı evi (Google Earth 2020)

Küçükyalı Arkeolojik Parkı'nda antik dönemde dolgu toprak ile oluşan platformun alt bölümünde sarnıç yer almaktadır. Sarnıcın doğu kısmı, bugün özgünlüğünü korumaktadır ve üzeri tuğla malzeme kullanılarak inşa edilmiş kubbe ile örtülüdür. Bu kubbeli alanda sarnıca Samandıra Platosu'ndan su taşıyan kanal da görülebilmektedir. Süreç içinde sarnıcın zemini 2,5-3 metre yüksekliğinde toprak ile dolmuş ve bugün yeşil alan oluşmuştur. Bu alan bugün, arkeolojik park kapsamında düzenlenen etkinlikler için de kullanılmaktadır (Şekil 2.76) (KYAP 2020).

Şekil 2.76 Küçükyalı Arkeolojik Parkı'nda yer alan sarnıç (KYAP 2015; Ricci ve Altan 2015)

Arkeolojik parkta platformun üzerinde, sarnıcı örten kubbenin üstünde arkeolojik kazıları devam etmekte olan ve Bizans dönemine tarihlenen büyük ölçekli bir kilisenin kalıntıları bulunmaktadır. Özgün tasarımında kilise merkezinin bir kubbe ile örtülü olduğu saptanmıştır. Kilisede yapılan arkeolojik kazı çalışmalarında, yapının güneydoğu köşesinde bir mezar odası ortaya çıkarılmıştır. Bugün arkeolojik kazılar, platformun üstünde değişik noktalarda devam etmektedir (KYAP 2020).

Arkeolojik parkta yer alan yapısal ögeler ve donatı elemanları: Arkeolojik parkta bulunan dolgu toprak ile oluşmuş platformun üzerine ziyaretçiler metal malzeme kullanılarak oluşturulmuş rampalar ile ulaşmaktadır (Şekil 2.77).

Şekil 2.77 Küçükyalı Arkeolojik Parkı'nda yer alan rampa (Google Earth 2020)

Arkeolojik parka ana giriş kapısından giren ziyaretçilerin platformun üzerine çıkabilmeleri için ana giriş kapısının batısında kilit parke taş döşemeli yol oluşturulmuştur. Yaya yolu çelik çitler ile sınırlandırılmıştır (Şekil 2.78).

Şekil 2.78 Küçükyalı Arkeolojik Parkı ana girişinde yer alan yaya yolu (Google Earth 2020)

Arkeolojik parkta platformun üzerinde süren arkeolojik kazı ve çalışmaların iklim koşullarından etkilenmemesi amacı ile üst örtü kullanılmıştır. Üst örtüde ahşap taşıyıcı sistem ile birlikte metal kaplama malzemesi kullanılmıştır. Arkeolojik kazı çalışmaları ve arkeolojik park kapsamında düzenlenen çeşitli organizasyonlarda, malzeme olarak tekstil ürünlerinin kullanıldığı tenteler de kullanılmaktadır (Şekil 2.79).

Şekil 2.79 Küçükyalı Arkeolojik Parkı'nda yer alan üst örtüler (Google Earth 2020) (Ricci ve Altan 2015)

Arkeolojik parkta yer alan bitkisel materyal: Arkeolojik alan içinde bitkilendirme çalışması yapılmamıştır**.** Arkeolojik parkta belirli aralıklarla toprak zeminde doğal olarak yetişen bitkilerin temizliği ve bakımı yapılmaktadır. Arkeolojik park projesi kapsamında inşa edilen ziyaretçi merkezi ve kazı evi çevresinde bitkilendirme çalışması yapılmıştır.

Bu kapsamda, çit bitkileri ile yapı çevresi sınırlandırılmıştır. İki yapının ortasında yer alan alanda budanmış, her mevsim yeşil kalan küçük boylu ağaç ve yer örtücüler kullanılmıştır (Şekil 2.80).

Şekil 2.80 Küçükyalı Arkeolojik Parkı ziyaretçi merkezi ve kazı evi yakın çevresi bitkisel tasarımı (Google Earth 2020)

Küçükyalı Arkeolojik Parkı'nın tasarım özellikleri şu şekilde özetlenebilmektedir:

- Arkeolojik park girişi, giriş kapısı veya tabelalar kullanılarak vurgulanmamıştır.

- Ziyaretçilerin ihtiyaçlarını karşılayabileceği birimler bulunan ziyaretçi karşılama merkezi içinde bulunmaktadır. Arkeolojik alana en az müdahale olması amacı ile ziyaretçi merkezi ve kazı evi, küçük ölçekli, hafif, tamamen sökülebilir olarak inşa edilmiştir.

- Arkeolojik parkın merkezinde yer alan sarnıcın da zemini olan yeşil alan etkinlik alanı olarak belirlenmiştir.

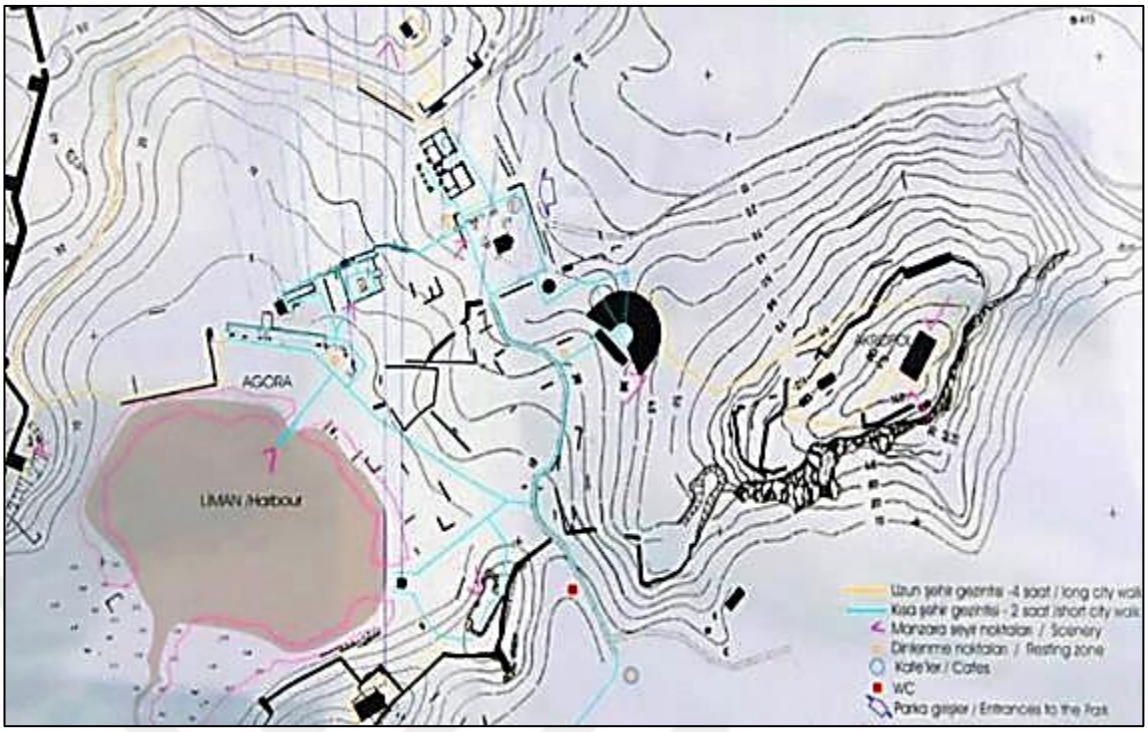
- Arkeolojik parkta kolay erişim sağlanması amacı ile rampalar oluşturulmuştur. Ancak arkeolojik park içinde tanımlı yürüyüş yolları bulunmamaktadır ve rampalar toprak zemin ile birleşmektedir. Bu durum erişimde sıkıntılara neden olmaktadır.

- **Kaunos Arkeolojik Parkı – Muğla**

Kaunos Antik Kenti, güneybatı Anadolu'da, Akdeniz ile Ege Denizi'nin kesiştiği, Muğla'nın Ortaca İlçesi'ne bağlı Dalyan Mahallesi'nde bulunmaktadır. Doğu Akdeniz ve Ege Denizi arasında stratejik konumu sebebi ile önemli bir liman kenti olarak kurulmuş ve bir kent olarak varlığını 15. Yüzyıl'a kadar sürdürmüştür (Özer ve Özer 2010). Antik Çağ'da ticari açıdan önemli bir liman kenti olan Kaunos, zamanla denizin alüvyonlar ile dolması sonucu liman özelliğini kaybetmiş ve bu nedenle terk edilmiştir. Kaunos, kentin en önemli değerlerinden olan ve denizden 152 m yükseklikte yer alan Akropolis ile onun güneybatısındaki, yüksekliği yaklaşık 50 m olan Küçük Kale arasında çanak içine yerleşmiş bir kenttir. Kazı çalışmalarına 1966 yılında başlanan Kaunos Antik Kenti'nin yakın çevresiyle birlikte bir "arkeolojik park" olarak değerlendirilmesi 2004 yılında gündeme gelmiştir (Şekil 2.81) (Şekil 2.82) (Muğla İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü 2020a).

Şekil 2.81 Kaunos Antik Kenti (Muğla İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü 2020b)

Şekil 2.82 Kaunos Arkeolojik Parkı Planı (Anonymous 2020c)

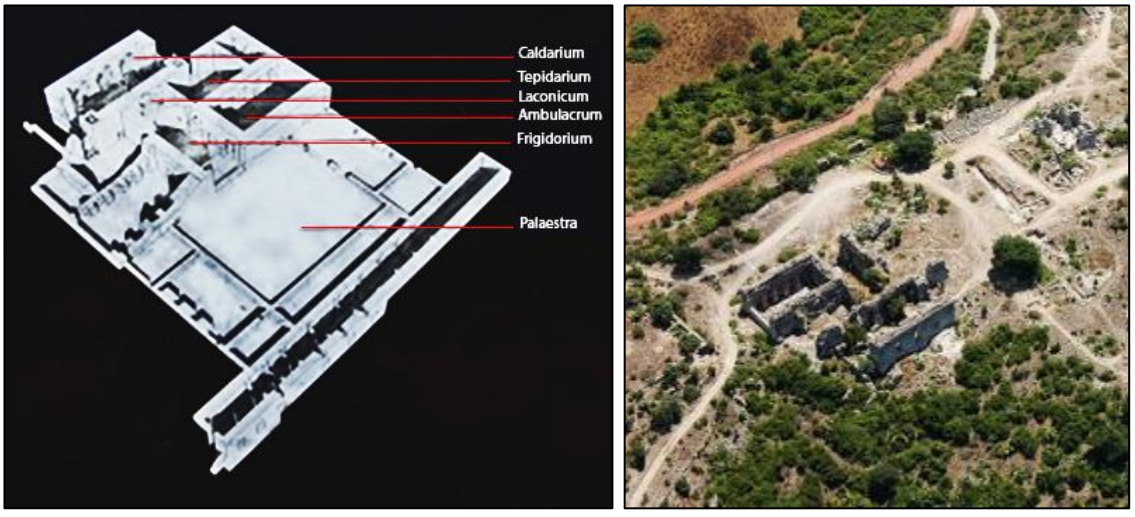
Arkeolojik parkta yer alan yapılar: Arkeolojik park girişinde ziyaretçilerin ihtiyaçlarını karşılayabilmesi amacı ile servisler, gastronomik birimler içeren, gişe işlevi de bulunan ziyaretçi merkezi yer almaktadır. Ziyaretçi merkezi ahşap taşıyıcı sistem ile ahşap malzemeler kullanılarak inşa edilmiştir.

Engebeli bir araziye kurulmuş olan antik kentte yer alan başlıca yapılar: Kale ve surlar, tiyatro, hamam, agora, bazilika, tapınak ve limandır. Akropol'ün batı yamacına yerleştirilen tiyatro (Şekil 2.83), Kaunos'da ayakta kalan yapılar içinde en sağlam olanıdır. Yaklaşık 5000 kişilik oturma kapasitesi olan tiyatro kısmen yıkılmıştır. At nalı biçimli forma sahip tiyatroda, her birinde 33 oturma sırası olan dokuz oturma bölümü yer almaktadır. Alt oturma sırası orkestra kotu ila aynı seviyededir (Özer ve Özer 2010).

Şekil 2.83 Kaunos Antik Kenti'nde yer alan tiyatro (Muğla İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü 2020b)

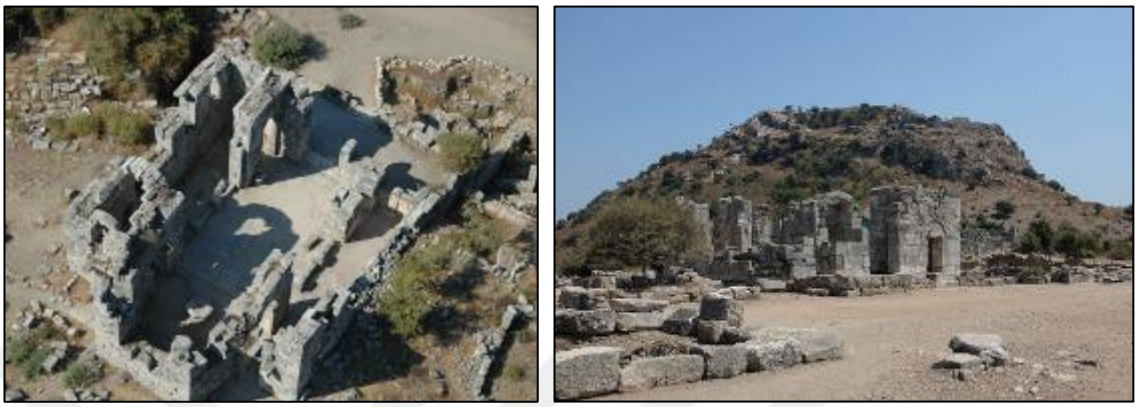
Roma hamamı, avlu (palaestra) ve hamam bölümlerinden oluşmaktadır. Yalnızca temelleri korunmuş olan avlu yaklaşık 57x31 m boyutundadır ve üç yandan birer sütunlu galeriyle çevrelenmiştir. 58x28 m ölçüsündeki hamam, büyük salonlardan oluşmaktadır: ılık banyo (tepidarium) ve uzun, dikdörtgen anıtsal salon (ambulacrum), orta aks üzerindeki soğuk bölüm (frigidorium) ve onun ucundaki terleme odası (laconicum) karşılıklı olarak yerleştirilmiştir; bütün bunları güneybatıda sıcaklık salonu (caldarium) karşılamaktadır (Şekil 2.84) (Anonymous 2020h).

Şekil 2.84 Roma Hamamı (Anonymous 2020e)

Kubbeli Bazilika, kentin en önemli noktasına, Roma Hamamı ile Tiyatro arasında kalan alana 5. Yüzyıl'da inşa edilmiştir. Bazilika, 14x14.5 m ölçülerinde, kare formunda ve üç

neflidir. Bazilika içine, batıdaki dar dikdörtgen bir ön odadan, her biri ayrı neflere açılan üç ayrı kapı ile girilmektedir. Bazilika moloz taş kullanılarak inşa edilmiştir (Şekil 2.85) (Anonymous 2020e).

Şekil 2.85 Kubbeli Bazilika (Anonymous 2020e)

Bir liman kenti olan Kaunos'un "iç liman" olarak adlandırılan ve bugün Sülüklü Göl olarak bilinen yer (Şekil 2.86) kentin son dönemlerine kadar hizmet vermiştir. Zaman içinde denizin alüvyonla karalaşması ve liman ağzının kapanması sonucu ticaret gemilerinin geçişine uygun olmayan liman kullanılmamaya başlamış, liman özelliğini kaybeden kent terk edilmiştir (Anonymous 2020e).

Şekil 2.86 Kaunos antik limanı (Sülüklü Göl) (Muğla İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü 2020b)

Arkeolojik parkta yer alan yapısal ögeler ve donatı elemanları: Kubbeli Bazilika'nın içinde mozaik zemin kaplamaları bulunmaktadır. Mozaik zemin, üst örtü ve yürüyüş platformu kullanılarak korunmakta ve ziyaretçilere sergilenmektedir (Şekil 2.87) (Özer ve Özer 2010).

Şekil 2.87 Kubbeli Bazilika içinde yer alan mozaik için oluşturulan üst örtü ve yürüyüş platformu (Özer ve Özer 2010)

Tiyatroda, yapıdan gelen izler takip edilerek tahrip olan merdivenler, yapının mimarisi ile uyumlu olacak formda yeniden yapılmıştır. Eski ile yeninin ziyaretçiler tarafından algılanması amacı ile yeşil renkte ahşap malzeme kullanılarak basamaklar oluşturulmuştur (Şekil 2.88) (Özer ve Özer 2010).

Şekil 2.88 Kaunos Antik Kenti'nde yer alan tiyatronun yeniden yapılan basamakları (Özer ve Özer 2010)

Kaunos Arkeolojik Park'ında bilgilendirme panoları ve yönlendirici levhalar bulunmaktadır. Ancak sınırlandırıcı elemanlar, aydınlatma elemanları ve çöp kutuları gibi donatı elemanları kullanılmamıştır.

Arkeolojik parkta yer alan bitkisel materyal: Arkeolojik park içinde ve çevresinde doğal olarak yetişmiş birçok boylu ağaç, çalı ve yer örtücü bitki bulunmaktadır. Ancak arkeolojik park projesi kapsamında bitkilendirme çalışması yapılmamıştır.

Kaunos Arkeolojik Parkı'nın tasarım özellikleri şu şekilde özetlenebilmektedir:

- Arkeolojik park girişi, giriş kapısı veya tabelalar kullanılarak vurgulanmamıştır.

- Arkeolojik parkta, çeşitli etkinlikler için kullanılmak üzere belirlenmiş bir alan bulunmamaktadır.

- Arkeolojik park içinde ziyaretçiler için uzun süreli ve kısa süreli olmak üzere iki rota belirlenmiştir. Ziyaretçiler, belirlenen rotalar doğrultusunda, yer döşeme malzemeleri kullanılmayan yürüyüş yollarında yönlendirici levhalar aracılığı ile parkı gezebilmektedir.

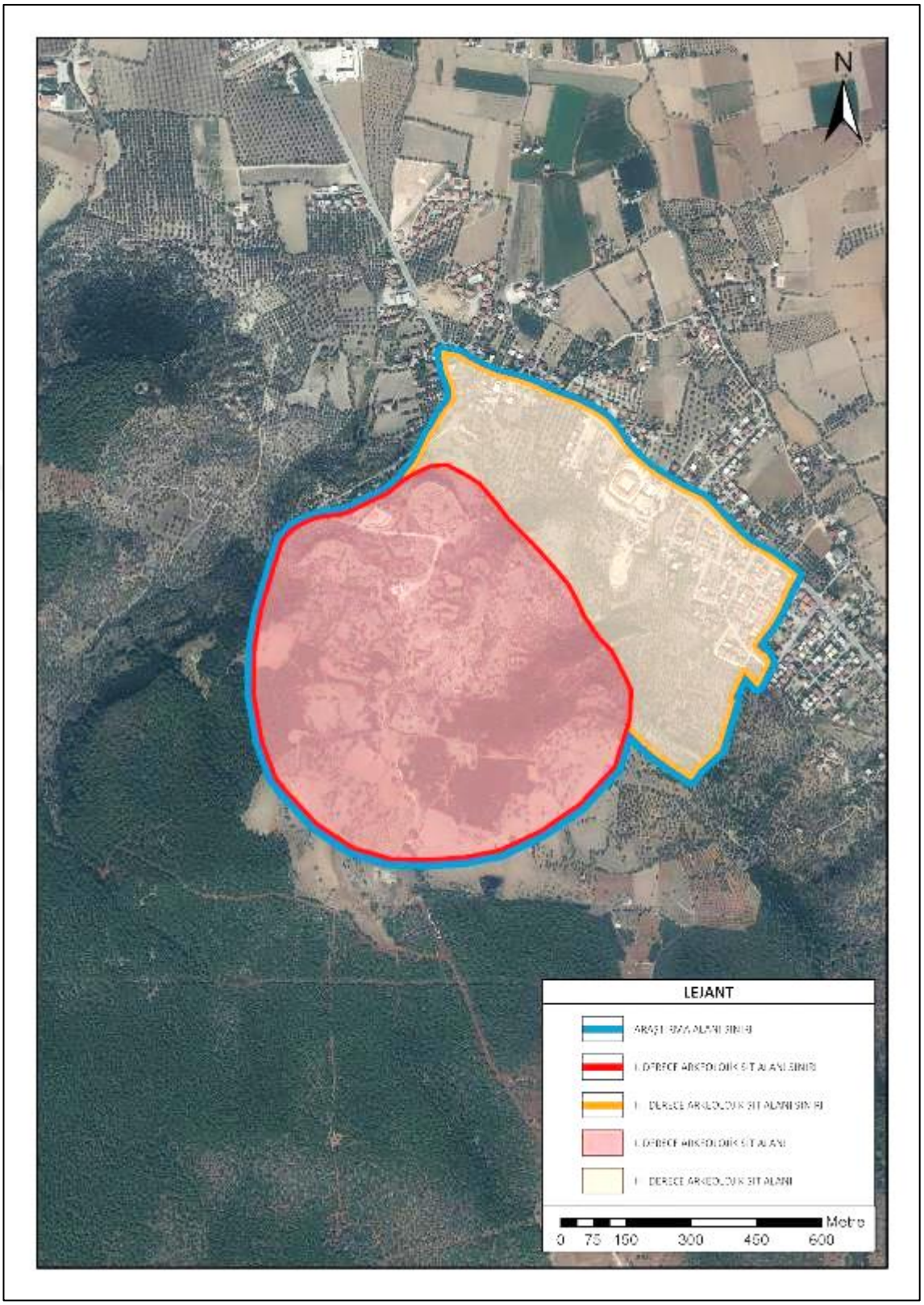
- Arkeolojik park içinde belirli noktalar manzara seyir noktası olarak belirlenmiştir ve bilgilendirme panolarında ve arkeolojik park haritasında bu noktalar gösterilmektedir.

3. MATERYAL ve YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde, araştırmanın ana materyali ve araştırmada izlenen yönteme yer verilmiştir.

3.1 Materyal

Araştırmanın ana materyalini, Muğla, Beçin Arkeolojik Sit Alanı oluşturmaktadır. Beçin Arkeolojik Sit Alanı, İzmir II Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 16.02.1994 tarih ve 3840 sayılı kararı ile tescilli Muğla, Beçin I. Derece Arkeolojik Sit Alanı ve İzmir II Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 09.07.1997 tarih ve 6922 sayılı kararı ile tescilli Muğla, Beçin III. Derece Arkeolojik Sit Alanı 'ndan oluşmaktadır (Şekil 3.1).

Şekil 3.1 Araştırma Alanı ve Beçin I. Derece Arkeolojik Sit Alanı ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı (Harita Genel Müdürlüğü 2020 ve Milas Belediyesi 2020)

Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nın sahip olduğu doğal ve kültürel peyzaj özellikleri araştırmanın amacı doğrultusunda incelenmiştir. Araştırmanın envanter, analiz ve değerlendirme aşamalarında; Beçin Arkeolojik Sit Alanı ve arkeolojik park kapsamında yapılmış araştırma, yayınlar ve literatür çalışmaları ile her tür sayısal, sözel, yazılı ve görsel kaynak incelenmiştir. Bunlar:

- Milas Belediyesi'nden temin edilen 1:1000 ve 1:5000 ölçekli imar planları,
- T.C. Millî Savunma Bakanlığı Harita Genel Müdürlüğü (HGM)'nden temin edilen 1:5000 ölçekli araştırma alanını içeren "N19-b-21-b" pafta numaralı güncel ortofoto,
- Araştırma alanına ilişkin Google Earth uydu görüntüleri,
- Araştırma alanında yapılan arazi-etüd çalışmalarında çekilen fotoğraflar,
- Farklı kurumların araştırma alanına ilişkin analiz ve raporları,
- Araştırma alanına ve konusuna ilişkin daha önce yapılmış ulusal ve uluslararası tez, araştırma, makale, bildiri, kitap ve raporlar,
- Araştırma alanı ve konusuna ilişkin internet taramaları sonucunda elde edilen veriler,
- Araştırma alanında gerçekleştirilen arazi-etüd çalışması sonucunda elde edilen verilerdir.

3.2 Yöntem

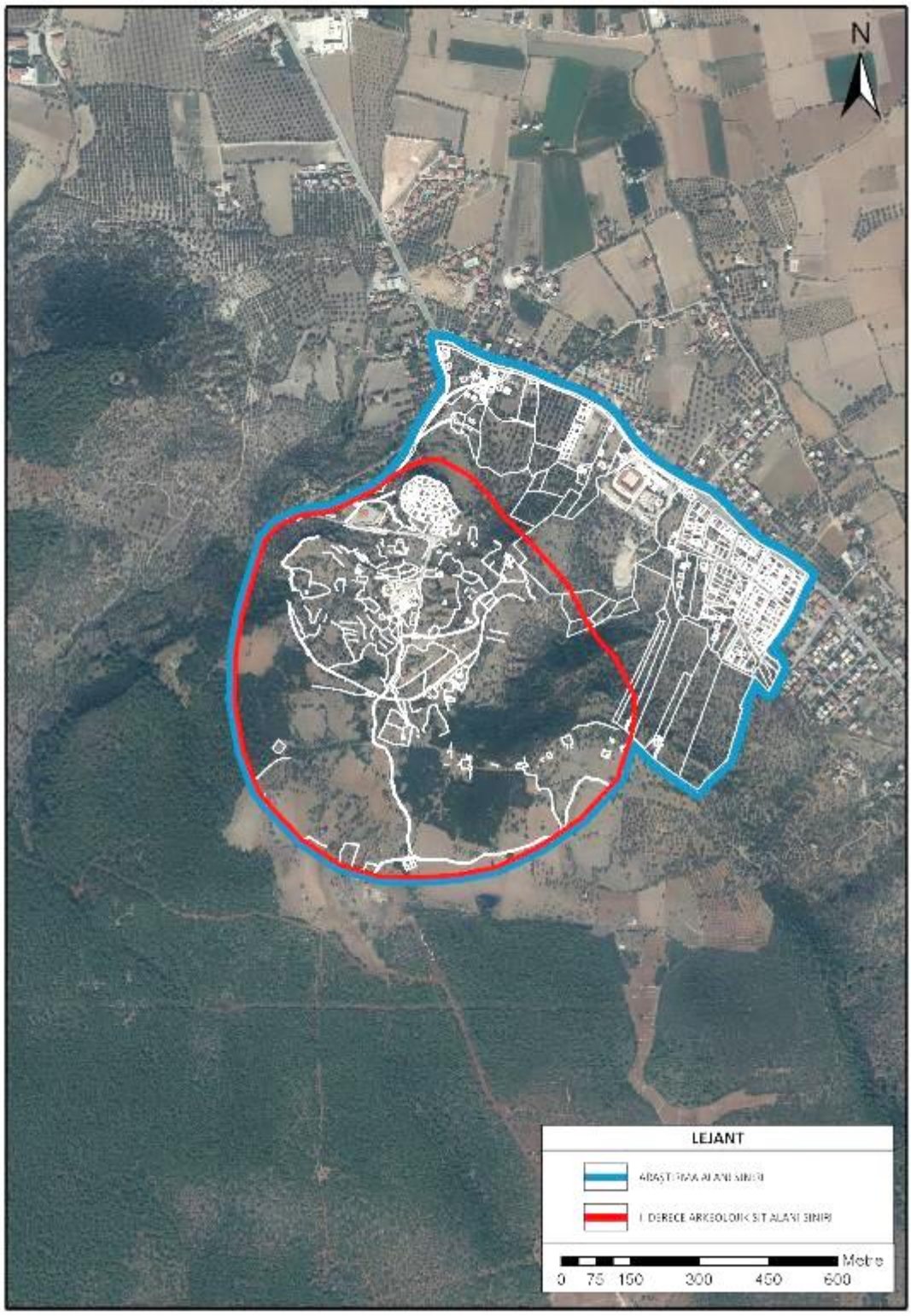
Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nın arkeolojik park kapsamında değerlendirilmesi amaçlanan bu araştırma 4 aşamadan oluşmaktadır (Çizelge 3.1).

Çizelge 3.1 Araştırmanın aşamaları

ARAŞTIRMANIN AŞAMALARI	
I. Aşama	Araştırma Amacının ve Araştırma Alanının Belirlenmesi
II. Aşama	Literatür Taraması ve Verilerin Toplanması Kuramsal Temellere İlişkin Verilerin Toplanması Araştırma Alanına İlişkin Verilerin Toplanması
III. Aşama	Araştırma Alanı Analiz Çalışmaları Arkeolojik Park Kapsamında Alan Analiz Çalışmaları
IV. Aşama	Değerlendirme, Sonuç ve Öneriler Araştırma Alanına İlişkin Arkeolojik Park Tasarım Önerilerinin Geliştirilmesi

- **I. Aşama (Araştırma Amacının ve Araştırma Alanının Belirlenmesi):**

Araştırma alanı, Beçin Arkeolojik Sit Alanı (I. Derece Arkeolojik Sit Alanı ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı)'nı kapsamaktadır. Arkeolojik Park tasarım önerileri, Beçin I. Derece Arkeolojik Sit Alanı için geliştirilmiştir (Şekil 3.2).

Şekil 3.2 Arkeolojik park tasarım önerilerinin geliştirildiği Beçin I. Derece Arkeolojik Sit Alanı (Harita Genel Müdürlüğü 2020 ve Milas Belediyesi 2020)

Araştırmanın amacı, Beçin Arkeolojik Sit Alanı (I. Derece Arkeolojik Sit Alanı ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı)'nın arkeolojik park kapsamında değerlendirilmesidir. Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nın arkeolojik park kapsamında değerlendirilmesi amacı ile etüd-analiz çalışmaları gerçekleştirilmiş, Beçin Arkeolojik Sit Alanı arkeolojik park kriterleri kapsamında değerlendirilmiştir.

- **II. Aşama (Literatür Taraması ve Verilerin Toplanması):**

Araştırma alanı olan Beçin Arkeolojik Sit Alanı ve araştırma konusuna ilişkin ulusal ve uluslararası tez, araştırma, makale, bildiri, kitap ve raporlar kuramsal temeller ve yöntem konusunda veri sağlamak amacı ile taranmış ve arazi etüd-analiz çalışmaları gerçekleştirilmiştir.

Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nın arkeolojik park kapsamında değerlendirilebilmesi ve I. Derece Arkeolojik Sit Alanı için arkeolojik park tasarım önerilerinin geliştirilebilmesi için araştırma alanının mevcut durumu ve arkeolojik parklara yönelik literatür taramaları yapılarak veriler toplanmıştır.

Her tür sayısal, sözel, yazılı ve görsel kaynak, araştırma alanının mevcut durumu, sorunları ve olanaklarının belirlenmesi kapsamında incelenmiştir.

- **III. Aşama (Araştırma Alanı Analiz Çalışmaları):**

Literatür taramaları, arazi-etüd çalışmaları sonucunda elde edilen verilerek bir bütün olarak irdelenerek çalışma alanına ilişkin değerlendirmeler yapılmıştır.

Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nın arkeolojik park kriterleri açısından değerlendirilmesi için arkeolojik park planlama, tasarım ve yönetim kriterlerinden yararlanılarak sorular oluşturulmuştur. Nigro (2006)'nun belirlediği arkeolojik park planlama kriterlerinden yararlanılarak, Çizelge 3.2, Repiso (2007) ve Bayraktar (2010)'un belirlediği arkeolojik park tasarım kriterleri kullanılarak Çizelge 3.3, Nikolic vd. (2010)'in belirlediği

arkeolojik park tasarım kriterleri kullanılarak Çizelge 3.4, Tuna ve Erdoğan (2016)'ın belirlediği arkeolojik park yönetim kriterlerinden yararlanılarak Çizelge 3.5 oluşturulmuştur. Çizelgelerde yer alan sorular, Beçin Arkeolojik Sit Alanı ile ilgili literatür taraması, verilerin toplanması ve arazi-etüd çalışmaları ile elde edilen tüm veriler doğrultusunda cevaplanmış; soruya "evet" cevabı verilmiş ise "✓", "hayır" cevabı verilmiş ise "X" sembolleri kullanılmıştır.

Çizelge 3.2 Araştırma alanının arkeolojik park planlama kriterleri açısından değerlendirilmesi için oluşturulan sorular (Nigro 2006)

Arkeolojik Park Planlama Kriterleri Açısından	**✓ / X**
Arkeolojik alan arkeolojik sit ilan edilmiş mi? Kanunlar kapsamında tanımlanarak korunuyor mu?	
Arkeolojik alan içinde bulunan kültür varlıklarının bakımı ve restorasyonu için yapılan çalışma bulunuyor mu?	
Arkeolojik alan mikro/makro düzeyde bulunduğu bölgenin gelişimine katkı sağlayan uygulamalara sahip mi?	
Arkeolojik alana özgü ulaşım sistemi oluşturulmuş mu?	
Arkeolojik alanda erişilebilirliğin sağlanması için teknik altyapı sağlanmış mı?	

Çizelge 3.3 Araştırma alanının arkeolojik park tasarım kriterleri açısından değerlendirilmesi için oluşturulan sorular (Repiso 2007 ve Bayraktar 2010)

Çevre Kriteri	**✓ / X**
Arkeolojik alan kent merkezine yakın mı?	
Arkeolojik alanın yakın çevresinde yapı yoğunluğu düşük mü?	
Arkeolojik alan yakın çevresinde bitki varlığı yoğun mu?	
Arkeolojik alanın yakın çevresinin rehabilitasyonu için yapılan/yapılmış bir çalışma var mı?	
İşlev Kriteri	
Arkeolojik alanda çalışma (arkeolojik kazı, araştırma vb.) yürüten üniversite bulunuyor mu?	
Arkeolojik alanda çeşitli kültürel etkinlikler için kullanılan etkinlik alanı var mı?	
Arkeolojik alan kentsel açık ve yeşil alan olarak kullanılıyor mu?	
Arkeolojik alan günlük yaşamda yayalar tarafından geçiş alanı olarak kullanılıyor mu?	
Arkeolojik alana düzenlenen turistik turlar mevcut mu?	

Çizelge 3.3 Araştırma alanının arkeolojik park tasarım kriterleri açısından değerlendirilmesi için oluşturulan sorular (devam) (Repiso 2007 ve Bayraktar 2010)

Alan Kurgusu Kriteri	
Arkeolojik alanda ziyaretçileri yönlendiren işaret/levhalar bulunuyor mu?	
Arkeolojik alanda ziyaretçiler için bilgilendirme panoları bulunuyor mu?	
Arkeolojik alanda ziyaretçiler için oturma elemanları bulunuyor mu?	
Arkeolojik alanda yürüyüş yolları belirgin mi?	
Arkeolojik alanda otopark var mı?	
Arkeolojik alanda ziyaretçi merkezi bulunuyor mu?	
Arkeolojik alanda servis birimleri (gastronomik birimler, WC vb.) bulunuyor mu?	
Arkeolojik alanda bitkilendirme çalışması yapılmış mı?	
Teknik Kriteri	
Arkeolojik alanda aydınlatma sistemi bulunuyor mu?	
Arkeolojik alanda teknolojik sunum teknikleri kullanılıyor mu?	
Arkeolojik alan ile ilgili web site bulunuyor mu?	
Arkeolojik alan ile ilgili bilgisayar/mobil uygulaması bulunuyor mu?	

Çizelge 3.4 Araştırma alanının arkeolojik park tasarım kriterleri açısından değerlendirilmesi için oluşturulan sorular (Nikolic vd. 2010)

Ziyaretçilerin karşılandığını hissetmesi için:	**✓ / X**
Arkeolojik alanın giriş-çıkış noktaları belirgin mi?	
Arkeolojik alanın girişi yazı, numara, sembol vb. ile vurgulanmış mı?	
Ziyaretçilerin yönlendirilmesi için:	
Arkeolojik alan içinde yönlendirici levhalar bulunuyor mu?	
Arkeolojik alan içinde ziyaretçiler için belirlenmiş bir rota var mı?	
Ziyaretçilerin deneyim kazanması için:	
Arkeolojik alanda ziyaretçiler için oluşturulmuş etkinlik programları var mı?	
Arkeolojik alanda ziyaretçiler için sunum teknikleri kullanılıyor mu?	

Çizelge 3.5 Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nın arkeolojik park yönetim kriterleri açısından değerlendirilmesi için oluşturulan sorular (Tuna ve Erdoğan 2016)

Arkeolojik Park Yönetim Kriterleri Açısından	**✓ / X**
Arkeolojik alan için hazırlanmış alan yönetim planı bulunuyor mu?	
Arkeolojik alan için hazırlanmış ziyaretçi yönetim planı bulunuyor mu?	
Arkeolojik alan için hazırlanmış koruma ve müdahale programları bulunuyor mu?	

Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nın mevcut durumunun ve gelecekte karşılaşılabilecek sorunların saptanması amacı ile ilgili elde edilen bulgulara dayalı olarak sorunlar ve olanaklar belirlenmiştir.

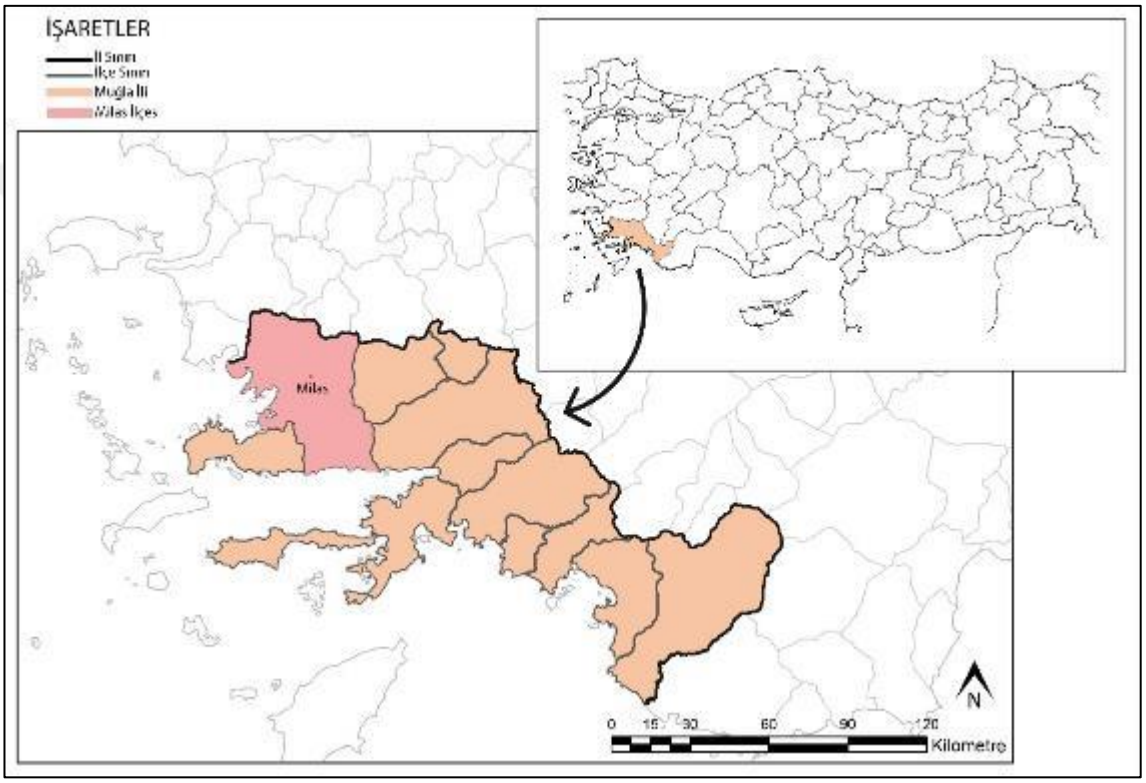
- **IV. Aşama (Değerlendirme, Sonuç ve Öneriler):**

Literatür taramaları, arazi-etüd çalışmaları ve analiz edilen verilerin değerlendirilmesi sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda araştırma alanının arkeolojik park kriterlerine uygunluğu saptanarak, Beçin I. Derece Arkeolojik Sit Alanı için öneriler geliştirilmiş ve özelde Muğla, Beçin I. Derece Arkeolojik Sit Alanı için arkeolojik park tasarımı öneri projesi hazırlanmıştır.

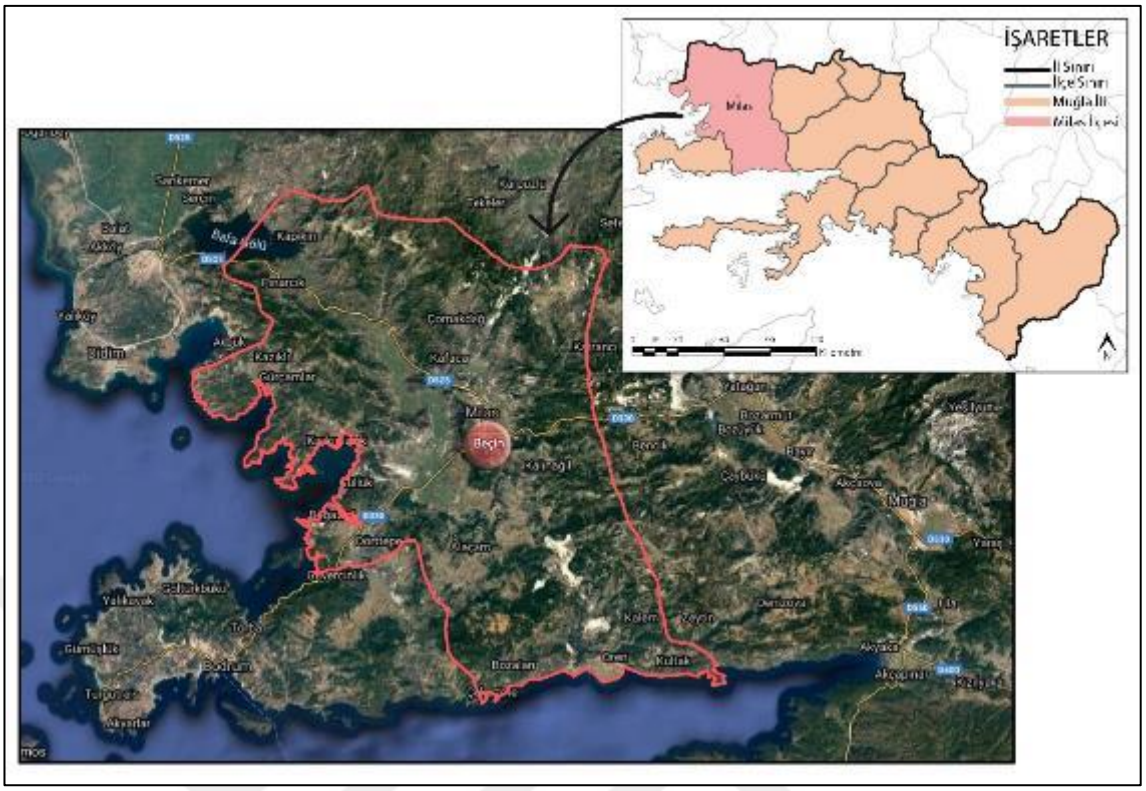
4. ARAŞTIRMA BULGULARI

4.1 Coğrafi Konum

Türkiye'nin güneybatısında yer alan Muğla İli'nin, Milas İlçesi'ne bağlı olan Beçin Beldesi, Milas ilçe merkezinin güneyinde yer almaktadır (Şekil 4.1) (Şekil 4.2).

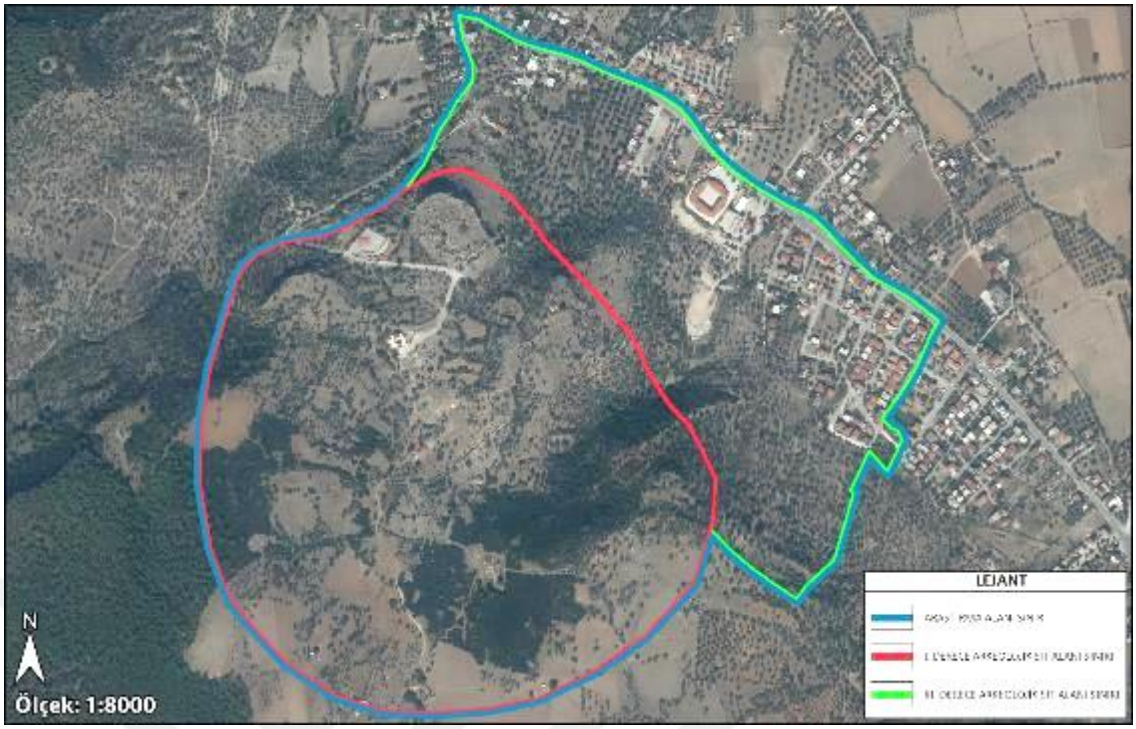

Şekil 4.1 Muğla İli ve Milas İlçesi'nin Türkiye'deki konumu (Harita Genel Müdürlüğü 2020) (Türkiye Mülki İdare Sınırları verisinden yararlanılarak oluşturulmuştur.)

Şekil 4.2 Milas, Beçin Beldesi'nin konumu (Harita Genel Müdürlüğü 2020 ve Google Earth 2020)

Araştırma alanı olarak seçilen Beçin Arkeolojik Sit Alanı; Muğla İli'nin yüz ölçümü bakımından ikinci büyük ilçesi olan Milas'a bağlı Beçin Beldesi'nde yer almaktadır. Beçin Arkeolojik Sit Alanı, Milas'ın 5 km güneyinde, Milas Ovası'na hâkim yaklaşık 200 metrelik bir tepenin üzerinde konumlanmıştır (Meral 2017) (Şekil 4.3).

Şekil 4.3 Beçin Beldesi'nde yer alan araştırma alanı sınırları (Harita Genel Müdürlüğü 2020 ve Milas Belediyesi 2020)

4.2 Ulaşım

Beçin Beldesi, Muğla il merkezine D330 ve D550 karayolları ile bağlanmaktadır. Muğla İli Bodrum ve Yatağan ilçeleri, Milas ilçe merkezine ise D330 kodlu karayolu ile bağlanmaktadır. Muğla'nın önemli bir ilçesi olan Marmaris'ten Milas İlçesi'ne sırasıyla D400-D550-D330 karayolları aracılığı ile ulaşılmaktadır.

Muğla İli yakın çevresinde yer alan Aydın İli'nden D550 ve D330 ya da D550 ve D525 karayolları ile Milas'a ulaşılmaktadır. Önemli bir kent olan İzmir'den Milas ilçe merkezine, E87 Uluslararası Karayolu ve D525 Karayolu ile ulaşılmaktadır (Karayolları Genel Müdürlüğü 2020).

Milas'a, Bodrum-Milas Havalimanı veya Dalaman Havalimanı'ndan ulaşılabilmektedir. Milas ilçe merkezinden birçok kente karayolu taşımacılığı ile de ulaşım sağlanabilmektedir. Çizelge 4.1'de Milas ilçe merkezinin önemli kent ve havalimanlarına

uzaklığı verilmiştir.

Çizelge 4.1 Milas ilçe merkezinin önemli kent ve konumlara uzaklığı (Karayolları Genel Müdürlüğü 2020)

Konum	**Uzaklık**
Aydın Kent Merkezi	88 km
İzmir Kent Merkezi	199 km
Denizli Kent Merkezi	211 km
Antalya Kent Merkezi	66 km
(Muğla) Milas-Bodrum Havalimanı	18 km
(Muğla) Dalaman Havalimanı	157 km
(İzmir) Adnan Menderes Havalimanı	173 km

Milas ilçe merkezinden araştırma alanı olan Beçin Arkeolojik Sit Alanı'na Şekil 4.4'de yer alan D525 karayolu aracılığı ile ulaşılmaktadır. Milas ilçe merkezinden, Beçin Beldesi'ne ve Beçin Arkeolojik Sit Alanı'na toplu taşım araçları ile ulaşım olanağı bulunmaktadır.

Şekil 4.4 Milas ilçe merkezinden Beçin Arkeolojik Sit Alanı'na ulaşım (Milas Belediyesi 2020 ve Google Earth 2020)

4.3 Doğal Peyzaj Özellikleri

Bu bölümde araştırma alanının iklim özellikleri, topografik yapısı, toprak yapısı, su varlığı ve bitki örtüsü gibi doğal peyzaj özellikleri irdelenmiştir.

4.3.1 İklim

Muğla, Milas İlçesi iklimi, Köppen-Geiger iklim sınıflamasına göre "CSa" yani kışı ılık, yazı sıcak ve kurak iklim (Akdeniz iklimi) olarak belirlenmiştir. CSa sınıflamasına sahip alanlarda, en soğuk ayın ortalama sıcaklığı 18°C'den az, fakat -3°C'den fazladır. En sıcak ayın ortalama sıcaklığı 10°C'nin üzerinde olup kışlar kısadır. Birkaç ay toprak karla örtülebilmekte veya donabilmektedir (Meteoroloji Genel Müdürlüğü 2020).

Beçin Beldesi'nin bağlı olduğu Milas İlçesi'ne ait iklim verileri Çizelge 4.2'de verilmiştir. Çizelge 4.2'de ortalama 27.8 °C sıcaklıkla Temmuz ayının yılın en sıcak ayı olduğu, ortalama 9.3 °C sıcaklık ile Ocak ayının yılın en düşük sıcaklık ortalamasına sahip olduğu ve yılın en yağışlı ayı ile en kurak ayı arasındaki yağış miktarının 156 mm olduğu görülmektedir (Climate Data 2020).

Çizelge 4.2 Milas İlçesi iklim verileri (Climate Data 2020)

AYLAR	Ortalama Sıcaklık (°C)	Minimum Sıcaklık (°C)	Maksimum Sıcaklık (°C)	Ortalama Yağış (Mm)
Ocak	9.3	5	13.7	151
Şubat	10.2	5.6	14.8	112
Mart	12.2	7.1	17.4	77
Nisan	15.7	10	21.5	43
Mayıs	20.3	13.8	26.9	29
Haziran	24.6	17.6	31.7	11
Temmuz	27.8	20.6	35	2
Ağustos	27.1	19.8	34.5	2
Eylül	23.8	16.5	31.2	14
Ekim	19.2	12.7	25.7	51
Kasım	14.4	9.1	19.8	91
Aralık	11	6.6	15.4	158

Milas İlçesi'nin aylara göre ortalama sıcaklık dağılımı Şekil 4.5'de, aylara göre ortalama yağış dağılımı ise Şekil 4.6'da verilmiştir.

Şekil 4.5 Milas İlçesi aylara göre ortalama sıcaklık dağılımı (Climate Data 2020)

Şekil 4.6 Milas İlçesi aylara göre ortalama yağış dağılımı (Climate Data 2020)

Şekil 4.5 ve Şekil 4.6'da görüldüğü üzere Temmuz ayı yılın en sıcak ayı olmakla birlikte 2 mm yağış ortalaması ile yılın en kurak ayıdır. Milas İlçesi'nin yıllık ortalama sıcaklığı 17.9 °C ve yıllık ortalama yağış miktarı 61.75 mm'dir.

4.3.2 Topografya

Araştırma alanı olan Beçin Arkeolojik Sit Alanı, Milas Ovası'nın güneyinde, Milas Ovası'na hâkim yaklaşık 200 m yükseklikte bir tepe üzerinde yer almaktadır (Şekil 4.7) (Şekil 4.8). Beçin Arkeolojik Sit Alanı içinde yer alan Beçin Kalesi Milas ilçe merkezi ve Milas Ovası'ndan net olarak algılanabilmektedir.

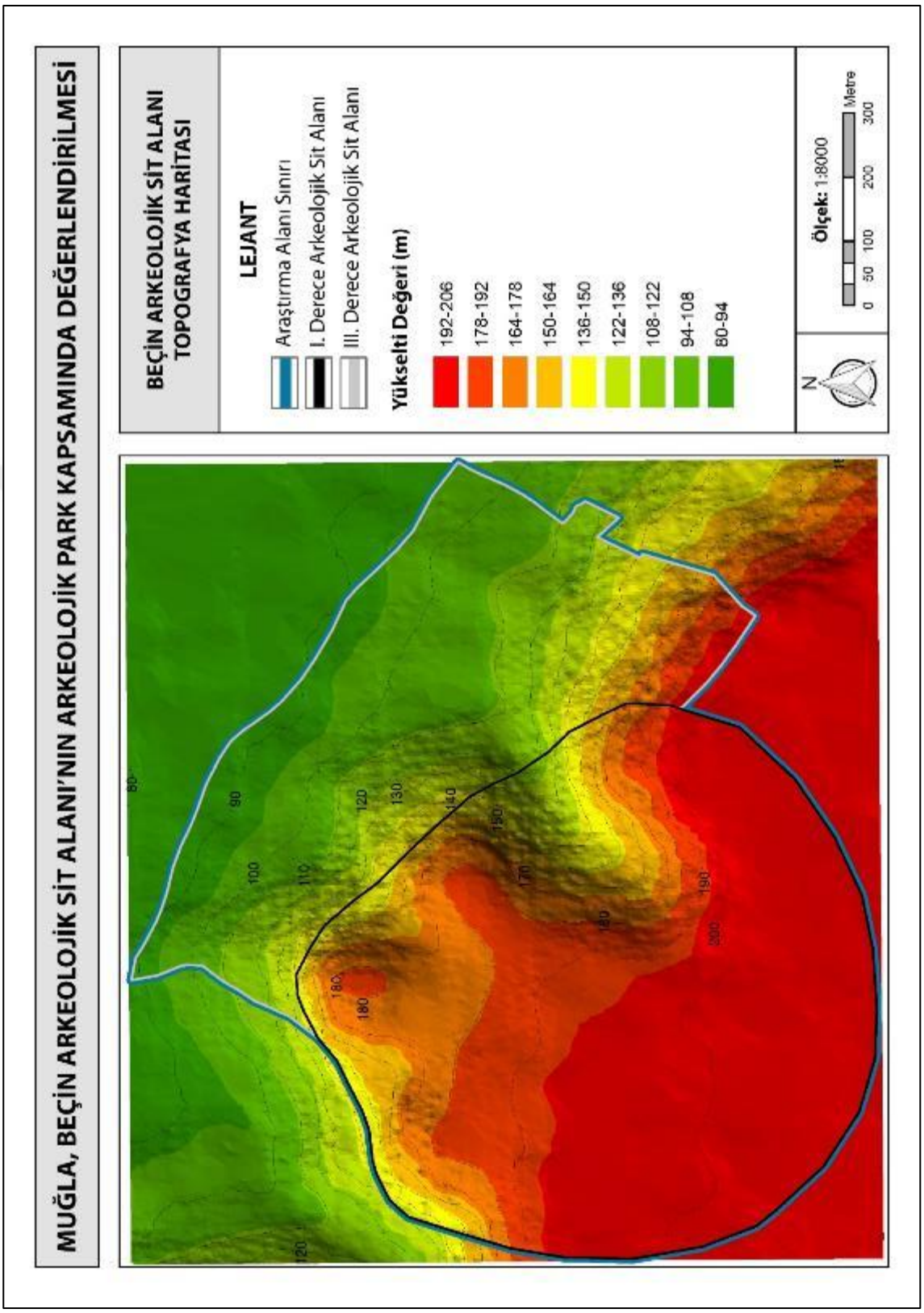

Şekil 4.7 Beçin Arkeolojik Sit Alanı içinde yer alan Beçin Kalesi ve Milas Ovası (Kaçan 2015)

Şekil 4.8 Beçin Kalesi'nden Milas ilçe merkezi ve Milas Ovası'nın görünüşü (Orijinal 2020)

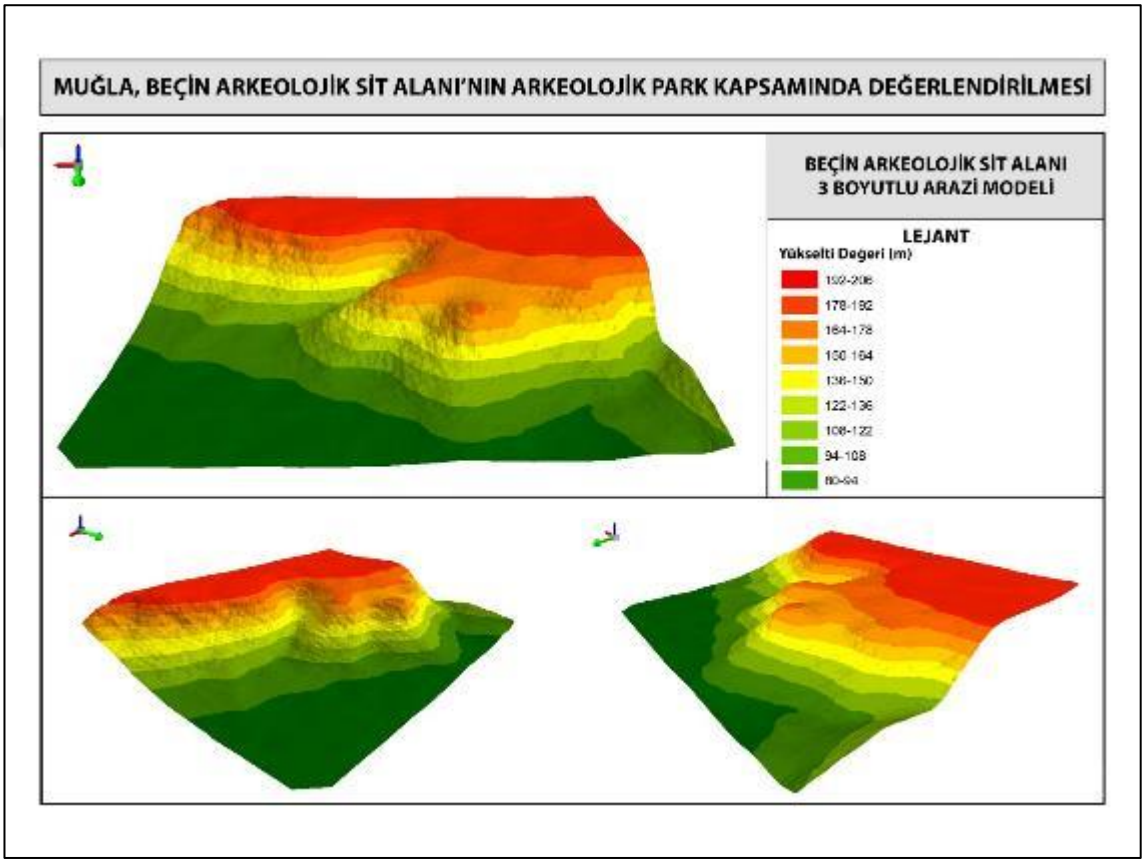
Beçin Arkeolojik Sit Alanı içinde yükselti değerleri 80 m ile 206 m arasında değişmektedir. III. derece arkeolojik sit alanında yükselti değerleri 80 m ile 150 m, I. derece arkeolojik sit alanında ise 108 m ve 206 m arasında değişkenlik göstermektedir. (Şekil 4.9).

Şekil 4.9 Beçin Arkeolojik Sit Alanı Topografya Haritası (Harita Genel Müdürlüğü 2020 ve Milas Belediyesi 2020)

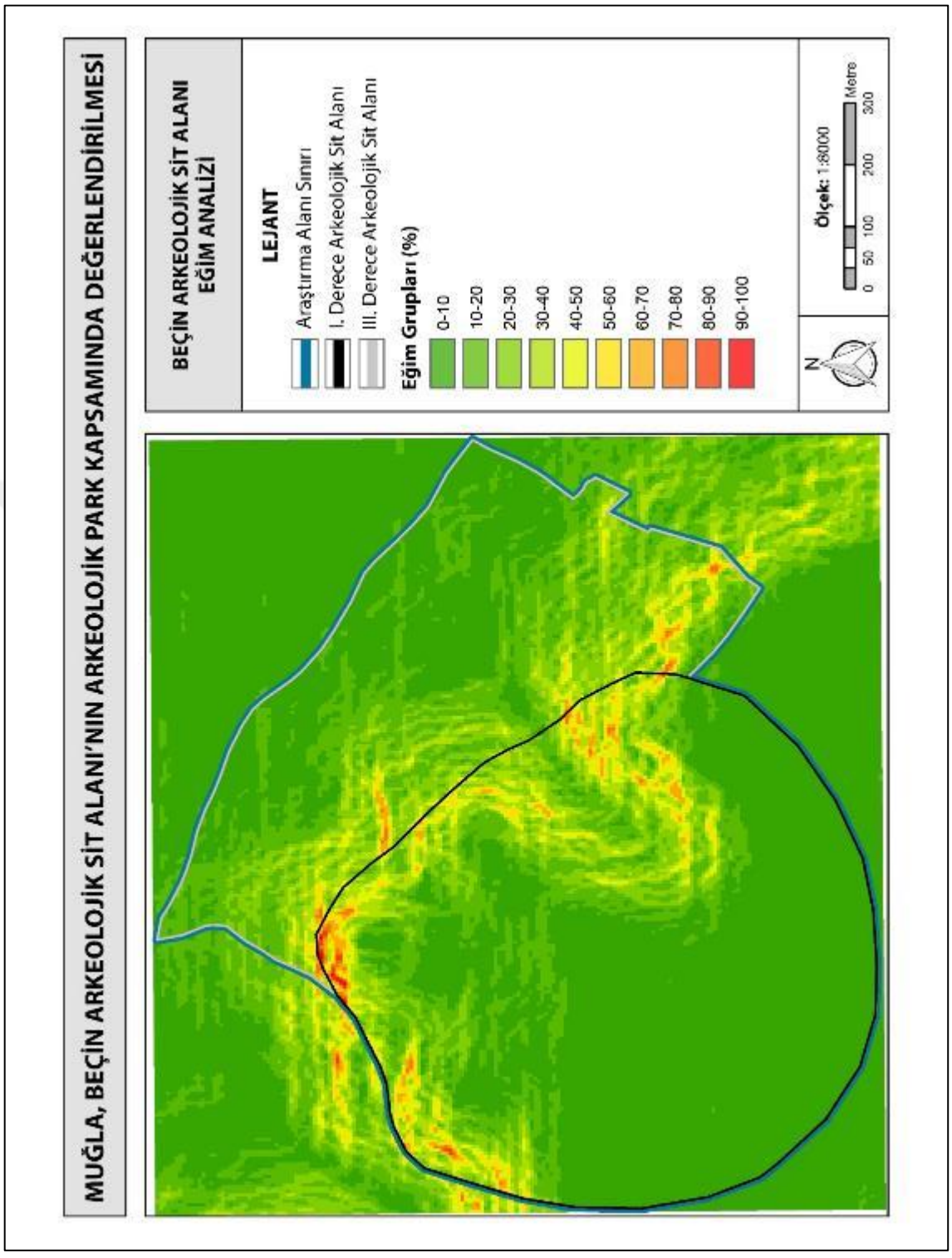
Beçin Arkeolojik Sit Alanı içinde yer alan Beçin Kalesi 182 m yükseklik ile, arkeolojik alanın her noktasından görülebilmektedir. Yükselti değerinin en yüksek değere ulaştığı alanlar I. derece arkeolojik sit alanı içinde yer almaktadır.

Elde edilen topografya haritası ve veriler doğrultusunda Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nın üç boyutlu arazi modeli oluşturulmuştur. Şekil 4.10'de araştırma alanının topografik yapısını gösterme amacı ile üç boyutlu arazi modeli verilmiştir.

Şekil 4.10 Beçin Arkeolojik Sit Alanı 3 boyutlu arazi modeli (Milas Belediyesi 2020) (Milas Belediyesi'nden alınan imar planlarından yararlanılarak oluşturulmuştur.)

Beçin Arkeolojik Sit Alanı için eğim analizi yapılmıştır (Şekil 4.11). Analiz sonucunda elde edilen veriler incelendiğinde, araştırma alanının genelinde %0-20 arasında eğimin hâkim olduğu, Beçin Kalesi'nin bulunduğu platonun eteklerinde eğimin %90-100 arasında değerlere ulaştığı görülmektedir. I. derece arkeolojik sit alanının genelinde %0-10 eğim derecesi ile düşük eğimli bir arazi yapısı hakimdir.

Şekil 4.11 Beçin Arkeolojik Sit Alanı Eğim Analizi (Milas Belediyesi 2020)

4.3.3 Toprak yapısı

Beçin Arkeolojik Sit Alanı için yapılan araştırmalar sonucunda, Milas Belediyesi'nin hazırladığı toprak verimliliği verileri kullanılarak araştırma alanı için toprak haritası oluşturulmuştur (Şekil 4.12). Beçin Arkeolojik Sit Alanı sınırları içinde beş tip toprak türü bulunmaktadır. Bunlar; alüvyon, çakıltaşı, kumtaşı, çamurtaşı ve kireçtaşıdır. Şekil 4.12'de birlikte bulunmaları sebebi ile çakıltaşı, kumtaşı ve çamurtaşı tek tip olarak verilmiştir.

Beçin Arkeolojik Sit Alanı toprak haritasında (Şekil 4.12) yer alan toprak türlerinin özellikleri şu şekildedir:

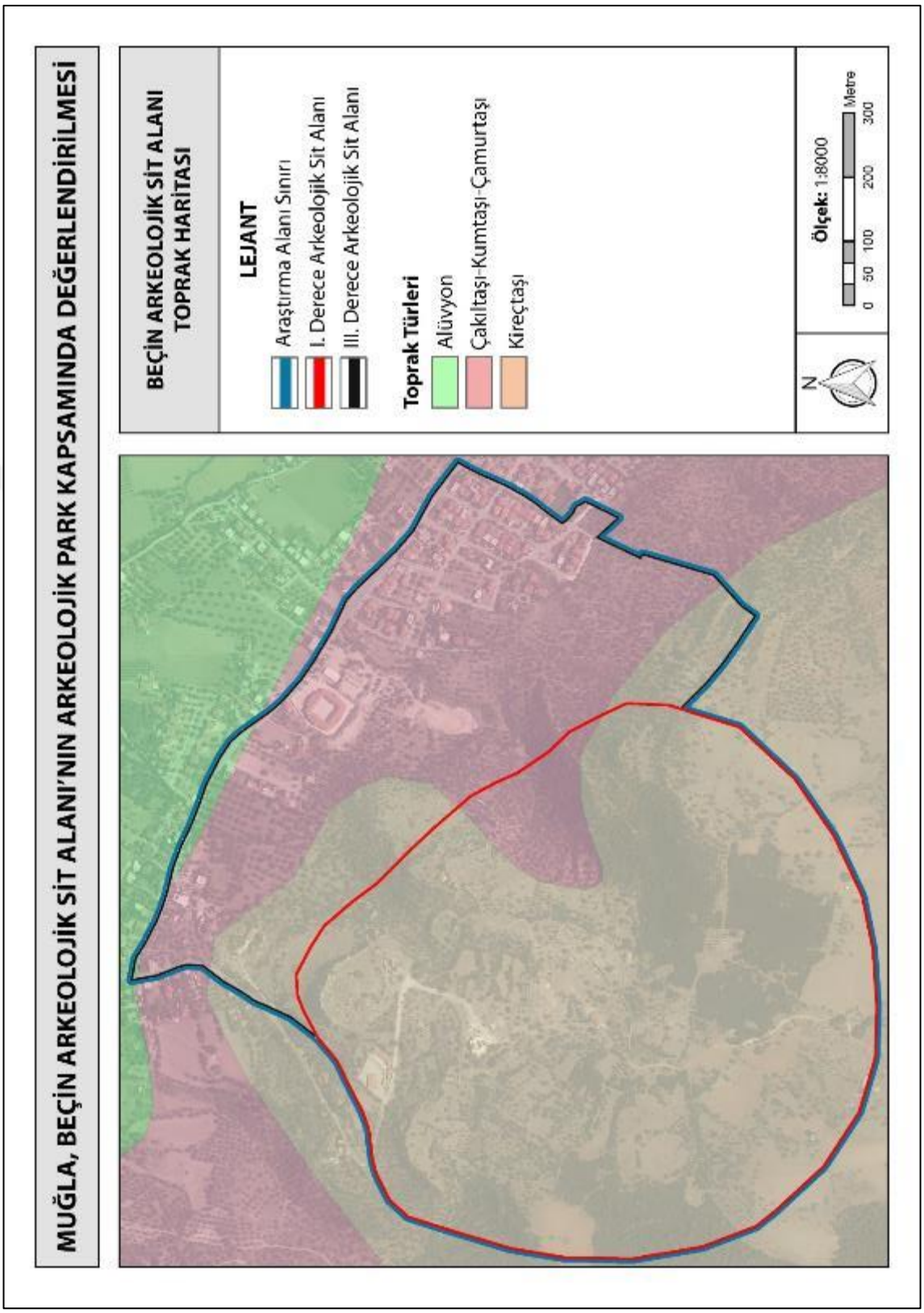
- **Alüvyon:** Akarsular tarafından taşınan çakıl, kum, mil gibi unsurlar, düz ve az eğimli yerlerde biriktirilerek alüvyonları oluşturmaktadır. Alüvyonlar, derin ve geçirgen topraklardır. Bitki besin maddeleri bakımından zengin olan bu topraklar, Türkiye'nin en verimli tarım alanlarıdır (Gürgen 2020).

- **Çakıltaşı:** Tane boyu 2 mm ile 256 mm arasındaki çapta olan kırıntıların (çakılların) doğal bir tutturucu ile tutturularak oluşturdukları taşlara çakıltaşı denir. Çakıllar arasında çoğunlukla kum, mil veya kil bulunmaktadır (Nazik 2020).

- **Kumtaşı:** 1/16 ile 2 mm arasındaki kırıntıların (kumların) doğal bir tutturucu ile tutturularak oluşturdukları taşlardır (Nazik 2020).

- **Çamurtaşı:** 0.02 mm'den küçük tane boyutu olan kil ve silt malzemenin oluşturduğu kayaçlardır. Çamurtaşlarının fiziksel dayanımı zayıftır, yeryüzünde geniş alana yayılmıştır ve yumuşak bir iç yapısı vardır (Tekin 2020).

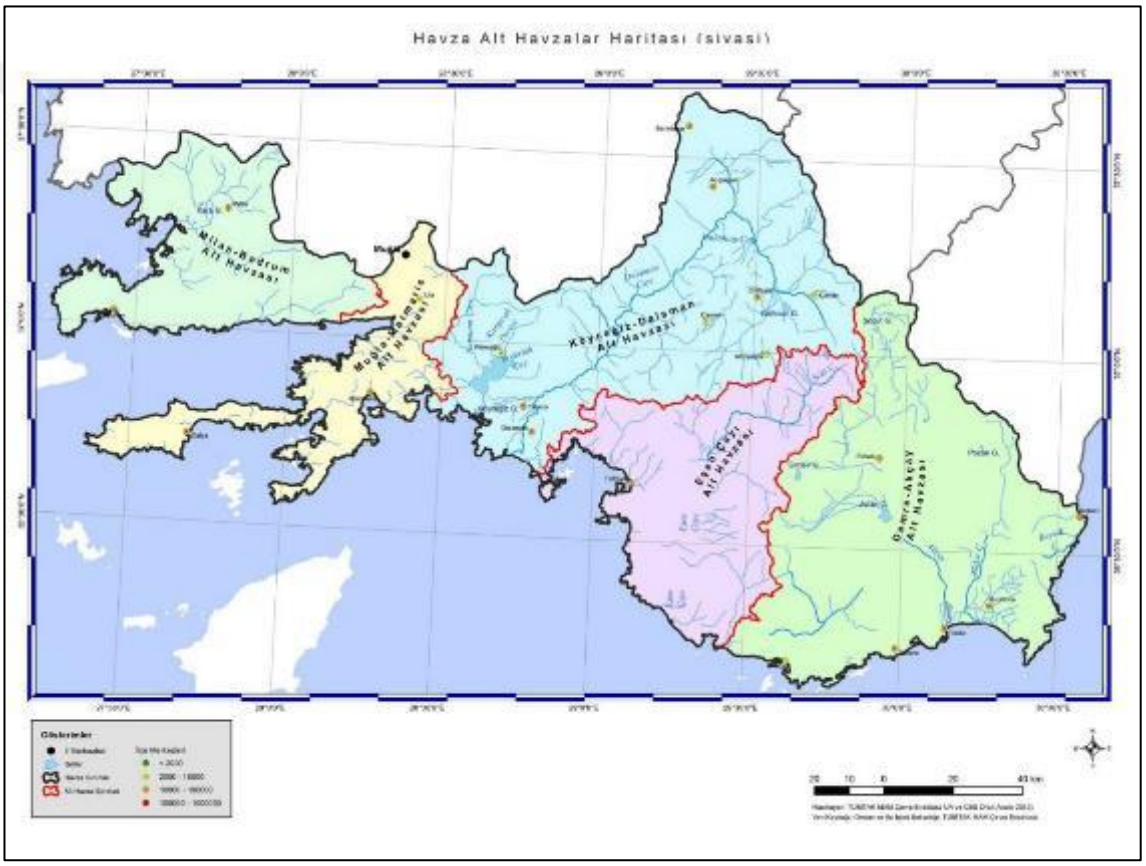
- **Kireçtaşı:** Kireçtaşı, deniz suyu içinde serbest halde bulunan Ca (Kalsiyum) iyonu ile suyun içinde erimiş halde bulunan CO_2 (Karbondioksit) ile uygun koşullarda birleşerek $CaCO_3$ (kalsit) oluşturmakta, kalsitin çökmesi ve taşlaşma sonucunda kireçtaşı oluşmaktadır. (Nazik 2020).

Şekil 4.12 Beçin Arkeolojik Sit Alanı Toprak Haritası (Muğla Büyükşehir Belediyesi 2020) (Muğla Büyükşehir Belediyesi toprak verimliliği verisinden yararlanılarak oluşturulmuştur.)

4.3.4 Su varlığı

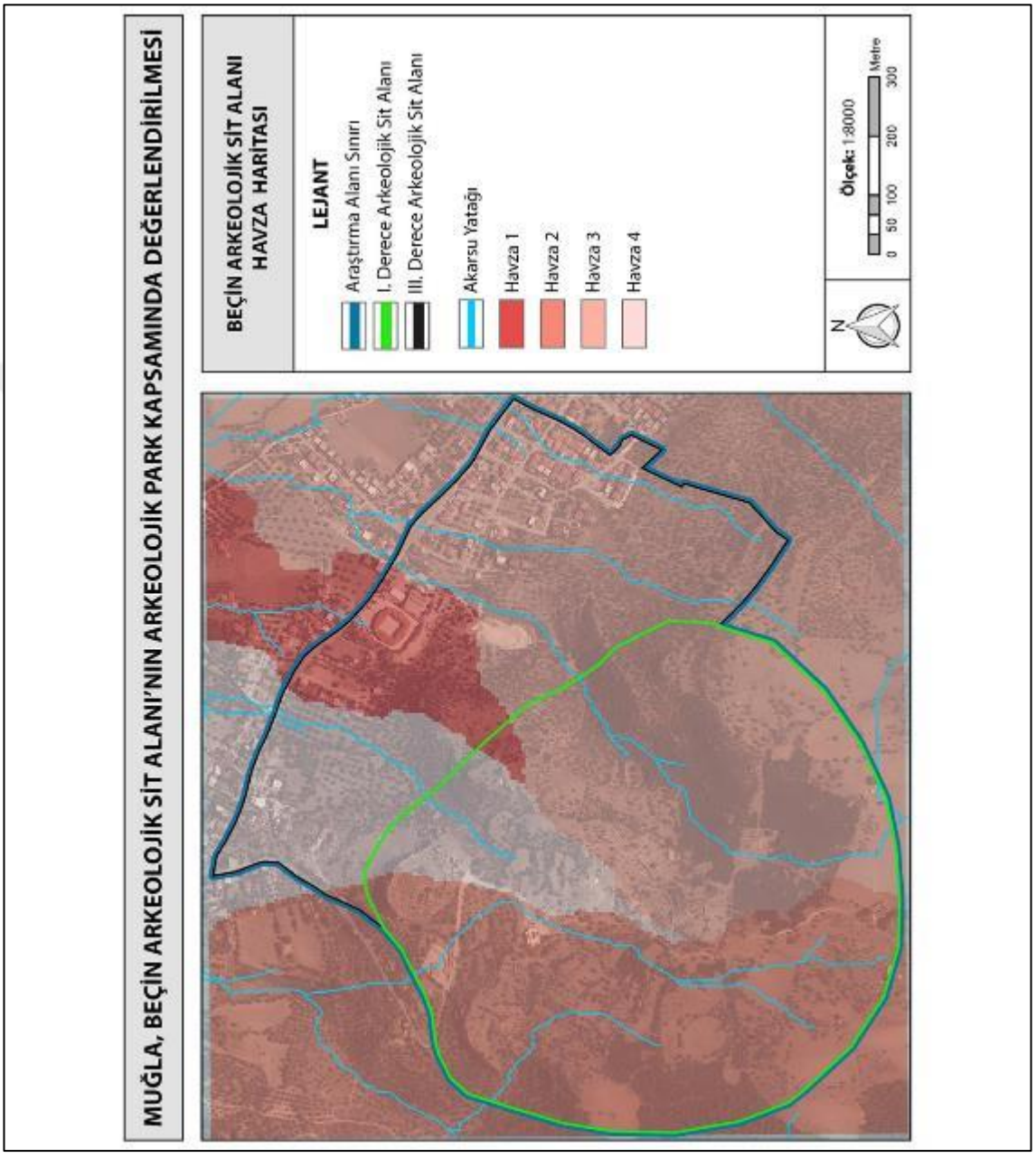
Muğla İli, Türkiye akarsu havzalarına göre Batı Akdeniz Havzası ve Büyük Menderes Havzası içinde yer almaktadır. Muğla İli'nin havza sınırları içinde, Muğla Merkez, Milas, Bodrum, Dalaman, Datça, Fethiye, Köyceğiz, Marmaris, Ortaca ve Ula ilçeleri bulunmaktadır. Milas İlçesi ve Beçin Beldesi, Batı Akdeniz Havzası'nın alt havzası olan Milas-Bodrum Alt Havzası'nda bulunmaktadır Şekil 4.13'da Batı Akdeniz Havzası Alt Havzalar Haritası verilmiştir. (T.C Çevre ve Şehircilik Bakanlığı 2016).

Şekil 4.13 Batı Akdeniz Havzası Alt Havzaları (Hazırlayan: TÜBİTAK MAM Çevre Enstitüsü UA ve CBS Ofisi 2012) (T.C Çevre ve Şehircilik Bakanlığı 2016)

Milas-Bodrum Alt Havzası'nın önemli akarsuları; Sarı Çay, Koca Dere ve Hamzabey Deresi'dir. Milas-Bodrum Alt Havzası'nda üç önemli baraj bulunmaktadır. Bu barajlar; Geyik Barajı, Mumcular Barajı ve Akgedik Barajı'dır (TÜBİTAK MAM 2013).

Beçin Arkeolojik Sit Alanı için topografik verilerden yararlanılarak havza analizi yapılmıştır (Şekil 4.14).

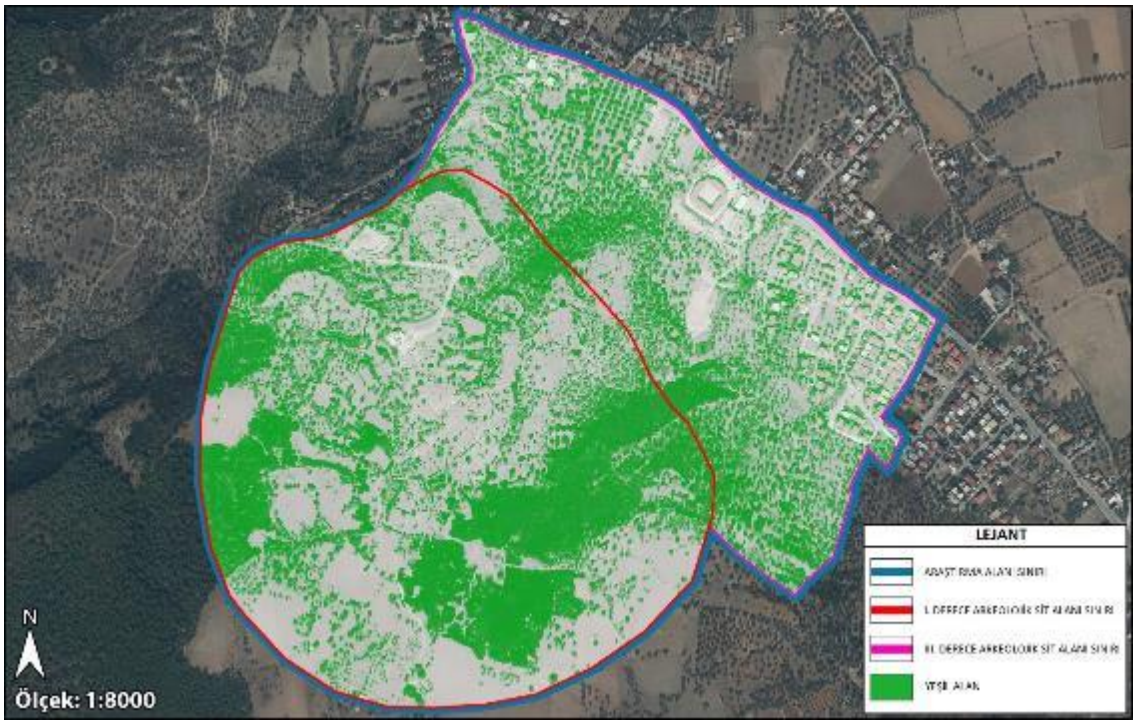
Şekil 4.14 Beçin Arkeolojik Sit Alanı Havza Haritası (Milas Belediyesi 2020) (Milas Belediyesi'nden alınan imar planlarından yararlanılarak oluşturulmuştur.)

Araştırma alanının topografik yapısı ve eğimi sonucu oluşmuş dört alt havza tespit edilmiştir. Havzalar içinde yüzeysel akışa geçen yağmur sularının, toplandığı veya toplanma olasılığının bulduğu alanlar Şekil 4.14'de çizgisel olarak gösterilmiştir.

4.3.5 Bitki varlığı

Milas İlçesi ve Beçin Beldesi Akdeniz iklimi etkisi altındadır ve Akdeniz ikliminin görüldüğü alanlarda yoğunlukla bulunan *Pinus brutia* (Kızılçam) ormanları geniş yayılıma sahiptir (Öz 2014). Milas İlçesi ve Beçin Beldesi'nde denizden 800-900 m yüksekliğe kadar *Pinus brutia* (Kızılçam) türü ile birlikte *Pinus pinea* (Fıstık Çamı) ve *Pinus halepensis* (Halep Çamı)'e sıklıkla rastlanmaktadır. Ormanlık alanlar ile birlikte makilikler ve Akdeniz Bölgesi'nin kıyı kesimlerinde makilerin tahrip olduğu alanlarda görülen kısa boylu ve dikenli çalılardan oluşan garig formasyonunda bitkiler oldukça yaygındır.

Araştırma alanının bulunduğu Milas İlçesi önemli bir zeytincilik merkezidir. Muğla İli'nde en çok zeytin ağacına sahip ilçe Milas'tır (Tüfekçi 2017). Bu nedenle Beçin Beldesi'nde, araştırma alanında ve yakın çevresinde zeytinlikler ve doğal yetişmiş zeytin ağaçları yoğun olarak bulunmaktadır. Araştırma alanının sahip olduğu bitki potansiyelinin belirlenmesi amacı ile araştırma alanı sınırları içinde yer alan yeşil alanlar Şekil 4.15'de verilmiştir.

Şekil 4.15 Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nın da bitki varlığı (Harita Genel Müdürlüğü 2020)

Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nda bitki bulunan alanlar, araştırma alanının %40,47'sini oluşturmaktadır. I. derece arkeolojik sit alanı sınırları içinde yer alan yeşil alanlar, I.derece sit alanının %41,5'ini, III. derece arkeolojik sit alanı sınırları içinde yer alan yeşil alanlar, III.derece sit alanının % 42,3'ünü kaplamaktadır.

Arazi çalışmaları sırasında yapılan gözlemler ve arazi çalışmalarında çekilen fotoğraflar ile bitki türü tespitleri yapılmış, Muğla ve Milas florası hakkında yapılan çalışmalar (Öz 2014, Ceylan ve Görk 2017, Güler ve Varol 2012) incelenmiştir. Araştırmalar sonucunda belirlenen araştırma alanında görülen bitki türleri Çizelge 4.3'de verilmiştir:

Çizelge 4.3 Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nda tespit edilen bitki türleri (Orijinal 2020)

Latince Adı	**Türkçe Adı**
Asparagus acutifolius	Yabani Kuşkonmaz
Atriplex canescens	Dört Kanatlı Tuz Çalısı
Avena barbata	Narin Yulaf
Celtis australis	Adi Çitlembik
Centaurea solstitialis	Zerdali Dikeni
Cirsium vulgare	Yaygın Kangal
Cupressus sempervirens	Akdeniz Servisi
Cupressus arizonica	Arizona Servisi
Daphne gnidioides	Sıyırcık
Dittrichia viscosa	Yapışkan Anduz Otu
Eryngium glomeratum	Top Boğadikeni
Eucalyptus camaldulensis	Okaliptus
Ficus carica	İncir
Fraxinus excelsior	Adi Dişbudak
Hordeum murinum	Pisipisi Otu
Inula graveolens	Acı Ot
Jasminum fruticans	Yasemin
Juniperus foetidissima	Kokar Ardıç
Juniperus oxycedrus	Katran Ardıcı
Mentha pulegium	Yarpuz
Morus alba	Dut
Nerium oleander	Zakkum

Çizelge 4.3 Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nda tespit edilen bitki türleri (devam) (Orijinal 2020)

Olea europaea	Zeytin
Onopordum illyricum	Eşek Dikeni
Papaver rhoeas	Gelincik
Picnomon acarna	Kılçıkdiken
Pinus brutia	Kızılçam
Pinus halepensis	Halep Çamı
Pinus pinea	Fıstık Çamı
Pistacia terebinthus	Menengiç
Platanus orientalis	Doğu Çınarı
Populus alba	Ak Kavak
Populus nigra	Kara Kavak
Populus tremula	Titrek Kavak
Punica granatum	Nar
Quercus aucheri	Boz Pırnal
Quercus coccifera	Kermes Meşesi
Quercus ilex	Pırnal Meşe
Quercus suber	Mantar Meşesi
Rosa canina	Kuşburnu
Rubus sanctus	Böğürtlen
Salix alba	Ak Söğüt
Salvia mellifera	Siyah Adaçayı
Spartium junceum	Katırtırnağı
Styrax officinalis	Karagünlük
Verbascum napifolium	Kıraç Sığırkuyruğu
Vitex agnus-castus	Hayıt

Beçin I. Derece Arkeolojik Sit Alanı içinde çevre düzenleme çalışmaları kapsamında bitkilendirme çalışması iki alanda yapılmıştır. Bu alanlar; Ahmet Gazi Medresesi yakın çevresi ve Menteşe Mezarlığı'dır.

Araştırma alanında tespit edilen bitki türlerinden; *Nerium oleander* (Zakkum), *Fraxinus excelsior* (Adi Dişbudak), *Cupressus arizonica* (Arizona Servisi), *Platanus orientalis* (Doğu Çınarı**)** *ve Eucalyptus camaldulensis* (Okaliptus) dış mekân süs bitkisidir ve bu

bitki türleri araştırma alanında sadece Beçin I. Derece Arkeolojik Sit Alanı içinde yer alan Ahmet Gazi Medresesi'nin doğusunda saptanmıştır (Şekil 4.16). Araştırma alanında sadece bu alanda rastlanan bu bitki türleri, I. derece arkeolojik sit alanı içinde önemli bir konumda bulunmakta ve yan yana sıralanmaktadır. *Nerium oleander* (Zakkum), *Fraxinus excelsior* (Adi Dişbudak), *Cupressus arizonica* (Arizona Servisi), *Platanus orientalis* (Doğu Çınarı**)** *ve Eucalyptus camaldulensis* (Okaliptus) türleri çevre düzenleme çalışmaları sırasında dikilmiştir.

Şekil 4.16 Ahmet Gazi Medresesi'nin doğusunda yer alan bitki varlığı (Orijinal 2020)

Araştırma alanında tespit edilen bitki türlerinden, *Cupressus sempervirens* (Akdeniz Servisi) sadece Beçin I. Derece Arkeolojik Sit Alanı'nda bulunan Menteşe Mezarlığı alanı içinde saptanmıştır (Şekil 4.17).

Şekil 4.17 Menteşe Mezarlığı içinde yer alan bitki varlığı (Orijinal 2020)

Cupressus sp. (Servi Ağacı), özellikle Türk kültürü ve inanç değerlerinde "hayat ağacı" olarak nitelendirilmektedir. Servi ağacının kökleri doğumu, gövdesi yaşamı ve yapraklarının göğe doğru uzanması cennete ulaşma arzusunu simgelemektedir. Bu neden ile Türk toplumlarında servi ağacının mezarlık ve kutsal alanlara dikilmesi geleneği oluşmuştur (Kankal 2016).

Cupressus sempervirens (Akdeniz Servisi), Menteşe Mezarlığı içine, çevre düzenleme çalışmaları sırasında, mezarlık alanının vurgulanması amacı ile dikilmiştir.

4.4 Kültürel Özellikler

Bu bölümde Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nın tarihsel gelişim süreci, yerleşim dokusu, ulaşım altyapısı ve Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nda yer alan taşınmaz kültür varlıkları incelenmiştir.

4.4.1 Tarihsel gelişim

Beçin, çoğu 14. Yüzyıl Beylikler dönemine tarihlenen kültür varlıkları ile özellikle 14.Yüzyıl Batı Anadolu mimari özelliklerini bugüne aktaran önemli bir yerleşim alanıdır. Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nda bugün Bizans dönemi ve 14.Yüzyıl Beylikler dönemine ait kültür varlıkları bulunmaktadır. Alanda farklı dönemlere ait yapılar, yapı kalıntıları, arkeolojik kazılar ile açığa çıkarılması planlanan ve araştırmaları devam eden, işlevleri ve inşa edildikleri dönem belirlenememiş arkeolojik yapı kalıntıları bulunmaktadır.

Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nda 1987 ve 1971 yıllarında yapılan araştırma ve çalışmalar sırasında Beçin Kalesi içinde ve eteklerinde ortaya çıkan buluntuların Arkaik Dönem'e ait olduğu belirlenmiştir. 2007 yılında Beçin Kalesi'ne bayrak direği dikilmesi için yapılan çalışmalar sırasında buluntular elde edilmiştir ve buluntular tarih öncesi dönemler ile ilişkilendirilmiştir (Ünal vd. 2010).

Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nda özellikle Yunan ve Roma dönemlerine ait buluntular

yazılı kaynaklar ile desteklenememiştir. Beçin adının 14. Yüzyıl'a kadar herhangi bir kaynakta ya da kitabede yer almaması 14. Yüzyıl öncesi dönemlere ilişkin kültür varlıklarının nitelikleri ve tarihlenmesinde engel oluşturmaktadır (Ünal 2018).

- **Bizans Dönemi:** Yaklaşık 200 m yükseklikte bir tepe üzerinde yer alan Beçin Kalesi, Bizans döneminde inşa edilmiştir. Kalenin Bizans dönemine tarihlenmesi sebebi ile Beçin Kenti'nin bu dönemde askeri amaçla, bir savunma merkezi olarak kullanıldığı düşünülmektedir. Beçin Kenti'nde bugün Beçin Kalesi ile birlikte Bizans döneminde inşa edildiği tespit edilen bir şapel bulunmaktadır. 14. Yüzyıl'da Anadolu'da Türkler, Bizans Devleti'ne ait yerleşim alanlarını fethetmiş ve özellikle fethettikleri bu yerleşim alanlarında bulunan mevcut kalelere yerleşmişlerdir (Baykara 2001). Beçin Kalesi'nin Bizans döneminde inşa edilmesi, yerleşim alanlarının kale içi ile sınırlı kalması ve şapelin küçük ölçekli olması Beçin Kenti'nin Bizans döneminde küçük bir yerleşim alanı olduğunu desteklemektedir (Ünal 2018). Bizans dönemi Beçin Kenti'nin Menteşeoğulları Beyliği tarafından fethedilmesi ile sonlanmış; Menteşeoğulları Beyliği Beçin Kalesi içine yerleşmiş ve Beçin Kenti hızla gelişmiştir.

- **14. Yüzyıl Beylikler Dönemi (Menteşeoğulları Beyliği (1300-1425) Dönemi):** Anadolu Selçuklu Devleti (1075-1308)'nin zayıflaması ve yıkılması sonrasında Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde varlığını sürdüren Anadolu Beyliklerinden biri olan Menteşeoğulları Beyliği, deniz kuvvetleri komutanı olarak bilinen Menteşe Bey tarafından Anadolu'nun güneybatısına kurulmuştur. Menteşeoğulları Beyliği'nin kurucusu Menteşe Bey Muğla İli'ni de içine alan Karya Bölgesi'ni (Şekil 4.18) Bizans İmparatorluğu ile savaşarak elde etmiştir ve Menteşeoğulları Beyliği Anadolu'da (Şekil 4.19) 1261-1425 yılları arasında hüküm sürmüştür (Duran 2002).

Şekil 4.18 Karya bölgesinin konumu (Stier 1985)

Şekil 4.19 14.Yüzyıl'da Menteşeoğulları Beyliği'nin sınırları (Sinavex 2015)

Menteşe Bey'den sonra, yerine Menteşeoğlu Mesud Bey geçmiştir. Mesud Bey, oluşturduğu güçlü donanma ile 1300 yılında Rodos Adası'nı fethetmiştir (Wittek 1999). Rodos Adası 1314 yılında St. Jean şövalyeleri tarafından tekrar işgal edilmiştir. Mesud Bey 1320'den sonra yerine oğlu Menteşeoğlu Orhan Bey geçmiştir. Orhan Bey (1319-1344)'in, işgal tehditlerine karşı savunmanın daha kolay olduğu ve topografik yapısıyla alana hâkim bir tepe üstünde yer alması sebebi ile hem bir savunma hem de yerleşim merkezi olarak Beçin kentini inşa etmiştir (Ünal vd. 2010).

Ünal (2018)'e göre, Beçin'in kentinin ve Menteşeoğulları Beyliği'nin gelişmesinde Orhan Bey ve Venedikliler arasında 1331 tarihide yapılan ticaret antlaşması önemli rol oynamıştır.

Orhan Bey'den sonra oğlu İbrahim Bey (1344-1360) ve daha sonra Musa Bey (1360-1375), Musa Bey'in ölümü sonrası 1375'de Musa Bey'in kardeşi Ahmet Gazi Bey Beçin'e hükmetmiştir. Ahmet Gazi Bey başkent olarak seçtiği Beçin'de inşa ettirdiği medrese, imaret, zaviye ve hamamdan oluşan külliyesine Orhan Camii'ni de dahil etmiştir (Ünal vd. 2010).

Osmanlı Devleti'nin Anadolu'da büyüme isteği doğrultusunda Yıldırım Bayezid (1389-1402)'in, 1390 yılında çıktığı Anadolu seferi ile o dönemlerde Menteşe olarak adlandırılan Muğla İli, Beçin toprakları hariç Osmanlı hakimiyetine geçmiştir. Ahmet Gazi Bey'in ölüm tarihi olan 1391 yılına kadar Beçin'de hüküm sürmüştür. Ahmet Gazi Bey yaptırdığı medresenin ana eyvanında toprağa verilmiştir (Ünal 2018).

Ahmet Gazi Bey'in hükümdarlığı sonrasında beylik 1402 yılına kadar Osmanlı egemenliğine girmiş; kardeşi Mehmet Bey ile Mehmet Bey'in oğlu İlyas Bey Timur İmparatorluğu kurucusu ve hükümdarı Timur ile birlik olmuştur. Timur, Ankara Savaşı ile Yıldırım Bayezid'den Anadolu Beyliklerinin eski yerlerini almıştır ve Menteşeoğlu İlyas Bey'e de Menteşe'yi vermiştir (Acar 2012).

Menteşeoğlu İlyas Bey ile açılan bu yeni dönem ile 18 yıl Beçin'de hüküm sürmüştür ve Beçin'e birçok eser kazandırmıştır. Kepez Mevkii'nde yer alan cami, medrese ve hamam İlyas Bey tarafından yaptırılmıştır (Ünal 218). İlyas Bey'in ölümü (1421) ile Menteşe toprakları, 1424 yılında, bütünü ile Osmanlı Devleti'ne katılmıştır.

- **Osmanlı Dönemi:** Başkent olma özelliğini Osmanlı egemenliğine girerek kaybeden Beçin, Osmanlı Dönemi'nde vakıflar, vergi tespiti, nüfus sayımı, iç güvenlik sorunları, asker alma ve merkeze yapılan şikâyetler söz konusu olduğunda resmi belgelerde yani yazılı kaynaklarda yer almıştır (Ünal vd. 2010).

15.Yüzyıl'da Osmanlı Devleti ile Rodos'taki St. Jean şövalyeleri arasında olan sorunlar nedeniyle Fatih Sultan Mehmet tarafından Beçin'in güvenliğinden sorumlu subaşılara (Osmanlı döneminde, savaş zamanı güvenlik işlerine barış zamanı da vergi toplamakla görevlendirilen kişiler) önemli görevler verilmiştir (Ünal vd. 2010).

1530, 1562 ve 1571 yıllarına ait belgelerde halkın yaşadığı bazı sorunları ve şikayetleri İstanbul'a ilettiği ve sorunların çözüldüğü kayıtlara geçirilmiştir (Ünal 2018).

Osmanlı Devleti döneminde Beçin kenti surları ihmal edilmiştir. Çünkü Beçin Kalesi askeri merkez olarak kullanılmış, askerler bu alana yerleştirilmiş ve tehlikeli durumlarda Beçin halkı bu alana sığınmıştır. 1580 yılında kalenin güçlendirilmesi için duvarlar onarılmıştır. Ancak alınan önlemler yetersiz kalmış, özellikle 1596 ve 1609 yılları arasında Beçin Kalesi saldırıya uğramış ve zarar görmüştür. 1610 yılında yöre halkı Beçin Kalesi içine yerleşmiştir. Beçin Kalesi'ne özellikle korsanlar tarafından yapılan yoğun saldırı ve tehditler sonucunda 1610 tarihinde, Menteşeoğulları Beyliği tarafından inşa edilen Orta Çağ Türk kenti örneği olan Beçin Kenti terk edilmiştir (Ünal vd. 2010)

- **Cumhuriyet Dönemi:** Beçin Kenti'nde 17. Yüzyıl başında, kent sakinleri tamamıyla Beçin Kalesi'ne yerleşmiş, devam eden tehditler sonucunda kent terk edilmiştir, sadece birkaç aile iç kalede yaşamaya devam etmiş; 1950'li yıllarda kale içinde oturan son aileler de Beçin'i terk etmiştir. Beçin Kenti'nde 1975 yılından bugüne arkeolojik kazı çalışmaları devam etmektedir. 1994 yılında I. derece sit sınırları, 1997 yılında III. derece sit sınırları belirlenerek Beçin "arkeolojik sit alanı" olarak tescillenmiştir. 2012 yılında Beçin Arkeolojik Sit Alanı UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesi'ne alınmıştır (Muğla İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü 2020c).

4.4.2 Beçin arkeolojik sit alanı yerleşim dokusu

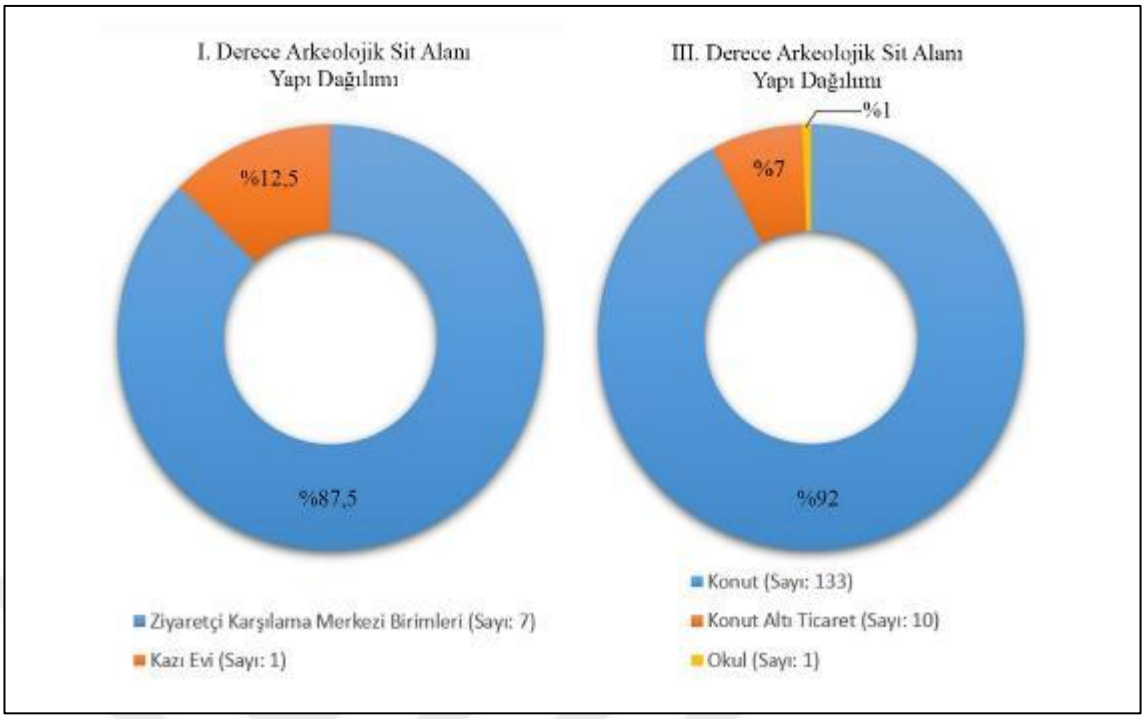
Bu bölümde Beçin Arkeolojik Sit Alanı içinde yer alan taşınmaz kültür varlıkları tanımlanmış; I. derece ve III. derece sit alanlarının özellikleri değerlendirilmiştir.

Beçin Beldesi'nde yer alan araştırma alanında yerleşim dokusu araştırılırken; araştırma alanında yer alan yapıların işlevleri ve kat sayıları değerlendirilmiştir.

I. derece sit alanı sınırları içinde yapıların işlevleri incelendiğinde, taşınmaz kültür varlıkları dışında alanda ziyaretçi karşılama merkezi birimleri ve kazı evinin yer aldığı 8 yapı görülmektedir. III. derece sit alanı içinde 144 yapı yer almaktadır. Yapıların işlevleri; konut, konut altı ticaret ve okul şeklindedir. Yapıların işlevlerine ait bilgiler Çizelge 4.4'de ve yapıların işlevlerine ait oranlar Şekil 4.20'de verilmiştir.

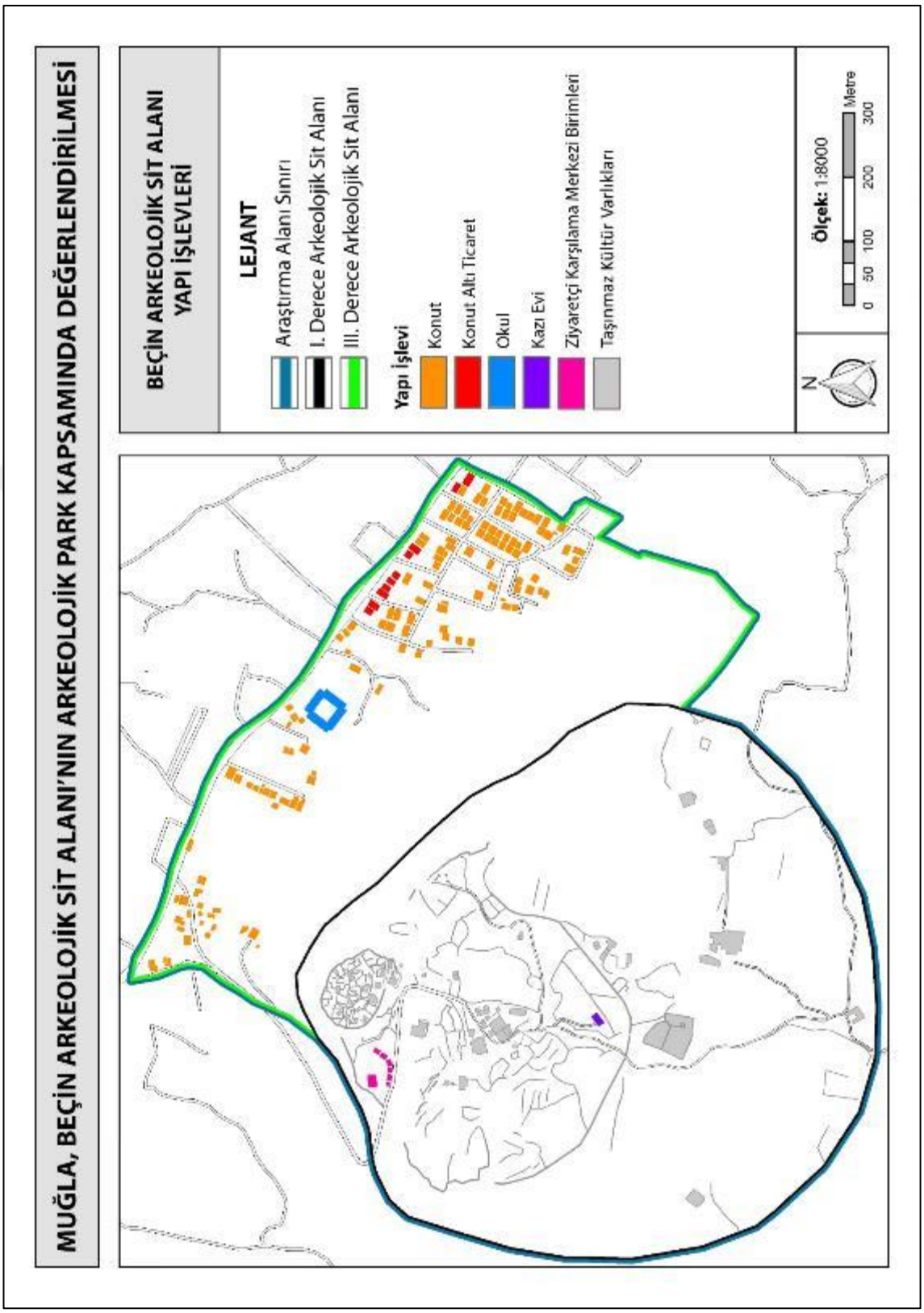
Çizelge 4.4 Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nda yer alan yapıların işlevleri (Milas Belediyesi 2020)

	Yapı İşlevi	**Sayı**
I. Derece Arkeolojik Sit Alanı	Ziyaretçi Karşılama Merkezi Birimleri	7
	Kazı Evi	1
		Toplam: 8
III. Derece Arkeolojik Sit Alanı	Konut	133
	Konut Altı Ticaret	10
	Okul	1
		Toplam: 144

Şekil 4.20 Sit derecelerine göre yapı işlevlerine ait oranlar (Milas Belediyesi 2020)

I. derece arkeolojik sit alanı içinde yer alan 8 yapıdan 7'si (%87,5) turizm amaçlı kullanılan ziyaretçi karşılama merkezi birimi, 1'i (%12,5) kazı evi olarak kullanılmaktadır. III. derece arkeolojik sit alanı içinde bulunan 144 yapının 133'ü (%92) konut, 10'u (%10) konut altı ticari yapı, 1'i (%1) okul olarak kullanılmaktadır (Şekil 4.21).

Şekil 4.21 Beçin Arkeolojik Sit Alanı yapı işlevleri (Harita Genel Müdürlüğü 2020 ve Milas Belediyesi 2020)

I. derece arkeolojik sit alanı içinde yer alan 8 yapı, bilimsel çalışmalar için kullanılan kazı evi ile turizm amaçlı olarak inşa edilmiş ziyaretçi karşılama merkezine ait birimleridir. Ziyaretçi karşılama merkezi yapıları; gişe, tuvalet, kafeterya, bilgilendirme salonu ve satış mağazasıdır. Ziyaretçi karşılama merkezi ahşap yığma sistem ile inşa edilmiştiri kırma çatılı ve kiremit kaplıdır (Şekil 4.22).

Şekil 4.22 Beçin Arkeolojik Sit Alanı (a) ziyaretçi karşılama merkezi (Orijinal 2020), (b) kazı evi (Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Uygulamalar Dairesi Başkanlığı 2016)

III. derece arkeolojik sit alanında görülen yerleşim dokusu, geleneksel konut dokusu özelliği taşımamaktadır (Şekil 4.23). Yapılar, betonarme ya da yığma yapısal sistem ile tuğla ya da gaz beton kullanılarak inşa edilmiştir. Konut alanı; müstakil evler ve apartmanlardan oluşmakta, özellikle Milas-Ören yolu üzerinde yer alan konutların alt katları ticari amaçla kullanılmaktadır (Şekil 4.24).

Şekil 4.23 III. derece arkeolojik sit alanında yer alan konutlar (Google Earth 2020)

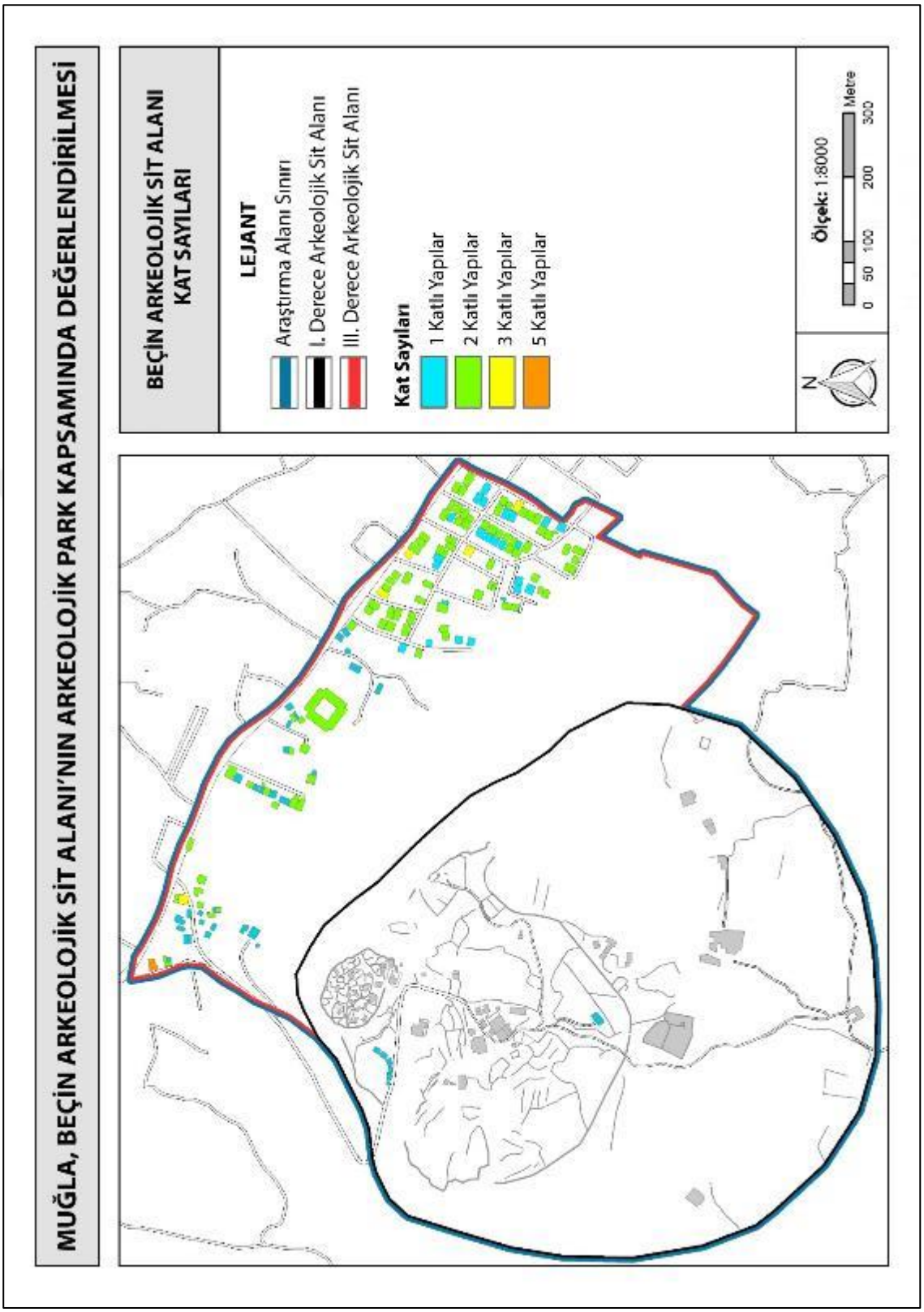
Şekil 4.24 III. derece arkeolojik sit alanında yer alan konut altı ticari yapılar (Google Earth 2020)

Yerleşim dokusu incelenirken, arazi çalışmaları ve Milas Belediyesi'nden elde edilen imar planları ile araştırma alanı içinde bulunan yapıların kat sayıları belirlenmiş, Çizelge 4.5 ve kat sayıları haritası (Şekil 4.25) oluşturulmuştur.

Çizelge 4.5 Beçin Arkeolojik Sit Alanı yapı kat sayıları (Milas Belediyesi 2020) (Milas Belediyesi'nden alınan imar planlarından yararlanılarak oluşturulmuştur.)

Yapı Kat Sayısı	Yapı Sayısı	Yüzde (%)
1 Katlı	59	39
2 Katlı	87	57
3 Katlı	5	3
5 Katlı	1	1
	Toplam: 152	Toplam: 100

Araştırma alanında yer alan I. derece arkeolojik sit alanı içinde yer alan 8 yapı (ziyaretçi karşılama merkezi birimleri ve kazı evi) tek katlı olarak inşa edilmiştir. III. derece arkeolojik sit alanı içinde yer alan 144 yapıdan, okul iki katlı, konutların 57'si tek katlı, 76'sı iki katlı, 5'i üç katlı ve 1'i beş katlıdır. Kat sayısı 3 veya 5 olan yapıların sayısının az oluşu sebebi ile iki katlı yapıların arazi çalışmaları sırasında yapılan analiz- etüd çalışmalarında da hakim olduğu belirlenmiştir.

Şekil 4.25 Beçin Arkeolojik Sit Alanı kat sayıları (Milas Belediyesi 2020)

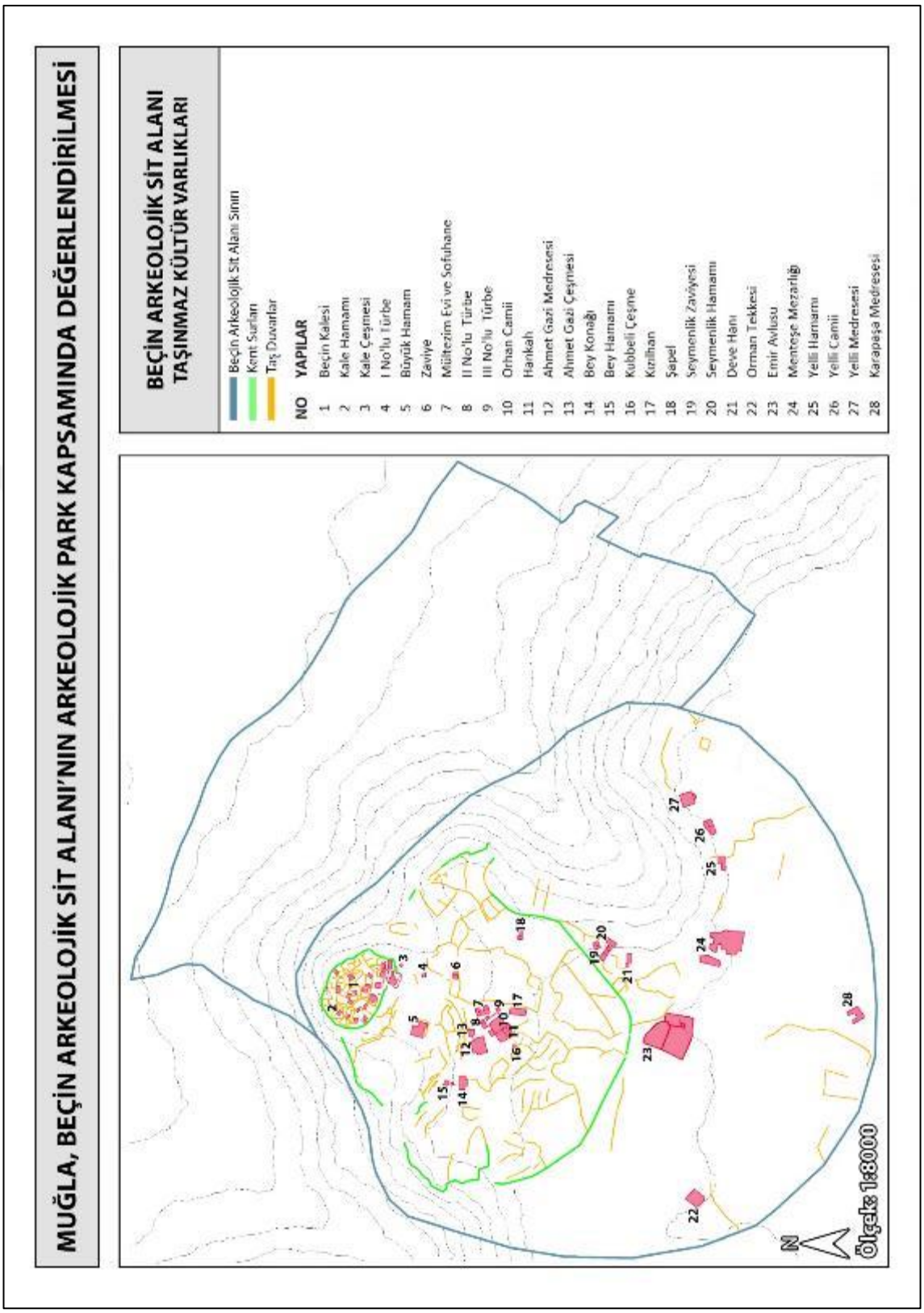
Şekil 4.26'da araştırma alanı içinde yer alan konut alanı ile birlikte Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nda bulunan Beçin Kalesi görülmektedir. Beçin Kalesi, topografik yapı ve yerleşim dokusunu oluşturan yapıların kat yüksekliğinin az oluşu sebebi ile araştırma alanı içinde dikkat çekmekte ve alana hakim olmaktadır.

Şekil 4.26 Beçin Kalesi ve yerleşim dokusu (Anonymous 2014).

4.4.2.1 Beçin arkeolojik sit alanı taşınmaz kültür varlıkları

Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nda bugün özellikle Bizans dönemi ve 14.Yüzyıl Beylikler Dönemi'ne ait eserler yer almaktadır. Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nda yapılan arkeolojik kazı çalışmaları ve araştırmalar sonucunda tanımlanan kültür varlıklarının konumlarını gösteren yerleşim planı Şekil 4.27'de, kültür varlıklarının adları ve inşa edildikleri dönem ise Çizelge 4.6'da verilmiştir.

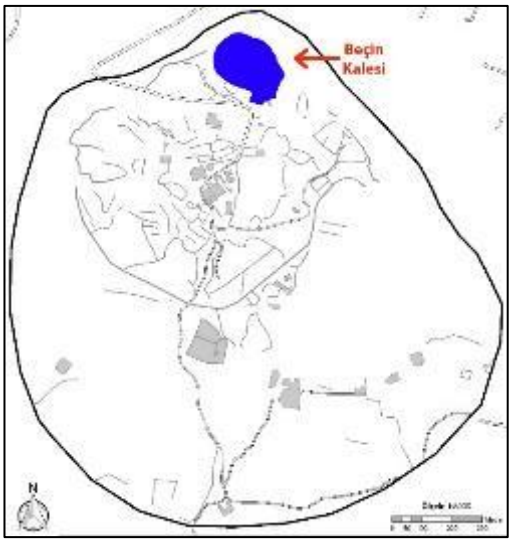

Şekil 4.27 Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nda yer alan taşınmaz kültür varlıkları (Milas Belediyesi'nden alınan veriler ile Ünal vd. 2010'in kitabından yararlanılarak oluşturulmuştur.)

Çizelge 4.6 Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nda yer alan taşınmaz kültür varlıkları (Ünal vd. 2010)

NO	YAPILAR	İNŞA EDİLDİĞİ DÖNEM
1	Beçin Kalesi	(?)
2	Kale Hamamı	14.YY
3	Kale Çeşmesi	15. YY
4	I No'lu Türbe	14. YY İkinci Yarısı
5	Büyük Hamam	14. YY İkinci Yarısı
6	Zaviye	14. YY İkinci Yarısı
7	Mültezim Evi ve Sofuhane	14. YY Sonu 15.YY Başı
8	II No'lu Türbe	14.YY Ortası
9	III No'lu Türbe	15. YY Başı
10	Orhan Camii	14.YY (1330-1335)
11	Hankah	14.YY
12	Ahmet Gazi Medresesi	14.YY (1375-1376)
13	Ahmet Gazi Çeşmesi	14.YY
14	Bey Konağı	15. YY Başı
15	Bey Hamamı	15. YY
16	Kubbeli Çeşme	14. YY
17	Kızılhan	15. YY
18	Şapel	13. YY
19	Seymenlik Zaviyesi	14. YY İkinci Yarısı
20	Seymenlik Hamamı	14. YY İkinci Yarısı
21	Deve Damı Hanı	14. YY İkinci Yarısı
22	Orman Tekkesi	14. YY Sonu 15.YY Başı
23	Emir Avlusu	14. YY Sonu
24	Menteşe Mezarlığı	14. YY İkinci Yarısı-15. YY Ortası
25	Yelli Hamamı	15. YY
26	Yelli Camii	14. YY Sonu 15.YY Başı
27	Yelli Medresesi	14. YY Sonu 15.YY Başı
28	Karapaşa Medresesi	14. YY Sonu 15.YY Başı

- **Beçin Kalesi:** Kale, Milas Ovası'na hâkim bir noktada yaklaşık 200 metre yüksekliğe sahip bir tepenin üzerinde yer almaktadır (Şekil 4.28). Bizans döneminde inşa edildiği tespit edilen Beçin Kalesi, tarihin farklı dönemlerinde hem bir savunma hem de yerleşim merkezi olarak kullanılmıştır (PAÜ Beçin Kalesi Resmi Web Sitesi 2020).

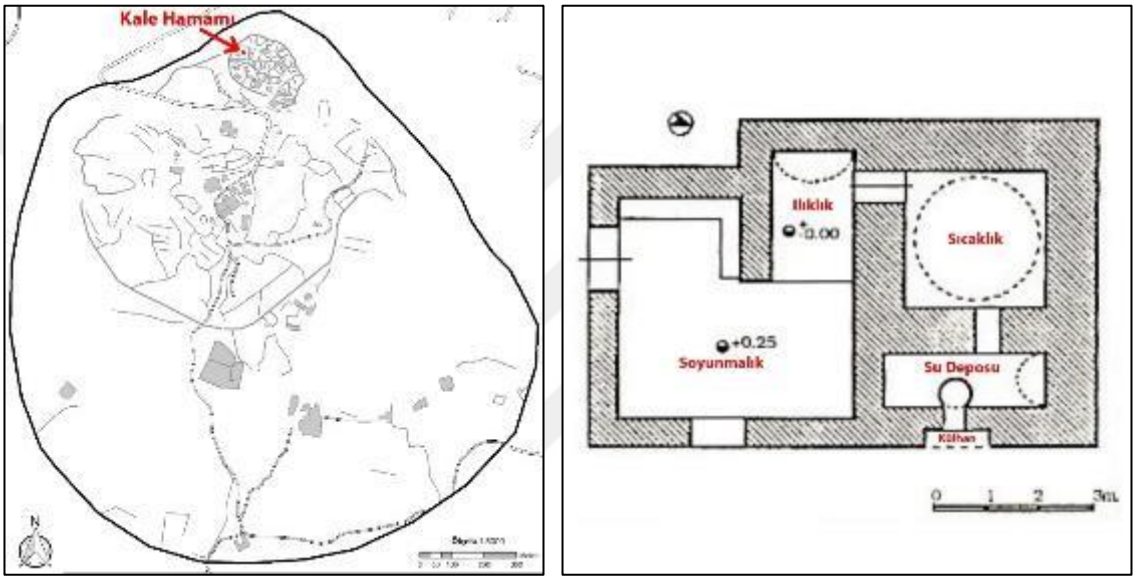
Şekil 4.28 Beçin Kalesi konumu (Milas Belediyesi 2020) ve kalenin mevcut durumu (Orijinal 2020)

Kale girişine merdivenler ile ulaşılmaktadır. Kale girişi tonoz ile örtülüdür ve tonoz iç kaleye geçiş sağlamaktadır (Şekil 4.29). Bugün patika yollar ile dolaşımın sağlandığı kalede tek veya iki odalı konut kalıntıları ile hamam yapısı yer almaktadır (PAÜ Beçin Kalesi Resmi Web Sitesi 2020). Moloz taş ile inşa edilen kale surlarının bazı bölümlerinde kesme taş da kullanılmıştır.

Şekil 4.29 Beçin Kalesi girişi (Orijinal 2020)

- **Kale Hamamı:** Beçin Kalesi içinde yer alan hamam dikdörtgen planlıdır ve moloz taş ile 14. Yüzyıl'da inşa edilmiştir (Şekil 4.30). Hamam; "L" şeklinde bir soyunmalık, beşik tonoz ile örtülü ılıklık, kubbe ile örtülü sıcaklık, beşik tonoz ile örtülü su deposu ve külhandan oluşmaktadır (Şekil 4.31). Kale Hamamı tek yıkanma bölümü bulunması ve küçük boyutları sebebi ile kamu kullanımına açık olmayan bir hamam niteliğindedir (Duran 2002). Yapı taş yığma sistem ile duvar moloz taş, tuğla ve kesme taş kullanılarak inşa edilmiştir (Oduncular 2012).

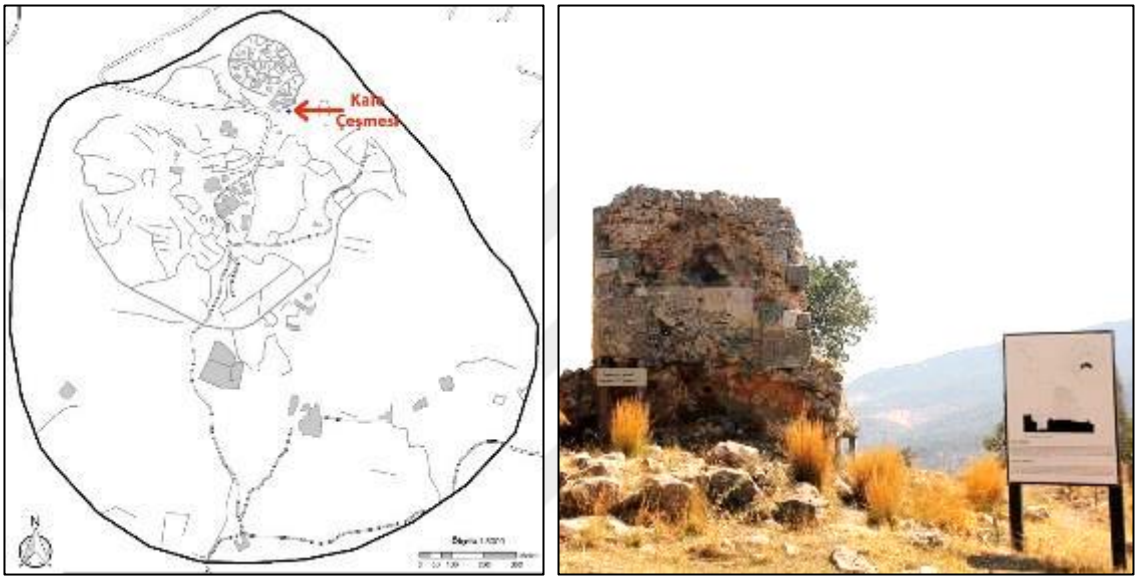

Şekil 4.30 Kale Hamamı'nın konumu (Milas Belediyesi 2020) ve plan şeması (Duran 2002)

Şekil 4.31 Kale Hamamı (Şaşmaz 2019)

- **Kale Çeşmesi:** Kale girişinin sağında bulunan yapı "Kale Çeşmesi" olarak adlandırılmıştır. 15. Yüzyıl'da inşa edilen çeşmenin bir bölümü bugüne ulaşmıştır. Çeşme, farklı tür ve boyutlarda kesme taş kullanılarak, tek cephe ve sivri kemer nişli olarak taş yığma sistem ile inşa edilmiştir (Şekil 4.32). Yapının yüzündeki kemer içinde yekpare taştan oyma tek lüleli bir ayna taşı yer almaktadır (Şekil 4.33) (PAÜ Beçin Kalesi Resmi Web Sitesi 2020)

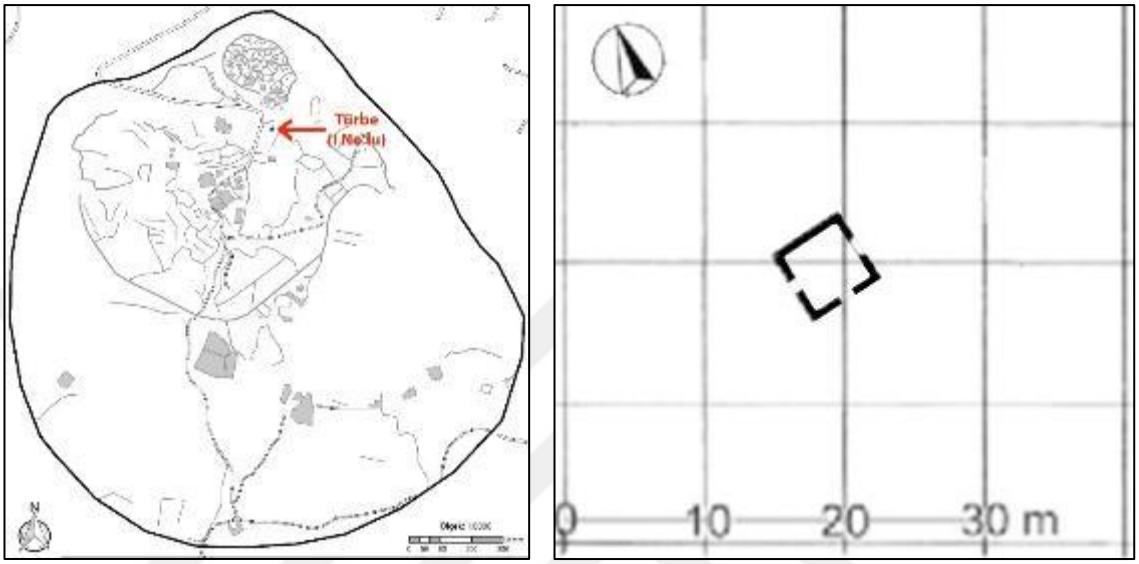

Şekil 4.32 Kale Çeşmesi'nin konumu (Milas Belediyesi 2020) ve mevcut durumu (Şaşmaz 2019)

Şekil 4.33 Kale Çeşmesi (Orijinal 2020)

- **Türbe (I No'lu):** Beçin Kalesi'nin güneyinde yer almaktadır. Kare planlı türbe duvarlarında kırma taş, köşe birleşim noktalarında devşirme kesme taş kullanılarak taş yığma sistem ile 15. Yüzyıl'da inşa edilmiştir (Şekil 4.34) (Oduncular 2012). Kubbe ile örtülü olduğu belirlenen türbenin üst örtüsü yıkılmıştır (Şekil 4.35) (Ünal vd. 2010).

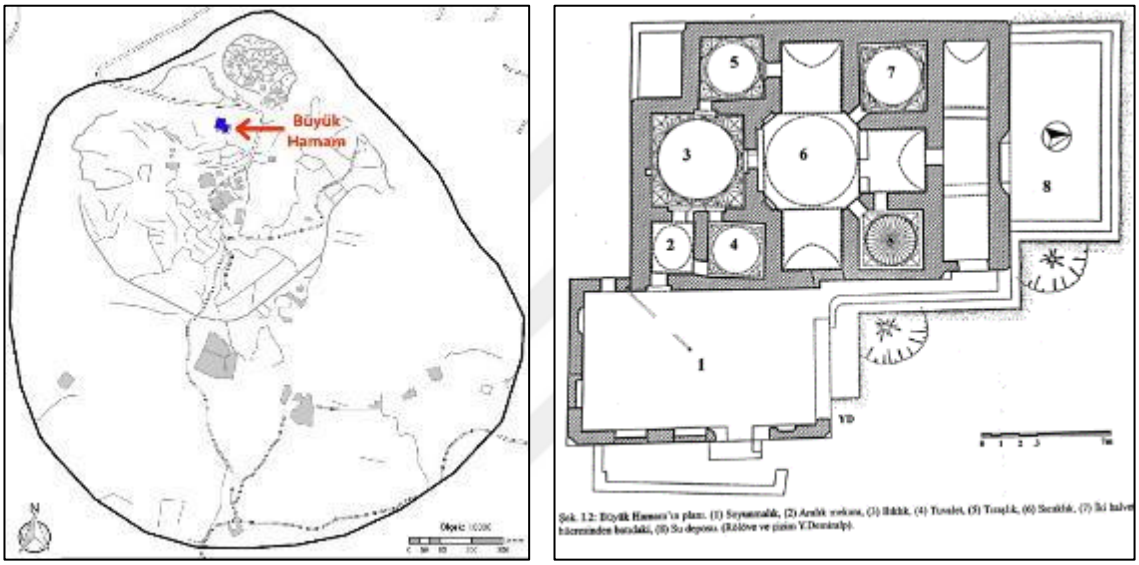

Şekil 4.34 Türbe (I No'lu) konumu (Milas Belediyesi 2020) ve planı (Demiralp 2004)

Şekil 4.35 Türbe (I No'lu) (Orijinal 2020)

- **Büyük Hamam:** Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nda yer alan en büyük hamam olan Büyük Hamam Beçin Kalesi'nin girişinin güneybatısında yer almaktadır. 14. Yüzyıl'da inşa edilen hamam dikdörtgen planlı, üç eyvanlı ve köşe hücrelidir. Yapıda; soyunmalık, aralık mekanı, ılıklık, tıraşlık, sıcaklık, halvet hücresi ve su deposu bulunmaktadır. Hamam'ın üç eyvanı ile su deposu beşik tonoz örtülü, diğer tüm birimler kubbe ile örtülmüştür (Şekil 4.36) (Şekil 4.37) (Duran 2002). Yapı taş yığma sistem ile moloz taş ve kesme taş kullanılarak inşa edilmiştir (Oduncular 2012).

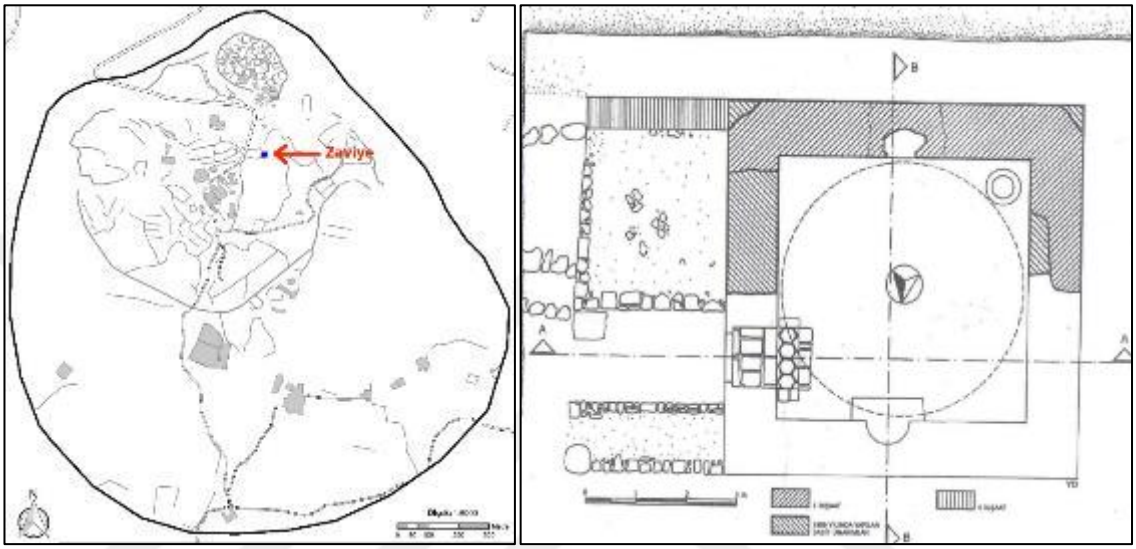

Şekil 4.36 Büyük Hamam'ın konumu (Milas Belediyesi 2020) ve Büyük Hamam plan şeması (Ünal vd. 2010).

Şekil 4.37 Beçin Kalesi'nden Büyük Hamam'ın görünüşü (Orijinal 2020).

- **Zaviye:** Zaviye Ahmet Gazi Medresesi'nin yaklaşık 80 m. doğusunda yer almaktadır. Yapı kare planlı ve tek mekanlı olup kubbe ile örtülmüştür (Şekil 4.38) (Ünal vd. 2010). Zaviyenin duvarlarında kırma taş ve aralarında horasan harcı, köşe birleşim noktalarında kesme taş kullanılarak taş yığma sistem ile inşa edilmiştir (Şekil 4.39) (Oduncular 2012).

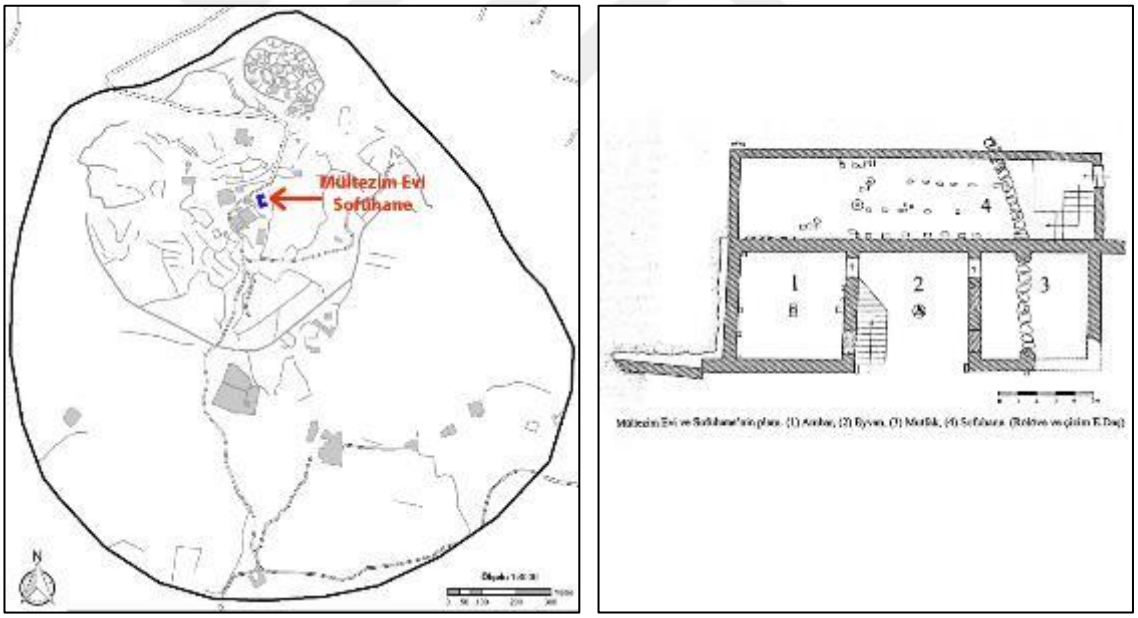
Şekil 4.38 Zaviyenin konumu (Milas Belediyesi 2020) ve plan şeması (Demiralp 1997, Oduncular 2012).

Şekil 4.39 Zaviye'nin mevcut durumu (Orijinal 2020

- **Mültezim Evi ve Sofuhane:** Ahmet Gazi Medresesi'nin güneydoğusunda bulunan Mültezim Evi, bir eyvanın iki yanında yer alan kare planlı ambar ve mutfaktan

oluşmaktadır (Şekil 4.40) (Şekil 4.41). Konut olarak kullanılan Mültezim Evi, ahşap iskelet sistem ile moloz taş ve kesme taş kullanılarak 14. Yüzyıl'da inşa edilmiştir. İki katlı olduğu belirlenen yapının 17. Yüzyıl'da bir yangın sonucunda tahrip olduğu, yapılan arkeolojik kazı çalışmalarında tüm mekanlarında kömürleşmiş ahşap parçalar bulunması ile tespit edilmiştir. Bugün alt kat planı kesin olarak saptanan yapının yangın nedeni ile üst kat plan şeması belirlenememiş; ancak, oturma ve yatak odalarının evin üst katında bulunduğu saptanmıştır. 2000 yılı arkeolojik kazı çalışmaları sırasında Mültezim Evi'nde yaklaşık 60.000 Osmanlı akçesi ve 850'ye yakın Avrupa kökenli paradan oluşan bir define bulunmuştur ve define "Beçin Definesi" olarak adlandırılmıştır. (Ünal vd. 2010). Sofuhane, dikdörtgen planlıdır ve yapının doğu duvarı ile Mültezim Evi'nin batı duvarı bitişiktir. Ancak; Mültezim Evi ve Sofuhane'nin birbiri ile ilişkili yapılar olmadığı belirlenmiştir. Sofuhane, dini amaçlar için kullanılan kamusal bir yapıdır. Yapı, taş yığma sistem ile moloz taş ve kesme taş kullanılarak inşa edilmiştir (Ünal 2018).

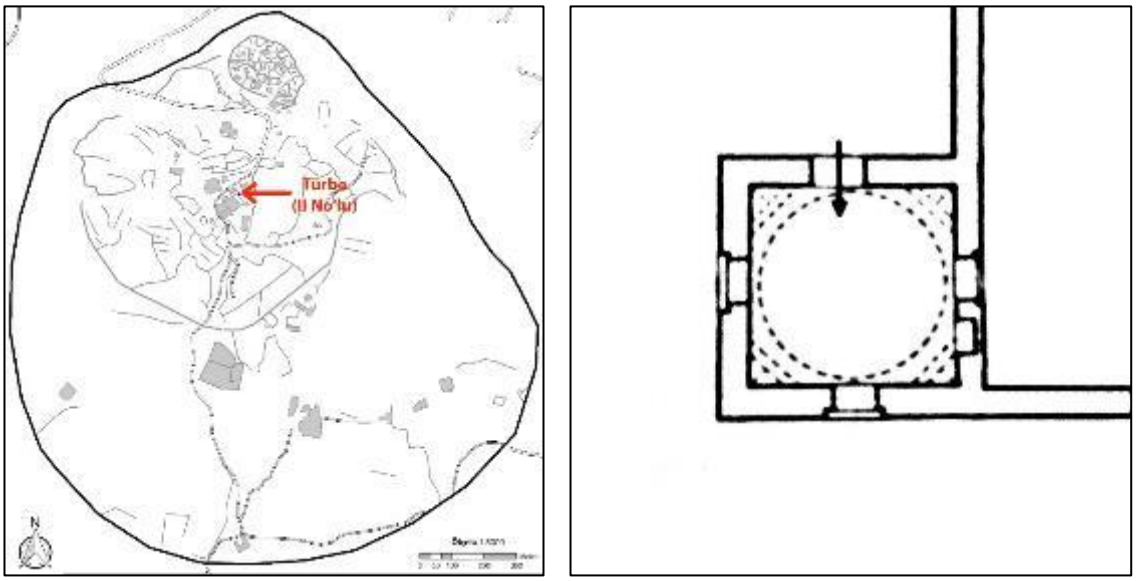

Şekil 4.40 Mültezim Evi ve Sofuhane'nin konumu (Milas Belediyesi 2020) ve Mültezim Evi ve Sofuhane plan şeması (Ünal vd. 2010)

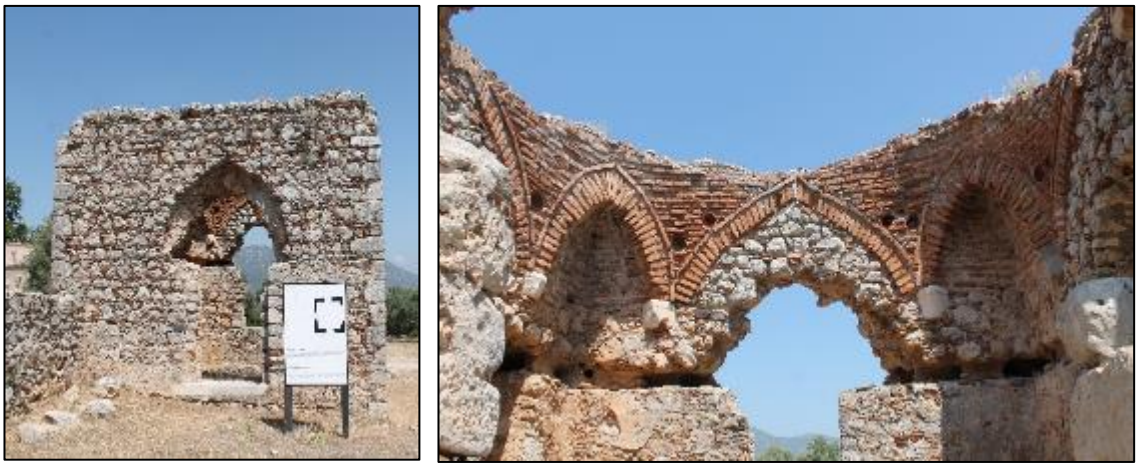

Şekil 4.41 Mültezim Evi ve Sofuhane mevcut durumu (Orijinal 2020)

- **Türbe (II No'lu):** Türbe, Orhan Camii'nin doğusunda, Sofuhane'nin batısında yer almaktadır. Yapı kare planlıdır ve taş yığma sistem ile duvarlarında moloz taş, köşe birleşim noktalarında kesme taş kullanılarak 14.Yüzyıl'da inşa edilmiştir Türbenin üst örtüsü kubbe biçimindedir (Şekil 4.42) (Oduncular 2012). Kubbeye geçişin sağlandığı trompların içinde akustiğe yardımcı olması ve yapı yükünün azaltılması amacı ile pişmiş testi ve testi parçaları yerleştirildiği tespit edilmiştir (Şekil 4.43) (Ünal vd. 2010)

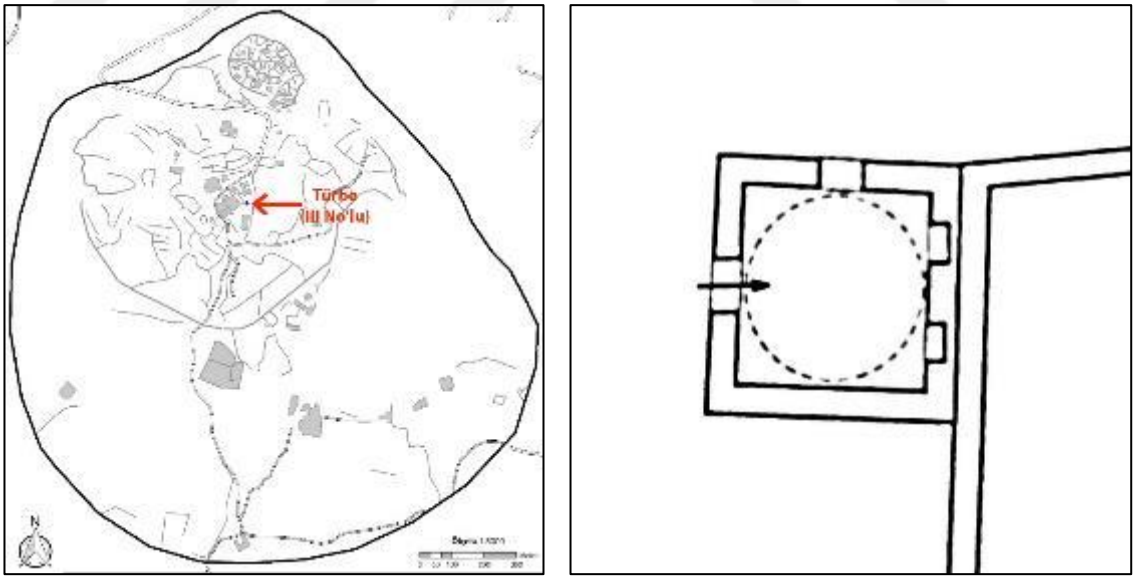

Şekil 4.42 Türbe'nin konumu (Milas Belediyesi 2020) ve plan şeması (Ünal vd. 2010)

Şekil 4.43 Türbe (II No'lu) mevcut durumu (Orijinal 2020)

- **Türbe (III No'lu):** Türbe, Orhan Camii'nin doğusunda, Türbe (II'No'lu)'nin güneyinde yer almaktadır. Yapı kare planlı olup (Şekil 4.44), taş yığma sistem ile duvarlarında moloz taş, kemerlerinde tuğla kullanılarak inşa edilmiştir (Şekil 4.45) (Oduncular 2012). Türbenin girişi doğu cephesi üzerinde bulunmaktadır. Türbenin kitabesi ve cephelerinde herhangi bir süslemesi bulunmamaktadır (Ünal 2018).

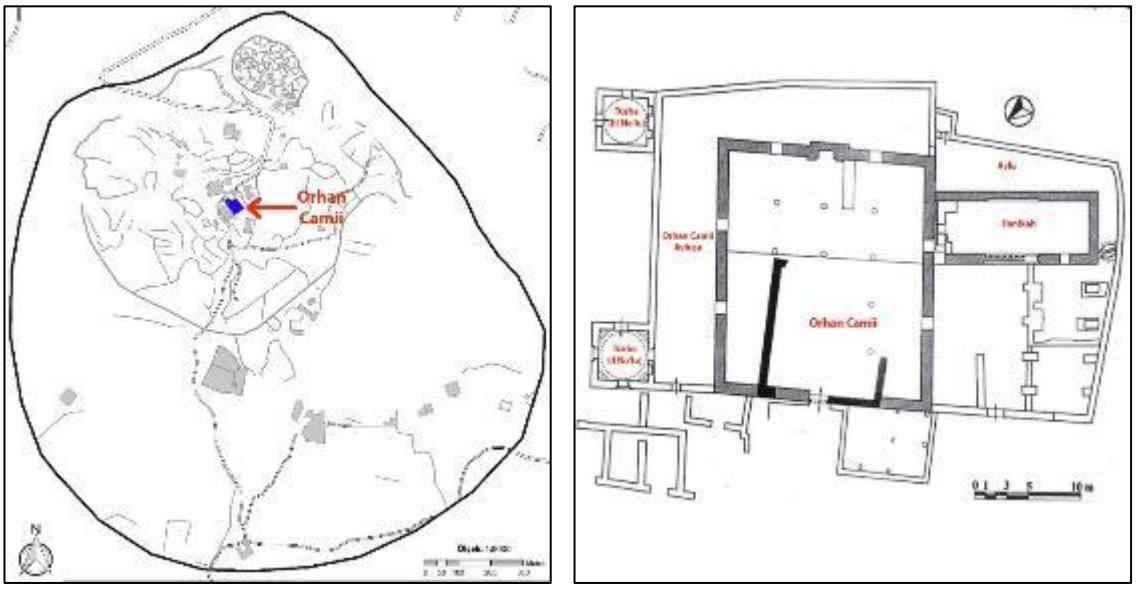

Şekil 4.44 Türbe'nin konumu (Milas Belediyesi 2020) ve plan şeması (Ünal vd. 2010)

Şekil 4.45 Türbe (III No'lu) mevcut durumu (Orijinal 2020)

- O**rhan Camii**: Cami, Beçin Kenti'nin ana caddesi üzerinde yer almaktadır. Orhan Camii'nin batı ve güney kenarı boyunca avlusu bulunmaktadır (Şekil 4.46). Bugün caminin dış duvarlarının alt kısmı, mihrap nişi ve giriş kapısının bir kısmı mevcuttur (Şekil 4.47) (Ünal 2018). Mihrap nişi, kıble duvarını ortalamaktadır. Yapı taş yığma sistem ile moloz taş, kesme taş ve tuğla kullanılarak inşa edilmiştir. Orhan Camii'nin üst örtüsüne ilişkin kesin bir bilgi bulunmamaktadır (Oduncular 2012).

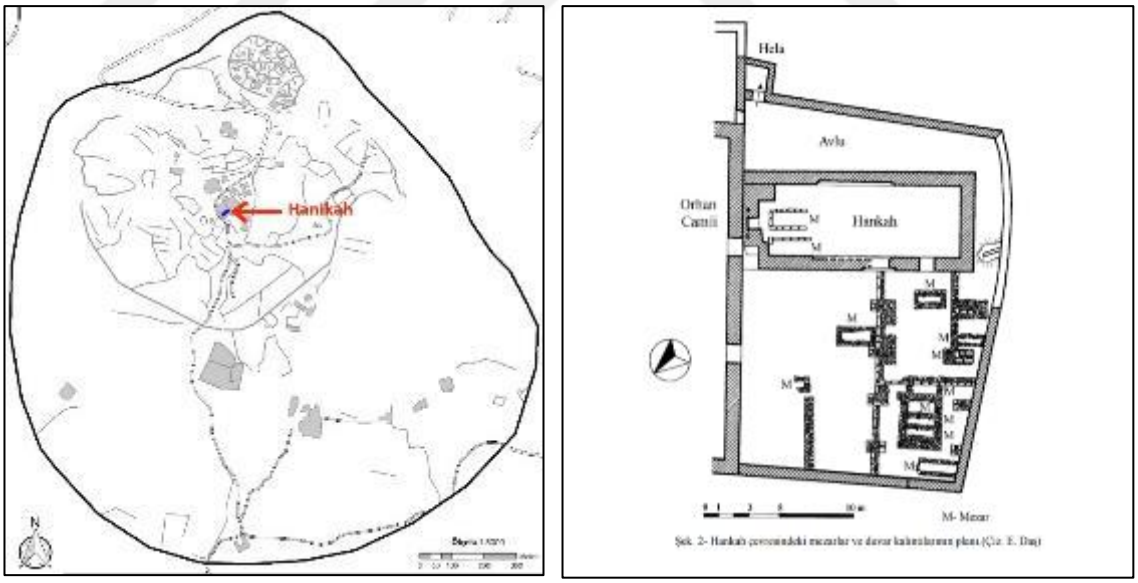

Şekil 4.46 Orhan Camii'nin konumu (Milas Belediyesi 2020) ve plan şeması (Ünal vd. 2010)

Şekil 4.47 (a) Orhan Camii giriş kapısı, (b) Orhan Camii mihrabı (Orijinal 2020)

- **Hanikah:** Yatay dikdörtgen planlı yapının doğu duvarı Orhan Camii'nin batı duvarına bitişiktir (Şekil 4.48). Dini bir yapı olan Hanikah, taş yığma sistem ile moloz taş ve kesme taş kullanılarak 14. Yüzyıl'da inşa edilmiştir (Şekil 4.49). Hanikah'ın dikdörtgen planın ortasının kubbe, iki yanda kalan kesimlerin ise birer tonozla örtülü olduğu saptanmıştır (PAÜ Beçin Kalesi Resmi Web Sitesi 2020).

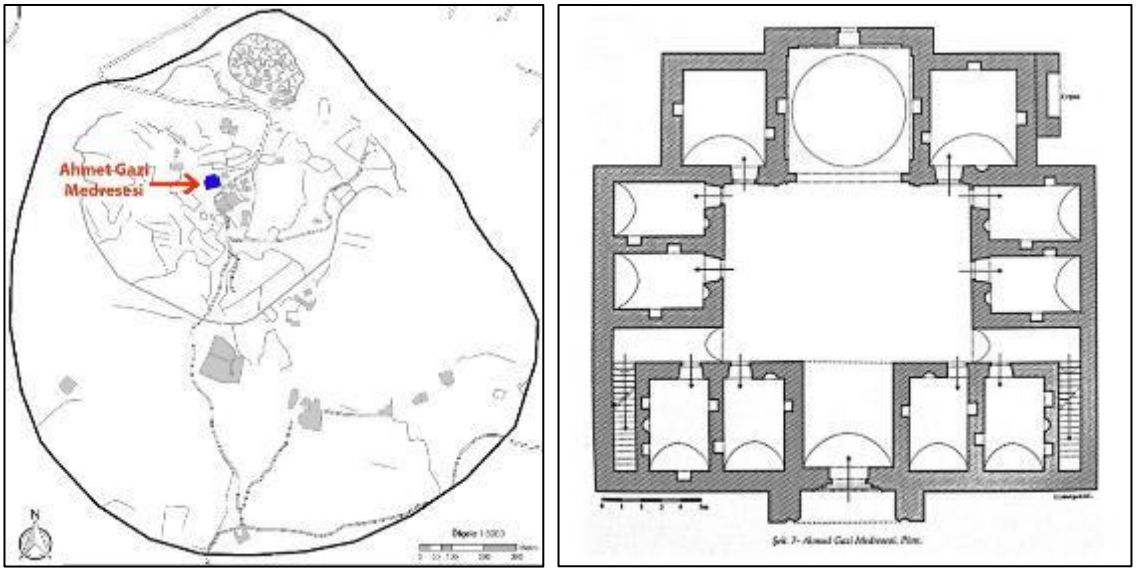

Şekil 4.48 Hanikah'ın konumu (Milas Belediyesi 2020) ve plan şeması (Ünal ve Demir 2004)

Şekil 4.49 Hanikah (Şaşmaz 2019)

- **Ahmet Gazi Medresesi:** Ahmet Gazi Medresesi, Beçin Kenti'nin ana caddesi üzerinde yer almaktadır. Giriş eyvanı ve ana eyvan olmak üzere iki eyvanlı, açık avlulu ve tek katlı bir yapıdır. Medrese taş yığma sistem ile kesme taş kullanılarak 14. Yüzyıl'da inşa edilmiştir (Şekil 4.50) (Oduncular 2012). Medreseye taç kapıdan girildiğinde giriş eyvanına ulaşılmaktadır. Medresenin avlusu dikdörtgen planlıdır. Ana eyvanın iki yanına yerleştirilen hücreler de dershane olarak kullanılmıştır. Dikdörtgen avlu etrafına dizilmiş sekiz adet öğrenci hücresi bulunmaktadır. Öğrenci hücrelerinin sade girişlerine karşın dershane olarak işlev gören mekanların girişleri silmeler ile bezenmiştir. Dar ve uzun iki yan bölüme açılan merdivenler ile çatıya erişim sağlanmaktadır (Ünal 2018).

Şekil 4.50 Ahmet Gazi Medresesi'nin konumu (Milas Belediyesi 2020) ve plan şeması (Ünal 2018)

Medrese bugüne kadar tamamen ayakta kalmış ve kitabesi bugüne ulaşmış Beçin'deki tek yapıdır. Taç kapıda giriş açıklığının üst kısmında bulunan kitabede yapının hicri 777 (miladi 1375) yılında Ahmet Gazi adına inşa edildiği belirtilmektedir (Şekil 4.51) (Ünal 2018).

Şekil 4.51 Ahmet Gazi Medresesi (a) taç kapısı, (b) kitabesi (Orijinal 2020)

Medrese'nin ana eyvanında Ahmet Gazi Bey'e ve kime ait olduğu belirlenemeyen iki mezar yer almaktadır. Ana eyvanın üstünde avluya bakan kemerin sağında ve solunda dikdörtgen biçimli beyaz mermer üzerinde beyliğin de sembolü olan flama tutan aslan kabartmaları yer almaktadır. Sağ tarafta bulunan flamada ise "Ahmed Gazi" yazmaktadır (Şekil 4.52) (PAÜ Beçin Kalesi Resmi Web Sitesi 2020).

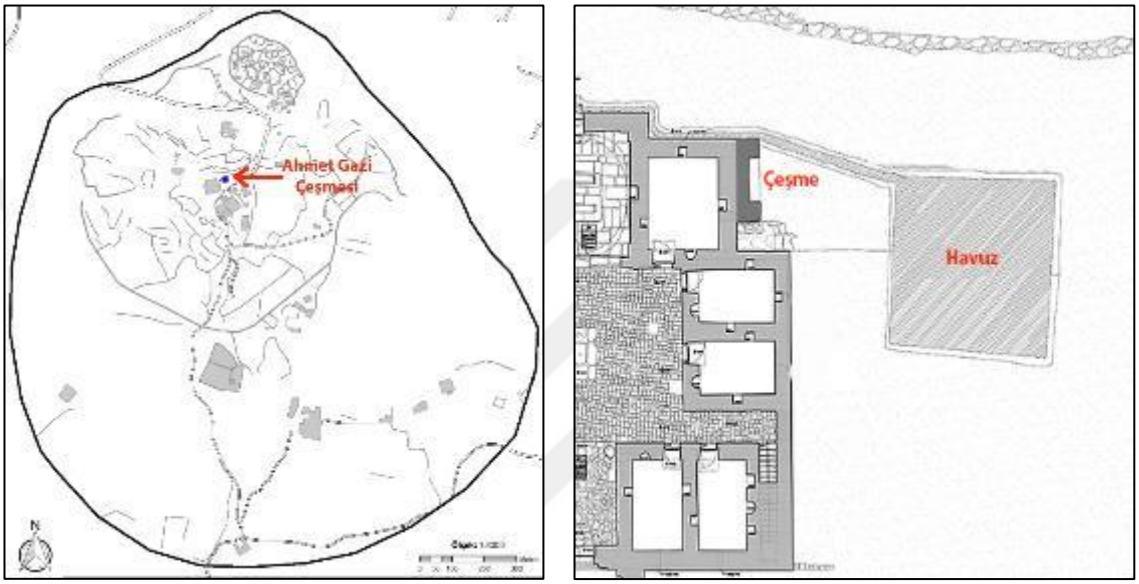
Şekil 4.52 Ahmet Gazi Medresesi ana eyvanı ve aslan kabartmaları (Orijinal 2020)

Ahmet Gazi Medresesi, restore edilerek yeniden işlevlendirilmiştir ve Milas Taş Eserler Müzesi olarak hizmet vermektedir. Müze içinde eser teşhiri dışında sinevizyon odası, Anadolu medrese örneklerinin minyatürleri, canlandırma odası yer almaktadır. Müzede 35 adet taş eser sergilenmektedir. Sergilenen taş eserler Beylikler Dönemi ve Osmanlı Dönemi olarak iki kategoride kronolojik olarak sıralanmıştır (Şekil 4.53) (Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü 2020a).

Şekil 4. 53 Ahmet Gazi Medresesi içi Milas Taş Eserler Müzesi (Orijinal 2020)

- **Ahmet Gazi Çeşmesi:** Çeşme, Ahmet Gazi Medresesi'nin doğu duvarına bitişik olarak inşa edilmiştir ve Beçin Kenti'nin ana caddesi üzerinde yer almaktadır (Şekil 4.54). Çeşme çeşitli tür ve boyutlarda kesme taş ile inşa edilmiştir ve çeşmenin tek cepheli sivri kemer nişli olduğu saptanmıştır. Çeşmeye gelen suyun Ahmet Gazi Medresesi'nin arka cephesindeki kanaldan dolanarak çeşmeye ulaştığı tespit edilmiştir (Şekil 4.55) (PAÜ Beçin Kalesi Resmi Web Sitesi 2020).

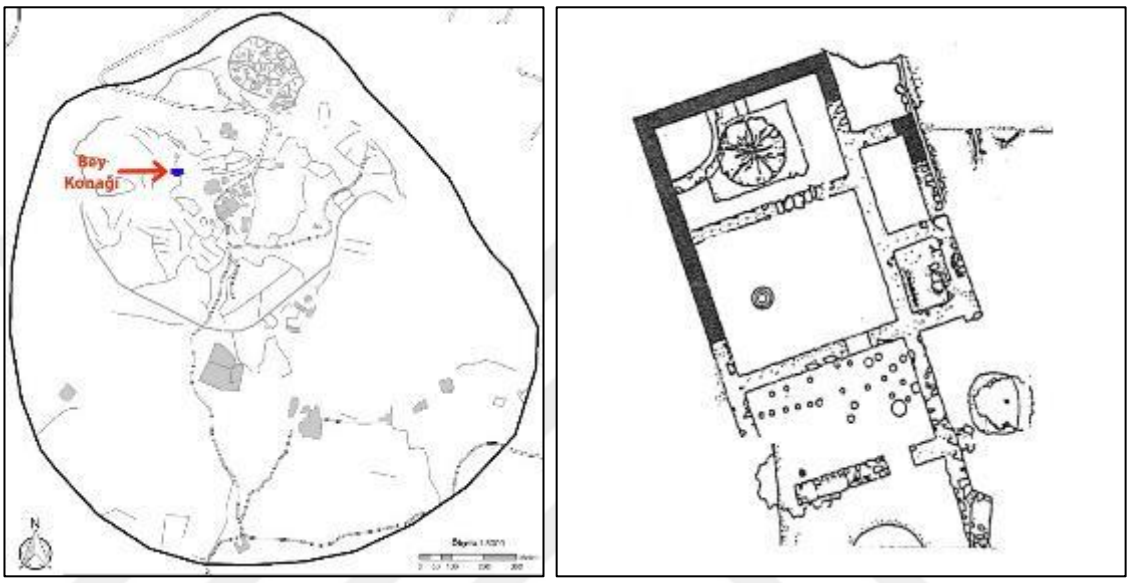

Şekil 4.54 Ahmet Gazi Çeşmesi'nin konumu (Milas Belediyesi 2020) ve plan şeması (İNN Mimarlık 2020)

Şekil 4.55 Ahmet Gazi Çeşmesi (Orijinal 2020)

- **Bey Konağı:** Ahmet Gazi Medresesi'nin güneydoğusunda yer alan Bey konağı, doğu-batı doğrultusunda uzanan aynı genişlikte 3 oda, kiler, mutfak ve tahıl ambarından oluşmaktadır (Şekil 4.56). Konak, 15. Yüzyıl'da taş yığma sistem ile moloz taş ve kesme taş kullanılarak inşa edilmiştir. Bugün konağın duvarları kısmen ayaktadır (Şekil 4.57). Konak, Bey Hamamı ile birlikte inşa edilmiştir (Ünal vd. 2010).

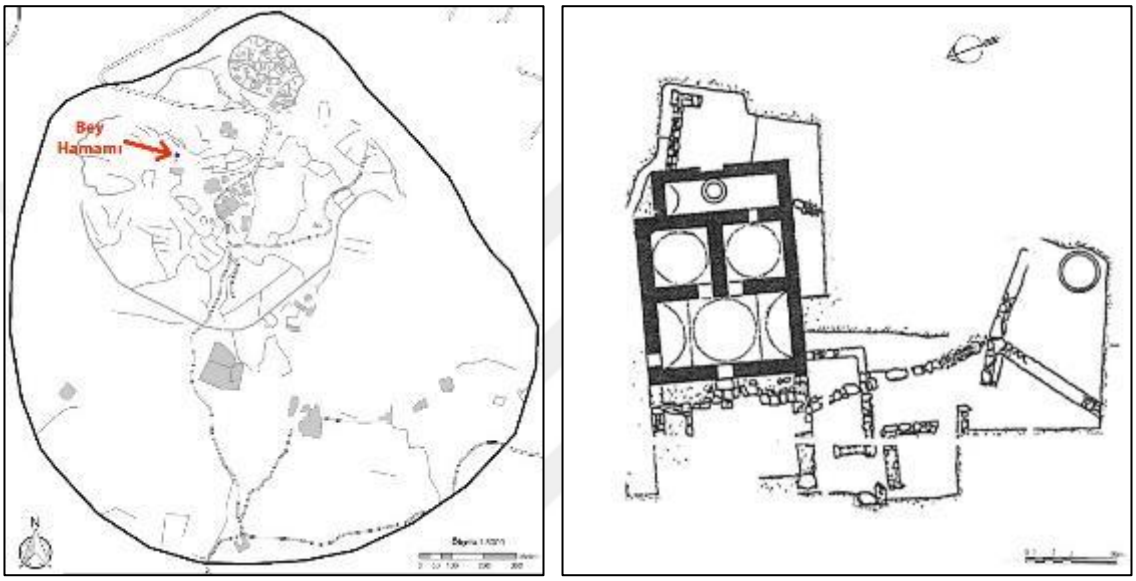
Şekil 4.56 Bey Konağı'nın konumu (Milas Belediyesi 2020) ve plan şeması (Ünal 2000)

Şekil 4.57 Bey Konağı (Orijinal 2020)

- **Bey Hamamı:** Ahmet Gazi Medresesi'nin güneydoğusunda yer alan hamam, sıcaklık, iki halvet hücresi ve su deposudan oluşmaktadır (Şekil 4.58). Taş yığma sistem

ile moloz taş ve tuğla kullanılarak 15. Yüzyıl'da inşa edilmiştir. Bey Hamamı'nın kapladığı alan itibari ile diğer hamamlardan küçük olması sebebi ile kamu kullanımına açık olmayan bir konak hamamı olarak nitelendirilmiştir. Hamamın üst örtüsü tamamen çökmüştür ve bugün duvarları da kısmen ayaktadır. (Şekil 4.59). Yapılan araştırmalar sonucunda sıcaklığın ve iki halvet hücresinin kubbe ile, su deposunun ise tonoz ile örtülü olduğu belirlenmiştir (Ünal vd. 2010).

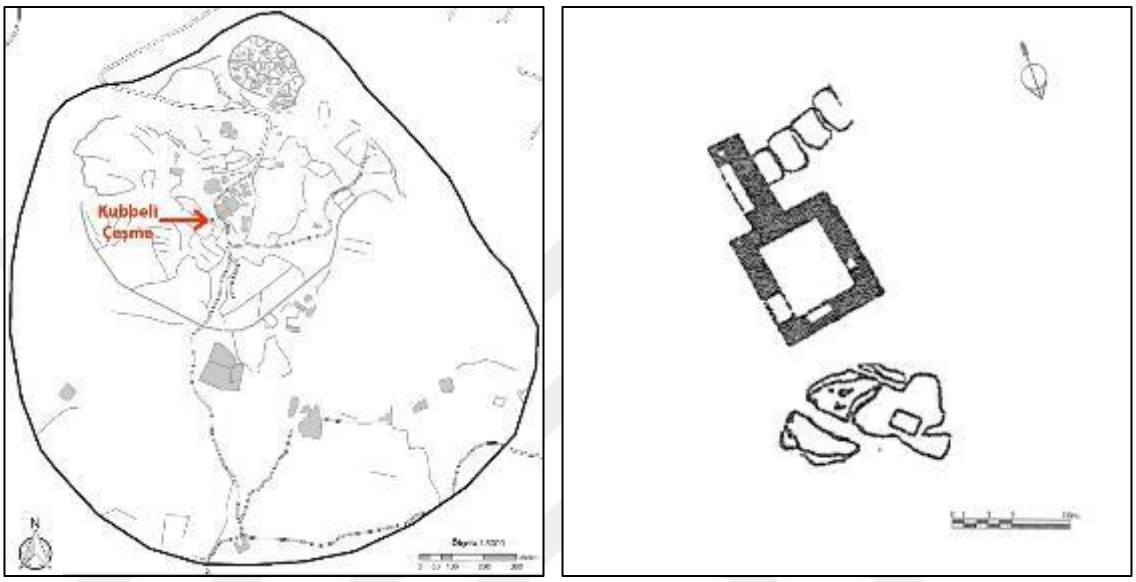
Şekil 4.58 Bey Hamamı konumu (Milas Belediyesi 2020) ve plan şeması (Ünal 2000)

Şekil 4.59 Bey Hamamı mevcut durumu (Orijinal 2020)

- **Kubbeli Çeşme:** Kubbeli Çeşme Orhan Camii'nin batısında, Ahmet Gazi Medresesi'nin güneyinde yer almaktadır. Çeşme ile bitişik küçük kubbeli hamamdan

oluşan yapı dikdörtgen planlıdır (Şekil 4.60). Çeşme taş yığma sistem ile kesme taş kullanılarak 14. Yüzyıl'da inşa edilmiştir. Çeşme aynasını kuşatan kemer onarılmıştır (Şekil 4.61). Yapıya ait hamamın 14.Yüzyıl'da bekar erkekler tarafından kullanılan tek kişilik bir hamam olduğu saptanmıştır. Kubbeli hamamın sağında yer alan kaya üzerinde yer alan oyuntunun ise çamaşır yıkamak için yapıldığı belirlenmiştir (Ünal vd. 2010).

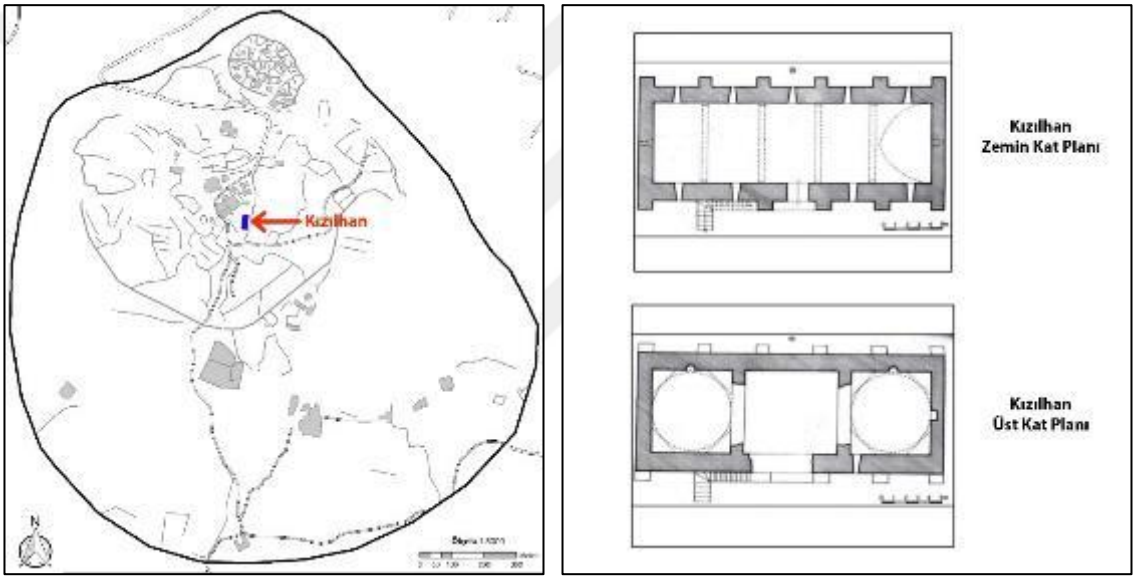

Şekil 4.60 Kubbeli Çeşme'nin konumu (Milas Belediyesi 2020) ve plan şeması (Ünal 2000)

Şekil 4.61 Kubbeli Çeşme'nin mevcut durumu (Orijinal 2020)

- **Kızılhan:** Han, Orhan Camii'nin 20 m güneyinde, Kubbeli Çeşme'nin batısında bulunmaktadır. Kızılhan bir kent içi hanı-ticaret hanı olarak inşa edilmiş önemli bir yapıdır. Yapı tek sahınlı ve iki katlı bir plana sahiptir. Hanın girişi batı cephesinin tam ortasında yer almaktadır. Üst kata batı duvarı üzerinde yer alan merdiven ile erişilmektedir (Şekil 4.62) (Oduncular 2012). Yapı taş yığma sistem ile moloz taş kullanılarak inşa edilmiştir ancak taç kapıda kesme taş kullanılmıştır. Alt kat, konsollara oturtulmuş dört destek kemeri ile desteklenen, sivri kemerli bir beşik tonozla örtülüdür. Üst katta ise doğu ve batıda yer alan mekanların kubbe ile örtülü olduğu saptanmıştır (Şekil 4.63) (Ünal vd. 2010).

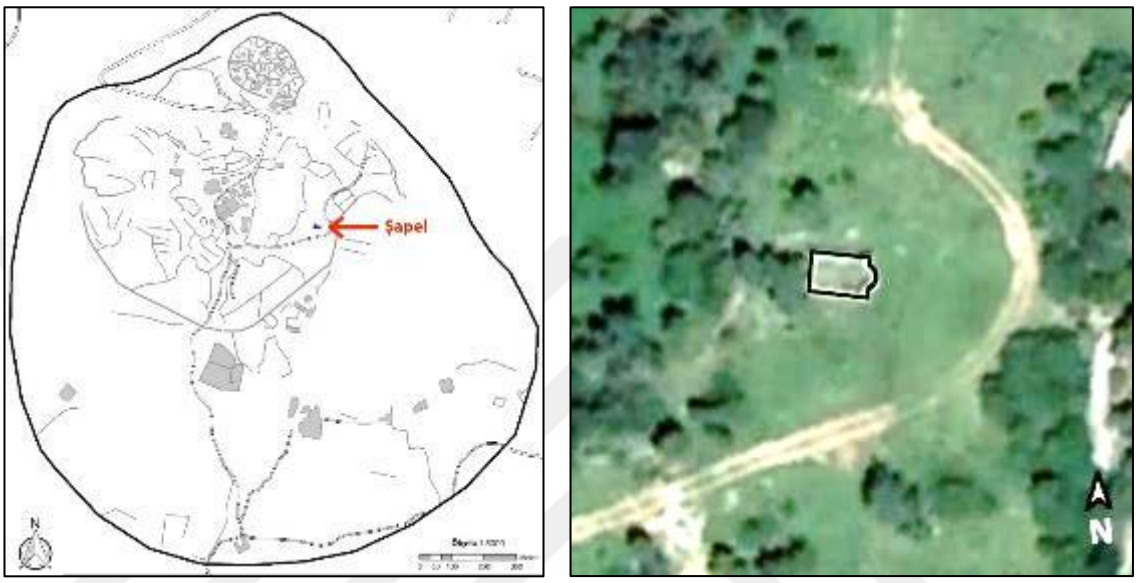

Şekil 4.62 Kızılhan'ın konumu (Milas Belediyesi 2020) ve plan şeması (Duran 2002)

Şekil 4.63 Kızılhan'ın mevcut durumu (Orijinal 2020)

- **Şapel:** Şapel, Kızılhan'ın doğusunda, han yapısına 100 m uzaklıkta yer almaktadır. Bizans Dönemi eseri olan şapelin bugün büyük bir kısmı yıkılmış durumdadır (Şekil 4.64) (Şekil 4.65). Doğu cephesinde bir apsisi bulunan tek sahınlı yapı, taş yığma sistem ile 13. Yüzyıl'da inşa edilmiştir. Yapının cephe düzeninde kesme taş, kaba yonu ve moloz taş ile tuğla birlikte kullanılmıştır (Ünal vd. 2010).

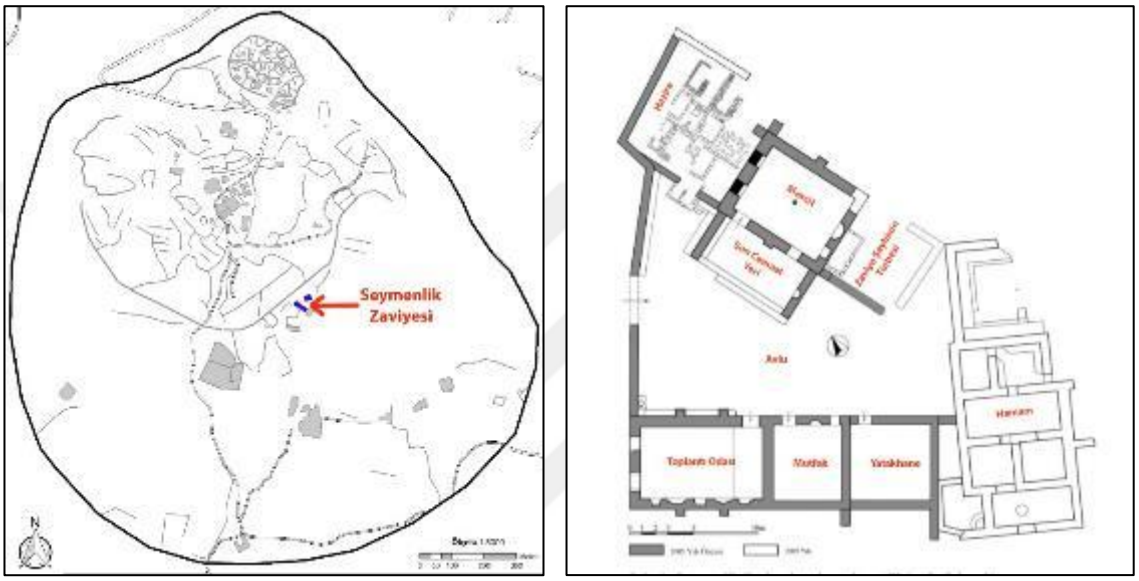
Şekil 4.64 Şapelin konumu (Milas Belediyesi 2020) ve planı (Google Earth 2020'den alınan uydu görüntüsü kullanılarak oluşturulmuştur.)

Şekil 4.65 Bizans dönemine ait şapel (Orijinal 2020)

- **Seymenlik Zaviyesi:** Beçin'in kent surlarının güneyinde yer alan zaviye 14. Yüzyıl'da inşa edilmiştir. Yığma sistem ile moloz taş kullanılarak inşa edilen zaviyede;

bir toplantı (sohbet) odası, mutfak, yatakhane, mescit olduğu belirlenmiştir. Mescidin güneyinde zaviye şeyhinin mezarı yer almaktadır. Yapı geniş bir avluya sahiptir ve avlunun kuzeyinde hazire olduğu tespit edilmiştir (Şekil 4.66) (Şekil 4.67) (Çakmak 2010). Mescidin batı duvarı boyunca uzanan alanın son cemaat yeri olduğu saptanmıştır. Bir avlu etrafına yerleştirilen toplantı odası ile mescidin ahşap düz bir çatıyla örtülü olduğu belirlenmiştir (Çakmak 2010).

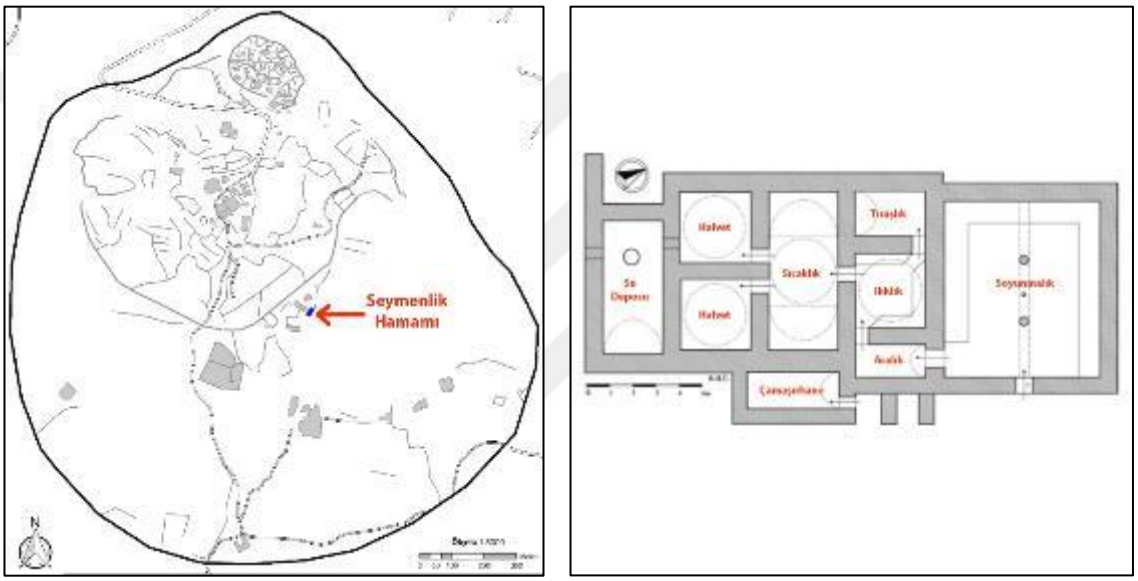
Şekil 4.66 Seymenlik Zaviyesi'nin konumu (Milas Belediyesi 2020) ve plan şeması (Çakmak 2007)

Şekil 4.67 Seymenlik Zaviyesi mevcut durumu (Orijinal 2020)

- **Seymenlik Hamamı:** Seymenlik Zaviyesi'nin doğusunda yer alan hamam 14. Yüzyıl'da inşa edilmiştir. Ortası kubbeli enine sıcaklıklı ve çift halvetlidir. Hamamda;

soyunmalık, aralık, ılıklık ve tıraşlık birimleri, su deposu ve külhan bulunmaktadır (Şekil 4.68) (Oduncular 2012). Yapı taş yığma sistem ile moloz taş ve tuğla kullanılarak inşa edilmiştir. Yapının; aralık ve tıraşlık birimleri, su deposu ve külhan beşik tonoz ile ılıklık ve halvetler ise kubbe ile örtülmüştür. Sıcaklık biriminin ortası kubbe ile kubbenin yanları ise beşik tonozlar ile örtülmüştür (Oduncular 2012). Hamamın planında arazinin şartları etkili olmuştur. Üzerinde bulunduğu arazinin güneye doğru eğimli oluşu, hamama girişin doğu cephesinden sağlanmasına neden olmuştur (Şekil 4.69) (PAÜ Beçin Kalesi Resmi Web Sitesi 2020).

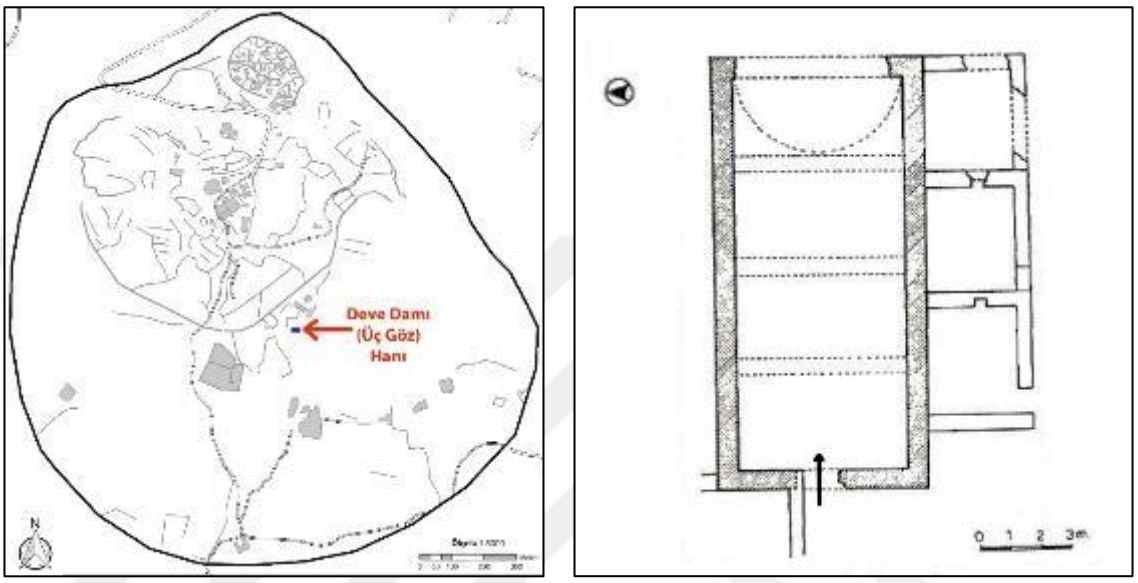

Şekil 4.68 Seymenlik Hamamı konumu (Milas Belediyesi 2020) ve plan şeması (Çakmak 2007)

Şekil 4.69 Seymenlik Hamamı (Orijinal 2020)

- **Deve Damı (Üçgöz) Hanı:** Deve Damı Hanı olarak bilinen yapının diğer adı Üçgöz Hanı'dır. Kent surlarının güneydoğusunda yer alan han, Seymenlik Külliyesi'nin zaviye ve hamam ile birlikte bir parçasıdır. Tek sahınlı ve tek katlı olarak, yığma sistem ile moloz taş kullanılarak inşa edilen han beşik tonoz ile örtülüdür (Şekil 4.70) (Şekil 4.71) (Oduncular 2012).

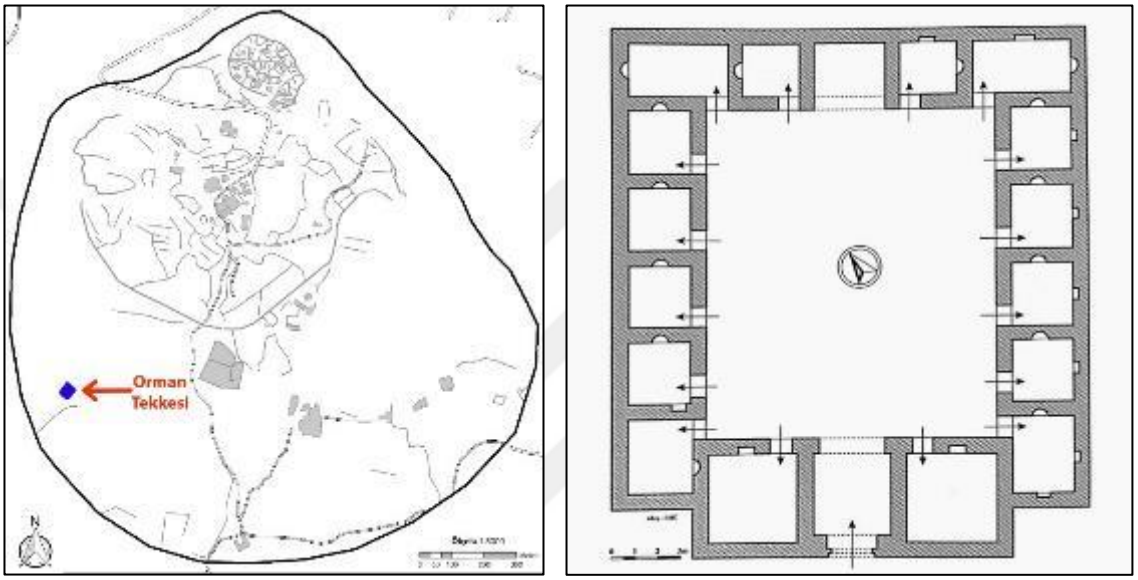

Şekil 4.70 Deve Damı (Üçgöz) Hanı'nın konumu (Milas Belediyesi 2020) ve plan şeması (Duran 2002).

Şekil 4.71 Deve Damı (Üçgöz) Hanı (Orijinal 2020)

- **Orman Tekkesi:** Kent surlarının güneybatısında yer alan Orman Tekkesi, dikdörtgen planlı, avlulu ve iki eyvanlıdır. Giriş açıklığının sağında ve solunda dershaneler yer almaktadır. Yapının giriş açıklığı güney cephede yer almaktadır. Bugün yapının sadece temel izleri mevcuttur (Şekil 4.72) (Şekil 4.73) (Ünal vd. 2010). Doğu ve batı kenarı boyunca sıralanan öğrenci hücreleri ile diğer mekânların üst örtülerine ilişkin bir bilgi bulunmamaktadır.

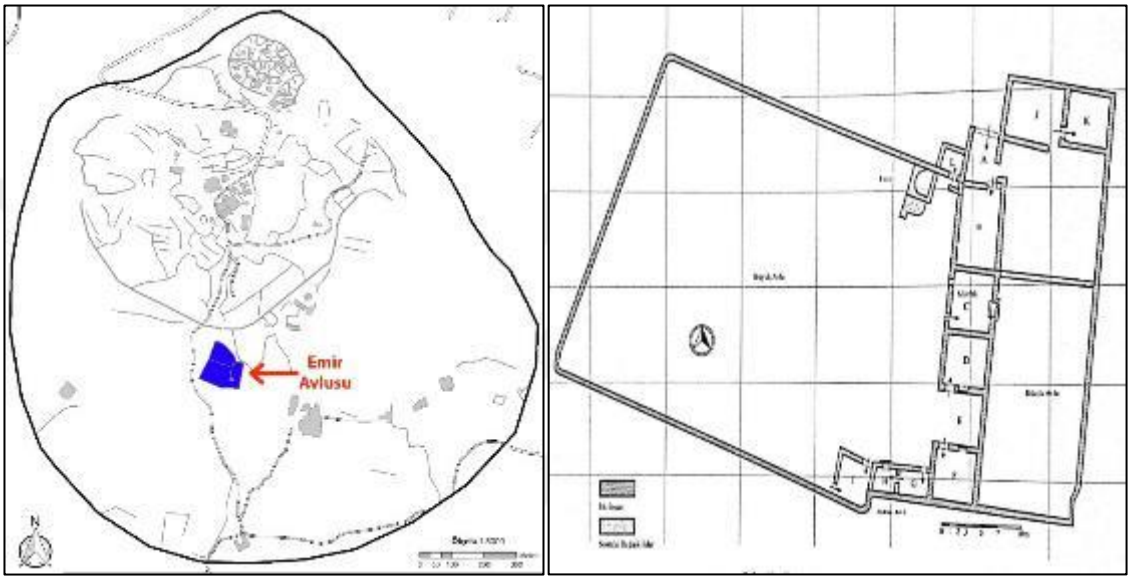

Şekil 4.72 Orman Tekkesi'nin konumu (Milas Belediyesi 2020) ve plan şeması (Ünal 2018)

Şekil 4.73 Orman Tekkesi (Ünal 2018)

- **Emir Avlusu:** Kent surlarının güneyinde, surlara yaklaşık 100 m uzaklıkta yer alan Emir Avlusu, birbirine bitişik iki dikdörtgen formlu bir plana sahiptir. 15.Yüzyıl'da inşa edilen Emir Avlusu içinde tespit edilmiş mekanlar; büyük avlu, küçük avlu, mutfak ve eyvandır (Şekil 4.74). Emir Avlusu, yığma sistem ile moloz taş, kesme taş ve tuğla kullanılarak inşa edilmiştir. Bugün Emir Avlusu kısmen yıkılmış durumdadır (Şekil 4.75) (Ünal vd. 2010).

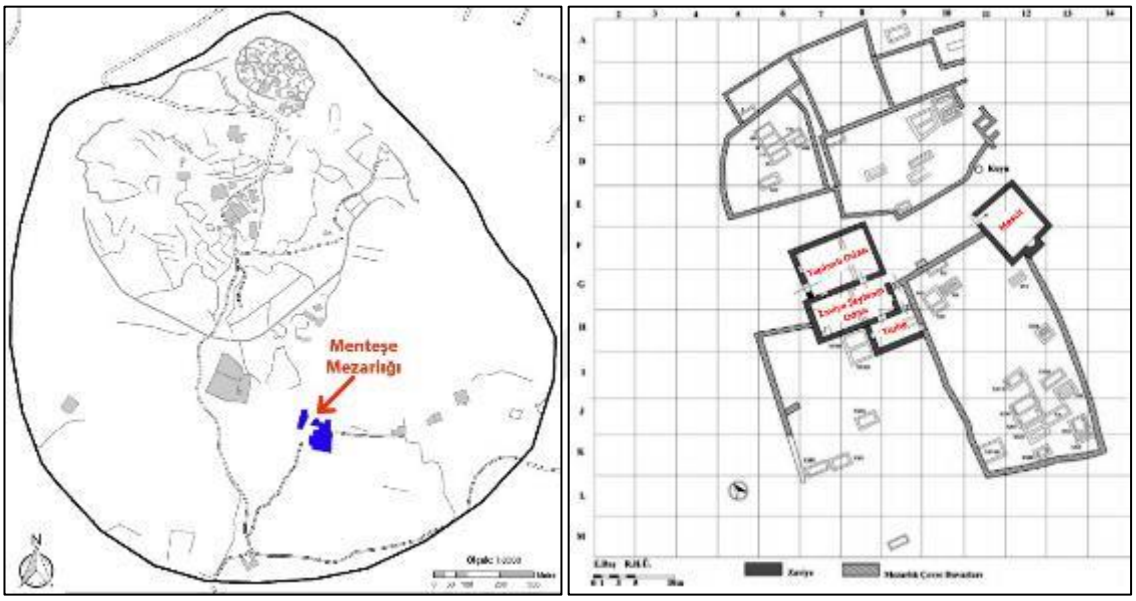
Şekil 4.74 Emir Avlusu'nun konumu (Milas Belediyesi 2020) ve plan şeması (Demiralp 2004)

Şekil 4.75 Emir Avlusu mevcut durumu (Orijinal 2020)

- **Menteşe Mezarlığı:** Emir Avlusu'nun güneydoğusunda yer alan Menteşe

Mezarlığı'nda yapılan arkeolojik kazı çalışmaları ve araştırmalar sonucunda 14. ve 15. yüzyıllara tarihlenen çok sayıda mermer mezar taşı tespit edilmiştir. Mezarlık alanında yer alan moloz taşlarla örülmüş duvarlar, mezarları parsellere ayırmak için inşa edilmiştir. 2002-2007 yıllarında yapılan arkeolojik kazı çalışmalarında duvarların bir kısmının zaviye olduğu tespit edilen yapıya ait olduğu, zaviyenin içinde mescit, toplantı odası ve zaviye şeyhine ait olduğu belirlenmiş bir oda yer almaktadır (Şekil 4.76) (Ünal vd. 2010). Mezarlık ve çevresinde mezarlık servisi olarak da bilinen Cupressus sempervirens L. (Akdeniz Servisi)'ler görülmektedir (Şekil 4.77).

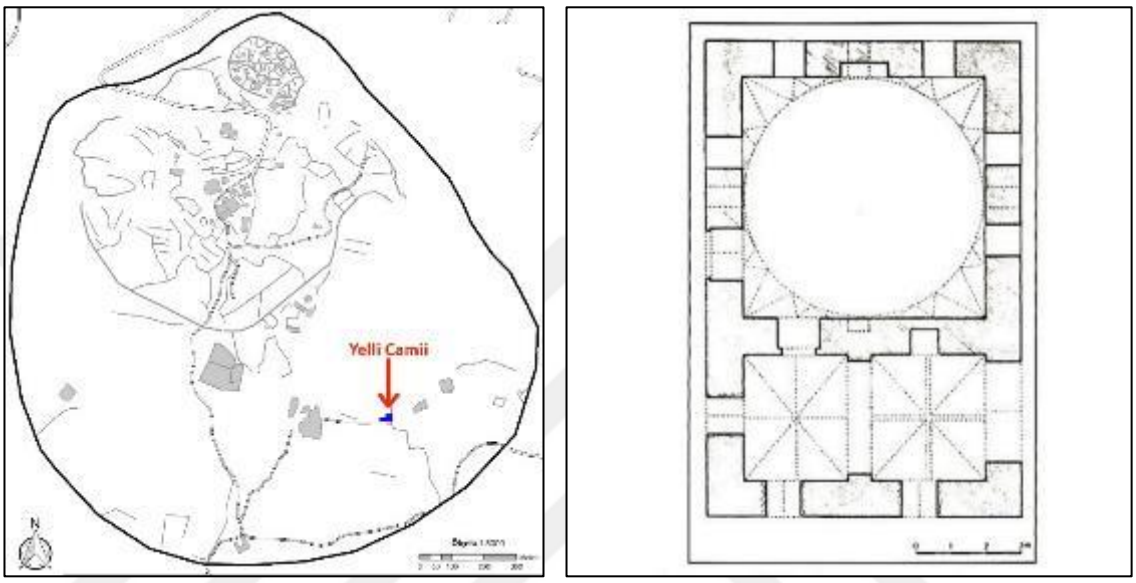

Şekil 4.76 Menteşe Mezarlığı'nın konumu (Milas Belediyesi 2020) ve plan şeması (Daş ve Ünal 2010)

Şekil 4.77 Menteşe Mezarlığı (Orijinal 2020)

- **Yelli Camii:** Menteşe Mezarlığı'nın doğusunda yer alan Yelli Camii, kare planlı tek kubbeli bir harim, çapraz tonoz örtülü iki birim ve son cemaat yerinden oluşmaktadır. Cami, taş yığma sistem ile duvarları moloz taş ve kesme taş, kubbesi tuğla kullanılarak 15. Yüzyıl'da inşa edilmiştir. Kubbede akustiğe yardımcı olması amacı ile testilerin yerleştirildiği tespit edilmiştir (Şekil 4.78) (Şekil 4.79) (Oduncular 2012).

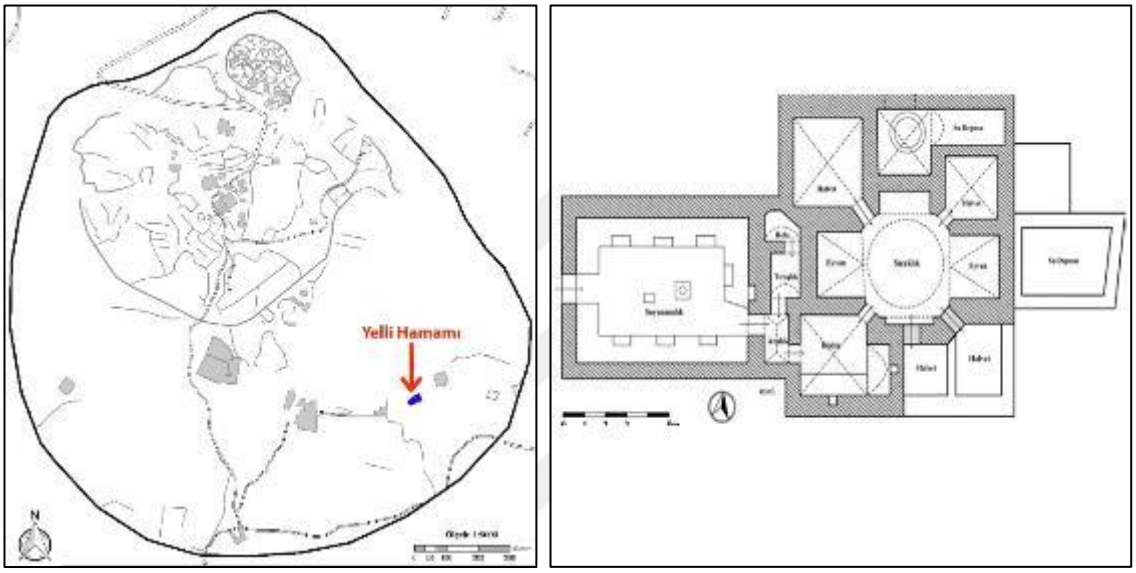

Şekil 4.78 Yelli Camii'nin konumu (Milas Belediyesi 2020) ve plan şeması (Duran 2002)

Şekil 4.79 Yelli Camii mevcut durumu (Orijinal 2020)

- **Yelli Hamamı:** Yelli Camii'nin doğusunda yer alan hamam, üç eyvanlı ve köşe halvetli plana sahiptir. Hamam içinde; soyunmalık, eyvan, halvet hücreleri, ılıklık, sıcaklık, aralık birimleri ve su depoları bulunmaktadır (Şekil 4.80) (Ünal 2018). Yapı taş yığma sistem ile moloz taş ve tuğla kullanılarak 15.Yüzyıl'da inşa edilmiştir. Bugün Yelli Hamamı'nın duvarları ve tonozları kısmen ayakta olup ve üst örtüsü tamamen yıkılmıştır (Şekil 4.81)

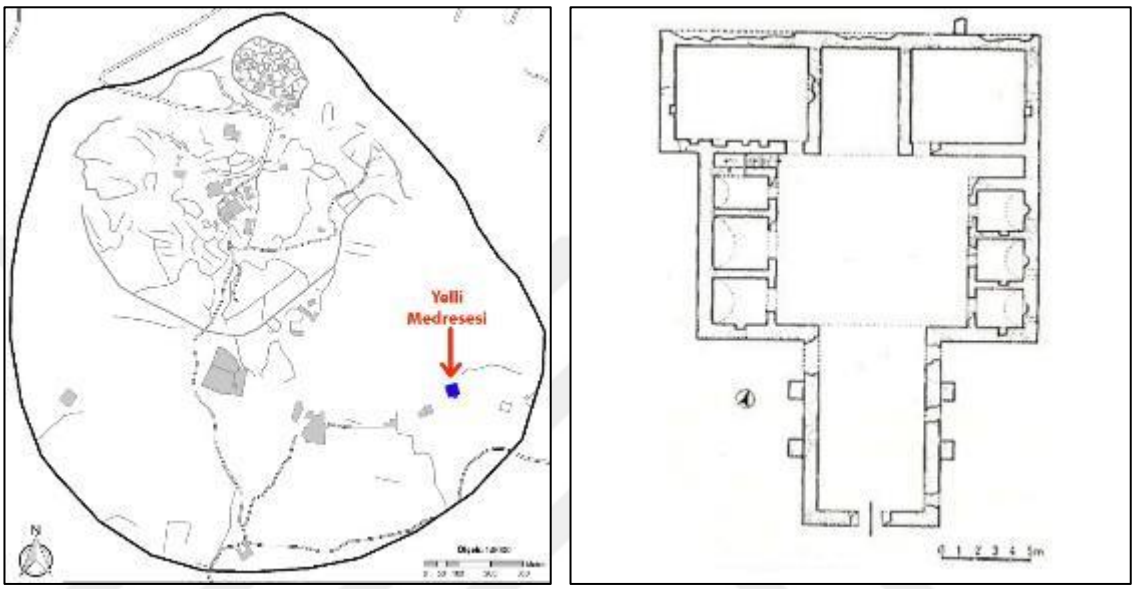

Şekil 4.80 Yelli Hamamı'nın konumu (Milas Belediyesi 2020) ve plan şeması (Ünal vd. 2010)

Şekil 4.81 Yelli Hamamı mevcut durumu (Orijinal 2020)

- **Yelli Medresesi:** Yelli Hamamı'nın doğusunda yer alan Yelli Medrese açık avlulu, giriş ile beraber üç eyvanlı ve tek katlı bir plana sahiptir. Medrese içinde öğrenci hücreleri ve dershaneler bulunmaktadır (Şekil 4.82). Yapı taş yığma sistem ile moloz taş ve kesme taş kullanılarak 15.Yüzyıl'da inşa edilmiştir (Oduncular 2012). Bugün üst örtüsünün büyük bir bölümü ile duvarları kısmen yıkılmıştır (Şekil 4.83).

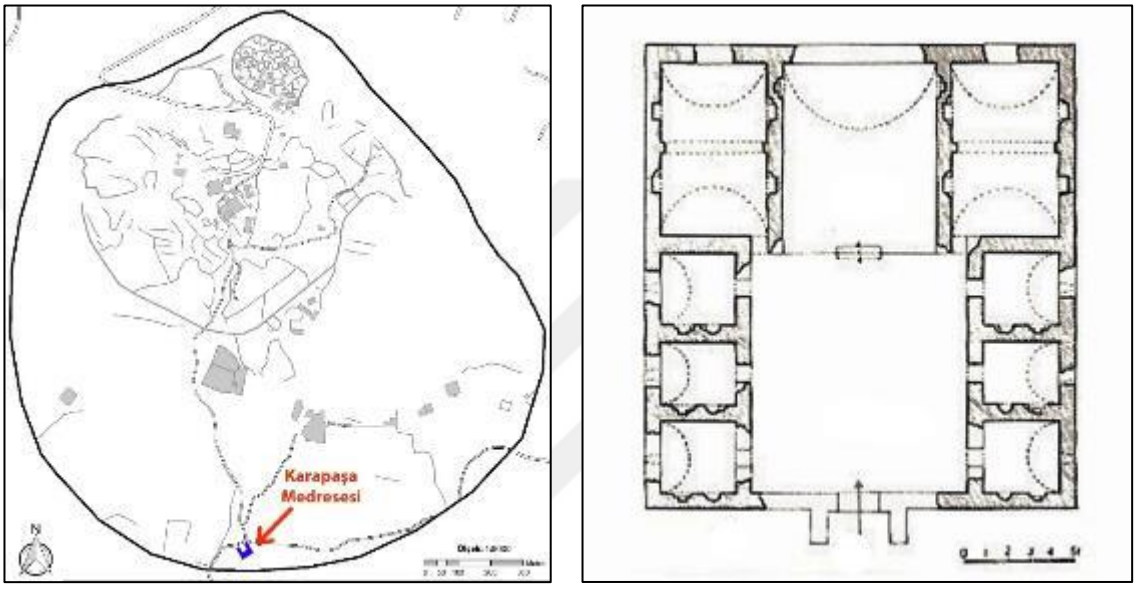

Şekil 4.82 Yelli Medresesi'nin konumu (Milas Belediyesi 2020) ve plan şeması (Duran 2002)

Şekil 4.83 Yelli Medresesi (Orijinal 2020)

- **Karapaşa Medresesi:** Medrese, Beçin kenti surlarının dışında yer almaktadır. Taş yığma sistem ile moloz taş ve kesme taş kullanılarak inşa edilen medrese, açık avlulu, tek katlı ve tek eyvanlıdır. Medresenin, doğu ve batı kenarında üçer öğrenci hücresi yer almaktadır. Avlunun güneyinde ana eyvan yer almaktadır ve eyvanın iki yanında dershaneler bulunmaktadır (Şekil 4.84) (Ünal vd. 2010). Yapının üst örtüsü tamamen, duvarları ise kısmen yıkılmıştır (Şekil 4.85).

Şekil 4.84 Karapaşa Medresesi konumu (Milas Belediyesi 2020) ve plan şeması (Duran 2002)

Şekil 4.85 Karapaşa Medresesi (Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü 2020b)

4.4.2.2 Beçin arkeolojik sit alanı ulaşım altyapısı

Beçin Arkeolojik Sit Alanı ulaşım altyapısı araştırılırken Milas Belediyesi'nden alınan veriler ve Harita Genel Müdürlüğü'nden alınan güncel ortofoto incelenmiş, araştırma alanı ve yakın çevresinde yer alan yollar tespit edilmiştir. Tespit edilen yollar döşeme kaplamaları açısından değerlendirilerek ulaşım altyapısı haritası (Şekil 4.86) oluşturulmuştur.

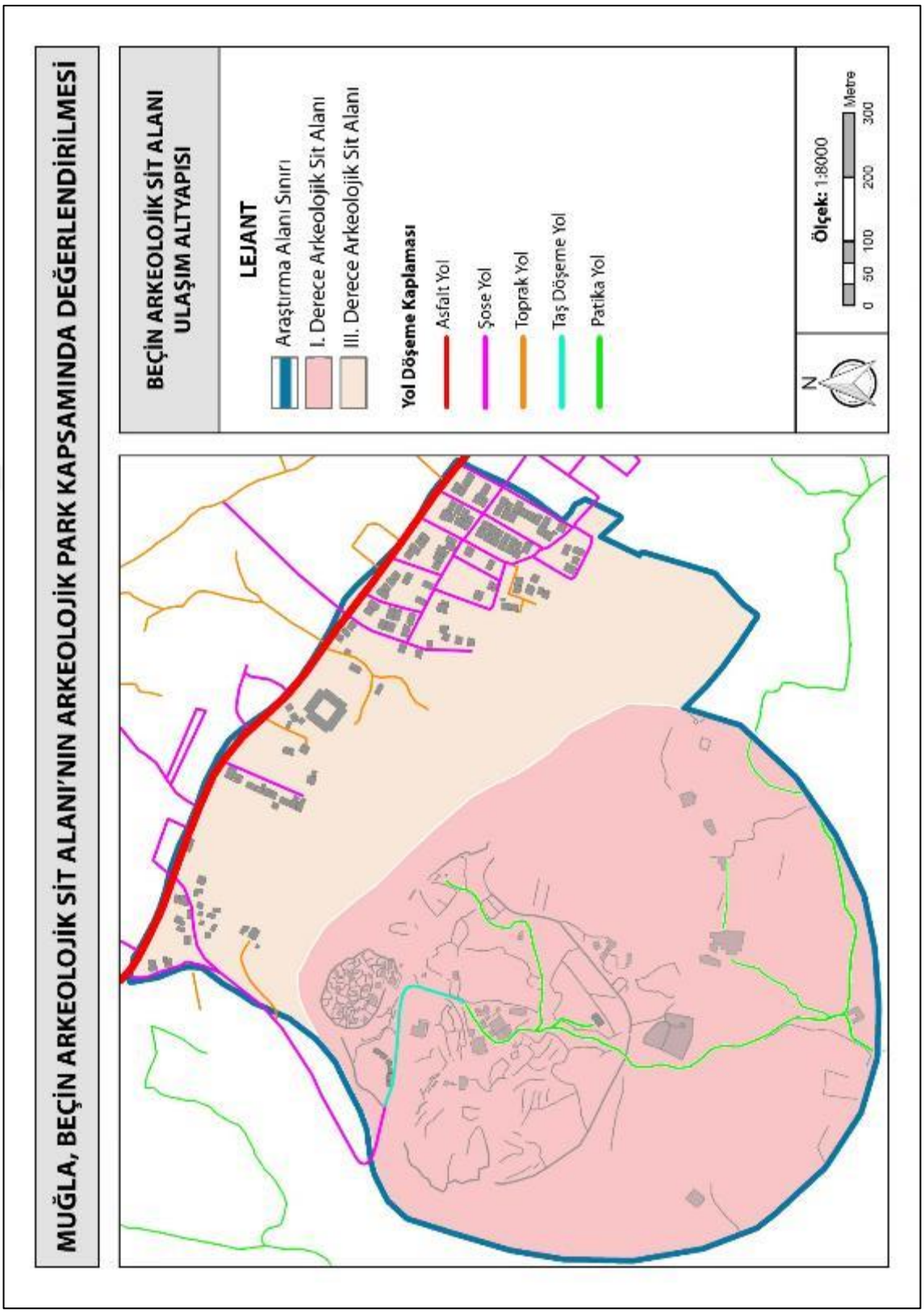
- Muğla-Ören Yolu, taşıt yolu olarak kullanılmaktadır ve asfalt döşeme ile kaplıdır.

- Muğla-Ören Yolu'na bağlanan ve taşıt yolu olarak kullanılan tali yollar şose (sıkıştırılmış çakıl veya kırık taş) yollardır.

- Toprak yollar, taşıt yolu olarak kullanılan ancak kaplaması bulunmayan yollardır.

- Yaya yolu olarak kullanılan ve kaplaması bulunmayan yollar ise patika yol olarak tanımlanmıştır.

- Taş döşemeli yol, Beçin Arkeolojik Sit Alanı ziyaretçi karşılama merkezinin bulunduğu noktadan başlamakta ve arkeolojik sit alanı içinde önemli bir konumda bulunan Ahmet Gazi Medresesi ve Orhan Camii'ne giden yürüyüş yolu boyunca devam etmektedir ve patika yol ile birleşerek sonlanmaktadır. Taş döşemeli yolda malzeme olarak; granit küp taş ve kayrak taşı kullanılmıştır.

Şekil 4.86 Beçin Arkeolojik Sit Alanı yol döşeme kaplamalarını gösteren harita (Harita Genel Müdürlüğü 2020 ve Milas Belediyesi 2020) (Güncel ortofoto ve imar planlarından yararlanılarak oluşturulmuştur.)

4.5 Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nın Arkeolojik Park Kriterleri Kapsamında Değerlendirilmesi

Beçin Arkeolojik Sit Alanı, tarihsel gelişimi, konumu ve sahip olduğu kültür varlıkları ile turizme ve ekonomiye katkı sağlayabilecek potansiyele sahip bir kültürel miras alanıdır. Bu neden ile Beçin Arkeolojik Sit Alanı; koruma-kullanım dengesi gözetilerek arkeolojik sit alanlarının korunmasını, kamuya tanıtılmasını ve kamunun bilgilendirilmesi yanında rekreasyon ihtiyacının da karşılanmasını sağlayan "arkeolojik parklar" kapsamında değerlendirilmiştir.

Beçin Arkeolojik Sit Alanı, arkeolojik park planlama, tasarım ve yönetim kriterleri kapsamında oluşturulan çizelgeler doğrultusunda, araştırma bulguları ve arazi çalışmaları sırasında yapılan analiz-etüd çalışmalarından elde edilen verilere göre değerlendirilmiştir.

Beçin Arkeolojik Sit Alanı, arkeolojik park planlama kriterleri açısından (Çizelge 4.7), arkeolojik park tasarım kriterleri açısından (Çizelge 4.8) (Çizelge 4.9), arkeolojik park yönetim kriterleri açısından (Çizelge 4.10) değerlendirilmiştir.

- **Arkeolojik park planlama kriterleri açısından değerlendirme:**

Çizelge 4.7 Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nın arkeolojik park planlama kriterleri açısından değerlendirilmesi (Nigro 2006)

Arkeolojik Park Planlama Kriterleri	**✓ / X**
Arkeolojik alanın arkeolojik sit ilan edilmiş mi? Kanunlar kapsamında tanımlanarak korunuyor mu?	✓
Arkeolojik alan içinde bulunan kültür varlıklarının bakımı ve restorasyonu için yapılan çalışma bulunuyor mu?	✓
Arkeolojik alan mikro/makro düzeyde bulunduğu bölgenin gelişimine katkı sağlayan uygulamalara sahip mi?	X
Arkeolojik alana özgü ulaşım sistemi oluşturulmuş mu?	X
Arkeolojik alanda erişilebilirliğin sağlanması için teknik altyapı sağlanmış mı?	X

Beçin Arkeolojik Sit Alanı, Çizelge 4.7 doğrultusunda arkeolojik park planlama kriterleri açısından değerlendirildiğinde; Beçin Arkeolojik Sit Alanı, İzmir II Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 16.02.1994 tarih ve 3840 sayılı kararı ile tescilli I. Derece Arkeolojik Sit Alanı ve İzmir II Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 09.07.1997 tarih ve 6922 sayılı kararı ile tescilli III. Derece Arkeolojik Sit Alanı' dan oluşmaktadır ve Beçin Arkeolojik Sit Alanı, arkeolojik sitler, koruma ve kullanım koşullarının belirlendiği kanunlar kapsamında korunmaktadır. Ancak arkeolojik sit alanı ve yakın çevresinin bütüncül koruma politikaları ile korunmadığı, koruma önlemlerinin arkeolojik sit alanı ile sınırlı kaldığı saptanmıştır.

Beçin Arkeolojik Sit Alanı içinde yer alan taşınmaz kültür varlıklarının bakımı ve restorasyonu için çalışmalar yürütülmektedir. Ancak, arkeolojik kazı, restorasyon ve konservasyon çalışmalarının ekonomik kısıtlamalar nedeni ile sınırlı kaldığı görülmektedir.

Beçin Arkeolojik Sit Alanı yakın çevresinde, arkeolojik sit alanı ziyaretçileri için konaklama imkanı ve hizmet birimlerinin tesis edilmesi kapsamında herhangi bir uygulama yoktur. Arkeolojik sit alanının bulunduğu bölgenin gelişimine katkı sağlayan, kamunun da dahil olabileceği programlar ve faaliyetler de bulunmamaktadır.

Beçin Arkeolojik Sit Alanı'na özgü araç ile ulaşım sistemi oluşturulmamıştır. Arkeolojik sit alanı yakın çevresinde bulunan mevcut yolların şose yol yapısında olduğu, yolların bakımı ve rehabilitasyonu için bir özel çalışma yapılmadığı saptanmıştır.

Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nın engelli bireyler, yaşlılar ve çocuklar dahil olmak üzere tüm ziyaretçiler tarafından ulaşılabilir ve deneyimlenebilir olması kapsamında alan içinde gerekli olan yürüyüş yolları, donatı elemanları ve erişilebilirliğinin sağlanması için gerekli altyapı bulunmamaktadır.

- **Arkeolojik park tasarım kriterleri açısından değerlendirme:**

Çizelge 4.8 Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nın arkeolojik park tasarım kriterleri açısından değerlendirilmesi (Repiso 2007 ve Bayraktar 2010)

Çevre Kriteri	**✓ / X**
Arkeolojik alan kent merkezine yakın mı?	X
Arkeolojik alanın yakın çevresinde yapı yoğunluğu düşük mü?	✓
Arkeolojik alan yakın çevresinde bitki varlığı yoğun mu?	✓
Arkeolojik alanın yakın çevresinin rehabilitasyonu için yapılan/yapılmış bir çalışma var mı?	X
İşlev Kriteri	
Arkeolojik alanda çalışma (arkeolojik kazı, araştırma vb.) yürüten üniversite bulunuyor mu?	✓
Arkeolojik alanda çeşitli kültürel etkinlikler için kullanılan etkinlik alanı var mı?	X
Arkeolojik alan kentsel açık ve yeşil alan olarak kullanılıyor mu?	✓
Arkeolojik alan günlük yaşamda yayalar tarafından geçiş alanı olarak kullanılıyor mu?	X
Arkeolojik alana düzenlenen turistik turlar mevcut mu?	✓
Alan Kurgusu Kriteri	
Arkeolojik alanda ziyaretçileri yönlendiren işaret/levhalar bulunuyor mu?	✓
Arkeolojik alanda ziyaretçiler için bilgilendirme panoları bulunuyor mu?	✓
Arkeolojik alanda ziyaretçiler için oturma elemanları bulunuyor mu?	X
Arkeolojik alanda yürüyüş yolları belirgin mi?	X
Arkeolojik alanda otopark var mı?	✓
Arkeolojik alanda ziyaretçi merkezi bulunuyor mu?	✓
Arkeolojik alanda servis birimleri (gastronomik birimler, WC vb.) bulunuyor mu?	✓
Arkeolojik alanda bitkilendirme çalışması yapılmış mı?	✓
Teknik Kriteri	
Arkeolojik alanda aydınlatma sistemi bulunuyor mu?	X
Arkeolojik alanda teknolojik sunum teknikleri kullanılıyor mu?	X
Arkeolojik alan ile ilgili web sitesi bulunuyor mu?	✓
Arkeolojik alan ile ilgili bilgisayar/mobil uygulaması bulunuyor mu?	X

Beçin Arkeolojik Sit Alanı, Çizelge 4.8 doğrultusunda arkeolojik park tasarım kriterleri açısından değerlendirildiğinde; arkeolojik sit alanının kentleşme ve yoğun yapılaşma baskısı altında olmadığı, koruma, bakım ve onarım çalışmalarının arkeolojik sit alanı ile sınırlı kaldığı ve alanın yakın çevresini kapsamadığı belirlenmiştir.

Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nda bugün düzenli olarak arkeolojik kazılar ve araştırmalar üniversiteler tarafından yürütülmektedir. Arkeolojik sit alanının, arkeoloji eğitimi ve araştırma faaliyetleri kapsamında önemli bir işleve sahip olduğu açıktır.

Arkeolojik sit alanında ziyaretçiler için çeşitli faaliyet ve organizasyonlar için kullanılan etkinlik alanı bulunmamaktadır. Bu nedenle ziyaretçilerin arkeolojik sit alanını sadece gezinti amacı ile kullanmaktadır.

Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nda ziyaretçilerin arkeolojik sit alanında ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri ve arkeolojik sit alanı ile ilgili bilgi alabilmeleri amacı ile ziyaretçi karşılama birimleri bulunmaktadır. Ancak ziyaretçi karşılama birimlerinin bazılarının aktif olmadığı ve etkin olarak kullanılmadığı saptanmıştır.

Arkeolojik sit alanı girişinde ziyaretçi karşılama merkezi ile birlikte otopark bulunmaktadır. Ziyaretçilerin özel taşıtları ve turlar eşliğinde alana ulaşımında otopark kolaylık sağlamaktadır; ancak otopark alanı yetersizdir.

Beçin Arkeolojik Sit Alanı içinde yürüyüş yolları belirgin değildir; bu nedenle yönlendirici levhalar ile bilgilendirme panolarının alanın okunabilirliğini arttıracak nitelikte olmalıdır.

Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nda bitkilendirme çalışmalarının sadece iki alanda (Ahmet Gazi Medresesi doğusu ve Menteşe Mezarlığı), alanların vurgulanması amacı ile yapıldığı, arkeolojik sit alanında bitkisel materyal kullanımı ile yönlendirme ve sınırlandırma yapılmamıştır.

Arkeolojik sit alanı içinde oturma elemanları bulunmamaktadır. Oturma elemanlarının bulunmaması, ziyaretçilerin arkeolojik sit alanı içinde fiziksel etkinliğinin azalmasına neden olmaktadır.

Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nda aydınlatma sistemi bulunmamaktadır. Aydınlatma sisteminin bulunmaması, arkeolojik sit alanın, kültür varlıklarının ve ziyaretçilerin güvenliğini olumsuz etkilemektedir.

Arkeolojik sit alanı içinde teknolojik sunum teknikleri ve arkeolojik sit alanının tanıtımında teknolojik yöntemler kullanılmamaktadır.

Beçin Arkeolojik Sit Alanı, Çizelge 4.9 doğrultusunda arkeolojik park tasarım kriterleri açısından değerlendirildiğinde;

Çizelge 4.9 Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nın arkeolojik park tasarım kriterleri açısından değerlendirilmesi (Nikolic vd. 2010)

Ziyaretçilerin karşılanması	**✓ / X**
Arkeolojik alanın giriş-çıkış noktaları belirgin mi?	✓
Arkeolojik alanın girişi yazı, numara, sembol vb. ile vurgulanmış mı?	X
Ziyaretçilerin yönlendirilmesi	
Arkeolojik alan içinde yönlendirici levhalar bulunuyor mu?	✓
Arkeolojik alan içinde ziyaretçiler için belirlenmiş bir rota var mı?	X
Ziyaretçilerin deneyim kazanması	
Arkeolojik alanda ziyaretçiler için oluşturulmuş etkinlik programları var mı?	X
Arkeolojik alanda ziyaretçiler için sunum teknikleri kullanılıyor mu?	✓

Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nda giriş-çıkışlar aynı noktadan yapılmaktadır ve giriş-çıkış noktasında sadece gişe bulunmaktadır. Giriş-çıkış noktasının yapısal ve bitkisel materyal kullanılarak vurgulanmadığı, arkeolojik sit alanı girişini vurgulayan, ziyaretçileri karşılayan yazılı/görsel donatı elemanlarının kullanılmadığı saptanmıştır.

Ziyaretçilerin yönlendirilmesi için, Beçin Arkeolojik Sit Alanı içinde yönlendirici levhalar bulunmaktadır. Ancak yönlendirici levhalar yeterli olmayıp, yönlendirici niteliği bulunmamaktadır. Arkeolojik sit alanında ziyaretçiler için rota oluşturulmadığı ve bu duruma bağlı olarak ziyaretçilerin arkeolojik sit alanını etkin biçimde gezemediği saptanmıştır.

Beçin Arkeolojik Sit Alanı, Çizelge 4.10 doğrultusunda arkeolojik park tasarım kriterleri açısından değerlendirildiğinde;

Çizelge 4.10 Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nın arkeolojik park yönetim kriterleri açısından değerlendirilmesi (Tuna ve Erdoğan 2016)

Arkeolojik Park Yönetim Kriterleri	**✓ / X**
Arkeolojik alan için hazırlanmış alan yönetim planı bulunuyor mu?	X
Arkeolojik alan için hazırlanmış ziyaretçi yönetim planı bulunuyor mu?	X
Arkeolojik alan için hazırlanmış koruma ve müdahale programları bulunuyor mu?	X

Beçin Arkeolojik Sit Alanı için, kapsamlı olarak alan yönetim planı, ziyaretçi yönetim planı, koruma ve müdahale programları oluşturulmamıştır. Arkeolojik sit alanının yönetimi, öncelikli olarak T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, yerel yönetimler ve arkeolojik kazı çalışmalarını yürüten üniversitelerin sorumluluğu altında bulunmaktadır. Ancak arkeolojik sit alanının ve kültür varlıklarının etkili bir şekilde korunması ulusal ve yerel düzeyde yetkililer, teknik-bilimsel ekip ve kamunun da katılımı ile oluşturulacak yönetim ve eylem planları, koruma ve müdahale programları ile mümkün olmaktadır.

4.6 Beçin Arkeolojik Sit Alanına İlişkin Sorunlar ve Olanaklar

Arkeolojik park kapsamında, arkeolojik sit alanının mevcut durumunun ve gelecekte karşılaşılabilecek sorunların saptanması amacı ile Beçin Arkeolojik Sit Alanı için sorunlar ve olanaklar belirlenmiştir.

Arazi çalışmaları ve araştırmalar sonucunda belirlenen olanaklar:

- Beçin Arkeolojik Sit Alanı I. derece ve III. derece arkeolojik sit alanından oluşmaktadır. İzmir II Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 1994 yılında aldığı karar I. derece arkeolojik sit alanı ve 1997 yılında aldığı karar ile III. derece arkeolojik sit alanı tescillenmiş ve koruma altına alınmıştır.

- Beçin Arkeolojik Sit Alanı 13.04.2012 tarihinden itibaren UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesi'nde yer almaktadır.

- Beçin Arkeolojik Sit Alanı yaklaşık 200 m yükseklikte bir tepe üzerinde konumlanmakta ve Milas Ovası'na hakim bir konumda yer almaktadır. Bu özelliği ile Beçin Arkeolojik Sit Alanı, Milas ilçe merkezi ve Beçin Beldesi'nden etkili bir biçimde algılanmakta; cazibe alanı olmaktadır.

- III. derece arkeolojik sit alanı içinde yer alan yerleşim dokusu, topografik yapının da sağladığı olanak doğrultusunda I. derece arkeolojik sit alanı için herhangi bir baskı oluşturmamaktadır.

- Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nda bugün arkeolojik kazılar ve araştırmalar tüm yıl boyunca devam etmektedir. İşlevleri ve inşa edildikleri dönem belirlenemeyen arkeolojik kalıntılar ve kazı çalışmalarının devam etmesi ve yeni buluntuların ortaya çıkması arkeolojik alanın tanıtımına destek olmaktadır.

- 14. ve 15. Yüzyıl Beylikler Dönemi'nde Menteşeoğulları Beyliği'nin başkenti olan Beçin, Menteşeoğulları Beyliği dönemine ait çok sayıda medrese, cami, hamam, türbe, zaviye ve çeşme yapısına sahip oluşu ile Menteşeoğulları Beyliği'nin ve 14.Yüzyıl Anadolu mimarisinin özelliklerini temsil eden önemli bir merkezdir.

- Beçin Arkeolojik Sit Alanı içinde çok sayıda zeytin ağacı bulunmaktadır (Şekil 4.87). 1996 yılında Resmî Gazete yayımlanan "Zeytinciliğin Islahı Yabanilerinin Aşılattırılmasına Dair Yönetmelik" de belirtildiği üzere, "zeytin ağaçlarını izinsiz kesenler veya sökenlerden 3573 sayılı Kanun'un 20 inci maddesi gereği ağaç başına 2000 Türk Lirası'ndan beş bin Türk Lirası'na kadar para cezası uygulanmaktadır". Bu kanun

ile, Beçin Arkeolojik Sit alanında yoğun olarak bulunan zeytin ağaçları ve dolayısı ile arkeolojik sit alanın bitki varlığı da korunmaktadır.

Şekil 4.87 Araştırma alanında yoğun olarak bulunan zeytin ağaçları (Orijinal 2020)

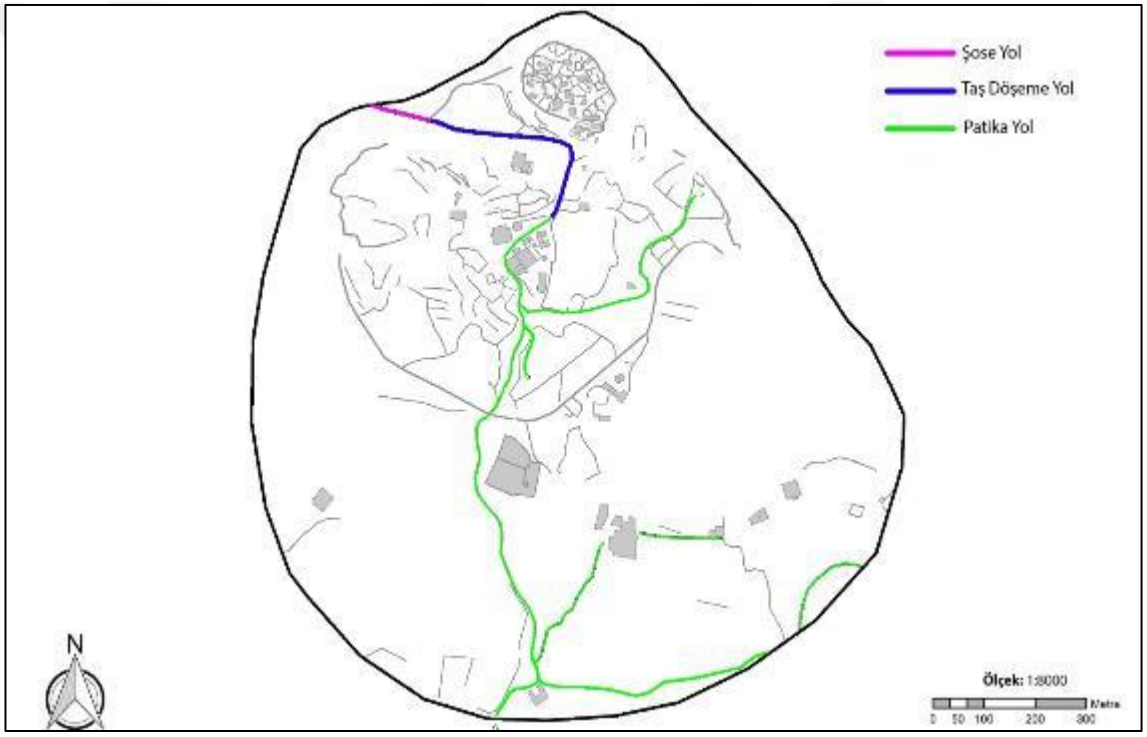
- 2014 yılında turistik faaliyetlerin artması amacı ile Muğla Koruma Kurulu tarafından onaylanan ve İzmir Rölöve Anıtlar Kurulu tarafından ihalesi yapılan çevre düzenleme projesi kapsamında Beçin Arkeolojik Sit Alanı girişine ziyaretçi karşılama merkezi birimleri ve otopark yapılmıştır (Şekil 4.88). Arkeolojik sit alanında ziyaretçilerin ihtiyaçlarını karşılayabileceği birimlerin yer alması ziyaretçilerin alanda daha fazla vakit geçirmesine olanak sağlamaktadır. Arkeolojik sit alanında otoparkın bulunması, ziyaretçilerin özel taşıtları ile parka ulaşabilmeleri ve taşıtların ulaşıma engel olmayacak bir şekilde konumlanması açısından önemlidir.

Şekil 4.88 Ziyaretçi karşılama merkezi ve otopark (Orijinal 2020)

Arazi çalışmaları ve araştırmalar sonucunda belirlenen sorunlar:

- Beçin I. Derece Arkeolojik Sit Alanı içinde tanımlanmış tek yol, küp taş ile birlikte kayrak taşı döşemeye sahiptir. Ziyaretçi karşılama merkezinden başlayarak Ahmet Gazi Medresesi'nin batısına kadar devam eden taş döşemeli yol, patika yol ile birleşmektedir (Şekil 4.89). Arkeolojik sit alanı içinde yer alan diğer yollar ziyaretçilerin ayak izleri ile oluşmuş patika yollardır. Kaplamasız, toprak yollar yönlendirici olmaktan uzak olup arkeolojik sit alanında yer alan kültür varlıklarının ziyaretçiler tarafından bulunmasını zorlaştırmaktadır (Şekil 4.90).

Şekil 4.89 Beçin Arkeolojik Sit Alanı içinde yer alan taş döşemeli yol (Orijinal 2020)

Şekil 4. 90 Araştırma alanında yer alan patika yollardan örnekler (Orijinal 2020)

- Beçin Arkeolojik Sit Alanı içindeki yönlendirici levhalar yetersiz olup; sadece belirli noktalarda yer almaktadır. Bu durum alanın etkin bir biçimde gezilebilmesini engellemekte; tanıtımında eksikliklere neden olmaktadır.

- Arkeolojik sit alanı ve tarihi yapılar hakkında bilgiler içeren bazı bilgilendirme panoları bakımsız durumdadır. Bilgilendirme panolarının üzerinde yer alan yazı ve görseller süreç içinde renk değiştirmiş ve görünürlüğünün azalmış; bazı bilgilendirme panolarında ise, sert cisimler ile panoların çizilerek yazı ve görsellere zarar verilmiştir (Şekil 4.91).

Şekil 4.91 Zarar görmüş bilgilendirme panolarından örnekler (Orijinal 2020)

- Beçin Arkeolojik Sit Alanı içinde yer alan kültür varlıklarının büyük bir alan (yaklaşık 0,6 km^2) içinde dağınık konumda olması ziyaretçilerin kontrolünü zorlaştırmaktadır. Bu nedenle arkeolojik sit alanına kontrolsüz girişler olabilmekte ve tescilli yapılar zarar görebilmektedir.

- Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nda yer alan çöp kutuları yeterli sayıda ve sıklıkta bulunmamaktadır. Yeterli sayı ve sıklıkta bulunmayan çöp kutuları sebebi ile atıklar arkeolojik sit alanına zarar vermektedir ve görüntü kirliliği oluşturmaktadır.

- Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nda önemli bir konum olan Ahmet Gazi Medresesi ve yakın çevresinde aydınlatma elemanları yeterli sayıdadır; ancak arkeolojik sit alanının tamamı incelendiğinde aydınlatma elemanları yeterli olmayıp; arkeolojik sit alanının ve kültür varlıklarının algılanmasını zorlaştırmaktadır.

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Arkeolojik alanlar içerdiği her tür kültür varlığı ile yerel kültürü küresel kültür ile entegre eden insanlık tarihi için önemli alanlardır. Türkiye, uluslararası ölçekte insanlık tarihi için önemli uygarlıkların ve dönemlerin izlerini taşıyan, arkeolojik alanlara ve kültür varlıklarına sahiptir. Bu değerlerin korunması ve sürekliliğinin sağlanması, arkeolojik alanların işlevlendirilmesi, yaşayan ve dinamik alanlar olarak kamu ile bağının kurulması için yapılan uygulamalar ile mümkün olmaktadır.

Bu bağlamda, arkeolojik alanların dinamizmini arttıran, park ve müze işlevi gören, kamunun rekreasyon ihtiyacını karşılayan, yerel ve bölgesel ölçekte kalkınmaya katkı sağlayan önemli bir uygulama olan arkeolojik park kavramı, bu araştırmanın ana temasıdır.

Araştırmanın ana teması olan arkeolojik park kapsamında değerlendirilen Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nın arkeolojik park kriterleri açısından değerlendirilmesi sonucunda Beçin I. Derece Arkeolojik Sit Alanı için gerek kullanımlar gerek tasarımsal anlamda arkeolojik park tasarımı öneri projesinin hazırlanmasının temel amacı;

- Arkeolojik sit alanının ve alanda yer alan taşınmaz kültür varlıklarının korunmasının sağlanması,
- Arkeolojik sit alanının potansiyelinin ortaya çıkarılması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması,
- Arkeolojik sit alanının yerel ve ulusal ölçekte turizme kaynak olarak ekonomiye katkı sağlaması,
- Arkeolojik sit alanının bir potansiyel ve olanak olarak yerel ölçekte kamu tarafından bilinçli bir biçimde korunmasının sağlanması,
- Arkeolojik sit alanının erişilebilirliğinin sağlanması,
- Arkeolojik sit alanının ve içinde yer alan kültür varlıklarının, sunum yöntemleri

ile kamuya tanıtılması ve sergilenmesi,

- Arkeolojik sit alanının arkeolojik park tasarımı öneri projesi kapsamında canlandırılması ve yerel anlamda dinamizmin arttırılması,

- Alanın ziyaretçilerin ihtiyaçlarına (yeme-içme, tuvalet, güvenlik, eğlenme vb.) cevap veren bir konuma taşınmasıdır.

Muğla, Beçin Arkeolojik Sit Alanı, arkeolojik park kriterleri açısından değerlendirildiğinde Beçin I. Derece Arkeolojik Sit Alanı'nı için arkeolojik park kapsamında genel anlamda geliştirilen öneriler şu şekildedir;

- Beçin Arkeolojik Sit Alanı, arkeolojik sit alanı olarak ilan edilerek, arkeolojik sitlerin tanımlarının yapıldığı, koruma ve kullanım koşullarının belirlendiği kanunlar kapsamında korunmaktadır. Ancak Beçin Arkeolojik Sit Alanı ve yakın çevresi, öncelikle alt ölçekli yerel koruma politikaları ve üst ölçekli ulusal politikalar ile bütüncül bir koruma yaklaşımı ile ele alınmalıdır.

- Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nın bölgesel gelişime ve kalkınmaya destek sağlaması amacı ile arkeolojik sit alanı yakın çevresi için rehabilitasyon çalışmaları yapılmalı, yerli ve yabancı turistlerin ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri hizmetler (konaklama, yeme-içme, eğlenme vb.) sağlanmalı ve turistik faaliyetler oluşturulmalıdır.

- Beçin Arkeolojik Sit Alanı ve yakın çevresinin ulaşım altyapısı güçlendirilmeli, yerli ve yabancı turistlerin alana kolaylıkla erişebilmesi amacı ile Beçin Arkeolojik Sit Alanı'na özgü ulaşım sistemi oluşturulmalıdır.

- Beçin Arkeolojik Sit Alanı ve yakın çevresi bütüncül bir yaklaşımla erişilebilirlik kapsamında ele alınmalı, bu kapsamda teknik altyapı sağlanmalıdır.

- Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nda arkeolojik kazıların, restorasyon ve konservasyon çalışmalarının sürekliliğinin sağlanması alanın kamuya tanıtılması açısından büyük önem

taşımaktadır. Arkeolojik sit alanının yaşayan, dinamik bir alan olabilmesi ziyaretçilerin arkeolojik kazıları ve kazı sürecini yerinde gözlemleyebilmesi ve kazı sürecinin gelişimine tanıklık etmesi ile ilişkilidir. Bu neden ile arkeolojik kazılar, araştırma ve çalışmalar programlanmalı ve devamlılığı sağlanmalıdır.

- Alan içinde çeşitli sunum tekniklerine yer verilmeli, güncel teknolojik sunum teknikleri kullanılarak geçmiş ile bugünün bağı kurulmalıdır.

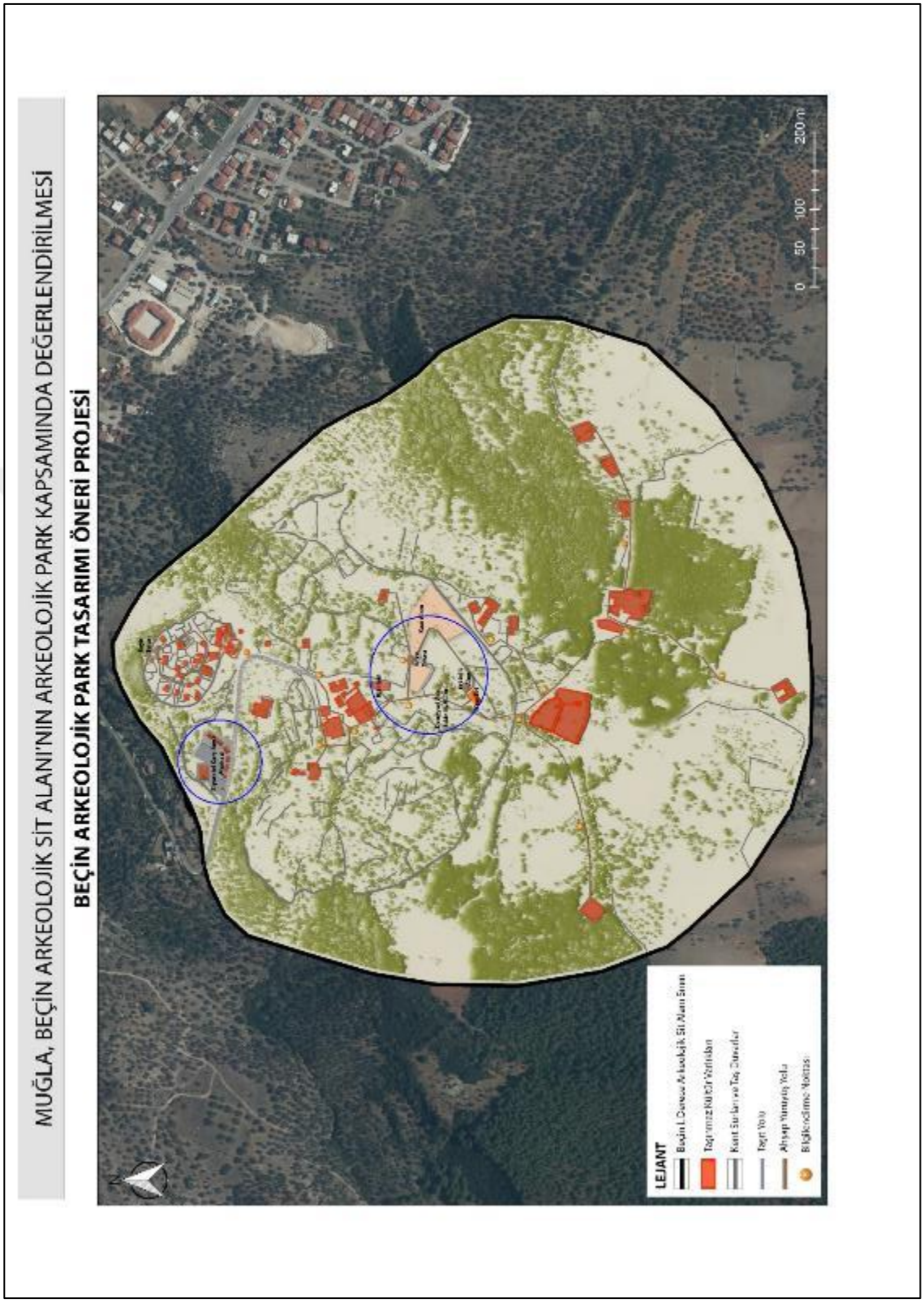
- Alan için, kapsamlı olarak alan yönetim planı, ziyaretçi yönetim planı, koruma ve müdahale programları oluşturulmalıdır.

- Alanın yönetimi için oluşturulacak plan ve müdahale programları, ulusal ve yerel düzeyde yetkililer, teknik-bilimsel ekip ve kamunun da katılımı ile oluşturulmalıdır.

5.1 Beçin Arkeolojik Sit Alanı Arkeolojik Park Tasarımı Öneri Projesi

Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nın tüm kültürel ve doğal değerlerinin korunması, alanın dinamikliğinin artması, ziyaretçilerin parkı kullanırken ve kullandıktan sonra memnuniyet duyması amacı ile arkeolojik park tasarımı öneri projesi hazırlanmıştır (Şekil 5.1) (**EK 1**).

Proje hazırlanırken Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nda saptanan sorunlar ve ihtiyaçlar göz önünde bulundurulmuş, arkeolojik sit alanının arkeolojik park tasarım kriterleri açısından değerlendirilmesi sonucunda elde edilen bulgulardan yararlanılarak alanın olanaklarının ve potansiyelinin açığa çıkarılması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda proje kapsamında, Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nda kültürel ve doğal dokuya zarar vermeden, erişimin kolay sağlanabilmesi için rotalar belirlenmiş ve yürüyüş yolları oluşturulmuş; Beçin Arkeolojik Sit Alanı içinde fiziki-mekansal düzenlemelere ilişkin öneriler geliştirilmiştir.

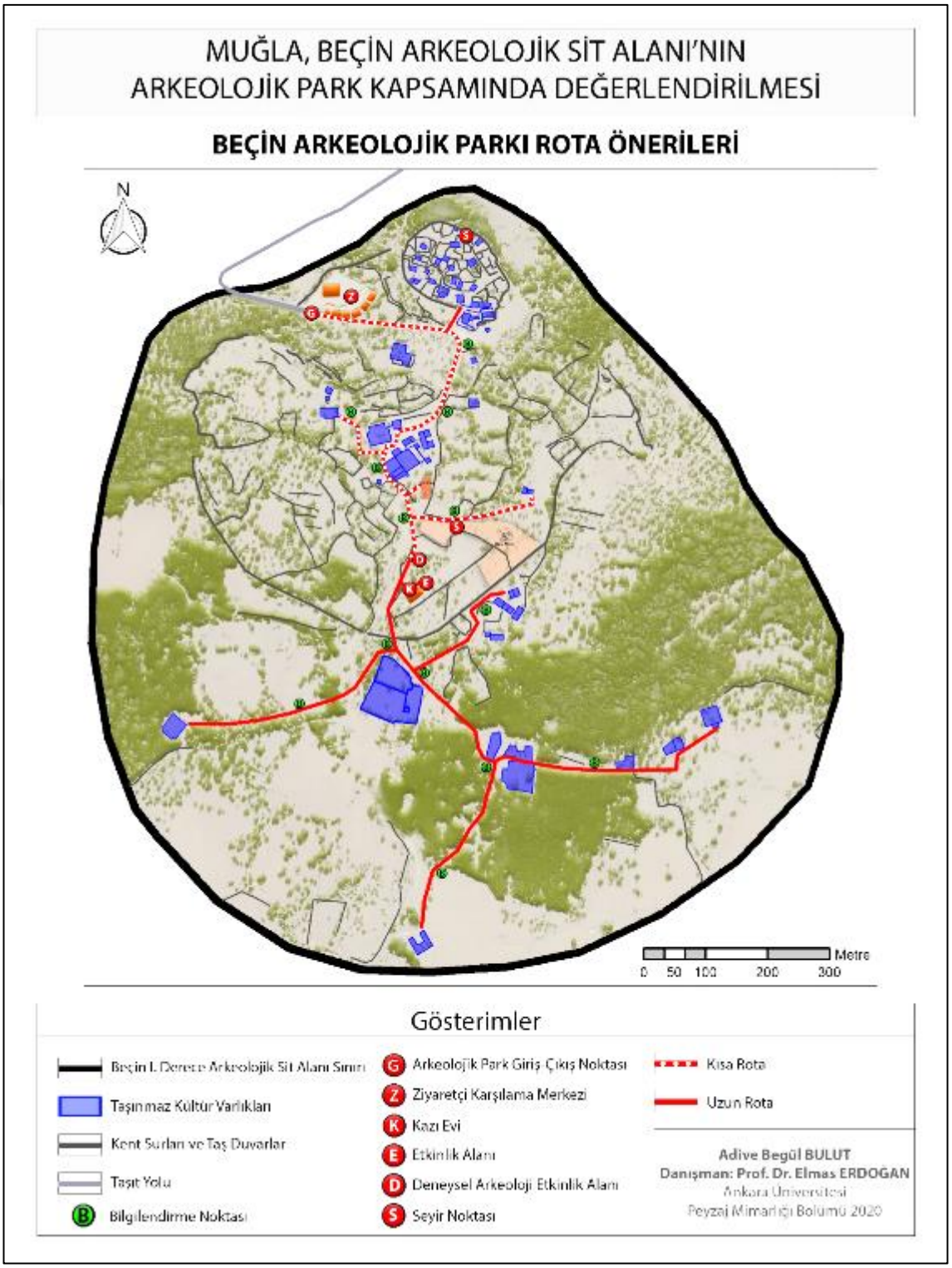
Şekil 5.1 Beçin Arkeolojik Sit Alanı Arkeolojik Park Tasarımı Öneri Projesi (Orijinal 2020)

Beçin I. Derece Arkeolojik Sit Alanı için hazırlanan arkeolojik park tasarımı öneri projesi kapsamında geliştirilen, arkeolojik sit alanının doğal, kültürel ve tarihi değerleri ile özgün kimliğini koruma amacı taşıyan arkeolojik park tasarım önerileri şu şekildedir:

- **Beçin Arkeolojik Parkı Rota Önerileri:** Ziyaretçilerin arkeolojik parkı etkin bir şekilde kullanabilmesi ve deneyimleyebilmesi için iki rota oluşturulmuş, yaya yolları tanımlanmıştır. Rotalar oluşturulurken, alanın yerleşim planı ve engelsiz erişim için %12'den fazla eğim derecelerinin tehlikeli sayılması nedeni ile araştırma alanı için yapılan eğim analizinden yararlanılarak, %0-12 eğim aralığında bulunan alanlar kullanılmıştır. Rotalar, ziyaretçilerin arkeolojik park içinde geçirebileceği süre göz önünde bulundurularak iki seçenekli olarak oluşturulmuştur. Rotalar uzun rota ve kısa rota olarak ikiye ayrılmıştır (Şekil 5.2). Oluşturulan rotalarda, yağmur suyunun toplanma olasılığı bulunan alanlar dikkate alınarak yürüyüş yollarının ahşap malzeme kullanılarak yapılandırılması önerilmektedir.

- **Bilgilendirme Noktaları:** Beçin I. Derece Arkeolojik Sit Alanı'nda bilgilendirme panolarının yetersizliği nedeni ile bilgilendirme noktaları oluşturulmuştur (Şekil 5.2). Bilgilendirme noktaları, oluşturulan rotalar üzerine, yaya yollarının kesişim noktalarına yerleştirilmiştir. Bilgilendirme noktalarında, ziyaretçilerin yönlendirilmesi ve bilgilendirilmesi amacı ile bilgilendirme panosu, ziyaretçilerin dinlenebilmesi için oturma elemanları, atıklarını atabilmeleri için çöp kutuları yer almaktadır (Şekil 5.3).

- **Seyir Noktaları:** Arkeolojik parkta iki nokta seyir noktası olarak belirlenmiştir. Seyir noktalarından biri yaklaşık 200 m yükseklikte bir tepe üzerinde konumlanan Beçin Kalesi içinde ve Milas Ovası'nın da gözlemlenebildiği bir noktaya yerleştirilmiştir. Arkeolojik park içinde yer alan diğer bir seyir noktası, ziyaretçilerin arkeolojik kazı çalışmalarını gözlemleyebilmesi amacı ile arkeolojik kazı çalışmalarının devam ettiği kazı evinin kuzeydoğusunda yer alan noktaya konumlandırılmıştır (Şekil 5.2).

Şekil 5.2 Beçin Arkeolojik Sit Alanı Arkeolojik Parkı Rota Önerileri (Orijinal 2020)

Şekil 5.3 Beçin Arkeolojik Sit Alanı Arkeolojik Park Tasarımı Öneri Projesi kapsamında tasarlanan bilgilendirme noktası (Orijinal 2020)

- **Arkeolojik Park Girişi ve Ziyaretçi Karşılama Merkezi:** Arkeolojik park girişi ve ziyaretçi karşılama merkezi arkeolojik park tasarımı öneri projesi kapsamında alt ölçekte ele alınmış; mevcut yapı ve tesisler için öneriler geliştirilmiştir (Şekil 5.4) (**EK 2**).

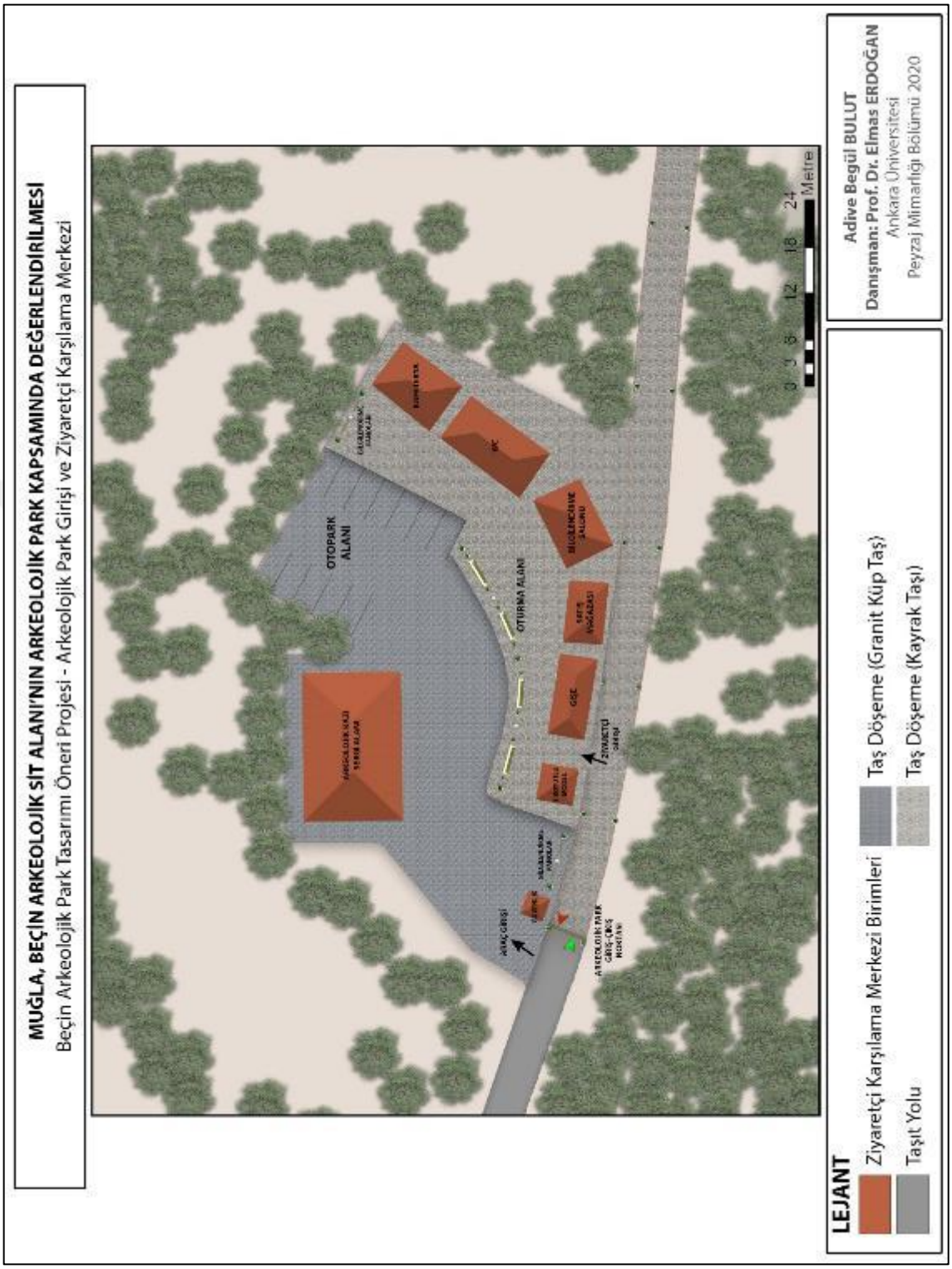
Arkeolojik park girişinde yer alan mevcut otoparkın yetersiz olması sebebi ile otopark alanı yeniden düzenlenmiş, otopark sayısı arttırılmıştır. Arkeolojik sit alanı girişinde yer alan ziyaretçi karşılama merkezi birimlerinin etkin olarak kullanılmadığı saptanmıştır. Bu neden ile ziyaretçilerin ihtiyaçlarını arkeolojik park içinde karşılayabilmesi dolayısı ile arkeolojik parkta daha fazla vakit geçirebilmesi amacı ile ziyaretçi karşılama merkezi birimlerinin işlev ve kullanımlarına yönelik öneriler geliştirilmiştir.

Ziyaretçi karşılama merkezinde yer alan mevcut birimler; gişe, tuvalet, kafeterya, bilgilendirme salonu ve satış mağazasıdır. Arkeolojik parkın bölgenin gelişimine katkı sağlayabilmesi amacı ile satış biriminde, yöresel ürünlerin de satışının yapılması;

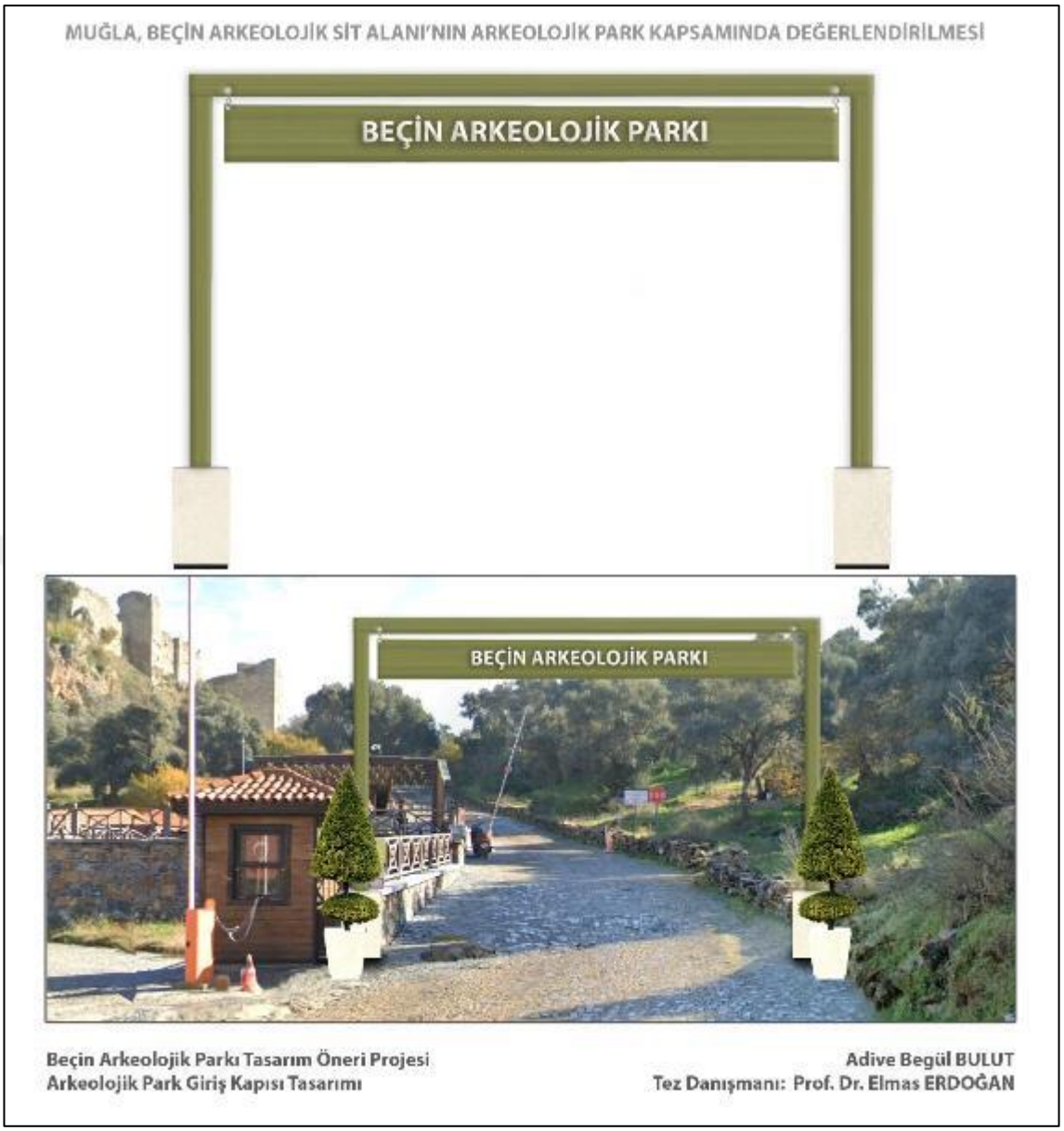
kafeterya içinde satışı yapılacak yiyecek-içeceklerin yöresel ürünler ile hazırlanması önerilmektedir.

Arkeolojik park girişinde yer alan bilgilendirme salonunda; arkeolojik sit alanı ve arkeolojik sit alanı içinde yer alan taşınmaz kültür varlıklarına ait sunumlar, fotoğraflar, çizimler, 3 boyutlu görüntü ve modellerin yer alması, ziyaretçilerin arkeolojik parkı daha iyi tanıması ve algılayabilmesi için elektronik sesli rehber sisteminin bulunması önerilmektedir.

Ziyaretçilerin karşılanması ve tanımlı bir arkeolojik park girişinin olması amacı ile arkeolojik park giriş kapısı tasarlanmıştır (Şekil 5.5). Arkeolojik park giriş kapısı, doğal taş malzeme ile birlikte arkeolojik sit alanı içinde zeytin ağaçlarının yoğun olarak bulunması sebebi ile arkeolojik parkın karakteri ve dokusuna uygun olarak zeytin yeşili rengi ile boyanmış ahşap malzeme kullanılarak tasarlanmıştır. Arkeolojik park girişi "Beçin Arkeolojik Parkı" yazısı ve bitkisel materyal kullanılarak vurgulanmıştır.

Şekil 5.4 Beçin Arkeolojik Sit Alanı Arkeolojik Park Tasarımı Öneri Projesi, Arkeolojik Park Girişi ve Ziyaretçi Karşılama Merkezi (Orijinal 2020)

Şekil 5.5 Beçin Arkeolojik Sit Alanı Arkeolojik Park Tasarımı Öneri Projesi kapsamında tasarlanan giriş kapısı (Orijinal 2020)

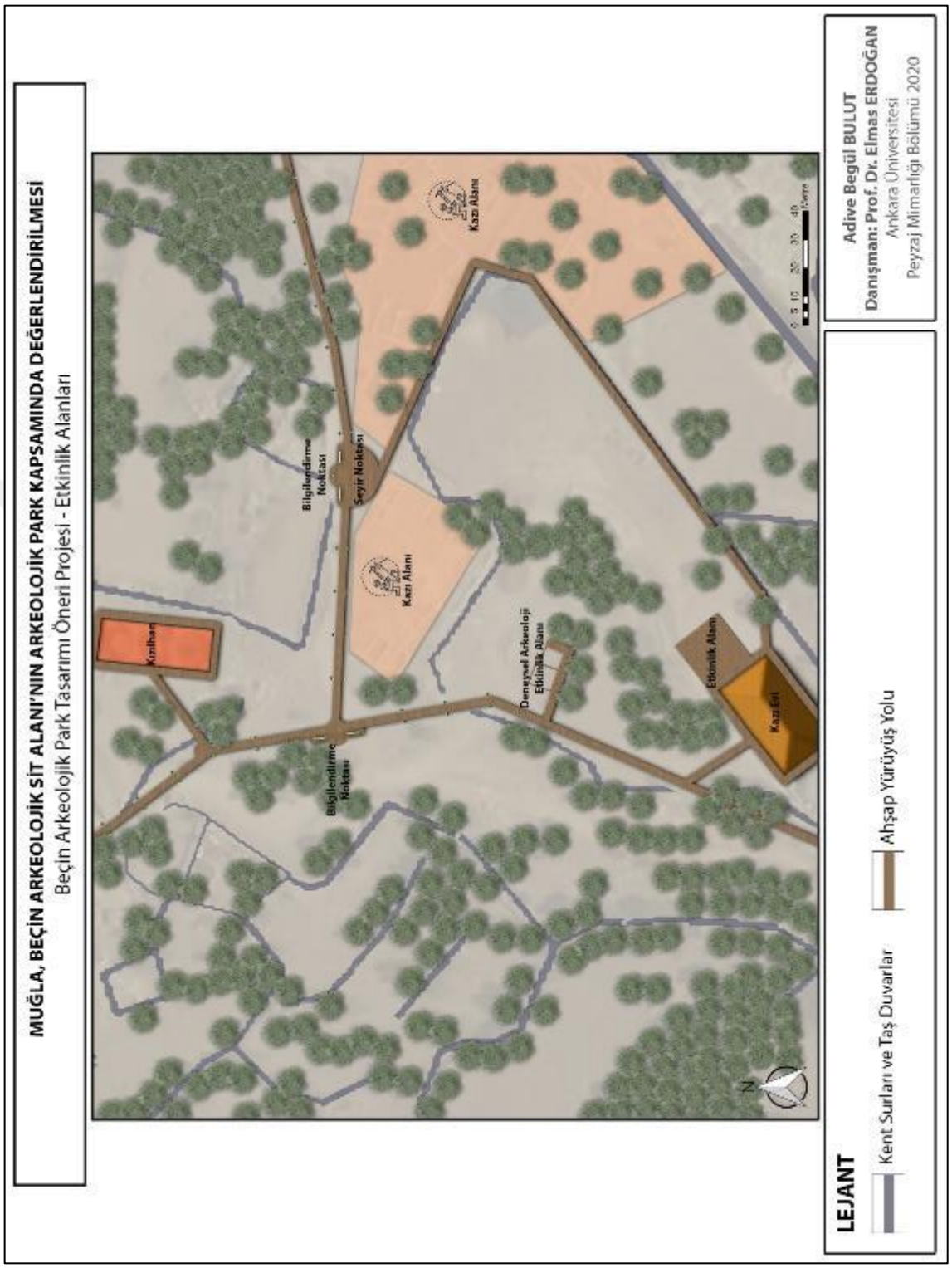
- **Etkinlik Alanları:** Beçin I. Derece Arkeolojik Sit Alanı'nda etkinlik alanı bulunmamaktadır. Bu neden ile arkeolojik park tasarımı öneri projesi kapsamında kazı evi yakın çevresi alt ölçekte ele alınmış; etkinlik alanları için öneriler geliştirilmiştir (Şekil 5.6) (**EK 3**).

Kazı evi yakın çevresinde, arkeolojik kazı çalışmaları ile ilgili faaliyetler ve organizasyonlarda kullanılması amacı ile kazı evinin doğusunda etkinlik alanı

tasarlanmıştır. Bu etkinlik alanının arkeolojik park çalışanları tarafından düzenlenen, ziyaretçilerin de katılımı ile gerçekleştirilen canlandırma etkinlikleri kapsamında kullanılması önerilmektedir.

Arkeolojik sit alanın tarihsel gelişiminin kamu tarafından daha iyi algılanması ve kamuya uygulamalı olarak anlatılması amacı ile arkeolojik park içinde kazı evinin kuzeyinde deneysel arkeoloji etkinlik alanı tasarlanmıştır. Deneysel arkeoloji etkinlik alanı, çevre ile uyumlu olması amacı ile ahşap sınırlandırma elemanları ile çevrelenmiş; ziyaretçilerin arkeolojik kazı çalışmalarını deneyimleyebilmesi için yapay kazı alanları oluşturulmuştur (Şekil 5.7).

Arkeolojik park içinde yer alan, Kızılhan'ın arkeolojik park organizasyonları kapsamında kamu tarafından kullanılması amacı ile yeniden işlevlendirilmesi önerilmiştir (Şekil 5.8). Bu kapsamda, 15. Yüzyıl'da moloz ve kesme taş kullanılarak yığma sistem ile inşa edilen Kızılhan'ın çeşitli organizasyonlarda kullanılabilmesi için özgün yapı malzemesinin ve yapısal sisteminin dayanımının artırılması için sağlamlaştırma uygulamalarının yapılması; yapının zemini ve yakın çevresinde doğal olarak yetişen bitkilerin temizlenmesi önerilmektedir. Kızılhan içinde düzenlenecek organizasyonlar sebebi ile yapının zarar görmemesi için yapının mimari ve estetik özelliklerini etkileyecek ve değiştirecek bir düzenleme veya uygulamanın yapılmaması, mevcut yapının özellikleri değiştirilmeden, yapıdan maksimum derecede yararlanılması gerekmektedir. Bu neden ile Kızılhan'a organizasyonlarda kullanılmak üzere; yapının özgün tasarımına müdahalede bulunulmadan masa, oturma elemanları ve taşınabilir aydınlatma elemanları yerleştirilmesi önerilmektedir.

Şekil 5.6 Beçin Arkeolojik Sit Alanı Arkeolojik Park Tasarımı Öneri Projesi, Etkinlik Alanları (Orijinal 2020)

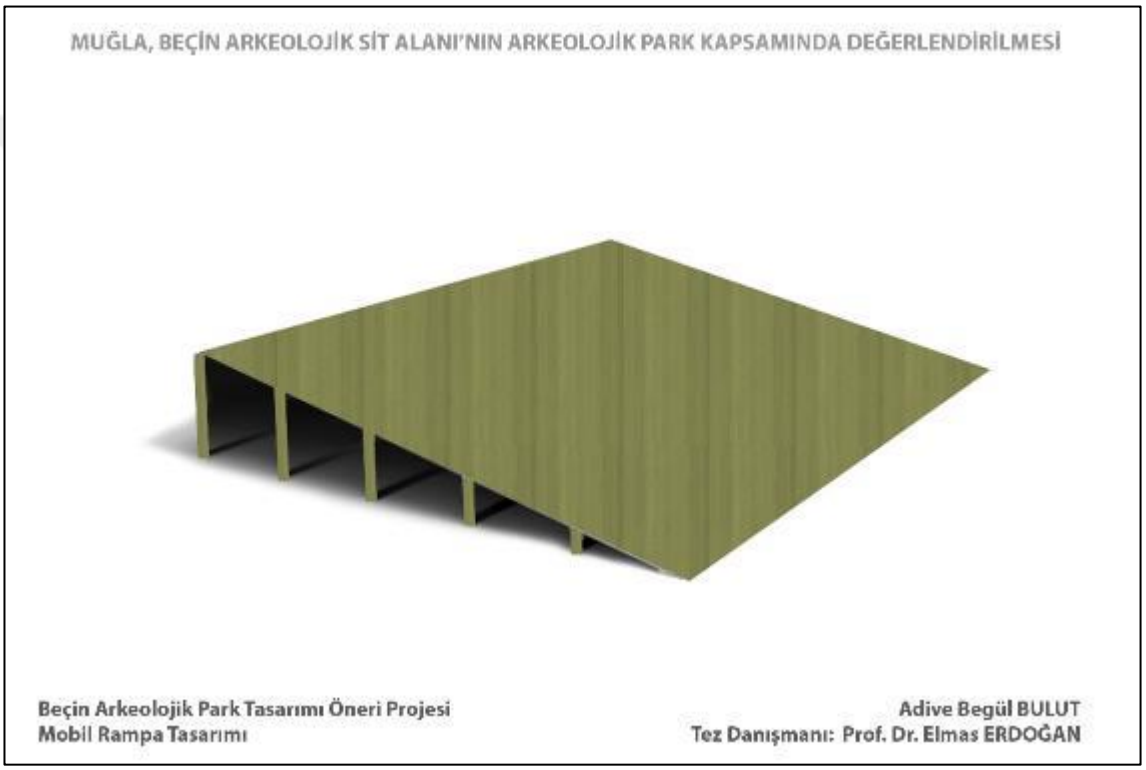
Şekil 5.7 Beçin Arkeolojik Sit Alanı Arkeolojik Park Tasarımı Öneri Projesi, Deneysel Arkeoloji Etkinlik Alanı (Orijinal 2020)

Şekil 5.8 Beçin Arkeolojik Sit Alanı Arkeolojik Park Tasarımı Öneri Projesi, Kızılhan (Orijinal 2020)

Beçin Arkeolojik Park Tasarımı Öneri Projesi kapsamında donatı elemanları tasarlanmıştır. Tasarlanan donatı elemanları şu şekildedir:

- **Mobil Rampalar:** Arkeolojik park içinde erişilebilirliğin sağlanması ve ziyaretçilerin taşınmaz kültür varlıklarına rahatlıkla ulaşabilmesi için mobil rampalar tasarlanmıştır. Mobil rampalar, arkeolojik parkın karakteri ve dokusuna uygun olarak zeytin yeşili rengi ile boyanmış ahşap malzeme kullanılarak oluşturulmuştur (Şekil 5.9).

Şekil 5.9 Beçin Arkeolojik Sit Alanı Arkeolojik Park Tasarımı Öneri Projesi kapsamında tasarlanan mobil rampa (Orijinal 2020

- **Bilgilendirme Panoları:** Bilgilendirme panoları üzerine, erişilebilirliğin sağlanması amacı ile bilgilendirme panosuna yaklaşıldığında bilgilerin sesli olarak okunduğu sensörlü ses düzeneği ve ses düzeneğinin çalışması için gerekli enerjiyi sağlayan güneş enerji panelleri, bilgilerin tekrar dinlenebilmesi amacı ile bir buton yerleştirilmiştir. Bilgilendirme panosunda yer alan bilgilerin tüm ziyaretçiler tarafından rahatlıkla okunabilmesi amacı ile pano hareket ettirilebilir şekilde tasarlanmıştır. Bilgilendirme panoları, arkeolojik sit alanı içinde zeytin ağaçlarının yoğun olarak

bulunması sebebi ile arkeolojik parkın karakteri ve dokusuna uygun olarak zeytin yeşili rengi ile boyanmış ahşap malzeme kullanılarak tasarlanmıştır (Şekil 5.10).

Şekil 5.10 Beçin Arkeolojik Sit Alanı Arkeolojik Park Tasarımı Öneri Projesi kapsamında tasarlanan bilgilendirme panosu (Orijinal 2020)

- **Oturma Elemanları:** Arkeolojik park içinde ziyaretçilerin fiziksel etkinliğinin azalmaması amacı ile oturma elemanları kullanılmıştır. Arkeolojik parkın karakteri ve dokusuna uygun olarak doğal taş malzeme ve zeytin yeşili rengi ile boyanmış ahşap malzeme kullanılarak oturma elemanı tasarımı yapılmıştır (Şekil 5.11).

Şekil 5.11 Beçin Arkeolojik Sit Alanı Arkeolojik Park Tasarımı Öneri Projesi kapsamında tasarlanan oturma elemanı (Orijinal 2020)

- **Çöp Kutuları:** Beçin I. Derece Arkeolojik Sit Alanı'nda çöp kutularının yetersizliği nedeni ile arkeolojik sit alanının zarar görmemesi ve görüntü kirliliğinin oluşmaması amacı ile arkeolojik park için arkeolojik parkın karakteri ve dokusuna uygun olarak zeytin yeşili rengi ile boyanmış ahşap malzeme kullanılarak çöp kutusu tasarımı yapılmıştır. (Şekil 5.12). Çöp kutularının bilgilendirme noktalarında, oturma elemanlarının yanında yer alması önerilmektedir.

Şekil 5.12 Beçin Arkeolojik Sit Alanı Arkeolojik Park Tasarımı Öneri Projesi kapsamında tasarlanan çöp kutusu (Orijinal 2020)

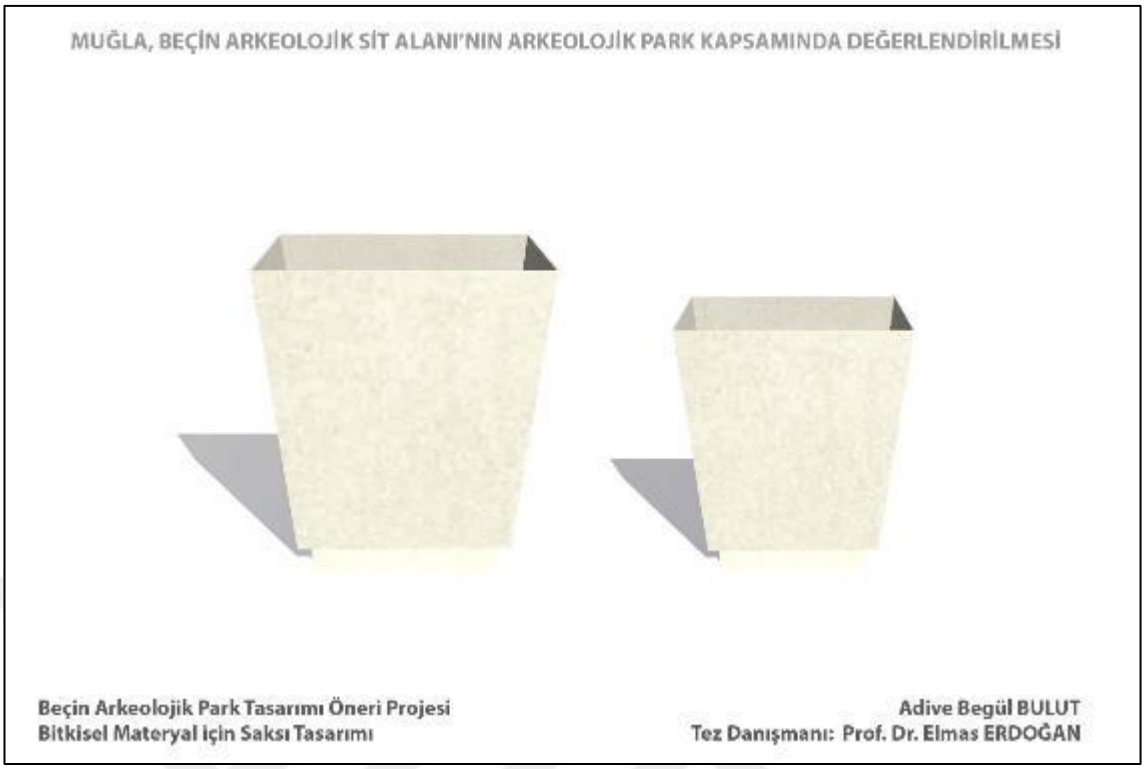
- **Aydınlatma Elemanları:** Beçin I. Derece Arkeolojik Sit Alanı'nda yaya yollarının vurgulanması ve arkeolojik sit alanı ile kültür varlıklarının daha iyi algılanması sebebi ile arkeolojik park içinde kullanılmak üzere arkeolojik parkın karakteri ve dokusuna uygun olarak zeytin yeşili rengi ile boyanmış ahşap malzeme kullanılarak, güneş enerjisi ile çalışan aydınlatma elemanı tasarımı yapılmıştır (Şekil 5.13). Aydınlatma elemanlarının, arkeolojik park içinde oluşturulan rotalar üzerinde 10 m aralıklar ile yerleştirilmesi önerilmektedir.

Şekil 5.13 Beçin Arkeolojik Sit Alanı Arkeolojik Park Tasarımı Öneri Projesi kapsamında tasarlanan aydınlatma elemanı (Orijinal 2020)

- **Bitkisel Materyal için Saksılar:** Arkeolojik park içinde ziyaretçilerin yönlendirilmesi ve sınırlandırılması amacı ile arkeolojik park tasarımında, oluşturulan kısa rota (Şekil 5.1) üzerinde bitkisel materyal kullanılmıştır. Ancak bitkilerin köklerinin arkeolojik kalıntılara zarar vermemesi, devam eden arkeolojik kazı çalışmalarını engellememesi ve yer değiştirilebilmesi amacı ile saksılı bitkiler kullanılmıştır. Arkeolojik parkın karakteri ve dokusu uygun olarak doğal taş malzeme kullanılarak, bitkisel materyal için saksı tasarımı yapılmıştır (Şekil 5.14).

Saksılı bitkilerin kısa rota üzerinde 10 m aralıklar ile sıralı olarak yerleştirilmesi önerilmektedir. Tasarlanan saksılar içinde yetişebilecek, Beçin Beldesi'nin iklimine uygun bitki türleri Çizelge 5.1'de verilmiştir.

Şekil 5.14 Beçin Arkeolojik Sit Alanı Arkeolojik Park Tasarımı Öneri Projesi kapsamında bitkisel materyal için tasarlanan saksılar (Orijinal 2020)

Çizelge 5.1 Beçin Arkeolojik Park Tasarımı Öneri Projesi kapsamında önerilen, saksıda yetişebilen bitkiler

Latince Adı	**Türkçe Adı**
Berberis thunbergii 'Atropurpurea'	Kırmızı Yapraklı Kadın Tuzluğu
Berberis thunbergii 'Aurea'	Sarı Yapraklı Kadın Tuzluğu
Buxus microphylla	Top Formlu Şimşir
Buxus sempervirens	Akdeniz Şimşiri
Cupressus macrocarpa 'Goldcrest'	Limon Servi
Euonymuıs japonicus	Yeşil Japon Taflanı
Euonymus Japonica 'Aurea'	Altuni Taflan
Hydrangea macrophylla	Ortanca
Lavandula officinalis	Lavanta
Photinia x fraseri 'Red Robin'	Alev Çalısı
Pitosporum tobira nana	Bodur Pitos
Punica granatum 'Nana'	Bodur Süs Narı
Rosa sp.	Gül

Çizelge 5.1 Beçin Arkeolojik Park Tasarımı Öneri Projesi kapsamında önerilen, saksıda yetişebilen bitkiler (devam)

Rosmarinus officinalis	Biberiye
Santolina chamaecyparissus	Lavantin Çalısı
Teucrium Fruticans	Zeytin Çalısı
Thuja orientalis 'Aurea Nana'	Bodur Altuni Mazı
Thymus vulgaris	Kekik Çalısı

5.2 Sonuç

Bu araştırma kapsamında, sit kavramı ve sit türleri araştırılmış, arkeolojik sit alanlarının korunması ve işlevlendirilerek kamuya sunulmasını sağlayan önemli bir uygulama olan arkeolojik park kavramı ve arkeolojik park kriterleri irdelenmiş, araştırmaya temel oluşturması amacı ile uluslararası ve ulusal ölçekte arkeolojik park örnekleri incelenmiştir.

Araştırma alanı olarak belirlenen Muğla, Beçin Arkeolojik Sit Alanı arkeolojik park kriterleri kapsamında oluşturulan çizelgeler doğrultusunda, araştırma bulguları ve arazi çalışmaları sırasında yapılan analiz-etüd çalışmalarından elde edilen verilere göre değerlendirilmiş; Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nın arkeolojik park olarak yerel ve ulusal ölçekte turizme ve ekonomiye katkı sağlayabilecek bir cazibe alanı olma potansiyeli taşıdığı görülmüştür. Bu neden ile Muğla, Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nın kamunun rekreasyon ihtiyacını karşılarken arkeolojik miras konusunda kamuyu bilgilendiren ve bilinçlendiren güncel bir uygulama olan "arkeolojik park" olarak değerlendirilmesi önerilmiş; bu kapsamda Muğla, Beçin Arkeolojik Sit Alanı için genel anlamda öneriler geliştirilmiş ve özelde Muğla, Beçin I. Derece Arkeolojik Sit Alanı için arkeolojik park tasarımı öneri projesi hazırlanmıştır.

Muğla, Beçin Arkeolojik Sit Alanı mevcut durumu ile arkeolojik park kriterleri açısından değerlendirildiğinde arkeolojik park kriterlerini sağlayamadığı saptanmış; Beçin Arkeolojik Sit Alanı için genel anlamda geliştirilen öneriler ve özelde Muğla, Beçin I. Derece Arkeolojik Sit Alanı için hazırlanan arkeolojik park tasarımı öneri projesi ile

arkeolojik park kriterleri sağlanmıştır.

Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nın sahip olduğu doğal ve kültürel değerlerin korunması, kamuya tanıtılması, kamu tarafından daha iyi algılanması, kamunun arkeolojik miras hakkında bilinçlendirilmesi ve arkeolojik sit alanının dinamizminin arttırılması, gerek kullanımlar gerek tasarımsal anlamda geliştirilen arkeolojik park tasarımı önerileri ile mümkün olacaktır.

Arkeolojik park olarak değerlendirilmesi önerilen Beçin I. Derece Arkeolojik Sit Alanı'nın bir potansiyel olarak görülüp yakın çevresi ile birlikte ele alınarak, turizm ve ekonomiye katkı sağlayacak altyapıya sahip olması gerekmektedir. Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nın yerel ve ulusal ölçekte kamu tarafından tanınması ve sahiplenilmesi amacı ile bütüncül bir koruma yaklaşımı ile yerel, bölgesel ve ulusal ölçekte çalışmalar yapılmalıdır.

Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nın ve içinde yer alan taşınmaz kültür varlıklarının korunması için alan yönetim planı ve ziyaretçi yönetim planları oluşturulmalıdır. Yönetim planları ve müdahale programları ulusal ve yerel düzeyde yetkililer, teknik-bilimsel ekip ve kamunun da katılımı ile oluşturulmalıdır. Beçin Arkeolojik Sit Alanı'nın koruma-kullanım dengesi gözetilerek kamuya tanıtılması ve kamunun bilgilendirilmesi amacı ile çeşitli etkinlik programları ve organizasyonlar düzenlenmeli, arkeolojik sit alanının ve içinde yer alan kültür varlıklarının korunması için koruma çalışmaları kamunun da katılımı ile gerçekleştirilmelidir.

İnsanlık tarihinin izlerini taşıyan arkeolojik sit alanlarının canlandırılması, yaşayan alanlar olarak kamuya sunulması, geçmiş ile bugünün bağının kurulması açısından çok önemlidir. Bu bağlamda insanlığın ortak mirası olarak görülen arkeolojik sit alanlarının korunması ve sürekliliğinin sağlanması amacı ile yapılan çalışma ve uygulamalar ulusal ve uluslararası ölçekte desteklenmelidir.

KAYNAKLAR

Acar, T. 2012. Menteşe Beyliği ile Osmanlı Devleti Arasındaki Siyasi ve Sosyal İlişkilerin Yapı Üretim Sürecine Etkileri. Uluslararası Batı Anadolu Beylikleri Tarih, Kültür ve Medeniyeti Sempozyumu-II, 25-27 Nisan, Bildiri Kitabı, 451-469, Muğla.

Ankara Büyükşehir Belediyesi. 2020. Web Sitesi: https://ankara.bel.tr/files/6915/0044/6678/gokcek_anitkabir09.jpg, Erişim Tarihi: 13.04.2020

Anonymous. 2014. Web Sitesi: https://vimeo.com/99231533, Erişim Tarihi: 10.09.2020

Anonymous. 2015. Web Sitesi: http://photos.wikimapia.org/p/00/05/09/82/56_75.jpg, Erişim Tarihi: 20.05.2020

Anonymous. 2018. Web Sitesi: https://www.gezenbilir.com/konu/isvec-2018-gezimiz.120965/page-5, Erişim Tarihi: 10.05.2020

Anonymous. 2020a. Web Sitesi: https://www.tripadvisor.com/Attraction_Review-g3218439-d12846560-Reviews-Eketorps_borg-Degerhamn_Kalmar_County.html, Erişim Tarihi: 15.05.2020

Anonymous. 2020b. Web Sitesi: https://www.tripadvisor.com.tr/LocationPhotoDirectLink-g2273463-d2647686-i251123671-Roman_City_Carnuntum-Petronell_Carnuntum_Lower_Austria.html, Erişim Tarihi: 27.05.2020

Anonymous. 2020c. Web Sitesi: https://www.tripadvisor.com.tr/Attraction_Review-g311315-d524138-Reviews-Kaunos-Dalyan_Mugla_Province_Turkish_Aegean_Coast.html#photos;aggregationId=101&albumid=101&filter=7&ff=251706700, Erişim Tarihi: 21.06.2020

Anonymous. 2020d. Web Sitesi: https://www.tripadvisor.com.tr/Attraction_Review-g190384-d527731-Reviews-Kato_Paphos_Archaeological_Park-Paphos_Paphos_District.html, Erişim Tarihi: 30.05.2020

Anonymous. 2020e. Web Sitesi: http://www.dalyanguide.co.uk/dalyan-kaunos.html, Erişim Tarihi: 20.06.2020

Anonymous. 2020f. Web Sitesi: https://www.tripadvisor.com.tr/Attraction_Review-g297977-d11621839-Reviews-Aktopraklik_Hoyuk_Arkeopark_ve_Acikhava_Muzesi-Bursa.html, Erişim Tarihi: 18.06.2020

Baykara, T. 2001. Selçuklu Devri Türk Şehrinin Temel Özellikleri. I. Uluslararası Selçuklu Kültür ve Medeniyeti Kongresi Bildiriler,152.

Bayraktar, S. 2010. Kentsel Alanda Arkeolojik Park Tasarımı: Küçükyalı Ve Saraçhane Arkeolojik Parklarının Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, 165, İstanbul.

Breznik, A. 2016. Management of an Archaeological Park. National Museum of Slovenia, 282, Ljubljana.

Bursa Büyükşehir Belediyesi. 2015. Web Sitesi: https://www.bursa.bel.tr/arkeopark-ile-tarihe-yolculuk-basladi/haber/20397, 15.06.2020

Carnuntum Resmi Web Sitesi. 2020. Web Sitesi: https://www.carnuntum.at/de, Erişim Tarihi: 24.05.2020

Ceylan, O. ve Görk, G . 2017. Flora of Kavaklıdere Muğla/Turkey. Biyolojik Çeşitlilik ve Koruma, 10 (2) , 167-182.

Climate-Data. 2020. Web Sitesi: https://tr.climate-data.org/asya/tuerkiye/mugla/milas-10596/#climate-table, Erişim Tarihi: 20.07.2020

Copeland, T. 2004. Presenting Archaeology to the Public: Constructing Insights On-site, in: Public Archaeology, Routledge, 132-144.

Çakmak, Ş. 2007. Beçin 2006 Kazısı (Vaziyet Planı Çizimleri). Sanat Tarihi Dergisi, 16(2), 91-147.

Çatalhöyük Raporu. 2008. Web Sitesi: https://www.catalhoyuk.com/sites/default/files/media/pdf/RAPOR%20Catalhoyuk_2008.pdf, Erişim Tarihi: 30.04.2020

Daş, E. ve R. H. Ünal. 2010. Menteşe Mezarlığı'nın Vaziyet Planı Çizimi. Beçin Definesi I. Cilt. Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları, 32, Ankara.

Demiralp, Y. 1997. Erken Dönem Osmanlı Medreseleri (1300- 1500). Doktora Tezi. T.C. Ege Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji ve Sanat Tarihi Anabilim Dalı, 226, İzmir.

Demiralp, Y. 2004. Beçin 2001 Kazısı (Beçin Ören Yerindeki 2001 Yılındaki Yapıların Durumunu Gösterir Vaziyet Planı Çizimi). Sanat Tarihi Dergisi, 8(2), 139-176.

Duran, R. 2002. Menteşeoğulları Beyliği Mimarisi. Türkler. Yeni Türkiye Yayınları, 133-142, Ankara.

Eketorps Borg Resmi Web Sitesi. 2020. Web Sitesi: https://www.eketorpsborg.se/, Erişim Tarihi: 10.05.2020

Erdoğan, E. 2006. Perge Arkeolojik Sit Alanı, Peyzaj Özellikleri ve Koruma Sorunları. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, Cilt:8, sayı:10, 36-47, Bartın.

Ertük, N. 2006. A Management Model For Archaeological Site Museums in Turkey. Museum Management And Curatorship, 21(4), 336-348.

Freson, M. 2018. Eketorp Fort in Sweden. Web Sitesi: https://www.ancient-origins.net/ancient-places/eketorp-fort-sweden-0010744, Erişim Tarihi: 05.05.2020

Güler, B. ve Varol, Ö. 2012. Tarihi Labranda (Milas-Muğla) Kalıntıları ve Çevresi Florası, Biological Diversity and Conservation, 5 (3), 54-68.

Güney Kıbrıs Rum Yönetimi Eski Eserler Bakanlığı. 2020. Web Sitesi: http://www.mcw.gov.cy/mcw/da/da.nsf/All/59FFC9310818070EC225719B003A2EB8?OpenDocument, Erişim Tarihi: 04.05.2020

Gürkan, T. 1980. Bruner'in Öğretim Kuramı Üzerine Bazı Düşünceleri. Ankara Univesity Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES), 13(1), 207-222.

Harita Genel Müdürlüğü. 2020. N19-b-21-b Pafta Numaralı Güncel Ortofoto. Cebeci, Ankara.

ICOMOS. 1990. Web Sitesi: http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0574229001536913919.pdf, Erişim Tarihi: 26.03.2020

ICOMOS. 2013. Web Sitesi: http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0784192001542192602.pdf, Erişim Tarihi: 23.03.2020

İNN Mimarlık. Web Sitesi: https://www.innmimarlik.com/ahmet-gazi-medresesi, Erişim Tarihi: 20.07.2020

Josefson, E. ve Olofsson, J. 2006. Web Sitesi: https://exarc.net/eurorea-3-2006/aoam/reconstruct-sacrificial-site, Erişim Tarihi: 05.05.2020

Kaçan, M. 2015. Web Sitesi: https://onedio.com/haber/turkiye-havadan-drone-fotograflari-644680, Erişim Tarihi: 18.06.2020

Kalmar Kent Müzesi. 2019. Web Sitesi: https://www.kalmarlansmuseum.se/museet/nyheter/kalmar-lans-museum-avslutar-driften-av-eketorps-borg/, Erişim Tarihi: 05.05.2020

Karabağ, N. 2019. Dijital Teknolojilere Adapte Olan Bir Kent: Bergama. Mimarlk Dergisi, 398, 60-66.

Karayolları Genel Müdürlüğü. 2020. Web Sitesi: https://www.kgm.gov.tr/Sayfalar/KGM/SiteTr/Root/Uzakliklar.aspx, Erişim Tarihi: 19.08.2020

Karul, N., Avcı, M. B., Deveci, A. Ve Karkıner, N. 2010. Bursa Aktopraklık Höyük'te Kültür Sektörünün Oluşturulması: Çok Yönlü Bir Proje. Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi (TÜBA-KED),8,241-262.

Keskin, Y. ve Zeren, M.T. 2018. Arkeolojik Alanlarda Bir Sunum Yöntemi Olarak "Arkeoparklar". Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi (MBUD), 3(2), 110-124.

Kıbrıs Turizm Teşkilatı Resmi Web Sitesi. 2020. Web Sitesi: https://www.visitcyprus.com/index.php/en/, Erişim Tarihi: 29.05.2020

Klaos, Y. 2018. Paphos Archaeological Park, Cyprus. Web Sitesi: https://life-globe.com/en/paphos-archaeological-park/, Erişim Tarihi: 30.05.2020

Konya Belediyesi Koruma Uygulama Denetim Bürosu. 2015. Web Sitesi: http://kudeb.konya.bel.tr/kudeb/2015/07/23/mevlana-ve-piri-mehmet-pasa-kulliyeleri-kentsel-sit-alani/#, Erişim Tarihi: 12.04.2020

Krajcar, I. 2020. Web Sitesi: https://www.vecernji.hr/zagreb/arheoloski-park-andautonija-u-scitarjevu-spreman-za-posjetitelje-1402542 , Erişim Tarihi: 07.05.2020

Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Uygulamalar Dairesi Başkanlığı. 2016. Web Sitesi: https://pbs.twimg.com/media/CiPvZZYWwAAug3M?format=jpg&name=4096x4096, Erişim Tarihi: 28.08.2020

Kwas, M.L. 1986. Archaeological Parks: Integrating Preservation, Interpretation, and Recreation. Department of Conservation, Division of Parks and Recreation, 62, Tennessee.

KYAP. 2020. Küçükyalı Arkeoparkı Projesi Resmi Web Sitesi: https://kyap.ku.edu.tr/?q=tr, Erişim Tarihi: 24.06.2020

LeBlanc, S. ve Green, D.F. 1981. Cultural Resource Protection: Some Considerations. In Cultural Resources Law Enforcement: An Emerging Science. USDA Forest Service, New Mexico.

Mahajan, G. 2018. Web Sitesi: https://alchetron.com/Andautonia, Erişim Tarihi: 08.06.2020

Meral, M. C. 2017. Muğla'da Anadolu Beylikler Döneminden Beçin Kazıları Devam Ediyor. Web Sitesi: https://arkeofili.com/muglada-anadolu-beylikler-doneminden-becin-kazilari-devam-ediyor/, Erişim Tarihi: 30.07.2020

Meteoroloji Genel Müdürlüğü. 2020. Web Sitesi: https://www.mgm.gov.tr/FILES/iklim/yayinlar/iklim_siniflandirmalari.pdf, Erişim Tarihi: 20.07.2020

Michalik, R. 2019. Web Sitesi: https://es.trekearth.com/gallery/Middle_East/Cyprus/West/Paphos/Paphos/photo1582433.htm , Erişim Tarihi: 02.05.2020

Milas Belediyesi. 2020. İmar İşleri Müdürlüğü, 1:1000 ve 1:5000 Ölçekli İmar Planları, Milas, Muğla.

Mosler, A.S. 2006. Landscape architecture on archaeological sites: establishing landscape design principles for archaeological sites by means of examples from West Anatolia, Turkey,

Muğla Büyükşehir Belediyesi. 2020. Muğla Belediyesi Toprak Verimlilik Haritası. Web Sitesi: https://muglacbs.mugla.bel.tr/TarimsalVerimlilik_app/, Erişim Tarihi: 24.06.2020

Muğla İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. 2020a. Web Sitesi: https://mugla.ktb.gov.tr/TR-159713/kaunos-antik-kenti.html, Erişim Tarihi: 20.05.2020

Muğla İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. 2020b Web Sitesi: https://mugla.ktb.gov.tr/TR-158503/suluklu-golu-ve-candir-koyu.html, Erişim Tarihi: 20.05.2020

Muğla İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. 2020c. Web Sitesi: https://mugla.ktb.gov.tr/TR-177908/becin-kalesi.html, Erişim Tarihi: 20.08.2020

Naroei, B. ve Behbahani, H.I. 2014. Archaeological Parks Planning for the Purpose of Developing Cultural Tourism in Different Communities: A Case Study in Ancient Area of Burnt City of Sistan. European Online Journal of Natural and Social Sciences, 3(4), 266-275.

Nicolaides, A. 2018. Web Sitesi: https://in-cyprus.philenews.com/paphos-lighthouse/, Erişim Tarihi: 31.05.2020

Nigro, F. 2006. Cultural Heritage Planning and Management for Development: the Palestinian Archaeological Park of the Jericho Oasis. The Sapienza University of Rome, 191-208, Rome, Italy.

Nikolic, E., Andelkovic Grasar, J. ve Gavrilovic, D. 2010. Archaeological Park as A Product Of Emotional Design: Design And Organization of A Park Based On The Exploration Of Visitor's Emotions, Archaeology and Science, 6, 231-248.

Obelic, B., Bronic, I.K. ve Horvatincic, N. 2002. Rudjer Bošković Institute Radiocarbon Measurements XV. Radiocarbon, 44(02), 601–630.

Oduncular, D. N. 2012. Menteşe Beyliği Yapılarında İnşa Malzemesi. Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi (Türk- İslam Sanatı) Anabilim Dalı, 394, İzmir.

Öz, Ü. 2014. Kurukümes Dağı (Milas – Muğla) Florası. Yüksek Lisans Tezi. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Biyoloji Anabilim Dalı, 122, Muğla.

Özcan, B. N. 2018. Web Sitesi: https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/aktopraklik-hoyugundeki-3-koyle-zamanda-yolculuk/1271899#, Erişim Tarihi: 16.06.2020

Özer Y. ve Özer N.O. 2010. Kaunos Arkeolojik Parkı: İlkeler ve Uygulamalar (2004-2009). Mimarlık Dergisi, 354, 18-22.

PAÜ Beçin Kalesi Resmi Web Sitesi. 2020. Web Sitesi: https://www.pau.edu.tr/becinkalesi/tr, Erişim Tarihi: 06.05.2020

Paphos Bölgesi Turizm Kurulu. 2018. Web Sitesi: https://www.visitpafos.org.cy/a-proud-heritage/archaeological-sites/, Erişim Tarihi: 29.05.2020

Piperno, R. 2019. Web Sitesi: http://www.romeartlover.it/Carnuntum.html, Erişim tarihi: 19.05.2020

Puren, K., Drewes, E. ve Roos, V. 2007. An Exploration of Sense of Place as Informative for Spatial Planning Guidelines: A Case Study of the Vredefort Dome World Heritage Site, South Africa. World Academy of Science, Engineering and Technology, Open Science Index 4, International Journal of Architectural and Environmental Engineering, 1(4), 42- 49.

Repiso, L. I. 2007. Heritage, Tourism and Sustainability: An Archaeological Park as a Tool for Local Sustainable Development. National Council of Scientific and Technological Research.

Resmî Gazete. 1983. Resmî Gazete Tarihi: 23.07.1983 Sayı: 18113. 2863 Kanun Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu. Web Sitesi: https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=16073&MevzuTur=7&MevzuatTertip=5, Erişim Tarihi: 10.03.2020

Resmî Gazete. 1999. Resmî Gazete Tarihi: 08.08.1999 Sayı: 23780. Arkeolojik Mirasın Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi (Gözden Geçirilmiş)'nin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun. Web Sitesi: https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc083/kanuntbmmc083/kanuntbmmc08304434.pdf, Erişim Tarihi: 27.03.2020

Resmî Gazete. 2012a. Resmî Gazete Tarihi: 19.07.2012 Sayı: 28358. Korunan Alanların Tespit, Tescil ve Onayına İlişkin Usul ve Esaslara Dair Yönetmelik. Web Sitesi: https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/07/20120719-3.htm, Erişim Tarihi: 24.03.2020

Resmî Gazete. 2012b. Resmî Gazete Tarihi: 13.03.2012 Sayı: 28232. Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlıklarının ve Sitlerin Tespit ve Tescili Hakkında Yönetmelik. Web Sitesi: https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/03/20120313-6.htm, Erişim Tarihi: 26.03.2020

Resmî Gazete. 2019. Resmî Gazete Tarihi: 7 Aralık 2019 Sayı: 30971. Doğal Sit alanları Koruma ve Kullanma Koşulları İlke Kararı. Web Sitesi: https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/12/20191207-6.pdf, Erişim Tarihi: 22.03.2020

Ricci, A. Ve Altan, B. 2015. Sustainable Cultural Routes in Istanbul: The Küçükyali Arkeopark and Its Vicinities. Proceedings of the Symposium on City Ports from the Aegean to the Black Sea. Medieval - Modern Networks. 22-29 Eylül, Bildiri Kitabı, 215-225.

Roma İmparatorluğu Rotası Projesi. 2020. Web Sitesi: https://romanemperorsroute.org/andautonia-zagreb/, 07.05.2020

Saunder, W. 2011. Paphos Archaeological Park. Saranda Kolones Castle: Castle Gate. Web Sitesi: https://en.wikipedia.org/wiki/Saranta_Kolones#/media/File:Saranda_Kolones_-_Tor.jpg, Erişim Tarihi: 03.06.2020

Sinavex. 2015. 2. Beylikler Dönemi – Anadolu. Web Sitesi: http://sinavex.com/Blog/2-beylikler-donemi-anadolu/, Erişim Tarihi: 08.08.2020

Stier, H. E. 1985. Dünya Tarihi Atlası. Web Sitesi: https://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:Caria_map_Asia_Minor.jpg, Erişim Tarihi: 08.08.2020

Şaşmaz, E. 2019. Milas- Beçin Ören Yeri (Ortaçağ Kenti) – Muğla Fotoğraf Galerisi. Web Sitesi: http://turkiyenintarihieserleri.com/?oku=2173, Erişim Tarihi: 11.07.2020

T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü. 2018a. Web Sitesi: https://webdosya.csb.gov.tr/db/tabiat/duyurular/alanya_kales--20180410160219.jpg, Erişim Tarihi: 05.04.2020

T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü. 2018b. Web Sitesi: https://webdosya.csb.gov.tr/db/tabiat/duyurular/ayval-k_badavut-20180605165026.jpg, Erişim Tarihi: 11.04.2020

T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü. 2019. Web Sitesi: https://webdosya.csb.gov.tr/db/turkce/sitalani/kerpe-dogal--8230-22948-20190704111617.pdf, Erişim Tarihi: 11.04.2020

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu. 2005. Tarih: 15.04.2005 Sayı: 702 "Kentsel Arkeolojik Sit Alanları Koruma Ve Kullanma Koşulları" İlke Kararı. Web Sitesi: https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-44325/ilke-karari--karar-no-702--karar-tarihi-15042005.html, Erişim Tarihi: 05.04.2020

T.C. Selçuk Belediyesi. 2020. Web Sitesi: http://www.selcuk.bel.tr/icerik/63/25/yamacevler-2.aspx , Erişim Tarihi: 05.05.2020

Touropolje Mobile Guide. 2014. The Andautonia Archaeological Park. Web Sitesi: http://touropolje.com/english/andautonija.html, Erişim Tarihi: 05.05.2020

Tuna, A. 2014. Sürdürülebilir Antik Kentler Kapsamında Arkeolojik Parklar: Düzce-Konuralp Örneği. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, 424, Ankara.

Tuna, A. 2019. Arkeolojik Sit Koruma Pratikleri: Türkiye ve ABD Karşılaştırması. Gaziantep University Journal of Social Sciences, 18 (2), 724-735.

Tuna, A. ve Erdoğan, E. 2016. Arkeolojik Sitlerin Sürdürülebilirliği Kapsamında Arkeolojik Parklar. Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi, 13(02), 110-122.

Tüfekçi, N. Ç. 2017. Zeytin Diyarı Milas. Milas Belediyesi Kültür Yayınları, 116, 2-8, Milas, Muğla.

UNESCO. 1972. Web Sitesi: https://www.unesco.org.tr/Pages/161/177, Erişim Tarihi: 20.03.2020

UNESCO. 2020. Web Sitesi: https://www.unesco.org.tr/Pages/125/122/UNESCO-D%C3%BCnya-Miras%C4%B1-Listesi, Erişim Tarihi: 27.03.2020

UNESCO. 2020a. Web Sitesi: https://whc.unesco.org/en/list/79/, Erişim Tarihi: 13.05.2020

Ünal, R. H. 2000. Beçin 1996 Kazısı. Sanat Tarihi Dergisi, 10 (10), 156.

Ünal, R. H. 2018. Beçin Kazılarının 15 Yılı. Muğla Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları-7 Kültür Dizisi 2, 355, Muğla.

Ünal, R. H. ve Aydoğan, D. 2004. Beçin 2000 Kazısı. Sanat Tarihi Dergisi, 8(1), 129-167.

Ünal, R. H., Krizinger F., Alram, M. ve Pfeiffer-Taş, Ş. 2010. Beçin Definesi I. Cilt. Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları, 584, Ankara.

VanderHart, A. 2018. Virtual Reality in Archaeology. Web Sitesi: https://www.biblicalarchaeology.org/daily/news/virtual-reality-archaeology/, Erişim Tarihi: 20.04.2020

Venedik Tüzüğü. 1964. Web Sitesi: http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0243603001536681730.pdf, Erişim Tarihi: 07.04.2020

Verrucole Kalesi Arkeolojik Parkı Resmi Web Sitesi. 2020. Web Sitesi: https://www.fortezzaverrucolearcheopark.it/en/workshop.html, Erişim Tarihi: 20.04.2020

Všestary Arkeolojik Parkı Resmi Web Sitesi. 2016. Web Sitesi: http://archeoparkvsestary.cz/, Erişim Tarihi: 04.04.2020

Wittek, P., Çeviri: O. Ş. Gökyay. 1999. Menteşe Beyliği. Türk Tarih Kurumu Yayınları, 194, Ankara.

Yeşilova Höyüğü Resmi Web Sitesi. 2020. Web Sitesi: http://yesilova.ege.edu.tr/index.html, Erişim Tarihi: 07.05.2020

Zagreb Arkeoloji Müzesi Resmi Web Sitesi. 2020 Web Sitesi: https://www.amz.hr/en/visit/archaeological-park-andautonia/ , Erişim Tarihi: 05.05.2020

EKLER

EK 1 Beçin Arkeolojik Park Tasarımı Öneri Projesi

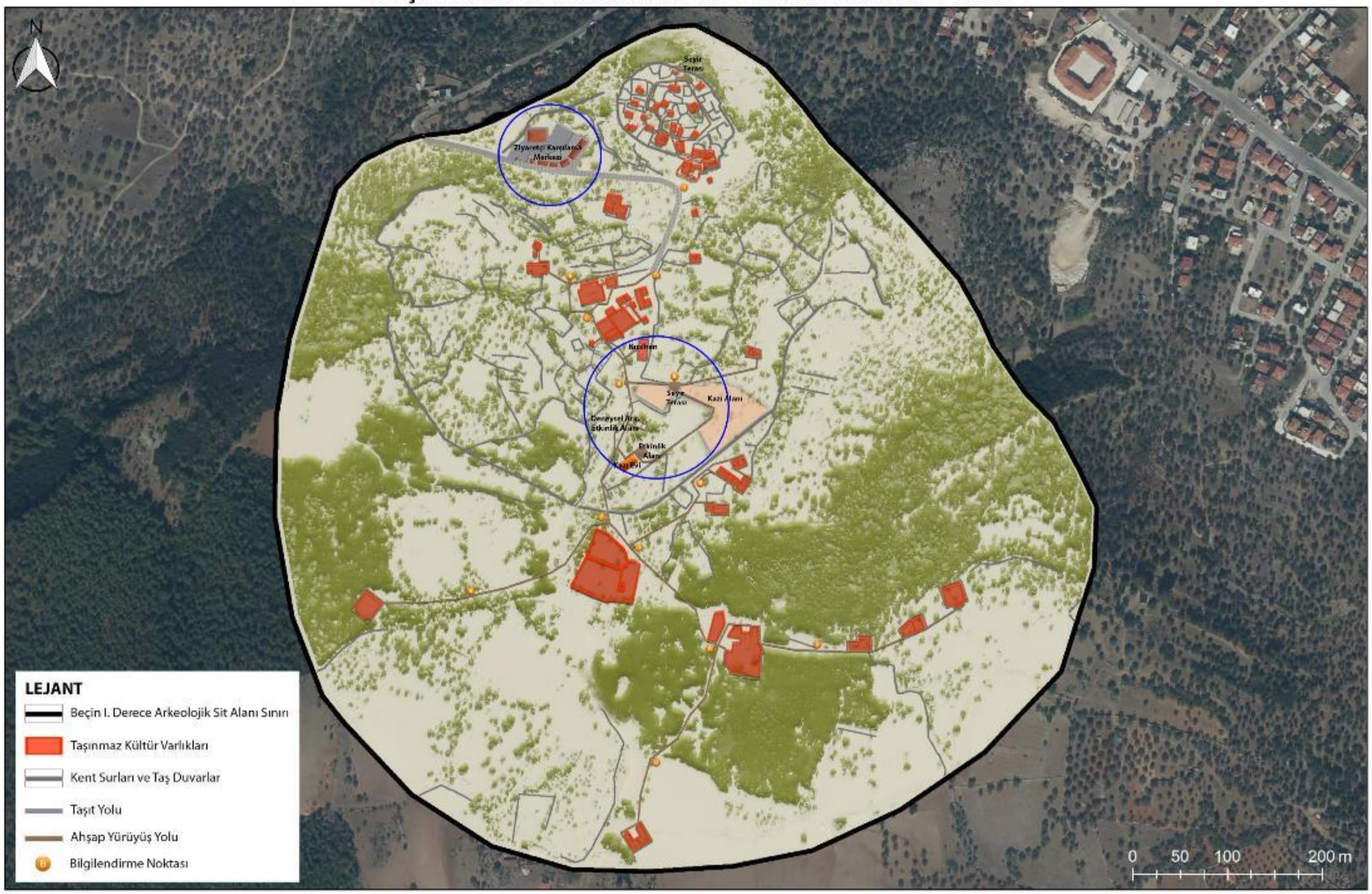
EK 2 Beçin Arkeolojik Park Tasarımı Öneri Projesi, Arkeolojik Park Girişi ve Ziyaretçi Karşılama Merkezi

EK 3 Beçin Arkeolojik Park Tasarımı Öneri Projesi, Etkinlik Alanları

EK 1

MUĞLA, BEÇİN ARKEOLOJİK SİT ALANI'NIN ARKEOLOJİK PARK KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

BEÇİN ARKEOLOJİK PARK TASARIMI ÖNERİ PROJESİ

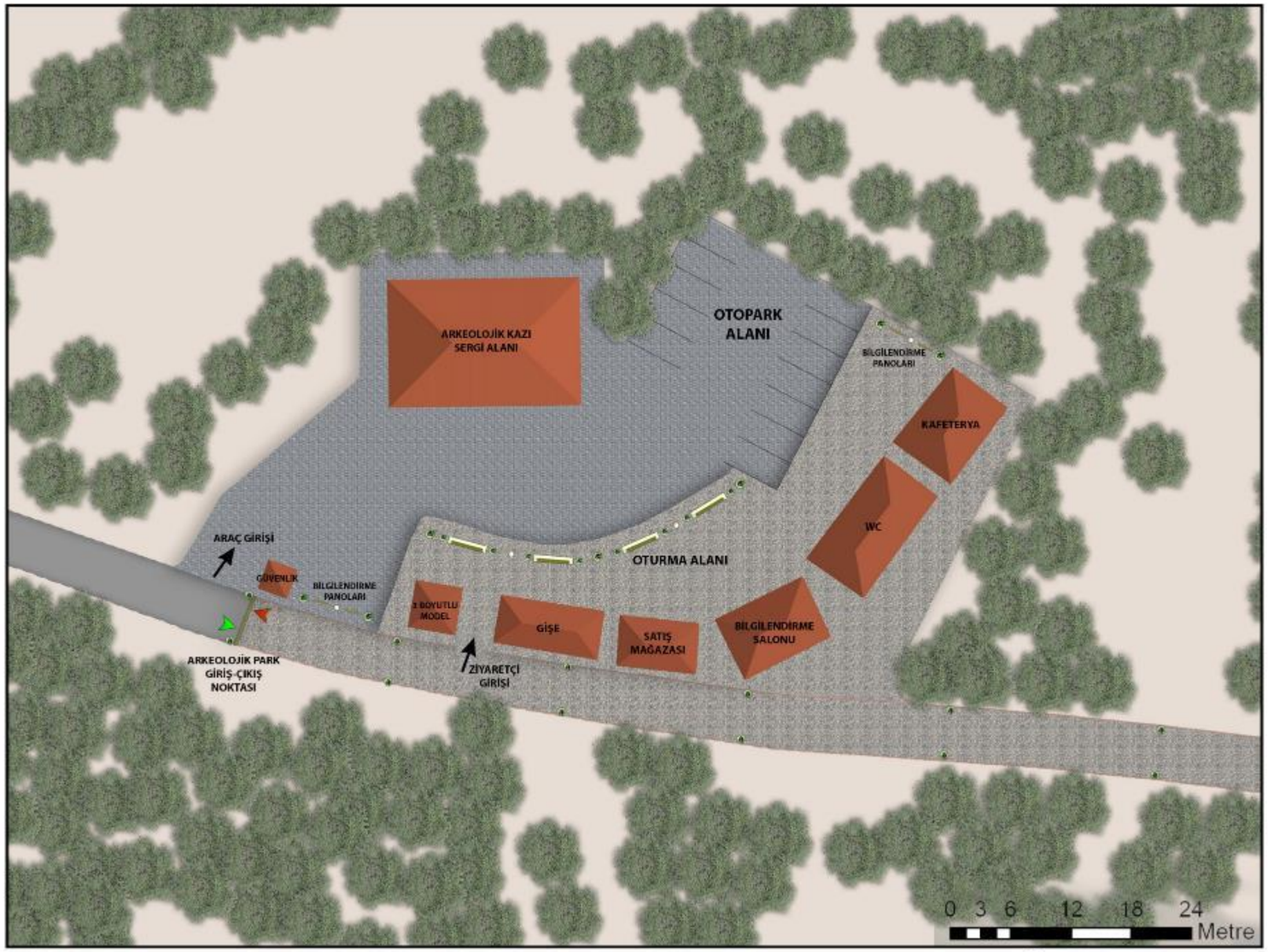

Adive Begül BULUT
Danışman: Prof. Dr. Elmas ERDOĞAN
Ankara Üniversitesi
Peyzaj Mimarlığı Bölümü 2020

EK 2

MUĞLA, BEÇİN ARKEOLOJİK SİT ALANI'NIN ARKEOLOJİK PARK KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Beçin Arkeolojik Park Tasarımı Öneri Projesi - Arkeolojik Park Girişi ve Ziyaretçi Karşılama Merkezi

LEJANT

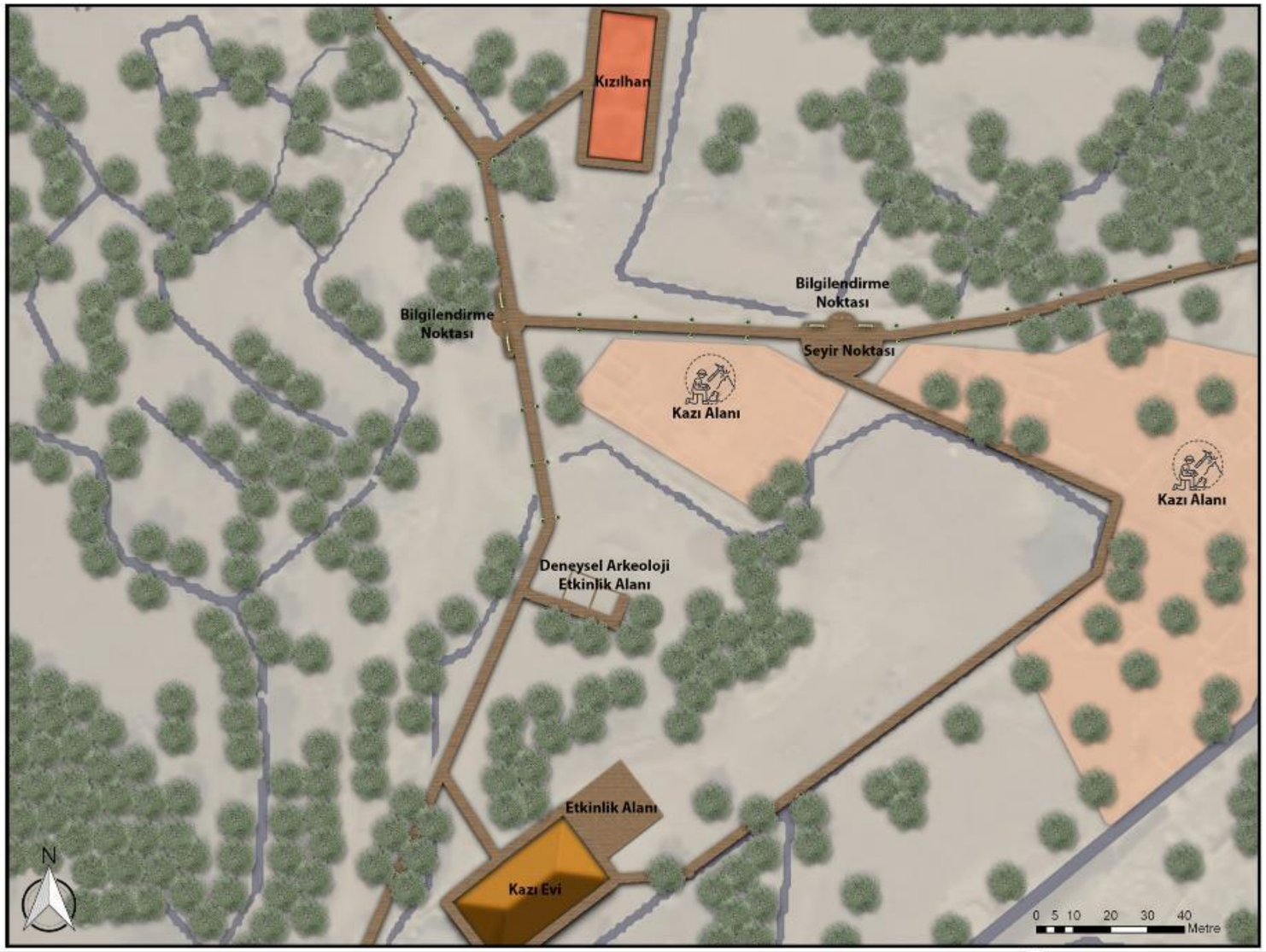
- Ziyaretçi Karşılama Merkezi Birimleri
- Taşıt Yolu
- Taş Döşeme (Granit Küp Taş)
- Taş Döşeme (Kayrak Taşı)

Adive Begül BULUT
Danışman: Prof. Dr. Elmas ERDOĞAN
Ankara Üniversitesi
Peyzaj Mimarlığı Bölümü 2020

EK 3

MUĞLA, BEÇİN ARKEOLOJİK SİT ALANI'NIN ARKEOLOJİK PARK KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Beçin Arkeolojik Park Tasarımı Öneri Projesi - Etkinlik Alanları

LEJANT

Kent Surları ve Taş Duvarlar

Ahşap Yürüyüş Yolu

Adive Begül BULUT
Danışman: Prof. Dr. Elmas ERDOĞAN
Ankara Üniversitesi
Peyzaj Mimarlığı Bölümü 2020

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Adive Begül BULUT

Doğum Yeri: Altındağ

Doğum Tarihi: 28.02.1995

Medeni Hali: Bekar

Yabancı Dili: İngilizce, Fransızca

Eğitim Durumu (Kurum ve Yıl)

Lise: Kocatepe Mimar Kemal Anadolu Lisesi (2013)

Lisans: Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü (2017)

Yüksek Lisans: Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı (2020)

Çalıştığı Kurum/Kurumlar ve Yıl

Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı (2019-)

Hakemli Dergiler

Erdoğan, E. & Bulut, A. B. (2020). Peyzaj tasarımında yeni trend: aktif tasarım ve aktif parklar. Journal of Social and Humanities Sciences Research, 7(52), 933-943.